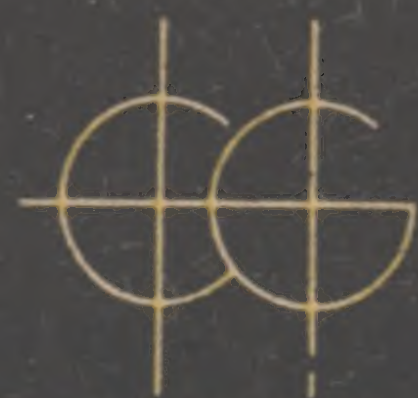


480

Adolfo Bioy Casares

VISÎND LA EROI

JURNAL DIN RĂZBOIUL PORCULUI

Jorge Lois Borges spunea despre romanul *Invenția lui Morel* (apărută și in românește în 1975) de Adolfo Bioy Casores că este opera unui „scriitor perfect".

Născut în 1914, Bioy Casores că este autorul mai multor romane și povestiri cunoscute în lume (sau mai tradus la noi *Plan de evadare*, 1975, *Dormind in soare*, 1984 și *Celălalt labirint*, 1987), care sînt o încîntătoare demonstrație de aliaj între invenție și realitatea strict autentică.

EDITURA UNIVERS
COLECȚIA GLOBUS

I.S.B.N. 973-34-0156-0

Lei 89

2

ADOLFO BIOY CASARES

VISÎND LA EROI
JURNAL DIN „RĂZBOIUL PORCULUI"

1991

ADOLFO BIOY CASARES

VISÎND LA EROI



JURNAL DIN RĂZBOIUL PORCULUI



Colecția GLOBUS / Editura Univers

Coperta colecției de : ION STATE
Grafica și ilustrația : Anna-Maria Orban

ADOLFO BIOY CASARES,
EL SUENO DE LOS HEROES ;
DIARIO DE LA GUERRA DEL CERDO.
Emecé Editores, S.A., 1969 ;
Buenos Aires, Argentina

GLOBUS



Adolfo Bioy Casares

VISÎND LA EROI
JURNAL DIN „RĂZBOIUL PORCULUI"

în românește
de
Mariana Vartic

EDITURA UNIVERS

București
1991

ISBN 973-34-0156-0

VISÎND LA EROI

I

DE-A LUNGUL A TREI ZILE și trei nopți ale carnavalului din 1927, viața lui Emilio Gauna a cunoscut, pentru întîia dată și în mod misterios, apogeul. Că e posibil ca cineva să fi prevăzut cumplitul soroc acordat și, din depărtare, să fi modificat curgerea întîmplărilor — iată o problemă la care e greu de răspuns. De bună seamă, o soluție care ar indica un obscur demiurg drept autor al faptelor pe care sărmana și pripita inteligență omenească le atribuie în mod vag destinului, mai degrabă ar adăuga o problemă nouă, decît să arunce o lumină nouă. Cele întrevăzute de Gauna spre sfîrșitul nopții a treia au ajuns să fie pentru el aidoma unui mult rîvnit obiect magic, cîștigat și pierdut în cursul unei aventuri minunate. În anii imediat următori, gîndul lui a fost să facă cercetări în legătură cu această experiență, s-o recupereze, îndeletnicire discutabilă și care l-a coborît așa de jos în ochii prietenilor.

Seară de seară, prietenii se întîlneau la cafeneaua „Platense“, de pe strada Ibera, colț cu bulevardul Del Tejar, și, cînd doctorul Valerga, maestrul și modelul tuturor, nu era cu ei, vorbeau despre fotbal. Sebastián Valerga, om zgîrcit la vorbă și înclinat spre muțenie, discuta despre cursele de cai — „despre palpitantele

alergări de pe hipodromurile de odinioară“ — despre politică și curaj. Uneori, Gauna ar fi comentat și el automobilele Hudson și Studebaker, viteza de cinci sute de mile atinsă de Rafaela, zis și Audax, din Córdoba ; cum însă pe ceilalți subiectul nu-i interesa, trebuia să tacă. Faptul îi conferea un fel de viață interioară. Sîmbăta sau duminica urmăreau partidele echipei „Platense“. Dacă aveau timp, în unele duminici se abăteau pe la „Los Argonautas“, o cofetărie unde aproape totul era din marmură, sub pretextul de a glumi puțin pe seama fetelor.

Gauna împlinise de curînd douăzeci și unu de ani. Avea un păr închis la culoare, creț și ochi verzui ; era subțire și îngust în umeri. Sosise în cartier în urmă cu vreo două sau trei luni. Familia îi era din Tapalqué, un sat din care i se întipăriseră în minte niște ulițe cu nisip și lumina din diminețile cînd ieșea la plimbare în tovărășia unui cîine pe nume Gabriel. Rămăsese orfan foarte de mic și niște rude l-au luat cu ele la Villa Urquiza. Aici l-a cunoscut pe Larsen, un băiat de vîrsta lui, ceva mai înalt, cu părul roșu. După cîțiva ani, Larsen s-a mutat în Saavedra. Gauna își dorise dintotdeauna să trăiască pe picioarele sale și să nu datoreze nimănui nimic. Cînd Larsen i-a găsit de lucru în atelierul lui Lambruschini, Gauna s-a mutat și el în Saavedra și, pe din două cu prietenul său, a închiriat o cameră aflată la două colțuri de stradă depărtare de parc.

Larsen îl prezentase băieților și doctorului Valerga. Întîlnirea cu acesta din urmă i-a lăsat

o impresie puternică. Doctorul era o posibilă întruchipare a acelui viitor ideal și incredibil, pe care îl plăsmuise neîncetat imaginația lui. Despre felul cum a influențat această admirație destinul lui Gauna nu vom pomeni încă.

Într-o sîmbătă, Gauna tocmai se bărbierea la frizeria de pe strada Conde. Massantonio, frizerul, i-a vorbit despre un cal care urma să alerge în după-amiaza aceea în Palermo. O să cîștige fără discuție și-o să aducă pe puțin cincizeci de *pesos* de fiecare buletin pariat. I-o tîmpenie să nu joci pe el un teanc zdravăn de buletine, o tîmpenie pentru care o să-și muște mai tîrziu degetele o grămadă din zgîrie-brînză äia ce nu văd mai departe de lungul nasului. Și atît l-a pisat și l-a sîcîit Massantonio, încît Gauna, care nu jucase niciodată la curse, i-a dat cei treizeci și șase de *pesos* pe care-i avea. Pe urmă tînărul a luat un creion și a notat pe dosul unui bilet de tramvai numele calului : Meteórico.

În aceeași seară, la opt fără un sfert, cu *Última Hora* sub braț, Gauna a intrat în cafeneaua „Platense“ și le-a spus băieților :

— Frizerul Massantonio m-a făcut să cîștig o mie de *pesos* la curse.

Vă propun să-i cheltuim împreună.

Desfăcu ziarul pe una dintre mese și citi sîrguincios :

— Alergarea a șasea din Palermo ; cîștigător, Meteórico. Sport : 59,30 *pesos*.

Pegoraro nu și-a ascuns necazul și neîncrederea. Era obez, cu trăsături lătărețe, vesel, impulsiv, zgomotos și avea — un secret cunoscut de toată lumea — picioarele pline de

furuncule. Gauna s-a uitat la el o clipă, apoi a scos portmoneul și l-a deschis pe jumătate, lăsînd să se vadă biletele. Antúnez, pe care din pricina staturii îl numeau Lunganul Barolo sau Pasajul, comentă :

— Prea mult bănet pentru o noapte de beție.

— Carnavalul nu ține o noapte, zise sentențios Gauna.

Interveni un tînăr ce părea manechin într-un magazin de cartier. Se numea Maidana și îl porecleau Scotch. Acesta l-a sfătuit pe Gauna să-și deschidă o prăvălie. Și-a amintit că văzuse oferta pentru un chioșc de ziare și reviste într-o stație de cale ferată. I-a precizat :

— Tolosa sau Tristán Suárez, nu-mi aduc aminte. Destul de aproape, dar nu prea are vad bun.

După părerea lui Pegoraro, Gauna ar trebui să-și ia un apartament în cartierul de nord și să deschidă o agenție de plasare.

— Acolo, te lăfăiești la o masă cu telefon particular și-i iei în primire pe noii sosiți. Cinci *pesos* taxă de fiecare.

Antúnez i-a făcut propunerea să-i încredințeze lui toți banii. El o să i-i dea tatălui său iar peste o lună Gauna îi va primi înapoi împătriți.

— Regula dobînzii compuse, zise el.

— E timp berechet de strîns cureaua și de sacrificii, răspunse Gauna. De data asta, o să ne distrăm cu toții împreună.

Larsen a fost de aceeași părere. Atunci Antúnez a sugerat :

— Să-l întrebăm și pe doctor.

Nimeni n-a îndrăznit să-l contrazică. Gauna a plătit încă un rînd de vermut, au închinat pentru vremuri mai bune și au pornit spre casa doctorului Valerga. Pe stradă, cu vocea aceea puternică și smiorcăită care, peste ani, îi va aduce oarecare faimă pe la chermeze și spectacole de binefacere, Antúnez a început să cînte *Paharul uitării*. Cu invidie amicală, Gauna s-a gîndit că Antúnez găsește întotdeauna tangoul potrivit cu împrejurările.

Fusese o zi călduroasă și lumea stătea pîlcuri-pîlcuri dinaintea porților, discutînd. Brusc inspirat, Antúnez cînta cît îl ținea gura. Gauna a avut impresia ciudată că se zărește pe sine însuși tăindu-și cale împreună cu băieții prin mijlocul dezaprobării și al dușmăniei vecinilor și s-a simțit oarecum bucuros și oarecum mîndru. A privit copacii, frunzișul lor neclintit pe cerul cuprins de amurgul violet. Larsen l-a lovit ușor cu cotul pe cîntăreț. Acesta a tăcut. Mai aveau vreo cincizeci și ceva de metri pînă la locuința doctorului Valerga.

A deschis ușa, ca întotdeauna, doctorul însuși. Era un bărbat trupeș, cu o față mare, rasă, arămie, neobișnuit de inexpresivă ; totuși, cînd rîdea — cu maxilarul inferior căzut, dîndu-și la iveală dinții de sus și limba — căpăta o expresie nespus de blajină, aproape efeminată. De la umeri și pînă la brîu, trupul, un pic proeminent în dreptul pîntecului, îi era neobișnuit de lung. Se mișca oarecum greoi, dar plin de forță, părînd că împinge ceva. I-a lăsat să intre unul după altul, privindu-l pe fiecare în față. Faptul l-a mirat pe Gauna, pentru că era

destulă lumină și doctorul trebuia, din prima clipă, să știe cine sînt.

Casa era scundă. Printr-un coridor lateral și de-a lungul unui salon care odinioară fusese *patio*, doctorul i-a condus pînă la un birou cu două balcoane spre stradă. Pe pereți atîrnau o mulțime de fotografii înfățișînd oameni care mîncau în niște restaurante sau sub niște umbrare sau în jurul unor frigări, precum și două portrete solemne : unul al doctorului Luna, vicepreședintele Republicii, iar celălalt al doctorului Valerga însuși. Casa dădea impresia de curățenie, de sărăcie și de oarecare demnitate. Cu vădită politețe, doctorul îi pofti să se așeze.

— Cărui fapt îi datorez onoarea ? întrebă el.

Gauna n-a răspuns pe dată, fiindcă i s-a părut că în tonul acestuia descoperă o viclenie ascunsă și, pentru el, de neînțeles. S-a repezit Larsen să îngaime ceva, dar doctorul a dispărut din odaie. Tinerii s-au foit neliniștiți pe scaune. Gauna întrebă :

— Cine-i femeia aceea ?

O zărea de partea cealaltă a salonului, de partea cealaltă a unui *patio*. Era îmbrăcată în negru și cosea, așezată pe un scaun foarte jos. Era bătrînă.

Gauna a avut impresia că nu-l auziseră. După o clipă, Maidana răspunse, parcă trezit din somn :

— E servitoarea doctorului.

Pe o mică tavă, doctorul aduse trei sticle de bere și niște pahare. Puse tava pe birou și le turnă. Unul dintre ei a dat să vorbească, dar doctorul l-a făcut să tacă. I-a ținut o vreme

pe jeratic, susținînd că e vorba de o întîlnire importantă și se cade să vorbească doar acela într-adevăr îndreptățit. S-au uitat cu toții la Gauna. În cele din urmă, acesta îndrăzni să spună :

— Am cîștigat o mie de *pesos* la curse și mă gîndesc că cel mai bun lucru e să-i cheltuim în zilele astea de sărbătoare, distrîndu-ne cu toții împreună.

Doctorul îl privi inexpresiv. Gauna își zise : „L-am jignit, cu nerăbdarea mea". Totuși, adăugă :

— Sper să ne onorați cu compania dumneavoastră.

— Nu lucrez la circ, ca să am companie, răspunse doctorul zîmbind ; apoi adăugă, serios : Îmi pare foarte bine, prietene. Cu banii cîștigați la joc se cuvine să fii darnic.

Reuniunea își pierdu din tensiune. S-au dus cu toții la bucătărie și s-au înapoiat aducînd un castron cu friptură și alte sticle de bere. După ce au mîncat și au băut, au izbutit să-l hotărască pe doctor să le povestească anecdote. Doctorul a scos din buzunar un mic briceag cu mîner de sidef și a început să-și curețe unghiile.

— Fiindcă veni vorba de joc, zise el, îmi vine acum în minte o seară, era cam prin '21, cînd m-a chemat la el la birou grăsanul de Maneglia. Cînd îl vedeai, gras de tremura tot, cum era, cine ar fi crezut cît de fin umblă omul ăsta cu cărțile de joc, mai ceva ca o domnișoară ? Nu cred că sînt invidios, afirmă privind agresiv pe fiecare dintre cei din jur, dar întotdeauna l-am invidiat pe Maneglia. Pînă în ziua de azi mă minunez gîndindu-mă la ce era în stare să facă răposatul cu mîinile, pe cînd tu abia de apucai să-ți caști gura. Dar degeaba i-a fost ; într-o bună dimineață, s-a trezit tot o apă și în mai puțin de douăzeci și patru de ore l-a și răpus o dublă pneumonie.

În seara aceea am cinat împreună iar grăsanul m-a rugat să merg cu el pînă la birou, unde-l așteaptă niște amici ca să joace cărți. Habar n-aveam că grasul are birou sau vreo ocupație cunoscută ; dar, cum căldura se întețea și cum mîncaserăm mult, mi s-a părut nimerit să iau o gură de aer înainte de-a mă băga în pat. M-a mirat că s-a învoit să meargă pe jos, mai ales cînd am văzut cum i se taie răsuflarea, dar încă nu se arătase cît e de cărpănos și de ahtiat după bani. Mai mult m-am mirat însă văzîndu-l că intră pe poarta unui magazin de pompe funebre. S-a oprit și, fără a se uita la mine, a rostit : „Am ajuns. Nu intri ?" Totdeauna mi-a fost silă de tot ce ține de moarte, așa încît am intrat strecurîndu-mă plin de dezgust printre cele două șiruri de dricuri. Am urcat pe o scară în formă de spirală și am ajuns la biroul grăsanului. Aici, în fum gros de țigară, îl așteptau amicii. Aș minți dacă v-aș spune cum arătau la mutră. Sau, mai bine zis, îmi aduc aminte că erau doi și că unul avea fața arsă, de parcă i-ar fi fost toată numai o cicatrice, dacă pricepeți ce vreau să zic. I-au spus lui Maneglia că un al treilea — i-au rostit și numele, dar nu i-am dat atenție — nu poate veni. Maneglia n-a dat semne de mirare și m-a rugat să-i țin eu locul celui absent. Fără să-mi mai aștepte răspunsul, grasul a deschis un

dulăpior de *pinotea*[1], a scos cărțile de joc și le-a pus pe masă ; pe urmă a cotrobăit după o pîine și după două chiupuri galbene pentru lapte de pasăre ; într-unul avea boabe de năut pentru socotit iar în celălalt, lapte de pasăre. Am tras la sorți, dar am înțeles că asta n-avea importanță : oricare mi-ar fi fost partenerul, el urma să-i fie partener grasului.

La început norocul a fost schimbător. Cînd suna telefonul, grasul nu se grăbea să răspundă. „Ca să nu vorbesc cu gura plină“, ne lămurea el. Toată lumea știa cît de multă pîine și lapte de pasăre mănîncă el. După ce punea la loc receptorul, se ridica greoi, deschidea o ferestruică șubredă care dădea spre grajduri și de obicei striga : „Altar complet ! Sicriu de patruzeci de *pesos* !“ Dădea măsurile, apoi numele străzii și numărul. Cele mai multe sicrie erau de patruzeci de *pesos*. Îmi amintesc că prin ferestruică pătrundea în valuri un iz tare de fîn și de amoniac.

Pot să vă spun că grasul mi-a dat o lecție interesantă despre iuțeala de mînă. Către miezul nopții, am început să pierd vîrtos. Am priceput că, după vorba fermierilor, treaba nu merge bine și că nu e cazul să-mi pierd cumpătul. Locul acela atît de lugubru îmi tăia jumătate din curaj. Dar atîtea matrapazlîcuri făcuse grasul, fără ca eu să găsesc momentul pentru cel mai mărunt protest, încît mi s-a făcut lehamite. Puțin a lipsit ca trișorii să mai cîștige o mînă, cînd grasul și-a întors cărțile pe față — un as, un patru și un cinci — și a strigat : „Culoarea de pică !“ „Culoarea de tăiș !“[1] i-am răspuns eu și, apucînd asul, i l-am trecut cu partea ascuțită de-a lungul obrazului. Pe grăsan l-a podidit sîngele în valuri, împroșcînd totul în jur. S-au înroșit pînă și pîinea și laptele de pasăre. Am strîns fără grabă banii ce erau pe masă și mi i-am pus în buzunar. Am înșfăcat apoi cîte cărți mi-au încăput în mînă și l-am șters pe grăsan de sînge, frecîndu-i cu ele nasul borcănat. Am ieșit liniștit și nimeni nu m-a oprit din drum. Răposatul m-a bîrfit odată în fața unor cunoscuți, zicînd că sub cartea de joc avusesem ascuns briceagul. Sărmanul Maneglia, credea că toată lumea-i la fel de iute de mînă ca și el.

[1] Copac tropical cu lemnul aromat. *(Notele aparțin traducătorului.)*

[1] *Flor de espadas* (figură la jocul de cărți) — *flor de tajo*, joc de cuvinte intraductibil : *espada* = „spadă“, dar și „pică“ (la cărțile de joc) ; *tajo* = „crestătură, tăietură ; ascuțiș“.

II

NU E ADEVĂRAT CĂ TINERII s-ar fi îndoit, fie chiar și o singură clipă, de doctorul Valerga. Își dădeau seama că vremurile se schimbaseră. Să i se ivească numai ocazia, și doctorul n-o să le înșele așteptările ; s-ar fi putut insinua cu sarcasm că, temîndu-se ca nu cumva imprevizibilul joc al hazardului să-i transforme în victime ale violenței, ei amînau și evitau acea mult așteptată ocazie. Se poate, cine știe, ca în vreo discuție între patru ochi dintre Larsen și Gauna, de care ei n-aveau să mai pomenească pe urmă, să se fi strecurat

ideea că ușurința cu care povestește doctorul anecdote nu trebuie interpretată în defavoarea caracterului acestuia și că, în vremurile de față, soarta de neocolit a oamenilor curajoși e să rememoreze vitejii trecute. Dacă cineva ne pune întrebarea de ce omul acesta gata oricînd să-și povestească viața avea faima de morocănos și de tăcut, o să-i răspundem că pesemne era vorba de ceva în legătură cu vocea ori cu tonul și îl vom ruga să-și amintească de oamenii ironici pe care i-a cunoscut ; va fi de acord cu noi că, de multe ori, ironia ce se citește pe buze, în ochi sau în glas e mai ascuțită decît aceea exprimată de cuvintele rostite.

Pentru Gauna, discuția despre curajul doctorului conținea aluzii și ecouri secrete. Gauna se gîndea : „Larsen își amintește de întîmplarea aceea cînd am trecut pe cealaltă parte a străzii, ca să nu trebuiască să mă iau la bătaie cu băiatul călcătoresei. Sau de întîmplarea cînd a venit la noi broscoiul de Vaisman — arăta într-adevăr ca o broască — împreună cu Fernandito Fonseca. Eram de vreo șase-șapte ani ; abia sosisem la Villa Urquiza. Pentru Fernandito nutream o adevărată admirație ; pentru Vaisman, oarecare afecțiune. Vaisman a intrat în casă singur. Mi-a spus că Fernandito îi povestise că îl vorbesc de rău și că tocmai vine încoace să mă bată. M-au tulburat grozav trădarea și minciunile lui Fernandito și n-am vrut să mă bat cu el. Tot timpul cît l-am însoțit pe Vaisman pînă la poartă, Fernandito, de după copaci, s-a strîmbat la mine. După cîteva zile, l-a întîlnit pe un maidan, Larsen ; a venit vorba despre mine și nici una, nici două, băieții l-au văzut pe Fernandito agățat de mîna unei vecine, cu sîngele șiroindu-i din nas, urlînd și șchiopătînd. Poate Larsen își amintește ziua cînd am împlinit șapte ani. Eram cu totul pătruns de importanța faptului că am șapte ani și am primit să boxez cu un băiat mai mare decît mine. Acela nu dorea să mă schilodească și lupta a ținut o grămadă de vreme ; totul a mers ca pe roate pînă cînd mi-am pierdut răbdarea ; pesemne mi-oi fi pus întrebarea cum se va încheia oare toată povestea asta ; ce e sigur este că m-am trîntit la pămînt și am izbucnit în plîns. Poate Larsen își amintește de duminica aceea cînd m-am luat la bătaie cu negrul Martelli. Era un băiat cu pistrui și care crescuse înăltuț, mai ales de la genunchi și pînă la brîu. Pe cînd îi trăgeam o ploaie de lovituri scurte în centură, el m-a întrebat cum fac că-l izbesc așa de tare. Cîteva clipe am crezut că vorbește serios, dar apoi am văzut că pe buzele lui, albăstrui pe dinafară iar pe dinăuntru trandafirii cum e carnea crudă, se întindea un zîmbet scîrbos".

Larsen își amintește de o după-amiază cînd s-a ivit un cîine turbat iar Gauna l-a ținut la distanță cu un băț, pînă cînd el și ceilalți băieți au fugit. Larsen își mai amintea de o noapte cînd a dormit la Gauna acasă. Erau numai ei doi, împreună cu o mătușă a lui Gauna și, puțin înainte de a se crăpa de ziuă, s-au strecurat în casă hoții. Mătușa și Larsen și-au pierdut capul de spaimă, dar Gauna a trîntit cu zgo-

mot un scaun și a spus : „Ține revolverul, unchiule", de parcă unchiul ar fi fost de față. Apoi s-a dus tiptil pînă în *patio*. Din fundul camerei, Larsen a văzut raza lanternei luminînd, pe deasupra gardului, cerul, iar jos l-a zărit pe Gauna, lipsit de apărare, mărunțel, numai oase : imaginea curajului.

Larsen era convins că prietenul său e curajos. Gauna se gîndea că Larsen își duce viața cu curajul redus la jumătate, dar că, odată sosit prilejul, ar face față la orice ; despre sine însuși credea că ar fi în stare să dispună de viața sa cu indiferență, că dacă cineva i-ar cere s-o joace la zaruri, n-ar avea, scuturînd păhărelul cu zarurile, nici prea multe îndoieli, nici prea multe temeri ; să lovească însă cu propriii săi pumni îi era silă ; poate se temea ca nu cumva loviturile să fie slabe iar lumea să rîdă de el ; ori poate că, așa cum l-a lămurit mai tîrziu vraciul Taboada, atunci, cînd simțea o voință ostilă, îl cuprindea o nerăbdare de nestăpînit și voia să se dea bătut. Își zicea că aceasta e o posibilă explicație, dar îi era teamă că nu-i și cea adevărată. În momentul de față, nu avea faima de laș. Trăia printre aspiranți la curaj și nu avea faimă de fricos. E adevărat însă că în momentul de față mai toate bătăile se rezolvau prin vorbe ; la fotbal a avut cîteva incidente : s-a aruncat cu sticle sau cu pietre ori s-au încins bătăi unde loveai orbește, la grămadă. În momentul de față, curajul era o chestiune de aplomb. Atunci cînd ești mic, atunci ești pus la încercare. Pentru el, rezultatul încercării fusese că e laș.

III

ÎN SEARA ACEEA, după ce le-a mai povestit cîteva anecdote, doctorul i-a condus pînă la poartă.

— Mîine ne întîlnim aici la șase și jumătate ? a întrebat Gauna.

— La șase și jumătate începe matineul, a rostit sentențios Valerga.

Tinerii s-au îndepărtat în liniște. Au intrat la „Platense" și au cerut rachiu de trestie de zahăr. Gauna reflectă cu voce tare :

— Trebuie să-l invit pe Massantonio frizerul.

— S-ar fi căzut să-i ceri doctorului părerea, zise Antúnez.

— Acum nu ne mai putem întoarce, spuse Maidana. O să cerem că-i știm de frică.

— Dacă nu-i cerem părerea, se supără. Așa gîndesc eu, insistă Antúnez.

— Nu contează ce crede, zise Larsen nehotărît. Dar închipuie-ți ce figură o să facă, dacă-l batem la cap la ora asta ca să-i cerem voie.

— Nu-i vorba de cerut voie, spuse Antúnez.

— Să se ducă Gauna singur, fu de părere Pegoraro.

Gauna declară :

— Trebuie să-l chemăm pe Massantonio — puse pe masă cîteva monede și se ridică — chiar de-ar fi să-l scoatem din pat.

Perspectiva de a-l scoate pe frizer din pat le-a surîs tuturor. Uitînd de doctor și de scrupulele avute din cauză că nu i-au cerut părerea, s-au întrebat cum o fi dormind frizerul și și-au făcut planul ca, în vreme ce Gauna vorbește cu soțul, ceilalți să se întrețină cu

nevasta. În entuziasmul acestor proiecte, tinerii au grăbit pasul și s-au îndepărtat de Larsen și de Gauna. Ca și cum s-ar fi înțeles, cei doi s-au oprit să se ușureze pe stradă. Gauna și-a amintit alte nopți, petrecute în alte cartiere, cînd, la fel, s-au ușurat amîndoi pe asfalt, la lumina lunii ; s-a gîndit că o prietenie cum este a lor înseamnă cea mai mare bucurie din viața unui bărbat.

Tinerii îi așteptau în fața casei unde stătea frizerul. Larsen rosti autoritar :

— Mai bine să intre Gauna singur.

Gauna străbătu primul *patio ;* un cîine lățos și roșcat, legat de o clanță, îl lătră de cîteva ori ; Gauna își urmă drumul și, ajuns pe coridorul din stînga, care venea în continuarea celui de al doilea *patio,* se opri dinaintea unei uși. Ciocăni, mai întîi timid, apoi hotărît. Ușa se crăpă pe jumătate. Se ivi capul lui Massantonio, somnoros și puțin mai chel ca de obicei.

— Am venit să te chem... zise Gauna, dar apoi se întrerupse, fiindcă frizerul clipea iute din ochi. Am venit să te chem — tonul era lent și politicos ; ți-ai fi putut închipui că, tocmai ca într-un tainic și abia sesizabil vis de bețiv, tînărul Gauna se preschimba în bătrînul Valerga — ca să ne dai o mînă de ajutor, băieților și mie, să cheltuim cei o mie de *pesos* pe care m-ai făcut să-i cîștig la curse.

Frizerul nu pricepea nici acum. Gauna îl lămuri :

— Mîine la șase te așteptăm acasă la doctorul Valerga. Apoi ieșim cu toții să cinăm în oraș.

Acum mai treaz, frizerul îl asculta cu o neîncredere pe care se străduia s-o ascundă. Gauna n-o băga de seamă și, politicos, greoi, își repeta invitația.

Massantonio deveni rugător :

— Bine, dar nevasta ? N-o pot lăsa singură.

— Ce-și poate dori mai mult, decît s-o lași o vreme singură, răspunse Gauna, fără a-i da prin minte că e obraznic.

A întrezărit niște pleduri și perne — nu, însă, și cearșafuri — pe un pat răvășit ; a întrevăzut, de asemeni, o șuviță din părul blond al nevestei, precum și un braț dezgolit.

IV

A DOUA ZI, Larsen s-a trezit de dimineață cu durere de gît ; seara avea *grippe.* Gauna le-a propus băieților „să amîne ieșirea pentru un prilej mai nimerit" ; dîndu-și însă seama că i-a supărat, nu mai insistă. Acum, așezat pe o lădiță albă de lemn, asculta ce-i spune prietenul. În cămașă și înfășurat într-un pled, acesta stătea lungit pe o saltea dungată, cu capul pe o pernă foarte joasă și-i spunea :

— Azi-noapte, cînd m-am culcat, deja bănuiam că am ceva ; astăzi, cu fiecare oră ce-a trecut, m-am simțit tot mai rău. Toată dimineața m-a chinuit gîndul că n-o să pot veni cu voi, că diseară o să am iarăși febră. La două după-amiază, lucrurile erau clare.

Ascultîndu-l ce-i explică, Gauna se gîndea cu afecțiune la cît de mult se deosebește Larsen de el, ca fel de a fi.

— Administratoarea m-a sfătuit să fac gargară cu sare, zise Larsen. Mama a fost totdeauna convinsă că cea mai bună e gargara cu ceai. Mi-ar plăcea să aflu ce crezi tu despre asta. Să nu-ți închipui însă că stau cu brațele încrucișate. Am pornit-o la atac cu un Fucus. De bună seamă că, dacă i-aș cere sfatul vraciului Taboada — care știe mai multe decît unii doctori cu diplomă — mi-ar azvîrli cît colo toate doctoriile astea și, o săptămînă încheiată, m-ar pune să rod atîta lămîie, că mi se strepezesc dinții numai gîndindu-mă la ea.

Faptul că vorbește despre *grippe* și despre tacticile de-a o combate aproape că-l împăca cu soarta și aproape că-l punea pe picioare.

— Numai de nu te-ai molipsi de la mine, zise Larsen.

— Doar nu mai crezi în astfel de treburi.

— Păi, camera nu-i mare. Chiar bine că nu dormi la noapte aici.

— Băieții mor dacă lăsăm ieșirea pe mîine. Să nu-ți închipui că îi încîntă atîta să iasă, cît îi sperie gîndul de a-i spune lui Valerga despre amînare.

— Cred și eu. Vocea lui Larsen își schimbă intonația ; să nu uit : cît ai cîștigat la curse ?

— Cît am spus. O mie de *pesos*. Mai exact, o mie șaizeci și opt de *pesos* și treizeci de *centavos*. Cei șaizeci și opt de *pesos* și treizeci de *centavos* i-am lăsat pentru Massantonio, care mi-a pasat pontul.

Gauna se uită la ceas ; apoi adăugă :

— E timpul să plec. Păcat că nu vii și tu.

— Bine, Emilito, răspunse Larsen persuasiv. Și să nu bei prea mult.

— De-ai ști cît îmi place, ai ști și că am voință și nu mi-ai mai vorbi ca un bețivan.

V

IAR CÎND L-A VĂZUT apărînd pe frizerul Massantonio, doctorul Valerga nu s-a opus. În sinea sa, Gauna i-a fost recunoscător pentru această dovadă de toleranță ; în ce-l privește, înțelegea ce greșeală făcuse invitîndu-l pe frizer.

Pentru că ieșeau împreună cu Valerga, nu s-au mascat. Se prefăceau unul față de celălalt — cu doctorul nu-și îngăduiau nici o părere asupra subiectului — că sînt cu mult deasupra întregii pantomime și că nenorociții de mascați îi umplu de dispreț. Valerga era îmbrăcat în niște pantaloni vărgați și un sacou de culoare închisă ; spre deosebire de tineri, nu purta fular la gît. Gauna s-a gîndit că, dacă va mai rămîne cu ceva bani după zilele astea de sărbătoare, o să-și cumpere niște pantaloni în dungi.

Maidana (ori poate Pegoraro) a propus să înceapă cu corso-ul din Villa Urquiza. Gauna a răspuns că el este din cartierul acela și toată lumea de-acolo îl cunoaște. N-a insistat nimeni. Valerga a spus să meargă în Villa Devoto ; „la urma urmei“, a adăugat el, „toți vom sfîrși aici“ (aluzie, care a avut mare succes, la închisoarea din cartierul acela). În cea mai bună dispoziție, s-au îndreptat spre gara Saavedra.

Trenul era plin de oameni mascați. Tinerii s-au arătat nemulțumiți, manifestîndu-și pe față aversiunea. Impresionat de aceste proteste, Valerga s-a dovedit înțelegător. Îngrijorarea că s-ar putea ca vreunul din mascați să se apuce să-l ia în rîs pe doctor sau că Massantonio îi va scoate din sărite cu timiditatea lui abia dacă reușea să umbrească bucuria lui Gauna. Prin Colegiales și La Paternal, au ajuns în Villa Devoto (sau „Villa", cum îi zicea Maidana). S-au dus pe corso ; doctorul și-a exprimat părerea că anul acesta carnavalul nu e însuflețit ca altădată și a povestit anecdote din carnavalurile de pe vremea cînd era tînăr. Au intrat la clubul „Os Mininos". Băieții au dansat. Valerga, frizerul (foarte sfios și foarte plictisitor) și Gauna au rămas la masă, discutînd. Doctorul le-a vorbit despre campanii electorale și despre întîlniri hipice. Gauna a simțit că-l cuprinde un fel de responsabilitate vinovată față de doctor și față de Massantonio, precum și o oarecare ciudă împotriva acestuia din urmă.

Au ieșit să se răcorească în piața Arenales, acum pustie, iar apoi, în fața clubului Villa Devoto, i-a reținut un scurt și confuz incident cu niște indivizi aflați de cealaltă parte a gardului de sîrmă.

Cînd căldura a devenit și mai greu de suportat, a apărut un taraf de lăutari, zgomotos și sîcîitor din cale-afară. Era alcătuit din cîțiva inși, puțini la număr, care însă păreau mai mulți, cu tobe, darabane și talgere, cu nasurile roșii, fețele mînjite cu negru și în salopete negre. Răcneau în falset :

Taraful nostru iată-l.
Cîntăm c-așa ne place.
Plătește-ne rachiul
Și te-am lăsat în pace.

Gauna a chemat o birjă. Cu toate protestele vizitiului și cu toate repetatele propuneri ale lui Massantonio de a se duce acasă, s-au urcat toți șapte în trăsură. Pe capră, lîngă vizitiu, s-a așezat Pegoraro ; în spate, pe bancheta mare, Valerga, Massantonio și Gauna, iar pe strapontin, Antúnez și Maidana. Valerga i-a poruncit vizitiului : „La Rivadavia și la Villa Luro". Massantonio a încercat să se azvîrle jos din trăsură. Doreau cu toții să se vadă scăpați de el, dar nu l-au lăsat să coboare.

Pe drum au dat de mai multe corso-uri, pe care le-au urmat o vreme iar apoi le-au părăsit ; au intrat în mai multe birturi și în alte localuri. În glumă, dar cu îngrijorare, Massantonio i-a asigurat că, dacă nu se întoarce numaidecît acasă, nevasta o să-l omoare în bătaie. În Villa Luro s-a petrecut un incident cu un băiețaș ce se pierduse ; doctorul Valerga i-a dăruit o sticluță de parfum marca „Frumoasele din Buenos Aires" iar apoi l-a dus la comisariat sau acasă la părinți. Cel puțin asta era ceea ce i se părea lui Gauna că-și amintește.

După orele trei, au plecat din Villa Luro. Și-au continuat drumul în birjă pînă la Flores iar apoi pînă la Nueva Pompeya. Pe capră stătea acum Antúnez ; cînta leșinat *Seara de Bobotează*. Toată partea asta de drum Gauna și-o

amintea confuz. Cineva a spus că, sus pe capră, Antúnez e transportat iar vizitiul plînge. În legătură cu calul, îi rămăseseră imagini capricioase, dar puternice (lucru ciudat, fiindcă el stătea în partea din spate a birjei). În amintire îl vedea foarte mare și foarte ciolănos, negru de sudoare, clătinîndu-se pe picioarele răscrăcănate, ori îl auzea strigînd cu glas omenesc (asta, de bună seamă, o visase), ori îi zărea doar urechile și ceafa și îl apuca o milă inexplicabilă. Apoi, în cîmp deschis, în momentul violet și aproape abstract care prevestea zorile, au avut o izbucnire de veselie. El însuși a strigat că trebuie să-l lege pe Massantonio iar Antúnez a tras cu revolverul în aer. Pe jos, au ajuns, în sfîrșit, la vila unui prieten de-al doctorului. I-a întîmpinat o haită de cîini iar apoi o femeie mai agresivă chiar decît cîinii. Stăpînul nu era acasă. Femeia nu voia să-i lase să intre. Vorbind de unul singur, Massantonio explica cum că el nu poate rămîne acolo peste noapte, fiindcă se scoală devreme. Valerga i-a repartizat prin încăperile casei. Cum s-au mutat de aici în altă parte era un mister ; Gauna își amintea că s-a trezit într-o colibă de nuiele ; își amintea durerea sa de cap ; drumul făcut într-o căruță murdară iar apoi într-un tramvai ; o după-amiază și o lumină foarte limpede într-un depozit de cherestea din Barracas, unde au jucat bile ; observația cuiva, pe care el a auzit-o cu surprindere și a uitat-o pe loc, că Massantonio dispăruse ; noaptea într-un bordel de pe strada Osvaldo Cruz, unde, ascultînd *Clar de lună*, cîntat de un violonist orb, l-a cuprins un mare regret

că își neglijase educația, precum și dorința de a fraterniza cu toți cei de față, dînd la o parte — așa cum a spus cu glas tare — meschinele chestiuni personale și proslăvind aspirațiile generoase. Pe urmă se simțise grozav de obosit. Pe drum îi apucase o răpăială de ploaie. Ca să se pună la adăpost, intraseră la baia turcească. (Și totuși, acum, imaginea aversei de ploaie o vedea proiectată peste crematoriul de gunoaie din Bañado de Flores și peste loitrele murdare ale căruței.) De la baia turcească își amintea un fel de manichiuristă fardată și îmbrăcată într-un capot, care vorbea serioasă cu un bărbat necunoscut, și de o dimineață nesfîrșită, încețoșată și fericită. Își mai amintea și că ajunseseră pe strada Perú, fugind, cu picioarele moi, dar cu mintea sprintenă, de poliție ; că intraseră la un cinematograf ; că la cinci seara, grozav de flămînzi, mîncaseră de prînz printre mesele de biliard dintr-o cafenea de pe bulevardul Mayo ; că se alăturaseră, cocoțați pe capota unui taximetru, cortegiului care defila prin centru ; că văzuseră un spectacol la „Cosmopolita“, încredințați fiind că se află la „Bataclán“.

Au luat alt taximetru, unul înțesat de oglinjoare și cu un diavol atîrnînd la parbriz. Gauna s-a simțit foarte sigur pe sine cînd i-a comandat *chauffeur*-ului să-i ducă în Palermo și foarte mîndru auzind ce spunea Valerga : „Băieți, arătați mai rău ca niște umbre ; dar Gauna și cu bătrînul aici de față o țin înainte cu curaj“. În fața intrării de la „Armenonville“ s-au ciocnit cu un Lincoln particular. Din Lincoln au coborît patru tinerei și o fată mascată.

Dacă n-ar fi intervenit Valerga, tinerii și *chauffer*-ul taxiului s-ar fi luat la bătaie ; cum omul nu părea să-i fie recunoscător, Valerga i-a zis cîteva să-l țină minte.

Gauna a încercat să socotească de cîte ori se îmbătase începînd cu după-amiaza de duminică. Nicicînd nu-l mai încercase o asemenea durere de cap și o asemenea oboseală.

Au intrat într-un salon „mare cît *La Prensa*" — a explicat Gauna — „ori ca intrarea de la «Retiro», dar fără mostra aceea de locomotivă în care vîri zece *centavos* și o vezi punîndu-se în mișcare". Localul era puternic luminat și plin de fanioane, stegulețe și baloane colorate, de stîlpi și draperii, de lume gălăgioasă și de melodiile cîntate de o întreagă orchestră. Gauna s-a prins cu mîinile de cap și a închis ochii : i s-a părut că va țipa de durere. În clipa următoare, s-a pomenit stînd de vorbă cu fata costumată care venise cu tinerii.Avea mască și era îmbrăcată în domino. Nu băgase de seamă dacă e blondă sau brunetă, dar se simțise fericit lîngă fata asta (capul i se tămăduise ca prin minune) și din noaptea aceea se gîndise de multe ori la ea.

Îndată după aceea s-au reîntors tinerii cu Lincolnul. Cînd își aducea aminte de ei, i se părea că visează. Unul, cu o față neînchipuit de slabă, semăna cu un viteaz din cartea lui Grosso [1] ; altul era foarte înalt și foarte palid, făcut parcă din miez de pîine ; altul era blonziu, palid și el, și cu un cap uriaș ; altul avea niște picioare strîmbe de jocheu. Acesta din urmă l-a

[1] Autor al unui manual de istorie a Argentinei pentru școala primară.

întrebat : „cine te crezi, de ne iei fata ?" și, înainte de a-și sfîrși vorba, s-a pus în gardă, ca un boxer. Gauna și-a pipăit cuțitul de la brîu. A fost ca o încăierare între cîini : foarte curînd au uitat amîndoi de ea. Într-un moment oarecare, Gauna l-a auzit pe Valerga vorbind cu o voce persuasivă și părintească. Apoi s-a simțit deodată foarte fericit, s-a uitat în jur și i-a spus tovarășei sale : „Pe cît se vede, sîntem din nou singuri". Au dansat. În mijlocul dansului, a pierdut-o. S-a întors la masă ; acolo se aflau Valerga și băieții. Valerga a propus să dea o raită pe la lacuri, „ca să ne răcorim un pic capetele și să n-o sfîrșim la secție". El și-a ridicat privirea și a zărit-o pe mascata lui stînd la bar împreună cu tinerelul cel blond. Cum, în aceeași clipă, l-a apucat ciuda, a fost de acord cu propunerea lui Valerga. Antúnez a arătat cu degetul înspre o sticlă de șampanie începută. Și-au umplut paharele și au băut.

Apoi amintirile se deformează și se confundă. Mascata dispăruse. El întreba de ea ; nu-i răspundea nimeni sau încercau cu toții să-l potolească răspunzîndu-i în doi peri, ca unui bolnav. Nu era bolnav. Era obosit (la început, rătăcit în imensitatea oboselii sale, apăsătoare și întinsă ca un fund de mare ; spre sfîrșit, în chiar miezul îndepărtat al oboselii sale, reculeș, aproape fericit). Pe urmă s-a pomenit printre niște copaci, cu lume de jur împrejur, urmărind reflexul instabil, de culoarea mercurului, al lunii strălucind pe cuțitul său, transportat, bătîndu-se cu Valerga pentru niște bani. (Asta e absurd ; ce probleme de bani puteau exista între ei ?)

A deschis ochii. Acum reflexul apărea și dispărea printre scîndurile dușumelei. Ghicea că afară, pesemne foarte aproape, strălucea impetuos dimineața. Simțea o durere densă și profundă în ochi și în ceafă. Se afla în întuneric, pe un pat de scînduri, într-o încăpere din lemn. Mirosea a iarbă. Dedesubt, printre scîndurile dușumelei — ca și cum casa ar fi fost răsturnată de-a-ndoaselea, cu dușumeaua drept acoperiș — zărea raze de soare și un cer întunecat și verzui ca sticla. Uneori, razele de soare se lățeau, apărea ceva ca un subsol de lumină și o mișcare legănată în adîncul verzui. Era apă.

A intrat un om. Gauna l-a întrebat unde se află.

— Nu știi ? i-a răspuns acesta. La debarcaderul lacului din Palermo.

Omul i-a făcut niște *mate* și, cu gesturi paterne, i-a aranjat perna. Se numea Santiago. Era voinic, de vreo patruzeci de ani, blond, cu pielea arămie și cu o privire blajină ; avea mustața tăiată scurt și o cicatrice pe bărbie. Purta un tricou albastru, cu mînecă lungă.

— Cînd m-am întors azi-noapte, te-am găsit în pat. Te îngrijea Mutul. După cîte bănuiesc, trebuie să te fi adus cineva.

— Nu, răspunse Gauna, scuturînd din cap. M-au găsit în pădure.

Scuturatul din cap i-a produs greață. A adormit aproape în aceeași clipă. Cînd s-a trezit, a auzit un glas de femeie. I s-a părut că-l recunoaște. S-a ridicat, chiar atunci sau mult mai tîrziu, n-ar fi putut să precizeze. Orice mișcare se repercuta dureros în capul său. În

strălucirea orbitoare de afară a zărit, stînd cu spatele spre el, o fată. S-a sprijinit de canatul ușii. Dorea să vadă chipul acestei fete. Dorea să i-l vadă pentru că era sigur că e fiica lui Taboada Vraciul.

Se înșelase. N-o cunoștea. Trebuie să fi fost spălătoreasă, fiindcă ridicase de jos un coș de răchită. Foarte aproape de obraz, Gauna a simțit un soi de lătrat răgușit. Închizînd pe jumătate ochii, s-a întors. Cel care lătrase era un bărbat ce aducea cu Santiago, dar era mai gros, mai oacheș și avea obrazul ras. Purta un tricou cenușiu, foarte vechi și niște pantaloni albaștri.

— Ce vrei ? îl întrebă Gauna.

Fiecare vorbă rostită era aidoma unui animal uriaș care, zvîcnind înlăuntrul craniului său, amenința să i-l facă fărîme. Omul se porni iarăși să scoată sunete greoaie și răgușite. Gauna pricepu că acesta e Mutul. Pricepu că Mutul îi cere să se întoarcă înapoi în pat.

Intră în odaie și se culcă la loc. Cînd s-a deșteptat, era destul de înzdrăvenit. În odaie se aflau Santiago și Mutul. Cu Santiago au discutat ca doi buni prieteni. Au vorbit despre fotbal. Santiago și Mutul fuseseră îngrijitori la un club. Gauna a vorbit despre divizia a cincea din Urquiza, unde reușise să pătrundă, direct de pe stradă, cînd împlinise unsprezece ani.

— Odată, zise Gauna, am jucat împotriva copiilor de la clubul K.D.T.

— Și ce v-au mai bătut cei de la K.D.T. ! exclamă Santiago.

— Cum era să ne bată, dacă atunci cînd au marcat singurul lor gol, noi le dăduserăm deja cinci ? răspunse Gauna.

— Mutul și cu mine am lucrat la K.D.T. Eram îngrijitori.

— Nu mai spune ! Păi, mai știi, te pomenești că ne-am întîlnit în după-amiaza aceea !

— Sigur. Tot ce se poate. Îți mai aduci aminte vestiarul ?

— Cum să nu ? O căsuță mică de lemn, în stînga, printre terenurile de tenis.

— Așa e, frate. Chiar acolo locuiam și noi, eu și cu Mutul.

Faptul că era posibil să se fi întîlnit atunci și dovada că au cîteva amintiri comune despre topografia fostului club K.D.T. și despre căsuța cu vestiarul au însuflețit flacăra caldă a acestui început de prietenie.

Gauna le-a vorbit despre Larsen și despre cum se mutaseră ei în Saavedra.

— Acum sînt suporterul celor de la „Platense“, zise el.

— Nu-i o echipă rea, răspunse Santiago. Mie însă, cum spunea Aldini, îmi place mai mult „Excursionistas“.

Santiago schimbă apoi vorba și povesti cum rămăseseră fără slujbă și cum obținuseră apoi concesiunea lacului. Santiago și Mutul păreau marinari ; doi bătrîni lupi de mare. Poate că-și datorau înfățișarea faptului că se îndeletniceau cu închiriatul bărcilor ; poate tricourilor și pantalonilor albaștri. Cele două ferestre ale casei aveau de ambele părți colaci de salvare. Pe

pereți atîrnau cinci fotografii : Humberto Primo ; niște miri ; echipa de fotbal argentiniană care a pierdut, la Olimpiadă, în fața uruguaienilor ; echipa „Excursionistas“ (în culori, tăiată din *El Gráfico)* și, lîngă patul Mutului, Mutul însuși.

Gauna se ridică.

— Acum mi-e mai bine, zise el. Cred că pot să mă duc.

— Nu-i nici o grabă, îl asigură Santiago.

Mutul pregăti niște *mate*. Santiago întrebă :

— Ce făceai în pădure, cînd te-a întîlnit Mutul ?

— Măcar de-aș ști, răspunse Gauna.

VI

CEL MAI CIUDAT ESTE CĂ în centrul obsesiei lui Gauna se afla aventura de la lacuri și că fata cu mască nu însemna pentru el decît o parte din această aventură, o parte deosebit de tulburătoare și de nostalgică, dar nu esențială. Cel puțin asta e ceea ce, în alte vorbe, îi împărtășise lui Larsen. Poate voia să micșoreze importanța unei povești cu femei. Sînt indicii care slujesc la a susține afirmația ; din păcate, slujesc și la a o contrazice ; de pildă, într-o seară, la „Platense“, a spus : „Se pare totuși că sînt îndrăgostit“. Ca să vorbească astfel de față cu prietenii, un bărbat ca Gauna trebuie să fie cu totul orbit de pasiune. Dar aceste vorbe dovedesc că nu și-o ascundea.

De altfel, a mărturisit el însuși că n-a zărit niciodată chipul fetei sau, de l-a zărit vreodată,

era prea beat pentru ca amintirea să nu fie fantezistă și nu pe de-a-ntregul demnă de crezare. E destul de curios că fata asta necunoscută îi lăsase o impresie așa de puternică.

Cele petrecute în pădure au fost, de asemenea, ciudate. Gauna n-a fost nicicînd în stare să le explice coerent ; și nici n-a fost în stare să le uite vreodată. „Dacă o compar cu toate astea“, lămurea el, „ea aproape că nu mai contează“. Oricum, urmele lăsate de fată în sufletul lui erau cît se poate de vii și de strălucitoare ; dar strălucirea lor provenea de la tot ce văzuse după aceea, atunci cînd fata nu mai era deja prezentă.

După această aventură, Gauna n-a mai fost nicicînd același. Oricît de necrezut ar părea, povestea asta, așa confuză și vagă cum era, i-a adus un oarecare prestigiu în rîndul femeilor și a făcut chiar, după cum comentau unii, ca fiica Vraciului să se îndrăgostească de el. Toate astea — ridicola schimbare produsă în Gauna și enervantele ei urmări — i-au făcut pe băieți să se sature de-a binelea. Se zvonea că și-au pus în minte să-i aplice un „leac de vindecare“ și că doar doctorul i-a împiedicat s-o facă. Se prea poate ca asta să nu fie decît o exagerare sau o născocire. Adevărul e că nu îl socotiseră niciodată drept unul de-al lor și că acum, în mod conștient, îl priveau ca pe un străin. Prietenia comună cu Larsen și respectul față de Valerga, protectorul teribil al tuturora, împiedicau manifestarea acestor sentimente. În aparență, așadar, relațiile dintre Gauna și grup nu s-au schimbat.

VII

ATELIERUL ERA O BARACĂ de tablă situată pe strada Vidal, la distanță de cîteva străzi de parcul Saavedra. Vara, localul era, cum spunea doamna Lambruschini, un adevărat cuptor ; cît despre frigul ce domnea iarna, cu toată tăblăria aceea numai promoroacă, nici nu mai trebuie pomenit. Totuși, muncitorii nu plecau niciodată din atelierul lui Lambruschini. Fără doar și poate, clienții aveau dreptate : nimeni nu se omora cu lucrul în atelier. Ce-i plăcea cel mai mult patronului era să stea jos, bînd, după cum era cazul, fie *mate*, fie cafea și lăsîndu-i pe băieți să pălăvrăgească. Bănuiesc că îl stimau pentru asta. Nu făcea parte dintre oamenii aceia plicticoși care au totdeauna cîte ceva de spus. Lambruschini învîrtea cu țeava de sorbit în ceașca de *mate* și, cu fața lui binevoitoare și trandafirie, cu ochii sticloși și cu nasul semănînd cu o zmeură uriașă, asculta. Cînd se lăsa un moment de tăcere, întreba distrat : „Ce mai e nou ?“. Părea că se teme ca nu cumva, din lipsă de subiecte, să fie obligat să se întoarcă la treabă sau să se trudească vorbind. Dar o făcea și pe asta ; cînd își amintea de casa părintească ori de culesul viilor în Italia ori de ucenicia sa în atelierul lui Viglione, cînd a dat o mînă de ajutor la pregătirea primului Hudson al lui Riganti, omul părea altul. Atunci, o bucată de vreme, vorbea și gesticula. Băieții se plictiseau în momentele acelea, dar i le treceau cu vederea, fiindcă nu durau mult. Gauna se prefăcea și el că se plictisește ; uneori se în-

trebase ce găsesc ei plicticos în descrierile lui Lambruschini.

În ziua aceea, Gauna a sosit la unu și l-a căutat pe patron, ca să se scuze pentru întîrziere. L-a găsit stînd pe vine și bînd cafea. Cînd Gauna a dat să vorbească, Lambruschini i-a spus :

— Ai pierdut ceva în dimineața asta. A venit un client cu un Stutz. Vrea să i-l pregătim pentru naționale.

Vestea n-a reușit să-i trezească interesul. Nimic nu-i făcea plăcere în după-masa asta.

A lăsat lucrul cu ceva înainte de cinci. S-a frecat pe palme și pe brațe cu puțină benzină ; apoi, cu o bucată de săpun galben, și-a spălat mîinile, picioarele, gîtul și fața ; privindu-se într-un ciob de oglindă, s-a pieptănat cu multă grijă. Îmbrăcîndu-se, se gîndea că i-a făcut bine să se spele în stropul acela de apă rece. O să se ducă numaidecît la „Platense" și-o să se așeze la taclale cu băieții. Deodată s-a simțit foarte obosit. Nu-i mai păsa de cele petrecute noaptea trecută. Dorea să meargă acasă și să doarmă.

VIII

A INTRAT ÎN SALONUL cafenelei „Platense", demn de remarcat datorită globurilor de cristal care îl luminau, atîrnate de niște șnururi lungi și pline de muște. Băieții nu erau acolo. I-a găsit în sala de biliard. Cînd a deschis Gauna ușa, Scotch Maidana tocmai se pregătea să facă un carambol. Era îmbrăcat

într-un costum de culoare aproape violetă, bine încheiat, iar la gît avea legat un fular bogat și spumos de mătase albă. Un domn destul de vîrstnic, îmbrăcat în negru și cunoscut sub numele de Pisică-Neagră, stătea gata să scrie ceva pe tăbliță. Probabil că Maidana s-a grăbit lovind cu tacul, pentru că, deși carambolul era ușor de făcut, el a dat greș. Toată lumea a izbucnit în rîs. Lui Gauna i s-a părut că simte o nedefinită ostilitate generală. Maidana și-a regăsit calmul. A spus, dezvinovățindu-se :

— Unui mare campion nu-i tremură mîna decît cînd e cazul.

Lui Gauna îi ajunse la ureche un comentariu al lui Pegoraro :

— Ce vreți ? Te pomenești deodată cu sfîntul în față...

— Sfîntul ? întrebă Gauna fără să se supere. Asta-i destul ca să-ți dau sfîntul maslu.

Bănui că nu-i va fi atît de ușor cum își închipuise să cerceteze faptele din noaptea trecută. Dar nici nu avea mare chef să facă cercetări și nu era prea curios.

Urmăreau cu toții jocul și, pe neașteptate, apăruse el. Deși era explicabil că tresăriseră. Gauna s-a întrebat dacă nu cumva faptul și-ar găsi o altă explicație, în cazul că el ar ști ce se petrecuse noaptea trecută.

Dacă vrea ca băieții să-i spună ceva, se cade să fie foarte prudent. Acum nu trebuie să plece și nu trebuie să întrebe nimic. Trebuie, pur și simplu, să fie acolo. Ca și bolile curabile, situația asta putea fi soluționată numai printr-o cură de timp. Era deosebit de conștient că nu ia parte la conversație. Pentru prima oară i se

întîmpla așa ceva cu băieții. Sau pentru prima oară băga de seamă că i se întîmplă. „Pînă la șapte nu plec nicăieri", își zise. Era un martor, dar un martor ce n-avea nici o mărturie de făcut. Și-a zis în continuare: „Massantonio nu închide pînă la opt. O să plec să mă întîlnesc cu el cînd închide. N-o să plec la șapte, ci la opt fără un sfert". Găsi o plăcere tainică în faptul de a se chinui singur. O plăcere mai mare în faptul de a se chinui singur decît în această cu totul neașteptată îndeletnicire de a-și spiona prietenii.

IX

FIINDCĂ RULOUL METALIC de la frizerie era tras, a intrat prin ușa laterală. În fund, se zărea un *patio* cu pămînt pe jos, mare și părăginit, în care se aflau un plop și un gard de cărămidă, netencuit. Se întuneca.

A deschis ușa cu grilaj și a strigat. Mica slujitoare a proprietarului casei (domnul Lupano, care îi închiria localul lui Massantonio) i-a spus să aștepte o clipă. Gauna a zărit un dormitor unde se aflau un pat cu furnir de nuc, acoperit cu o cuvertură albastră pe care stătea o păpușă neagră de celuloid, un dulap din același lemn ca și patul, în a cărui oglindă se vedeau multiplicate păpușa și cuvertura, și trei scaune. Fata nu mai venea. Gauna auzi un zgomot de tinichea dinspre partea din fund a *patio*-ului. Făcu un pas înapoi și se uită într-acolo. Un bărbat tocmai sărea peste gard.

Numaidecît s-a apucat să strige iarăși. Fata l-a întrebat dacă domnul Massantonio nu venise încă să-l întrebe ce dorește.

— Nu, zise Gauna.

Din nou fata se duse să-l cheme. Se întoarse îndată.

— Acum nu mai e nicăieri, spuse cu naturalețe.

X

ÎN SEARA ACEEA nu se întîlneau cu Valerga. Cu toată oboseala, s-a gîndit să-i facă o vizită. Pe urmă a chibzuit că nu trebuie să facă nimic nefiresc, că nu trebuie să atragă atenția, dacă dorește ca ceilalți să-l ajute să limpezească misterul de la lacuri.

Miercuri, la atelier, l-a chemat la telefon o voce feminină, necunoscută. I-a dat întîlnire în seara aceea, la opt și jumătate, lîngă niște vile de pe bulevardul Del Tejar, lîngă Valdenegro. Gauna s-a întrebat dacă nu cumva o va întîlni pe fata din noaptea trecută; în clipa următoare, și-a zis că nu va fi ea. Nu știa dacă să se ducă ori nu.

La nouă, încă se mai afla în pustietatea aceea, singur. S-a întors acasă să mănînce.

Joia era ziua cînd se întîlneau cu Valerga. Cînd a sosit la „Platense", doctorul și băieții erau deja acolo. Doctorul l-a salutat cu afabilitate, însă pe urmă nu s-a mai ocupat de el; de fapt, nu s-a mai ocupat de nimeni altcineva decît de Antúnez. Aflase că Antúnez este un

cîntăreţ vestit şi îşi exprima mîhnirea (în glumă, de bună seamă) că „pe un bătrîn ca mine, sărmanul“ nu-l considerase demn să-l asculte. Antúnez era grozav de nervos, grozav de măgulit şi de speriat. Nu voia să cînte. Prefera să se lipsească de plăcerea de-a cînta, decît să se facă de rîs în faţa doctorului. Acesta stăruia cu încăpăţînare. Cînd, după multe insistenţe şi scuze, tremurînd de ruşine şi speranţă, Antúnez începu, în cele din urmă, să-şi dreagă glasul, Valerga zise :

— Să vă povestesc ce mi s-a întîmplat odată cu un cîntăreţ.

A fost o poveste lungă care i-a prins pe aproape toţi cei de faţă iar Antúnez a fost dat uitării. Gauna s-a gîndit că, dacă lucrurile nu vin de la sine, nu trebuie să ceară părerea doctorului despre problema care-l interesează.

XI

ÎN SEARA ACEEA, în timp ce mesteca nişte pîine uscată, zgribulit de frig în pat, se gîndea că singurătatea fiecăruia dintre noi e fără leac. Era convins că experienţa de la lacuri fusese ceva minunat şi că poate tocmai de aceea toţi prietenii, în afară de Larsen, încercau să i-o ţină ascunsă. Gauna a simţit că e ferm hotărît să vadă tot ceea ce în noaptea aceea abia întrezărise şi să recîştige tot ce pierduse. A simţit că e mai matur decît băieţii şi, cine ştie, chiar decît Valerga însuşi ; nu îndrăznea însă să vorbească despre asta cu Larsen ; acesta avea un

bun-simţ de nezdruncinat şi era mult prea prudent.

În aceeaşi clipă a avut sentimentul că e foarte singur.

XII

DUPĂ CÎTEVA ZILE, Gauna s-a dus la frizeria din strada Conde, să se tundă. Intrînd, s-a pomenit faţă în faţă cu un frizer nou.

— Dar Massantonio ? a întrebat el.

— A plecat, răspunse necunoscutul. N-aţi văzut vitrina ?

— Nu.

— Şi să mai arunci banii pe reclamă, comentă omul. Poftiţi cu mine, vă rog.

Au ieşit. Afară, frizerul i-a arătat un anunţ care glăsuia : *Mari schimbări odată cu schimbarea patronului.*

— Care-s schimbările ? întrebă Gauna intrînd.

— Dar ce-aţi fi vrut ? Nu mi-ar fi convenit deloc să scriu : *Mare lichidare odată cu schimbarea patronului.*

— Ce s-a întîmplat cu Massantonio ? întrebă iarăşi Gauna.

— A plecat, cu nevastă cu tot, la Rosario.

— De tot ?

— Cred că da. Eu tocmai căutam o frizerie şi nu ştiu cine mi-a spus : „Pracánico, pe strada Conde e o frizerie a-ntîia. Patronul vrea s-o vîndă“. Ca să spun drept, n-am dat mult pe ea. Cu cît credeţi c-am cumpărat-o ?

— De ce a vîndut-o Massantonio ?

— Nu știu tocmai sigur. Mi s-a spus că-i pusese gînd rău un tinerel din ăia de care sînt cu duiumul. Mai întîi l-a scos cu forța în oraș, cînd cu carnavalul. Apoi a venit să-l caute aici. Lumea zice că, de nu sărea gardul, cu siguranță l-ar fi omorît în propria lui frizerie. Cu cît credeți c-am cumpărat-o ?

Gauna a rămas dus pe gînduri.

XIII

A SOSIT APOI SEARA cînd Pegoraro s-a îmbătat la „Platense". Careva dintre ei a glumit pe seama căldurii și a faptului dacă n-ar fi nimerit să se încălzească cu niște *grapa*. Ca să facă pe nebunul, Pegoraro a dat de dușcă pahar după pahar. Jocul de biliard lîncezea, iar Pegoraro i-a scos pe toți din amorțeală cu propunerea de a merge să-l vadă pe Taboada Vraciul. Nici unul din ei nu prea credea în Vraci, dar le era teamă să nu le spună lucruri neplăcute, care apoi chiar să se adeverească.

— Grozav fel de a azvîrli banii pe fereastră, a comentat Antúnez.

— Se duce omul acolo, s-a pornit să explice Scotch Maidana, îi pune în palmă două foițe iar el îți îndrugă atîtea năzbîtii, încît nici nu le poți cuprinde cu mintea și pleci de acolo mai mult mort decît viu. Nu-i nici o nevoie să știi ce rele te pasc.

Îndeosebi Larsen era îngrijorat de ideea de a merge la Vraciul. Gauna era și el de părere că ar fi mai bine să nu se ducă, deși se întreba

dacă nu cumva o să afle ceva despre aventura sa de la lacuri.

— Omul care se ține în pas cu vremea — spuse Pegoraro, golind încă un pahar — trece pe la Vraci pentru o consultație iar apoi n-are decît să trăiască liniștit, după un program foarte bine stabilit. Vouă însă, continuă el, vouă vă e frică. Hai, spuneți-mi, de cine oare nu vă e vouă frică ? Se uită provocator în jur, apoi oftă și adăugă de parcă ar fi vorbit de unul singur : Pînă și doctorul vă are la mînă.

Au plecat de la „Platense". Larsen uitase ceva, s-a întors înapoi iar pe urmă nu l-au mai văzut. Pe drum, Pegoraro l-a rugat pe Antúnez, *alias* Pasajul Barolo, să le cînte un tangou. Antúnez și-a dres glasul tușind de două-trei ori, a spus că tare i-ar mai prinde bine un pahar de apă ori un cornet cu pastile de gumă, de acelea dulci ca siropul, cu care să-și potolească setea, a afirmat că e de-a dreptul îngrijorat de starea gîtului său și i-a rugat să-l ierte. În vremea asta, au ajuns la locuința Vraciului.

— Acum cîțiva ani, zise Maidana, aici nu erau decît case fără etaj și grădini de zarzavat.

Au urcat la etajul al patrulea. Le-a deschis ușa o fată oacheșă. E din provincie, s-a gîndit Gauna. Una din fetele acelea cu frunte îngustă și proeminentă, pe care nu le putea suferi. Au intrat într-un mic salonaș unde se aflau niște acuarele și cîteva cărți. Fata le-a spus să aștepte. Apoi, unul după altul, au intrat în odaia unde-și primea Vraciul clienții. Fiindcă salonul era foarte mic, cei care ieșeau părăseau locuința. Rămăseseră înțeleși să se întîlnească la cafenea.

Ieșind, Pegoraro i-a spus lui Gauna :
— E într-adevăr vrăjitor, Emilito. A ghicit totul fără ca eu să-mi scot pantalonii.
— Ce a ghicit ? întrebă Gauna.
— Ei, a ghicit că am coșuri pe picioare. Fiindcă, știi, am niște coșuri mărunte pe picioare.
Gauna a intrat ultimul. Serafín Taboada i-a întins o mînă foarte curată și foarte uscată. Era un bărbat slab și mic de statură ; avea un păr bogat, fruntea înaltă, osoasă, ochii adînciți în orbite și un nas roșu și proeminent. În încăpere se găseau o mulțime de cărți, un armoniu, o masă, două scaune ; pe masă, cărți și hîrtii; într-o harababură desăvîrșită, o scrumieră plină cu mucuri și o piatră cenușie care slujea drept *presse-papier*. Două gravuri — efigiile lui Spencer și Confucius — atîrnau pe perete. Taboada i-a făcut semn lui Gauna să se așeze ; i-a oferit o țigară (pe care Gauna a refuzat-o) și, după ce și-a aprins el una, a întrebat :
— Cu ce îți pot fi de folos ?
Gauna se gîndi o clipă. Apoi răspunse :
— Cu nimic. Am venit numai fiindcă au venit și băieții.
Taboada aruncă țigara pe care abia o luase și își aprinse alta.
— Îmi pare rău, rosti el, de parcă ar fi urmat să se ridice și să pună capăt întrevederii ; rămase însă pe scaun și continuă enigmatic : Îmi pare rău, pentru că aveam ceva să-ți spun. Rămîne pe altă dată.
— Cine știe ?
— Nu trebuie pierdută speranța. Viitorul e o lume unde se află de toate.

— Ca în prăvălia de la colț ? comentă Gauna. Reclama așa glăsuiește, dar, credeți-mă, cum ceri ceva, cum ți se răspunde că tocmai s-a terminat.
Gauna se gîndi că probabil Taboada e mai degrabă bun de gură decît șiret sau inteligent. Taboada își urmă vorba :
— În viitor curge, aidoma unui rîu, destinul nostru, așa după cum ni-l desenăm noi de aici, de jos. În viitor se află totul, pentru că totul e cu putință. Acolo ai murit săptămîna trecută și acolo vei trăi veșnic. Acolo te-ai transformat într-un om înțelept dar totodată te-ai transformat și într-un Valerga.
— Nu vă dau voie să vă bateți joc de doctor.
— Nu-mi bat joc, răspunse scurt Taboada. Te-aș întreba însă ceva, dacă nu mi-o iei în nume de rău : doctor în ce ?
— Dumneavoastră trebuie s-o știți mai bine, că doar de aceea sînteți vrăjitor, replică pe loc Gauna.
Taboada zîmbi.
— Bine, tinere, rosti el ; apoi își urmă explicațiile : Dacă în viitor nu găsim ce căutăm, asta-i din pricină că nu știm căuta. Totdeauna putem spera orice.
— Eu nu sper prea multe, spuse Gauna. Și nici nu cred în vrăji.
— S-ar putea să ai dreptate, îi replică trist Taboada. S-ar cădea însă știut ce anume numești dumneata vrăjitorie. Să luăm, bunăoară, transmiterea gîndurilor. Nu-i mare scofală, crede-mă, să afli ce gîndește un tînăr necăjit și înspăimîntat.

Degetele lui Taboada arătau foarte curate și foarte uscate. Aprindea țigară după țigară, trăgea de cîteva ori din ele și le strivea în scrumieră. Sau ascuțea vîrful unui creion trecîndu-l peste partea zgrunțuroasă a unei cutii de chibrite. În mișcările acestea nu era nervozitate. Cînd arunca țigara, nu era nervos, ci absent. Întrebă :

— Ești de mult timp în cartier ?

— Doar știți dumneavoastră prea bine, răspunse Gauna. Îndată după aceea se întrebă dacă atitudinea lui nu e cam ridicolă.

— Așa e, recunoscu Taboada. Te-a adus încoace un prieten. Pe urmă ai cunoscut și alți prieteni, poate mai puțin demni de încrederea dumitale. Ai făcut un fel de călătorie. Acum tînjești după ea așa cum tînjea Ulise să se întoarcă în Ithaca sau Iason amintindu-și merele de aur.

Nu faptul că a pomenit de aventura lui l-a captivat pe Gauna. Întrezărea în vorbele Vraciului o lume necunoscută, mai fascinantă poate decît aceea plină de curaj și nostalgie a doctorului.

Taboada urmă :

— În călătoria aceea (fiindcă trebuie s-o numim cumva), nu totul este bun și nu totul este rău. Nu vă va mai fi dat, dumitale și celorlalți, s-o faceți încă o dată. E o amintire frumoasă iar amintirea e viață. Să n-o distrugi.

Gauna a simțit că-l cuprinde din nou aversiunea față de Taboada ; și, totodată, neîncrederea.

— Al cui e portretul ? a întrebat, pentru a-i tăia vorba Vraciului.

— Gravura aceea îl înfățișează pe Confucius.

— Nu cred în popi, rosti cu duritate Gauna ; după un răstimp de tăcere, întrebă : Dacă vreau să-mi amintesc ce s-a petrecut în călătoria aceea, ce trebuie să fac ?

— Să încerci să te vindeci.

— Nu sînt bolnav.

— Odată și odată, vei înțelege.

— Tot ce se poate, a fost de acord Gauna.

— De ce nu ? Dacă vrei să înțelegi, n-ai decît să te faci vrăjitor ; e de ajuns, crede-mă, puțină metodă, puțină chemare și experiența de o viață întreagă.

Cu gîndul de a-i abate atenția lui Taboada, pentru ca apoi să-și reia interogatoriul, l-a întrebat, arătîndu-i piatra ce ținea loc de *presse-papier*.

— Și asta ?

— Asta-i o piatră. O piatră din Sierras Bayas. Am cules-o eu cu mîna mea.

— Ați fost în Sierras Bayas ?

— În 1918. Oricît de necrezut ar părea, am cules piatra asta în ziua armistițiului. Cum vezi, e vorba de o amintire.

— Sînt nouă ani de atunci, comentă Gauna.

Își făcu singur curaj, gîndindu-se : „Nu-i decît un biet bătrîn“ și, după o scurtă pauză, întrebă :

— Trebuie să-mi încetez cercetările legate de ceea ce numiți călătoria mea ?

— Cercetările nu se cade să le întrerupi niciodată, zise Vraciul. Cel mai important lucru însă e curajul cu care cercetăm.

— Nu vă înțeleg, domnule, recunoscu Gauna. Dar atunci de ce trebuie să uit călătoria asta ?

— Nu știu dacă trebuie s-o uiți. Și nici măcar nu cred că ai putea-o uita ; mă gîndesc numai că nu e bine pentru dumneata...

— Să vă pun acuma o întrebare personală. Sper că vă pricepeți să mă analizați. Ce credeți despre mine ?

— Ce cred despre dumneata ? Cum vrei să-ți spun în două vorbe ce cred despre dumneata ?

— Nu vă înfuriați, replică Gauna, cu blîndețe. Vă întreb întocmai cum l-aș întreba pe papagalul care-ți scoate biletul verde : O să fiu fericit sau nu ? Sînt sănătos sau nu ? Sînt curajos sau nu ?

— Cred că am priceput, răspunse Vraciul, continuînd apoi cu o voce absentă : Oricît de curajos ar fi un om, nu e curajos în toate împrejurările.

— Bine, rosti Gauna. Am întîlnit o femeie mascată...

— Știu, răspunse Vraciul.

Iarăși încrezător, Gauna întrebă :

— O s-o mai întîlnesc ?

— Mă întrebi dacă o s-o întîlnești. Și da, și nu. Eu am fost acela care te-am apărat de un zeu orb, eu am rupt vălul ce urma să se țească. Cu toate că e mai subțire decît dacă ar fi alcătuit din aer, se va țese din nou, cînd n-o să mai fiu eu să-l dau la o parte.

Lui Gauna i s-a părut iarăși că disprețul și dușmănia îi sînt îndreptățite. Acum nu mai dorea decît să pună capăt întrevederii ; ridicîndu-se de pe scaun, a întrebat :

— Mai aveți vreun sfat să-mi dați ?

Taboada răspunse cu un glas monoton :

— Nu am ce sfaturi să-ți dau. Nu am ce noroc să-ți prezic. Consultația costă trei *pesos*.

Făcînd pe distratul, Gauna a răsfoit un vraf de cărți ; a citit pe cotoare niște nume străine : un conte, care trebuie să fi fost italian, pentru că purta, pe lîngă o altă ciudățenie, un „t“, precum și acest titlu sau nume — care i-a sugerat ideea să-l folosească drept semnătură într-o bună zi, cînd va scrie o scrisoare ziarelor pentru a spune cîteva adevăruri — Flammarion. A pus cei trei *pesos* pe masă.

Taboada l-a condus pînă la ușă. Fiica lui Taboada tocmai aștepta ascensorul. Gauna rosti : „Ce mai faceți ?“ dar nu îndrăzni să-i întindă mîna.

Pe cînd coborau, lumina s-a stins iar ascensorul s-a oprit. Gauna și-a zis : „Acum ar fi momentul să-i spun pe de departe cîteva vorbe potrivite“. În aceeași clipă îngăimă :

— Tatăl dumneavoastră nu mi-a spus că ziua de azi o să-mi poarte noroc.

Fata răspunse cu naturalețe :

— E un scurt circuit. Lumina se va aprinde din clipă în clipă.

Acum Gauna nu mai era preocupat nici de reacțiile sale, nici de nervii săi, nici de ce se cade să rostească ; simțea doar prezența fetei, așa cum simți dintr-o dată, imperios, că inima îți zvîcnește în piept. Lumina s-a aprins și ascensorul a coborît pașnic. În poarta de la stradă, fata i-a întins mîna și i-a spus zîmbind :

— Mă numesc Clara.

Pe urmă a văzut-o îndreptîndu-se în fugă spre un automobil care aștepta lîngă trotuar.

Din mașină au coborît niște tinerei. Gauna s-a gîndit că desigur fata le povestește cele petrecute și că rîd cu toții de el. Le-a auzit rîsetele.

XIV

PRIMA OARĂ cînd Gauna a ieșit cu fata lui Taboada a fost într-o după-masă de sîmbătă. Larsen îi spusese :

— De ce nu-ți pui sandalele, ca să dai o fugă pînă la brutărie ?

Cartierele sînt întocmai ca o casă mare unde găsești de toate. La un colț e farmacia ; la celălalt, magazinul de unde-ți poți lua pantofi și țigări, iar fetele cumpără pînzeturi, inele și piepteni ; băcănia e peste drum ; „La Superiora" destul de aproape, iar brutăria, pe la jumătatea cvartalului.

Brutăreasa își servea impasibilă clienții. Era maiestuoasă, voinică, surdă, albă și curată ; părul rar și-l pieptăna cu cărare la mijloc și cu onduleuri mari și inutile care-i acopereau urechile. Cînd i-a venit rîndul, Gauna zise, mișcînd tare din buze :

— Vă rog să-mi dați niște fursecuri pentru *mate*.

Atunci și-a dat seama că fata îl privește. Gauna s-a întors și s-a uitat. Clara stătea în fața unei vitrine unde se aflau borcane cu caramele, tablete de ciocolată și niște păpuși blonde, clorotice, îmbrăcate în haine de mătase și pline cu bomboane. Gauna a remarcat părul

negru, lins, fața oacheșă, netedă. A invitat-o la cinematograf.

— Ce rulează la „Estrella" ? a întrebat Clara.

— Nu știu, răspunse el.

— *Doña* Maria, zise Clara, apropiindu-se de brutăreasă, îmi împrumutați puțin un ziar ?

Brutăreasa scoase de sub tejghea un număr din *Última Hora,* împăturit cu grijă. Fata îl răsfoi, îl deschise la pagina cu spectacolele și o citi cu atenție. Apoi zise oftînd :

— Trebuie să ne grăbim. La cinci și jumătate începe filmul cu Percy Marmon.

Gauna era emoționat.

— Ascultă, ți-ar plăcea una ca asta ? l-a întrebat Clara.

Îi arăta în ziar un desen stîngaci, care înfățișa o fată aproape goală, ținînd în mînă o scrisoare uriașă. Gauna citi : *Scrisoarea deschisă a lui Iris Dulce către domnul Judecător de minori.*

— Dumneata îmi placi mai mult, răspunse Gauna, fără să se uite la ea.

— Cît ți se plătește pe minciună ? întrebă Clara, pronunțînd afectat silaba accentuată din fiecare cuvînt ; se întoarse apoi spre brutăreasă : Poftim, doamnă. Vă mulțumesc. Îi întinse ziarul și-i vorbi mai departe lui Gauna : Știi, m-am gîndit uneori să mă fac dansatoare de cabaret. Dar acum toți te necăjesc dacă ești minoră.

Gauna n-a răspuns nimic. Și-a dat seama că, în mod inexplicabil, nu mai are chef să iasă cu ea. Clara și-a continuat vorba :

— Sînt nebună după teatru. O să lucrez în trupa „Eleo". O conduce un bondoc pe care-l cheamă Blastein. Un ticălos.

— De ce ticălos ? întrebă el cu indiferență. Se gîndea la teatrele pe care le-a văzut de cîte ori a trecut prin centru ; la intrarea artiștilor ; la o viață plină de strălucire, care se prelungea pînă în zorii zilei, cu femei, cu perne roșii și, în sfîrșit, cu plimbări costisitoare în mari taximetre deschise. Nu i-ar fi trecut nicicînd prin minte că fiica Vraciului îl va introduce în lumea aceasta.

— E un ticălos. Mi-e rușine să repet ce-mi spune.

Gauna întrebă iute :

— Ce îți spune ?

— Îmi spune că teatrul lui e o mașină de făcut cîrnați și că eu, cînd intru printr-o parte, sînt o tîrfă — rostind cuvîntul, s-a înecat puțin și s-a înroșit — ca prin partea cealaltă să ies mai neprihănită decît o institutoare de școală primară.

Pe Gauna îl năpădi un val cald de orgoliu amestecat cu ură, o senzație plăcută, care putea fi formulată cam așa : fata asta e a lui și vor vedea ei cu toții cum știe el s-o apere. Exclamă cu un glas abia auzit :

— O tîrfă ... O să-i rup oasele.

— Mai bine pistruii, zise Clara cu seriozitate, că tot are prea mulți. Dar lasă-l mai bine în pace. E un ticălos. După o pauză, reluă visătoare : Știi, sînt femeia mării. Piesa unui scandinav, un străin.

— Și de ce nu se joacă operele autorilor naționali ? întrebă Gauna, cu interes agresiv.

— Blastein e un ticălos. Singurul lucru care-l interesează e arta. Dacă l-ai auzi vorbind...

Gauna explică :

— Eu, în locul guvernului, i-aș obliga pe toți să joace operele autorilor naționali.

— Și noi spunem la fel, eu și cu încă unul care e cam scrîntit și joacă rolul bătrînului profesor al unei fetițe care se numește Bolette — a fost Clara de acord. Apoi adăugă, zîmbind : Să nu crezi că pistruiatul e chiar așa de rău. Și cum îi mai place să vorbească despre țoale ! E dulce, zău că e dulce.

Gauna o privi dezgustat. Cîțiva metri merseră în tăcere. Apoi și-au luat rămas-bun.

— Să nu mă faci să te-aștept, i-a recomandat Clara. Peste douăzeci de minute mă aștepți în poarta casei. Ba nu, nu chiar în poartă. Cîteva case mai încolo.

Cuprins oarecum de milă pentru fată, Gauna s-a gîndit că toate aceste precauții sînt inutile, că nu se va duce s-o caute. Ori poate va merge ?

Intră, trist, în cameră. Larsen îi spuse :

— Credeam că ai murit. Bine că n-am pus apa la fiert cînd ai plecat.

Gauna răspunse :

— O să am nevoie de un pic de apă ca să mă rad.

Larsen îl privi cu oarecare curiozitate ; își făcu de lucru cu primusul și cu apa ; cercetă conținutul pachetului adus de Gauna ; luă o turtiță cu zahăr ars și mușcă din ea. Comentă aprobator :

— Ascultă, trebuie să lăsăm baltă planurile mărețe și năstrușnice. Sînt tot mai încredințat că nu e cazul să schimbăm brutăria. E pricepută foc Grăsana.

Gauna și-a pus o lamă în aparatul de ras și, ca să-i vină un pic de lumină, a atîrnat oglinda lîngă ușă.

— Rade-te mai tîrziu, i-a spus Larsen, pregătind ceaiul. Să bei mai întîi niște *mate*.

— N-o să beau nici după aceea, răspunse Gauna. Mă grăbesc.

Prietenul lui se apucă să-și bea ceaiul în tăcere. Pe Gauna l-a copleșit tristețea. După cîțiva ani de zile, a spus că în clipa aceea și-a amintit de vorbele auzite de la Ferrari : „Trăiești liniștit cu prietenii tăi și numai iată că între voi se vîră femeia, iar de aici încolo, ăsteia nu-i mai trece nimeni înainte".

XV

CÎND AU IEȘIT de la cinematograf, Gauna i-a propus Clarei :

— Hai să bem cîte o vișinată uruguaiană la cofetăria „Los Argonautas".

— Ce păcat că nu pot, a răspuns Clara. Trebuie să cinez devreme.

Mai întîi l-a cuprins neîncrederea, apoi furia. Rosti cu o voce mică și ipocrită, pe care fata nu i-o cunoștea încă :

— Ieși undeva astă seară ?

— Da, i-a răspuns Clara senin. Am repetiție.

— O să te distrezi strașnic, comentă Gauna.

— Din cînd în cînd. De ce nu vii să mă vezi ?

Răspunse surprins.

— Nu știu. Nu vreau să te deranjez. Însă dacă mă chemi, vin. Îndată apoi adăugă cu un ton ce voia să fie foarte sincer : Mă interesează teatrul.

— Dacă ai o foaie de hîrtie, îți scriu adresa.

Găsi hîrtie — o fîșie din programul de la cinematograf — dar nici unul dintre ei nu avea creion. Clara scrise cu rujul ei : Freyre 3721.

De cîte ori, de-a lungul timpului, în buzunarul unor pantaloni ținuți pe fundul vreunei valize ori între paginile acelei *Istorii a girondinilor* (carte față de care Gauna nutrea un adevărat respect, fiindcă o moștenise de la părinții lui, și pe care o citise în repetate rînduri) ori în alte locuri și mai neașteptate, n-a reapărut peticul ăsta de hîrtie, aidoma unui simbol cu valoare schimbătoare mai mult sau mai puțin important, aidoma unui semn care ar fi grăit : Aici a început totul ?

Pe la zece noaptea burnița. Gauna pășea grăbit, se uita la numerele de la porți, se uita la hîrtie ; i s-a părut că se rătăcise. Nu știa tocmai sigur peste ce anume se așteaptă să dea la numărul 3721 ; a fost mirat dînd peste o prăvălie. O firmă spunea : *Libanul argentinian. Merceria „A. Nadín"*. Existau două uși : prima acoperită cu un rulou metalic, între două vitrine acoperite și ele cu rulouri metalice ; a doua, din lemn lăcuit, avînd o ferestruică cu gratii la mijloc și niște piroane mari din fier forjat. A apăsat pe soneria ușii de lemn, deși numărul 3721 era scris pe cealaltă.

A apărut de îndată un bărbat voluminos ; în penumbră, Gauna a întrezărit arcuirea a

două sprîncene întunecate și niște pete pe obraz. Bărbatul a întrebat :

— Domnul Gauna ?

— Da, rosti Gauna.

— Intră, domnul meu, intră. Te așteptam. Eu sînt A. Nadín. Ce zici de vremea asta ?

— Păcătoasă, răspunse Gauna.

— Mizerabilă, afirmă Nadín. Știi, habar n-am ce să mai cred. Înainte, nu că ar fi fost mare scofală de capul ei, dar, bună-rea, tot mai putea omul să fie pregătit. Acum în schimb...

— Acum totu-i întors pe dos, vorbi Gauna.

— Bine zis, domnul meu, bine zis. Aici e frig, aici e cald ; și încă să te mai miri că face omul o *grippe* ori îl apucă reumatismul.

Au intrat într-un salonaș pardosit cu mozaic, luminat de o lampă cu abajur din mărgele de sticlă. Masa pe care stătea lampa era un fel de piramidă retezată, din lemn, cu incrustații din sidef. Pe perete atîrnau o temă matinală cu inele pe degete și butoni la manșetă [1] și un tablou înfățișînd îmbrățișarea istorică a lui San Martín cu O'Higgins. Într-un colț se găsea o statuetă de porțelan pictat ; reprezenta o fată căreia un cîine îi ridica poala hainei cu botul. Gauna s-a mulțumit să-l privească pe mătăhălosul Nadín : avea sprîncenele foarte negre, foarte groase, foarte arcuite ; fața îi era plină de alunițe a căror culoare varia între cele mai diferite tonuri de negru și de cenușiu ; ceva din maxilarul de jos amintea de expresia satisfăcută a unui pelican. Omul să tot fi avut patruzeci de ani. Vorbind de parcă și-ar fi

[1] Reprezetare ironică a stemei argentiniene, ce înfățișează două mîini care se strîng.

răsucit limba pe fundul unei cratițe cu lapte de pasăre, l-a lămurit :

— Trebuie să ne grăbim. Repetiția a început. Actrițele-s minunate și drama-i sbulimă, dar domnul Blastein o să mă ucidă.

A scos din buzunarul de la spate al pantalonilor o batistă roșie care a umplut aerul cu miros de lavandă ; și-a trecut-o peste buze, ca și cum ar fi fost un șervet. Părea că Nadín are totdeauna gura umedă.

— Unde se repetă ? întrebă Gauna.

Nadín nu se opri ca să răspundă. Șopti pe un ton plîngăreț :

— Aici, domnul meu, aici. Vino după mine.

Ieșiră într-un *patio*. Gauna a întrebat iar :

— Unde o să dea spectacolul ?

Vocea lui Nadín ajunse aproape un geamăt.

— Aici. O să vezi îndată cu ochii dumitale.

„Adică ăsta era teatrul", se gîndi Gauna, zîmbind. Ajunseră la o magazie cu fațada vopsită și cu pereții și acoperișul de tablă. Deschiseră o ușă glisantă. Înăuntru, discutau cîțiva inși așezați pe scaune și doi actori ce stăteau în picioare, pe o masă foarte mare, încadrată de niște panouri de culoare liliachie, care ajungeau, de fiecare parte, pînă la perete. Pe masă, care reprezenta scena, nu exista nici un fel de decor. În colțurile magaziei erau stivuite lăzi cu marfă. Nadín îi arătă lui Gauna un scaun și plecă.

Unul dintre actorii aflați pe masă sau pe estradă ținea pe braț un pardesiu femeiesc. Explica :

— Trebuie ca Ellida să poarte pardesiul. Vine de pe plajă.

— Și ce legătură este, striga un omuleț cu obrazul plin de pistrui și cu o chică deasă și vîlvoiată de păr roșu-gălbui, între împrejurarea că Ellida se întoarce de pe plajă și acest obiect inefabil, care pe deasupra mai are și mîneci, și cordoane, și epoleți ?

— Nu te înfuria, îi recomandă un alt omuleț (brunet, cu o barbă de două zile, îmbrăcat într-o haină de distribuitor de lapte și ținînd o țigară înfiptă a dispreț între buzele năclăite cu salivă uscată, iar în mînă cu textul piesei). Autorul ține la pardesiul ăsta iar voi o să faceți întocmai. Aici scrie negru pe alb : *Ellida Wangel apare printre copaci, alături cu aleea. Și-a aruncat un pardesiu, pe umeri ; părul îi e răvășit și încă umed.*

Nadín a apărut iarăși, aducînd noi spectatori. S-au așezat pe scaune. Omul cu părul vîlvoi a sărit pe estradă și a înșfăcat pardesiul. Fluturîndu-li-l în fața ochilor, a început să strige :

— De ce să-l crucificăm pe Ibsen în aceste mîneci realiste ? E de ajuns o mantie. Sau ceva care să aducă a mantie. Țineți minte că noi o să punem accentul pe latura magică. În realitate, Ellida e o femeie care a văzut marea dintr-un far și care, mai cu seamă, a cunoscut un marinar ticălos din fire. Tot ce e pervers atrage femeile. Ellida rămîne marcată. După biblia pe care ne-o tot vîră sub nas Antonio — îl arătă pe bărbatul cu textul — asta-i povestea. Dar îl poate răbda pe cineva sufletul să părăsească un geniu aflat la ananghie ? Să-i dăm întregul nostru ajutor. În piesa *noastră*, Ellida e o sirenă, ca în tabloul lui Ballested. A apărut misterios din mare. Se mărită cu

Wangel și alcătuiesc o familie fericită. Mai bine zis, toată lumea crede că sînt o familie fericită, însă nici unul dintre ei nu e fericit, pentru că Ellida tînjește sub fascinația mării. Făcu o pauză ; pe urmă adăugă : Nu mai stau la discuții cu nătărăii. Și dîndu-se jos dintr-un salt de pe estradă : Repetiția continuă.

Fără nici o tranziție, actorii și-au intrat în rol. Unul dintre ei zise :

— Faptul că a trăit într-un far a lăsat în ea urme de neșters. Aici n-o înțelege nimeni. Lumea îi zice „femeia mării".

Celălalt actor răspunse, cu uimire exagerată :

— Într-adevăr ?

Antonio, omulețul cu textul, rosti iritat.

— Dar de unde să scoatem mantia ?

— De aici ! strigă furios cel cu părul vîlvoi, îndreptîndu-se spre lăzi.

Uriașul domn A. Nadín se repezi după el, cu brațele ridicate. Striga :

— Vă dau viața, și casa, și magazioara mea ! Marfa însă, nu ! Să nu vă atingeți de marfă !

Blastein, impasibil, deschidea lăzile. Întrebă :

— Unde ții stofa galbenă ?

— Omul ăsta mă omoară, gemu Nadín. Să nu te atingi de marfă !

— Te-am întrebat unde dosești stofa galbenă, zise Blastein implacabil.

Blastein găsi stofa, apucă o foarfecă (pe care Nadín i-o dădu oftînd), măsură două lungimi de braț și o tăie plin de cruzime și fără pic de grijă.

La vederea bucăților, Nadín se porni să-și legene capul, ținîndu-și-l cu mîinile-i uriașe, împodobite cu pietre verzi și roșii.

— S-a terminat cu ordinea în casa asta! strigă el. Cum s-o mai opresc acum pe vînzătoare să se țină de furtișaguri?

Fluturînd stofa ca pe o flacără de aur, Blastein se întoarse spre estradă:

— Ce ați încremenit ca stanele de piatră și vă uitați la mine ca doi neghiobi? îi întreabă pe actori.

Dintr-o săritură a fost pe scenă, pentru ca în aceeași clipă să dispară după panourile liliachii. Repetiția a continuat. Deodată, foarte emoționat, Gauna auzi glasul Clarei. Glasul întreba:

— Wangel, ești aici?

Unul dintre actori răspunse:

— Da, draga mea.

Clara ieși de după unul dintre panouri, cu mantia galbenă pe umeri; actorul întinse mîinile spre ea și exclamă zîmbind:

— Uite-o și pe sirena mea.

Clara se apropie cu mișcări vioaie, îl prinse de mîini pe actor și rosti:

— În sfîrșit, te-am găsit! Cînd ai sosit?

Gauna urmărea repetiția cu ochii ficși, cu gura întredeschisă și cu sentimente contradictorii. Deziluzia din prima clipă mai răsuna încă în el, ca un ecou slab și prelung. Fusese ca o umilință față de sine însuși. „Oare cum să nu intri la bănuieli, cînd ți se spune că tot teatrul e ăsta de pe strada Freyre?“ s-a gîndit el. Acum însă, uluit și plin de mîndrie, o vedea pe Clara cea cunoscută transfigurîndu-se în necunoscuta Ellida. S-ar fi lăsat cu totul pradă încîntării — un fel de plăcere vanitoasă și maritală — dacă figurile masculine, inexpresive și atente, care urmăreau spectacolul nu i-ar fi sugerat posibilitatea unui concurs de împrejurări inevitabile care s-ar fi putut fie să i-o răpească pe Clara, fie să i-o lase lui, aparent intactă, însă purtînd povara minciunilor și trădării.

A observat atunci că fata tocmai îl salută, cu o expresie de bucurie încrezătoare. Repetiția fusese întreruptă. Toată lumea își dădea cu părerea, în gura mare, despre piesă și despre interpretare. Gauna s-a gîndit că el e cel mai prost dintre toți; numai el n-avea nimic de zis. Strălucitoare de tinerețe, de frumusețe și de o superioritate nouă, Clara a coborît de pe estradă și s-a îndreptat spre el, privindu-l într-un fel care părea că-i dă la o parte pe ceilalți bărbați, lăsîndu-l doar pe el singur să primească omagiul iubirii sale ingenue și absolute. Blastein se vîrî între ei. Ducea de braț un soi de uriaș blond, curat, cu pielea îmbujorată, de parcă tocmai ar fi făcut o baie fierbinte; purta niște haine uriașe, foarte noi și, în ansamblu, făcea o adevărată risipă de griuri și marouri, de flanele, pulovere și pipe.

— Clara, ți-l prezint pe prietenul meu Baumgarten, zise Blastein. Un element tînăr în critica teatrală. Dacă l-am înțeles bine, e coleg, la clubul Asistenței sanitare, cu nepotul unui fotograf de la revista *Don Goyo* și are de gînd să publice o scurtă notiță despre strădaniile noastre.

— Vai, ce bine, răspunse fata, zîmbindu-i lui Gauna.

Acesta o luă de braț și o îndepărtă de grup.

XVI

SEARA SE DUCEA cu ea la repetiţie. După-amiezele, cînd îşi sfîrşea lucrul, erau de asemenea împreună şi, dacă ea nu avea repetiţie, mergeau să se plimbe prin parc. Au trecut astfel cîteva zile ; în joia care a urmat, nu ştia ce să facă : să se întîlnească cu Clara sau să se ducă la doctorul Valerga. S-a hotărît în cele din urmă să-i spună că în seara aceea nu se pot întîlni. Fără a-şi ascunde dezamăgirea, fata a acceptat pe dată explicaţia lui Gauna.

Larsen şi cu el au ajuns la doctor acasă pe la zece seara. Antúnez, zis şi Pasajul Barolo, vorbea despre probleme economice, despre dobînda criminală pe care o pretind unii cămătari, care-s o adevărată ruşine pentru breasla lor, şi despre cele patruzeci de procente venit pe care le-ar obţine de pe urma banilor săi, dacă ar izbuti să-şi ducă la capăt planurile năstruşnice şi ambiţioase. Privindu-l pe Gauna, doctorul Valerga lămuri :

— Amicul Antúnez, aici de faţă, are planuri mărețe. Îi face cu ochiul comerţul. Vrea să pună pe picioare o tarabă de zarzavat pe piaţa liberă.

— Atîta numai că o să dea chix începînd cu începutul, interveni Pegoraro. Băiatul stă prost cu capitalul.

— Poate-i întinde Gauna o mînuţă, sugeră Maidana, trăgîndu-se înapoi, făcîndu-se mic de tot şi zîmbind.

— Nici prin cap să nu-i treacă, zise Antúnez, vrînd parcă să întoarcă lucrurile spre glumă.

Foarte serios, doctorul Valerga s-a uitat în ochii lui Gauna şi s-a aplecat puţin către el. Tînărul a spus mai tîrziu că în clipa aceea s-a simţit ca şi cum i-ar fi căzut în cap clădirea de la Aguas Corrientes, care a fost adusă cu vaporul din Anglia. Valerga l-a întrebat :

— Cît ţi-a mai rămas, amice, după chefurile din carnaval ?

— Nimic ! a răspuns Gauna, fierbînd de indignare. Nu mi-a mai rămas nimic.

L-au lăsat în pace să protesteze şi să-şi verse necazul. De data asta mai potolit, el a adăugat :

— Nici măcar o foaie nenorocită de cinci *pesos.*

— Poate vrei să zici de cinci sute, l-a corectat Antúnez, făcînd cu ochiul.

A urmat un moment de tăcere. Pe urmă Gauna a întrebat, alb de furie :

— Cît vă închipuiţi că am cîştigat la curse ?

Pegoraro şi Antúnez au dat să zică ceva.

— Ajunge, a poruncit doctorul. Gauna a spus adevărul. Cine-i de altă părere, n-are decît să plece. Chiar dacă îi zboară gîndul să se facă măcelar de zarzavaturi.

Antúnez începu să îngaime ceva. Doctorul îl privi cu interes.

— Ce stai şi-ţi dai ochii peste cap ca un miel cu limbrici ? îl întrebă. Nu fi egoist şi dă-ne voie să te auzim cum cînţi din gîtlejul acela al tău de greiere sau de ce-o mai fi. Apoi rosti, de astă dată extrem de blînd : Îţi place să te laşi rugat şi să ne ţii pe toţi în aşteptare ? Pe urmă, schimbînd tonul : Cîntă, omule, cîntă.

Antúnez stătea cu ochii aţintiţi în gol. Şi i-a închis. I-a deschis iarăşi. Şi-a trecut, cu o

mînă tremurătoare, o batistă peste frunte și peste obraz. Cînd a pus-o la loc, părea că fața lui a împrumutat ca prin minune albeața batistei. Gauna s-a gîndit că cineva, Valerga probabil, trebuie să zică ceva; tăcerea însă continua. În cele din urmă, Antúnez se foi pe scaun; părea gata să izbucnească în plîns sau să-și piardă cunoștința. Ridicîndu-se în picioare, explică :

— Am uitat totul.

Gauna șopti iute :

— *Era nebun după tangou.*

Antúnez s-a uitat la el, ca și cum nu l-ar fi priceput. Reîncepu să-și șteargă fața cu batista; și-o trecu apoi și peste buzele uscate. Cu mare greutate, cu o rigidă și agonică încetineală, deschise gura. Cîntecul izbucni plin de dulceață :

De ce-ți lași drăguța,
Iubite Julián ?
N-o vezi cum se stinge
De dor și de-alean ?

Lui Gauna i-a trecut prin gînd că făcuse o greșeală : cum de i-a sugerat tocmai acest tangou bietului Antúnez ? Doctorul nu va scăpa ocazia să-l ia peste picior. Aproape scîrbit, presimți glumele („Ia spune drept : cine-i iubitul tău Julián ?“ etc.) Resemnat, își ridică privirea. Valerga asculta cu nevinovată beatitudine ; în clipa următoare însă, s-a ridicat și, cu un mic gest, i-a dat de înțeles lui Gauna să-l urmeze. Cîntărețul s-a întrerupt.

— Repede te mai lasă, după cum văd, glasul, i s-a adresat doctorul. Dacă nu cînți tot timpul pînă cînd venim înapoi, o să te fac să-ți piară

cheful de a ajunge băiatul-gramofon. Apoi, adresîndu-se lui Gauna : Leșinat cum cîntă, s-ar cădea să se angajeze viorist la dame.

Antúnez a atacat *Noaptea mea tristă* ; tinerii au rămas pe locurile lor, în poziție de auditori ai cîntărețului ; cu aplomb ezitant, Gauna l-a urmat pe Valerga. Acesta l-a condus în camera învecinată, care avea drept mobilă o măsuță de *pinotea ;* un dulap din lemn roșcat, lăcuit, un pat acoperit cu niște cuverturi cenușii, două scaune cu fundul din pai și — ceea ce, în austeritatea aceea, părea ceva cu totul nepotrivit, un lux aproape efeminat — un fotoliu vienez. În mijlocul unui perete coșcovit, atîrna — mică, rotundă, înrămată, dar fără sticlă și cu urme de muște — o fotografie a doctorului, făcută în anii, ce păreau de necrezut, ai tinereții sale. Pe măsuța de *pinotea* se găseau o cană de sticlă albăstruie, cu apă, un borcan cu *mate* marca Napoleon, o zaharniță, un ceainic cu capac de argint la gură, o țeavă de sorbit ceaiul, cu decorațiuni din aur și o lingură de cositor.

Doctorul s-a întors spre Gauna și, punîndu-i o mînă pe umăr — gest cu totul neobișnuit, fiindcă Valerga părea să aibă o silă instinctivă de a atinge oamenii — l-a anunțat :

— O să-ți arăt acum, iar dumneata n-o să crîcnești, niște comori pe care nu le arăt decît prietenilor.

A deschis o cutie de biscuiți Belle-Arte, pe care a scos-o din dulap, și i-a răsturnat pe masă conținutul : trei sau patru plicuri pline cu fotografii și cîteva scrisori. Arătînd cu degetul fotografiile, rosti :

— Pînă le răsfoiești, să bem niște ceai.

A mai scos din dulap un mic ibric smălțuit, l-a umplut cu apă din cană și l-a pus la fiert pe un primus. Gauna s-a gîndit cu invidie că primusul lor e mai mic.

Erau o mulțime de fotografii de-ale doctorului. Unele, cu plante în urne și cu stîlpi de balustradă, avînd scris pe ele numele fotografului ; altele, mai puțin confecționate, mai puțin rigide, operă întîmplătoare a unor amatori anonimi. Se mai găseau de asemenea o sumedenie de fotografii înfățișînd bătrîni, bătrîne și copii (cei dintîi îmbrăcați și stînd în picioare ; ceilalți goi și culcați), toți cu desăvîrșire necunoscuți pentru Gauna. Din cînd în cînd, doctorul îl lămurea. „Un văr de-al tatălui meu“ ; „Mătușa mea Blanca“ ; „Părinții mei, în ziua nunții de aur“ ; cel mai adesea însă, supunea pozele examenului lui Gauna fără să ofere alt comentariu decît o tăcere plină de respect și o privire scormonitoare. Iar dacă vreo fotografie trecea prea repede în mormanul celor deja cercetate, îl sfătuia cu un ton în care dojana se împletea cu imboldul :

— Nimeni nu te alungă din urmă, tinere. În felul ăsta, n-o să ajungi nicăieri. Uită-te la ele în liniște.

Gauna era grozav de tulburat. Nu înțelegea de ce îi arată Valerga aceste lucruri ; înțelegea cu o recunoștință plină de uluire, că maestrul și modelul său îi face onoarea unei dovezi solemne de prețuire și, cine știe, de prietenie. Recunoștința lui spontană fusese întotdeauna copleșitoare și extremă, dar i se părea că în noaptea asta atinge o forță neobișnuită, pentru

că avea impresia că el nu mai e cel de dinainte, nu mai e cel pe care Valerga crede că-l cunoaște, nu mai e un om cu o credință unică și neîmpărțită. Sau poate că este ? Da, era sigur că nu se schimbase ; în clipa aceea însă, cel mai important lucru era că, față de criteriile exigente ale doctorului, știa că se schimbase.

Pe urmă au băut ceai, Gauna așezat pe un scaun, iar doctorul în fotoliul vienez. N-au vorbit aproape deloc. Dacă i-ar fi văzut cineva din afară, și-ar fi spus : tatăl și fiul. Întocmai cum simțea și Gauna însuși.

În odaia alăturată, Antúnez începea, pentru a treia oară, *Paharul uitării*.

Valerga remarcă :

— Trebuie să-i închid gura gălăgiosului ăstuia. Înainte însă, vreau să-ți mai arăt ceva.

O vreme, scotoci în dulap. Se întoarse apoi cu o mistrie din bronz și rosti :

— Cu mistria asta a pus doctorul Saponaro tencuiala peste piatra de fundament a capelei ce se află aici la colț.

Gauna a luat plin de evlavie obiectul și l-a contemplat vrăjit. Înainte de a-l pune la loc, Valerga, lustruindu-l iute cu mîneca, a făcut să strălucească din nou bronzul pe acele porțiuni unde tînărul își pusese degetele neîndemînatice și umede. Din dulapul acela fără fund, Valerga a mai scos ceva : o chitară. Cînd, cu o docilitate forțată, tînărul său prieten a dat s-o examineze, Valerga l-a îndepărtat zicînd :

— Să mergem în birou.

Antúnez cînta, poate cu mai puțin suflet ca dățile trecute, *Noaptea mea tristă*. Agitînd tri-

umfător chitara, doctorul întrebă cu o voce tunătoare și răgușită :

— Dar, ia să-mi spuneți, pe cine ați mai văzut că se apucă de cîntat numai din gură atunci cînd are chitară în casă ?

Toți, inclusiv Antúnez, au întîmpinat întîmplarea cu hohote sincere de rîs, stimulate poate de intuiția că încordarea luase sfîrșit. Era destul, de altminteri, să-ți arunci ochii la Valerga pentru a-i remarca buna dispoziție. Eliberați acum de teamă, tinerii rîdeau cu lacrimi.

— Iar acum, anunță doctorul, dîndu-l la o parte cu un ghiont pe Antúnez și așezîndu-se pe locul lui, o să vedeți ce-i în stare să facă subsemnatul cu chitara.

Zîmbind, se apucă, fără nici o grabă, s-o acordeze. Din cînd în cînd, acordurile sale abile și nervoase lăsau să mijească un început de melodie. Atunci, cu o voce foarte suavă, fredona :

Vai de ea, sărmana
Mamă-ndurerată,
Cum mai fierbe ceaiul
Seară după seară.

Se întrerupea ca să comenteze :

— Nici vorbă de tangouri, băieți. Pe astea le las în seama vagabonzilor și a viorIștilor de la dame. Și, adăugînd cu un glas și mai răgușit : Sau a măcelarilor de legume.

Cu un zîmbet fericit, cu mîini mîngîietoare, fără pic de grabă, de parcă timpul nici n-ar fi existat, își reîncepea din nou și din nou acordurile la chitară. Cu aceste reluări, de care nu se mai plictisea, și-a trecut vremea pînă spre miezul nopții. Domnea un sentiment general

de cordialitate, de veselie amicală și plină de afecțiune. Înainte de a le spune să plece, doctorul i-a dat ordin lui Pegoraro să aducă de la bucătărie bere și pahare. Au ciocnit pentru fericirea tuturor.

Nu băuseră mult, dar îi stăpînea o exaltare aidoma cu a beției. Au plecat cu toții împreună. Pașii, cîntecele și strigătele lor răsunau pe străzile pustii. Un cîine a lătrat iar un cocoș pe care de bună seamă îl sculaseră din somn a scos un cucurigu extatic, împrumutînd nopții vraja zorilor de zi și a depărtărilor agreste. Primul a pornit-o spre casă Antúnez ; apoi Pegoraro și Maidana. Cînd au rămas singuri, Larsen îndrăzni să-l întrebe :

— Spune drept, nu ți se pare că doctorul prea l-a luat tare pe Antúnez ?

— Ba da, bătrîne, răspunse Gauna, cu sentimentul că e o adevărată minune cum se înțelege cu Larsen. Tocmai asta voiam să-ți spun și eu. Dar povestea cu chitara cum ți se pare ?

— Strașnică, zise Larsen, zguduindu-se de rîs. Cum i-ar fi putut da prin cap nefericitului că în casă se află o chitară ? Tu știai ?

— Nu știam.

— Nici eu. Să nu-mi spui însă că gluma cu „desfătatul“ n-a fost cam deocheată.

Gauna se sprijini de perete, ca să rîdă mai bine. Știa prea bine ce aversiune are Larsen față de glumele obscene ; nu i-o împărtășea, dar, într-un fel, îi dădea dreptate. Și pe deasupra îl făcea să rîdă.

— Păi, ce vrei ? Dacă e să-ți spun cu mîna pe inimă, îți mărturisesc că Antúnez cîntărețul mi se pare mai bun decît Valerga chitaristul, recunoscu plin de îndrăzneală Gauna.

Asta le-a produs atîta ilaritate, încît pășeau împleticindu-se pe trotuar, aplecați înainte, încît ajunseseră aproape pe vine, icnind și văitîndu-se. Cînd s-au mai potolit puțin, Larsen întrebă :

— De ce te-a dus în camera cealaltă ?

— Ca să-mi arate o grămadă de fotografii ale unor oameni pe care nu-i cunosc, ba chiar pînă și mistria de bronz pe care a folosit-o doctorul nu știu care ca să pună piatra de temelie a unei biserici de nu știu unde. Ai fi avut de ce rîde, dacă m-ai fi văzut. Apoi adăugă : Lucrul cel mai ciudat este că uneori mi s-a părut că doctorul Valerga seamănă cu vraciul Taboada.

O clipă, întrucît Larsen se ferea mereu să vorbească despre Vraciul ori despre familia lui, s-a lăsat tăcerea ; a trecut însă repede, Gauna aproape n-a observat-o ; a preferat să se lase în voia plăcerii de a constata, încă o dată, solidaritatea intimă și inevitabilă ce există între ei. A reflectat, cu un fel de mîndrie paternă, că atunci cînd sînt împreună, fiecare dintre ei e mai ager la minte decît cînd e de unul singur și, în sfîrșit, a priceput, cu un fel de nostalgie anticipată, în care se întrezărea destinul, că aceste discuții cu Larsen reprezintă adevăratul refugiu al sufletului său. S-a gîndit la Clara cu ciudă.

Și-a zis : „Mîine aș putea să-i spun că nu ies cu ea. Dar n-o voi face. Nu fiindcă n-aș avea voință. De ce însă i-aș propune lui Larsen să ieșim amîndoi într-o zi obișnuită din săptămînă ? Noi doi ne putem vedea cînd n-avem nimic altceva de făcut." Apoi își spuse,

cu tristețe : „Pe zi ce trece, ne vom vedea tot mai puțin".

Odată ajunși acasă, Larsen rosti :

— Ca să-ți spun drept, la început nu mi-a prea plăcut cum stăteau lucrurile. Mi s-a părut că sînt înțeleși să sară cu toții pe tine.

— Părerea mea e că au vrut să-l manevreze pe Valerga, rosti Gauna. Valerga și-a dat seama și le-a plătit-o.

XVII

ÎN DUPĂ-MASA URMĂTOARE, Gauna o aștepta pe Clara la cofetăria „Los Argonautas". Se uita la ceasul său de mînă, apoi la ceasul aflat pe perete, comparîndu-le ; se uita la lumea care intra, împingînd, cu o mișcare identică, silențioasa ușă de sticlă : oricît de necrezut ar părea, unul dintre domnii aceia zăriți ca prin ceață ori una dintre femeile astea oribile din cap pînă în picioare urmau să se preschimbe în Clara. La rîndul său, Gauna era, sau credea că este, privit de chelner. Cînd cerberul acesta, aflat într-o veșnică mișcare, s-a apropiat de masa lui, l-a îndepărtat pentru o vreme, cu cuvintele : „Fac comanda mai tîrziu. Aștept pe cineva". Gauna se gîndea : „De bună seamă, își închipuie că e vorba de un pretext, ca să stau aici fără să plătesc". Îi era teamă că fata n-o să vină, iar atunci ipochimenul ăsta își va vedea confirmată neîncrederea sau îl va privi de sus, ca pe un bărbat de care femeile își bat joc, trimițîndu-l tocmai la

cofetăria „Los Argonautas“ ca să le aştepte degeaba. Înfuriat de întîrzierea Clarei, cugeta la viaţa pe care femeile îi silesc pe bărbaţi s-o ducă. „Te îndepărtează de prieteni. Te fac să pleci de la atelier înainte de vreme, grăbit, sătul de tot şi de toate (fapt pentru care, cînd ţi-e lumea mai dragă, te trezeşti fără slujbă). Te duc cu zăhărelul. Te pun să aştepţi prin cofetării. Să-ţi prăpădeşti banii prin cofetării, pentru ca apoi să îndrugi vorbe dulci şi alte gogoşi şi să asculţi cu gura căscată explicaţii cum că totu-i în ordine.“ Se uita la nişte cilindri uriaşi de sticlă, cu capac din metal, plini pînă sus de caramele, şi, ca într-un vis, îşi închipuia că o să se înece în tot dulcele ăsta. Pe cînd se gîndea cu nelinişte că poate nu luase el seama, că poate Clara intrase, nu-l zărise şi plecase, o descoperi lîngă uşă.

A condus-o la masă, atît de preocupat să fie atent cu fata, atît de pierdut în contemplarea ei, încît i-a ieşit din minte să-i arunce chelnerului o privire răzbunătoare, aşa cum plănuise în febra aşteptării. Clara a cerut un ceai, cu sandviciuri şi prăjituri; Gauna, o cafea. S-au privit în ochi, fiecare l-a întrebat pe celălalt cum o duce şi ce făcuse între timp iar tînărul a descoperit, în grija lui vagă şi duioasă, conturul unui scop îndepărtat, greu de închipuit şi, poate, umilitor. Pe cînd încă îl mai considera astfel, acesta devenise deja imperativ şi limpede. A întrebat-o :

— Cum ţi-a mers ieri seară ?

— Foarte bine. N-am lucrat prea mult. Am repetat cîteva scene din actul întîi. Cel mai

mult ne-a dat de furcă aceea în care Ballested vorbeşte despre sirenă.

— Despre care sirenă ?

— O sirenă aflată pe moarte, care s-a rătăcit şi n-a mai ştiut să găsească drumul spre mare. E un tablou al lui Ballested.

Gauna o privi uşor mirat ; apoi, ca şi cînd ar fi luat o hotărîre, o întrebă :

— Mă iubeşti ?

Ea zîmbi.

— Cum să nu te iubesc, cu ochii ăştia verzi pe care-i ai ?

— Cine a mai fost ?

— Toată lumea, răspunse Clara.

— Cine te-a dus acasă ?

— Nimeni. Închipuieşte-ţi că băiatul acela înalt, acela care are de gînd să scrie notiţa pentru *Don Goyo*, a vrut să mă conducă acasă. Era însă prea devreme. Încă nu aflasem dacă am sau nu repetiţie. S-a săturat să mă mai aştepte şi a plecat.

Gauna o privi cu o expresie candidă şi solemnă.

— Cel mai important lucru, rosti el, prinzîndu-i mîinile şi aplecîndu-şi capul spre ea, este să spui adevărul.

— Nu te înţeleg, răspunse ea.

— Uite, o să încerc să-ţi explic, spuse Gauna. Un om se apropie de altul cu gîndul să se distreze sau să-l iubească ; nimic rău în asta. Cînd deodată unul dintre ei, pentru ca celălalt să nu sufere, îi ascunde ceva. Celălalt bagă de seamă că i s-a ascuns ceva, dar nu ştie ce anume. Încearcă să afle, acceptă explicaţiile,

se preface că nu le crede pe de-a-ntregul. Așa începe dezastrul. Aș vrea să nu ne facem rău unul altuia niciodată.

— Și eu la fel, îl completă Clara.

El își urmă vorba :

— Să mă înțelegi bine. Știu că sîntem liberi. Deocamdată cel puțin, sîntem cu desăvîrșire liberi. Poți face tot ce dorești, dar să-mi spui totdeauna adevărul. Te iubesc mult de tot și cel mai de preț lucru pentru mine este înțelegerea dintre noi.

— Nimeni nu mi-a mai vorbit așa, afirmă fata.

În fața ochilor ei strălucitori, întunecați și puri, îl cuprinse rușinea și se simți descoperit ; l-a apucat dorința de-a recunoaște că toată teoria asta despre libertate și sinceritate nu-i decît o improvizație, o grăbită trecere în revistă a discuțiilor cu Larsen și că se folosește acum de ea cu scopul de a ascunde faptul că o iscodește și nevoia de a afla ce anume făcuse ea în seara cînd n-a vrut s-o însoțească, cu scopul de a-și tăinui cît de cît sentimentul neașteptat și de nestăvilit care pusese stăpînire pe el : gelozia. A dat să îngaime ceva, dar fata exclamă :

— Ești minunat !

A crezut că își rîde de el. Cînd a privit-o, a înțeles că vorbește cît se poate de serios, aproape cu fervoare. S-a simțit și mai rușinat. S-a gîndit că nici măcar nu e convins că și crede ceea ce rostise : că aspiră să se înțeleagă perfect cu ea și că o iubește chiar atît de mult.

XVIII

CÎND GAUNA a ajuns acasă, după ce-o condusese pe Clara, Larsen dormea. Gauna s-a culcat în tăcere, fără a mai aprinde lumina. Apoi a strigat :

— Ce mai faci ?

Cu același ton, Larsen răspunse :

— Bine, dar tu ?

Aproape în fiecare noapte vorbeau așa, pe întuneric, de la un pat la celălalt.

— Mă întreb uneori, comentă Gauna, dacă n-ar trebui să te porți cu femeile ca pe timpuri, așa cum spune doctorul. Ce mai atîtea explicații și giugiuleli : îți tragi pălăria pe-o sprînceană și le vorbești peste umăr.

— Așa nu poți să te porți cu nimeni, replică Larsen.

Gauna rosti :

— Ei bine, nu știu ce să zic. Nu pentru toți se potrivesc aceleași idealuri. Mi se pare că noi, tu și cu mine, prea sîntem înțelegători ; una-două ne-apucă rușinea și lașitatea. Nu ne pricepem să înfruntăm oamenii ; pe dată ridicăm steagul alb. Trebuie să devenim mai duri. Iar cel mai mare rău ni-l fac femeile, cu temerile și cu delicatețea lor. Ce mai, te-apucă jalea de ele, sărmanele : tu zici cine știe ce nerozie iar ele te ascultă cu gura căscată, ca la școală. E caraghios, înțelegi, să te pui pe același plan cu ele.

— Eu n-aș fi chiar atît de sigur, răspunse Larsen, aproape adormit. Le place grozav să te măgulească, dar, fără ca ție să-ți treacă măcar prin cap una ca asta, te cîntăresc pe

toate fețele. Nu uita că, în vreme ce tu nădușești toată după-masa în atelier, ele își îndoapă mintea cu *Para Tí* și cu o grămadă de reviste de modă.

XIX

GAUNA ASISTA la o nouă repetiție. Pe estradă se găseau actorul care îl juca pe Wangel, precum și Clara, în rolul Ellidei. Bărbatul spunea, pe un ton declamator :

— Nu te poți obișnui aici. Munții noștri te apasă, îți strivesc sufletul. Nu-ți dăm destulă lumină, nici destul cer liber, nici orizont, nici destul aer.

Clara răspunse :

— Așa e. Noapte și zi, iarna și vara, marea mă cheamă spre ea.

— Parcă eu nu știu ? răspunse Wangel, mîngîind-o pe creștet. De aceea, biata bolnavă trebuie să se întoarcă acasă.

Gauna voia să asculte, însă criticul de la *Don Goyo* îi spunea :

— Aș dori să vă expun în termeni palpabili problema teatrului nostru. Tînărul autor argentinian de azi se sufocă, se înăbușă, fără a avea posibilitatea să-și vadă materializată creația. În plan pur artistic, vă spun că situația e îngrozitoare. Aș fi scris eu însumi un autosacramental, ceva teribil de modern : un amestec de Marinetti, Strindberg și Calderón de la Barca, topiți în sucul secretat de sistemul meu glandular imatur și aflat în plin tumult oniric. Dar ce garanție mi se oferă ? Cine îl va juca ? Trebuie

să le frîngem companiilor gîtul, fie și sub amenințarea poliției călare. Pe cînd autorul necunoscut, care o fi avînd și el, poate, scăderile sale, lîncezește în găoacea lui și nu reușește să-și scoată la lumină odraslele, publicul, zeul ăsta pîntecos și burghez care a născocit liberalismul francmason, tolănit în fotoliile comode pe care le închiriază cu bani grei, se uită la operele de care are el chef și pe care le alege — fiindcă nu e tont — din ce are mai bun repertoriul internațional.

Gauna se gîndea : „Poate că știi tu multe, poate că ai citit o grămadă de cărți, dar ai face schimb în secunda asta cu un neștiutor ca mine, numai ca să poți ieși cu Clara“. Baumgarten îi dădea înainte :

— În ce privește cărțile, aud că se petrece la fel. Să-l luăm, de pildă, pe vărul meu, un băiat cu care semănam leit, bine făcut, înalt, blond, cu pielea albă, sănătos tun, fiu de european. Are necazuri. A scris o carte : *Tosko, micuțul pitic uriaș*. Tînărul acela talentat care semnează Ba-bi-bu a făcut ilustrația și a semnat supracoperta. Întreaga familie a contribuit cu bani. E o carte frumoasă. N-are prea multe pagini, dar sînt uriașe, îmi ajung pînă aici — Baumgarten indică locul, lovindu-se cu mîna peste pulpă — cu litere negre, ca de afiș, și cu margini în care textul se pierde treptat. Ei bine, o ceri la librărie, dar ești silit s-o cauți în subsolul al doilea, unde șade legată în pachetul etichetat de Rano, bătrînul tipograf. Deschizi ziarul, te plictisești citind anunțurile de pe așa-zisa pagină bibliografică, dar nu găsești nici un cuvînt, nici o notiță despre ea. Asta-i o infamie. Sau, dacă găsești nota, ai putea la fel

de bine s-o aplici unei culegeri de sonete scrisă de vreun membru corespondent al Academiei de Istorie. Azi la ordinea zilei este nota semnată, nota cuminte, trasă la rotativă. Datoria morală și materială a condeierilor noștri e să se lanseze la atac. Pînă cînd fiecare carte argentiniană nu-și va avea studiul serios, dar mai cu seamă plin de înțelegere, pe care îl cere, nu se cade să dăm înapoi. Uneori vărul meu își bagă în sperieți nevasta spunîndu-i că tare îl bate gîndul să nu mai scrie.

Gauna se gîndea : „De ce nu mai taci odată ? Una peste alta, tot puloverul ăsta verde, toată haina asta păroasă și gușa rozalie și curată pe care-o ai tu, va fi avînd-o vărul tău și o vor avea toți urmașii tăi, n-o să-ți fie de mare folos dacă-i vorba să ieși cu Clara după repetiție, singurul lucru de care-ți pasă".

Nu fusese atent. Observă că uriașul nu-i mai vorbește și îl zări stînd în picioare, aproape de podium. Clara se îndrepta spre ei.

— Voi avea oare cinstea — Baumgarten vorbea cu cel mai îngrijit zîmbet al său și părea că se spală pe mîini, cu toate că și le freca doar una de alta — de a vă vedea în seara asta și de a vă depune în pragul casei unde stați ?

Clara răspunse fără a se uita la el :

— M-ați văzut deja destul. Plec cu Gauna.

Pe stradă l-a luat de braț și, sprijinindu-se ușor de el, l-a rugat :

— Du-mă undeva. Mi-e tare sete.

Au obosit bătînd întregul cartier. Nici o cafenea și nici un birt nu mai erau deschise. Clara abia dacă le arunca o privire, dar repeta întruna că îi e sete și e obosită. Gauna se întreba de ce fata nu se mulțumește s-o lase la ea acasă ; doar o fi avînd un robinet de unde să bea, ba chiar să se și îmbăieze, și un pat unde să doarmă, ca o regină, pînă în ziua Judecății de apoi. În afară de asta, capriciile femeilor îl scoteau din sărite. Cît despre oboseală, să nici nu mai pomenim ; se întreba cum se va simți el a doua zi dimineața, cînd se va scula la șase ca să se ducă la atelier. Influențat pesemne de vreo amintire a cărții despre care-i vorbise Baumgarten, își zise că i-ar plăcea ca fata să fie un pitic nu mai înalt de cinci centimetri. Ar pune-o într-o cutie de chibrituri — își aminti de muștele cărora colegii săi de școală le smulgeau aripile — ar vîrî cutia în buzunar și s-ar duce la culcare. Clara exclamă :

— Nici nu știi cît îmi place să mă plimb cu tine într-o noapte ca asta !

A privit-o în ochi și a simțit că o iubește foarte tare.

XX

A DOUA ZI nu era repetiție. Cînd s-a întors de la lucru, Gauna i-a dat Clarei un telefon de la magazin, ca s-o întrebe unde urmează să meargă. Clara i-a spus că tocmai sosise de la țară o mătușă de-a ei, Marcela, și probabil va trebui să iasă cu ea ; l-a rugat s-o sune din nou peste zece minute ; pînă atunci, ea o să discute cu Marcela și o să afle ce are de făcut. Gauna o întrebă pe fiica negustorului dacă poate să aștepte puțin acolo. Fata îl privea cu ochii ei verzi și mari, semănînd la formă cu

niște pere ; avea două cozi lungi, era foarte palidă și nu părea prea curată. A pus la gramofon, în cinstea lui Gauna, *Adios, muchachos*. Între timp, prăvăliașul purta o discuție anevoioasă cu un comis-voiajor care îi oferea „o marfă pe cinste, niște papuci de casă cu pîslă". Prăvăliașul își cerceta facturile și o ținea morțiș că în douăzeci și cinci de ani cîți a petrecut lîngă tejghea, încă nu auzise pe nimeni să vorbească despre încălțăminte cu filtru. Pesemne datorită unei nepăsări înnăscute pentru felul de a rosti cuvintele, nu percepeau nici o diferență între acel *„fieltro"* pe care-l oferea unul și acel *„filtro"* pe care-l refuza celălalt [1] ; nu se puteau înțelege ; vorbeau și iar vorbeau, disprețuindu-se reciproc, așteptînd fiecare, înainte de a răspunde, ca celălalt să tacă, fără să-l fi ascultat, fără grabă, cu indignare.

Gauna a sunat-o din nou pe Clara. Aceasta i-a spus :

— E clar, iubitule. Nu ies cu tine. Te aștept mîine seară la teatru.

Datorită celor întîmplate pe urmă, tot ce s-a petrecut în după-amiaza aceea este, sau a fost, important pentru sufletul lui Gauna. Plecînd de la magazin, s-a îndreptat spre casă, fredonînd tangoul auzit la gramofon. Larsen ieșise. Gauna s-a gîndit să se ducă la „Platense", ca să se întîlnească cu băieții ; sau să-i facă o vizită lui Valerga ; sau să facă indiferent care din aceste lucruri, dar să-și continue cercetarea — atît de îndepărtată deja, atît de uitată

1 Joc de cuvinte bazat pe confuzia dintre *„fieltro"* = „pîslă" și *„filtro"* = „filtru".

— a faptelor din cea de a treia noapte de carnaval. Toate aceste planuri însă îl demoralizau, îl oboseau, îl plictiseau de dinainte. N-avea chef să facă nimic, dar nici să rămînă în cameră. Așa a început seara sa liberă, pe care și-o dorise atît de mult.

Cu dușmănie reînnoită față de Clara, s-a gîndit că se dezobișnuise de a mai fi singur. Ca să nu mai zacă acolo, uitîndu-se la pereții goi și frămîntîndu-și mintea cu gînduri zadarnice, a plecat la cinematograf. Pe drum, a început din nou să fredoneze *Adios, muchachos*. La întretăierea străzii Melián cu Manzanares, a zărit căruța unei brutării, trasă de un cal bălțat. Și-a petrecut degetul mare peste arătător și s-a rugat să-i meargă bine cu Clara, să descopere misterul celei de a treia nopți, să aibă noroc. Chiar cînd să intre la cinematograf, pe stradă a trecut o altă căruță la care era înhămat un cal bălțat. A putut atunci să-și desfacă degetele.

A prins ultimele scene dintr-un film cu Harrison Ford și cu Marie Prévost ; l-au făcut să rîdă cu poftă și i-au lăsat un sentiment de mulțumire. După o pauză pe care au umplut-o îndeosebi copiii care se fugăreau și vînzătorul de ciocolată care se foia de ici-colo, a început filmul *Iubirea nu moare niciodată*. Era o poveste de dragoste lungă și sentimentală, care se continua și după moarte, cu fete frumoase și cu tineri generoși și nobili, care îmbătrîneau sub ochii spectatorului iar spre final se întîlneau, cărunți, cu pungi sub ochi și încovoiați deasupra bastoanelor, într-un cimitir acoperit de zăpadă. Se aflau acolo oameni exagerat de

buni unii, exagerat de răi alții, precum și un fel de nenoroc înverșunat. Gauna a ieșit cu un sentiment de însingurare și de dezgust pe care nu l-a șters nici măcar faptul că s-a întors la lumea de afară și că trage în piept aerul nopții. Și-a dat seama cu rușine că e înspăimîntat. I se părea că necazurile și nefericirea contaminaseră dintr-o dată totul și că nu se poate aștepta la nimic bun. S-a chinuit să cînte *Adios, muchachos*.

Cînd a sosit acasă, Larsen tocmai se pregătea să plece. S-au dus să mănînce împreună la restaurantul controlorilor de tramvai, de pe strada Vilela. Ca întotdeauna, *don* Pedro, bătrînul camionagiu francez, așezîndu-se greoi la masă, a strigat :

— Un *fricandeau* cu ouă !

Ca întotdeauna, de la tejghea, patronul l-a întrebat :

— Și apă sau sifon, *don* Pedro ?

Și ca întotdeauna, cu vocea lui de bețiv și cu tonul unui chelner de restaurant, *don* Pedro a răspuns :

— Și vin.

În seara aceea nu găseau subiect de conversație și Gauna s-a apucat să vorbească despre Clara. Larsen aproape nu-i răspundea ; Gauna își dădea seama de această lipsă de participare și străduindu-se să-și îmbuneze prietenul, se pierdea în explicații, diferențieri și justificări. Voia să-l determine să-și formeze o impresie bună despre Clara, dar îi era frică să nu pară îndrăgostit și subjugat ; atunci o vorbea de rău pe fată și vedea scîrbit cum Larsen dă din cap în semn de acord. A vorbit o mulțime și a vorbit de unul singur iar la urmă s-a simțit

cuprins de silă și deprimat, de parcă frenezia aceea care, după ce l-a împins s-o defăimeze pe fată, să-și deconcerteze prietenul iar el însuși să se poarte ca un smintit și ca un nerod, l-ar fi părăsit, lăsîndu-l gol și sfîrșit.

XXI

PE CÎND SE APROPIA de casa lui Nadín, a apărut Clara, îmbrăcată cu rochia albastră și cu o pălăriuță liliachie. Turcul a deschis poarta și i-a anunțat :

— Ați sosit primii. Sprîncenele lui negre și uriașe alcătuiau un unghi cu vîrful în sus ; zîmbea din toate zbîrciturile și alunițele sale și cu niște buze roșii și umede. Nici măcar domnul Blastein n-a venit încă. Dar nu stați aici, pe coridor, în picioare și stingheri. Duceți-vă în magazie. Știți drumul. Eu trebuie să-mi bat capul cu un receptor de galenă care nu merge.

Ca și cum și-ar fi adus brusc aminte de ceva deosebit de important, bunăoară că trebuie să-i ferească de o primejdie, Nadín s-a întors și a întrebat :

— Ce ziceți de căldura asta ?

— Nimic, răspunse Gauna.

— Nici eu n-am habar ce să mai cred. Te înnebunește, nu alta. Bine, nu vă mai țin. Duceți-vă, duceți-vă. Eu mă întorc la piatra mea de galenă.

Clara a luat-o înainte. În tăcere, Gauna se gîndea : „Îi știu toate rochiile. Aceea neagră, aceea înflorată, aceea albastră. Și știu expresia de uimire din ochii ce i se fac atunci foarte gravi și copilăroși ; alunița de pe degetul mare,

pe care i-o ascunde inelul de aur ; forma și albețea cefei acolo unde începe părul". Clara zise :

— Miroase a turc.

Au ajuns la magazie. Clara s-a chinuit o vreme pînă să deschidă ușa. Gauna o privea. Era ceva plin de noblețe în obrazul acela de fată care cerceta clanța greoaie cu o expresie de sinceră concentrare a gîndului. Acum Clara își mușca buzele, apăsa clanța cu amîndouă mîinile, se ajuta cu genunchiul, izbutea să deschidă. Din pricina efortului, pe chip i se răspîndise o ușoară roșeață. Gauna o privea neclintit. „Biata fetiță", rosti în gînd și îl cuprinse o neașteptată duioșie, un sentiment de milă care îi trezea dorința s-o mîngîie pe creștet.

Și-a amintit de vremea cînd abia o cunoștea din vedere. Nu și-a închipuit nicicînd că se vor iubi. Clara ieșea cu băieți din centru, care veneau s-o ia cu mașina. Simțise întotdeauna că nu se poate lua la întrecere cu ei ; aparțineau unei alte lumi, necunoscută și fără îndoială respingătoare ; dacă s-ar fi îndrăgostit de ea, ar fi devenit ridicol și ar fi suferit. Clara i se păruse o fată ispititoare, îndepărtată și care se bucura de multă faimă, poate cea mai vestită din cartier, dar la care el nu putea ajunge. Nici măcar nu trebuise să renunțe la ea ; n-a îndrăznit nicicînd s-o dorească. Acum o avea aici, la îndemînă : la fel de minunată ca un animal mititel sau ca o floare sau ca un obiect mic și perfect, de care trebuia să aibă grijă și care e al lui.

Au intrat în magazie. Clara a aprins lumina. Pe unul dintre pereți atîrna o uriașă pînză cartonată, pe care erau desenate cu auriu două măști cu gurile larg deschise. Arătînd pînza, Gauna întrebă :

— Ce este asta ?

— Noua cortină, răspunse Clara. A pictat-o un prieten de-al lui Blastein. Ție nu ți se face silă de gurile astea căscate ?

Gauna nu știa ce să răspundă. Lui, gurile astea căscate nu-i făceau silă și nu-i spuneau nimic. Imediat și-a pus întrebarea dacă nu cumva propoziția asta, care i se părea lipsită de miez, își găsește explicația în nevoia, pe care am simțit-o cu toții la un moment dat, de a spune ceva, orice. Fata era nervoasă ; i s-a părut că observă cum mîinile ei tremură ușor. Și-a zis cu uimire : „E oare cu putință ca eu s-o intimidez ? E oare cu putință ca eu să intimidez pe cineva ?" Se pomeni din nou cuprins de duioșie față de Clara ; îi apărea asemeni unui copil lipsit de apărare, care are nevoie de ajutorul lui. Clara tocmai spunea ceva. După o clipă, Gauna auzi cuvintele. Clara rostise :

— Nu am nici o mătușă Marcela.

Cu gîndul încă în altă parte, fără să înțeleagă încă, Gauna zîmbea. Fata repetă :

— Nu am nici o mătușă Marcela.

Încă zîmbind, Gauna întrebă :

— Atunci cu cine ai ieșit ieri ?

— Cu Alex, răspunse Clara.

Lui Gauna numele nu-i spunea nimic. Clara a continuat :

— Mă invitase să ieșim ieri seară. L-am refuzat, fiindcă nici nu-mi trecea prin minte să ies cu el. M-ai sunat apoi tu și am înțeles că iarăși ne vom plimba cum ne-am mai plimbat sau că iarăși ne vom duce la film. Pur și simplu nu mă mai simțeam în stare și m-a apucat

cheful să ies cu altcineva. Ți-am spus să suni peste zece minute, ca să am eu timp să-l chem la telefon și să-l întreb dacă mai vrea să ieșim. Mi-a răspuns că da.

Gauna întrebă :

— Cu cine ai ieșit ?

— Cu Alex, repetă Clara. Cu Alex Baumgarten.

Gauna nu știa dacă trebuie să se ridice și să-i dea o palmă sau nu. Ședea mai departe pe scaun, cu zîmbetul pe față, într-o atitudine nepăsătoare. Trebuia să-și mențină această desăvîrșită — și, mai presus de toate, aparentă — nepăsare, deoarece tulburarea lui creștea întruna. Dacă nu lua bine seama, se putea întîmpla orice : s-ar fi putut să leșine sau să izbucnească în plîns. Probabil trecuse prea multă vreme de cînd tăcea. Trebuia să spună ceva. Cînd a început să vorbească, nu de înțelesul vorbelor sale era preocupat, ci de posibilitatea de a le rosti. A spus primul lucru ce i-a venit pe limbă. A zis :

— Astă seară ieși din nou cu el ?

A văzut că fata zîmbește și clatină din cap a tăgadă.

— Nu, îl asigură Clara. N-o să mai ies cu el niciodată. Și, după o clipă, cu o subtilă schimbare de ton, care s-ar fi putut să arate că acum nu se mai referă la Baumgarten : Nu mi-a plăcut.

Așa cum cineva adormit aude, mai întîi nedeslușit, iar apoi treaz de-a binelea, glasurile celor din jur, așa a auzit și el exclamațiile repezite, hohotele de rîs și strigătele pe care le scoteau Blastein, Nadín Turcul și actorii. Oprindu-se o clipă, noii veniți îi aplaudau și îi salutau. În tot acest timp, Gauna zîmbea, simțind (iar asta nu i se mai întîmplase niciodată) că el este acela care se află în centrul scenei. Își dorea să plece odată cu toții ; îi era teamă ca nu cumva să-l întrebe vreunul dacă e bolnav sau a pățit ceva. Blastein a exclamat :

— E tîrziu. Pînă și Gauna, cu zîmbetul lui de superioritate, e nerăbdător. Pregătiți-vă pentru repetiție.

A sărit pe masă și a dispărut în spatele unuia dintre panourile laterale. Ceilalți l-au urmat. Clara i-a spus lui Gauna :

— Bine, iubitule. Trebuie să mă pregătesc.

L-a sărutat iute pe obraz și a plecat după ceilalți.

Îndată ce a rămas singur, ca și cum hotărîrea asta ar fi luat-o deja într-un moment neștiut nici măcar de el însuși, a plecat și el. A făcut drumul înapoi pînă la ușă, a trecut prin *patio*, a luat-o de-a lungul coridorului și a ieșit în stradă.

XXII

A PORNIT-O spre miazăzi, a dat colțul străzii Guayra iar apoi a luat-o la stînga, pe Melián. Se gîndea : „Să mă înlocuiască ea cu scîrbosul ăla... Cu porcul ăla gras, spilcuit, curat. Și încă va mai spune că sîntem apropiați. Dacă-i place porcul ăsta cu tricourile lui, dacă ne deosebim atîta la gusturi, cum de-i trece prin minte că sîntem apropiați ?" Zîmbi, amuzat de gîndurile sale. „Toate femeile au altfel

de gusturi decît mine.“ Observă că un băiețaș îl privește uluit. „Are și de ce. Umblu pe stradă rîzînd și vorbind de unul singur“. L-a cuprins o nepăsare binefăcătoare, de parcă ar fi băut. Își urmă gîndul : „De parcă aș fi băut vinul negrei sale perfidii“. Se gîndi că s-ar fi căzut ca aceste vorbe să-l întristeze ; ciudat, dar nu-l întrista nimic. Rosti cu voce tare ; „Vinul negru al perfidiei sale“. A început să fredoneze un tangou. Și-a dat seama că fredonează *Adios, muchachos*. Își trecu palma peste gură și scuipă.

Poate cel mai bine ar fi să-și sfîrșească seara la „Platense“. Cu ochii minții, i-a zărit pe cei ce vor fi acolo : Pegoraro, Maidana, Antúnez, poate Pisica Neagră. S-a pomenit murmurînd : „Dacă are careva poftă de bătaie, o să fie mulțumit“. (Cum era prieten cu aproape toți, pare ciudat că i-a venit un asemenea gînd.) La cafenea o să uite ce-l frămîntă. Ca să uite, va deveni altul, un ins mai plin de haz decît *don* Braulio, salahorul de la Salubritate. Imaginea anticipată a unei nopți de izbînzi, de flecăreală și de vremelnică uitare îl îngrozea.

Apoi i-a trecut prin minte că ar fi trebuit să rămînă la teatru. „Vor observa că nu-s acolo. Nu numai Clara ; Blastein și toți ceilalți. Poate Clara o să le spună cum stau lucrurile. Ea nu-i ca celelalte femei.“

„Puțin îmi pasă ce-o să afle oamenii aceia. N-o să mă mai întîlnesc cu ei niciodată. Și nici cu Clara. Nenorocirea ar fi ca, în seara asta, cum eu nu sînt acolo, ea să iasă iarăși cu scîrbosul ăla. Nu, de asta nu trebuie să-mi pese. Nenorocirea ar fi ca ea să mă caute ; să mă

aștepte cînd ies de la atelier sau în poarta casei. Nenorocirea ar fi să ajungem la o explicație“. Gîndul la explicații îi tăia tot curajul. I-ar fi plăcut să-i ardă o pereche de palme și s-o părăsească. Nu era însă în stare să se poarte astfel cu ea. N-ar avea tăria să-i facă o asemenea surpriză. Ar fi destul să se uite Clara la el, ca să-și piardă întreg avîntul. „Și toate-s numai din cauză că am fost un prieten atît de bun și de înțelegător. Atît de nerod : auzi neghiobie, să fii prieten cu femeile !“

Strada cobora în pantă lină cam vreo sută de metri, pentru ca apoi să se continue pierzîndu-se parcă printre copaci. Avînd în fața ochilor această vagă prelungire a orașului, amurgul acesta plin de acoperișuri, de *patio*-uri și de arbori, Gauna a fost cuprins de o nostalgie asemeni celei pe care ți-o trezește contemplarea mării de pe țărm ; gîndul l-a purtat spre alte locuri îndepărtate ; și-a amintit de nesfîrșitele cuprinsuri ale țării și și-a dorit să facă lungi călătorii cu trenul, să caute de lucru în Santa Fe, la culesul recoltei, sau să se piardă prin ținuturile pampei.

Erau visuri la care trebuia să renunțe. Nu putea pleca fără să-i spună lui Larsen. Dar nici măcar lui Larsen nu voia să-i spună ce îi făcuse Clara.

Nu-i rămînea altceva de ales decît să se întoarcă la ea, să se arate cît se poate de drăgăstos și de vesel. „Să-i pun în fața ochilor o pavăză puternică, pe care să nu zărească o crăpătură cît de mică ; să las nepăsarea să se înfiripe încetul cu încetul și să încep să mă îndepărtez de ea. Încetul cu încetul, fără nici o

grabă și cu multă îndemînare.“ Gîndindu-se la toate astea, îl cuprindea exaltarea, de parcă s-ar fi și văzut înfăptuind isprava asta, de parcă ar fi fost propriul său public. „Cu multă îndemînare, cu multă dibăcie, încît Clara, sărmana, să nu facă nici o legătură între înstrăinarea mea și povestea ei cu Baumgarten.“ În mintea Clarei, el se va fi înstrăinat din cauză că încetase s-o mai iubească, iar nu fiindcă e supărat sau pentru că ea l-a trădat și i-a frînt inima. Gauna și-a dat seama că e emoționat.

N-avea rost s-o întrebe ce făcuse cu Baumgarten. „Eu, care sînt atît de sigur pe mine, atît de bărbat, tocmai eu să fiu nefericitul și înșelatul în povestea asta. De parcă eu aș fi femeia.“

Altă idee ar fi să-l aștepte pe porcul ăla într-un loc neumblat și să-l provoace. „Dacă-i arde de chelfăneală, o să vîr cuțitul în el pînă-n plăsele. Necazul e că s-ar putea ca în ochii Clarei să trec drept nebun. Iar pe Larsen n-o să-l pot cu nici un chip lămuri. O să-i par un bezmetic care te scoate din sărite.“

A intrat într-un birt — o clădire verde, un fel de mic castel cu creneluri — de la încrucișarea străzii Melián cu Olazabal. După tejghea se afla un tip sfrijit și slinos. Cu o cîrpă umedă petrecută pe una din mîini, stătea aplecat deasupra unui robinet aducînd cu gîtul lung și ciocul ascuțit al unui flamingo și se uita, nehotărît și posac, la un lighian plin de pahare. Gauna i-a cerut un rachiu de zahăr ars. După al treilea pahar, a auzit un glas gutural, strident și, pe cît i s-a părut, diabolic care a rostit de cîteva ori : „Norocul“. S-a întors spre

dreapta și a zărit un papagal care se îndrepta spre el, pășind pe marginea tejghelei. Ceva mai încolo și mai jos, lungit țeapăn pe un scăunel scund, aproape întins pe dușumea, se odihnea un bărbat, cu bărbia proptită în piept ; lîngă bărbat, sprijinită de spătarul unui scaun la fel, se găsea o cutie avînd înfipt în mijloc, în chip de picior, un băț lung. Papagalul repeta întruna : „Norocul, norocul“, venea către el, era acum foarte aproape. Gauna voia să plătească și să plece, dar patronul dispăruse printr-o ușă care se deschidea asupra penumbrei din spatele prăvăliei. Pasărea își scutură aripile, deschise ciocul, penele verzi i se zburliră și i se întinseră pe dată la loc ; apoi mai făcu un pas spre Gauna. Acesta se întoarse spre bărbatul așezat pe scaun.

— Domnule, îi spuse, pasărea asta a dumitale vrea ceva.

Celălalt, nemișcat, răspunse :

— Vrea să-ți ghicească norocul.

— Și cîte parale face asta ? întrebă Gauna.

— Mai nimic, răspunse omul. Pentru dumneata, douăzeci de *centavos*.

Luînd în mînă cutia, se sculă de jos, țeapăn și agil. Gauna și-a dat seama că are un picior de lemn.

— Ești nebun, zise el, văzînd cu neplăcere că, moțăind aprobator din cap, papagalul se pregătește să i se cațăre pe braț.

Pe loc, omul scăzu din preț :

— Zece *centavos*.

Prinse papagalul și îl așeză dinaintea cutiei. Pasărea scoase o hîrtie verde. Omul o luă și i-o dădu lui Gauna. Acesta citi :

Papagalul care știe tot, în față
Îți prezice : zeii o să-ți împlinească
Orice lucru inima o să-ți rîvnească.
Iară pîn-atunci, te bucură de viață.

Gauna comentă :

— Mi-am închipuit eu că e o pasăre nesuferită. Nu vrea să am noroc.

— Nu-ți dau voie să spui una ca asta, răspunse omul, proțăpindu-se, acum furios, în fața lui Gauna. Noi vrem amîndoi ca întotdeauna clientul să aibă noroc. Ia arată-mi biletul. Vezi, habar n-ai să citești. Aici scrie negru pe alb că zeii o să-ți împlinească orice lucru o să rîvnești. Nu știu ce-ai dori mai mult pe un preț de nimic.

— Bine-bine, răspunse Gauna, gata să se dea bătut, dar în bilet zice că e papagal și cînd colo-i papagaliță.

Omul răspunse :

— E o papagaliță care s-a făcut papagal.

Gauna i-a întins o monedă, a plătit rachiul și a ieșit din birt. A luat-o pe Melián în jos pînă în strada Pampa, a cotit la dreapta și a apucat-o apoi pe bulevardul Forest. Cartierele astea nu semănau cu al său. În locul căsuțelor neîmprejmuite, care lui îi păreau sincere și vesele, aici se aflau vile bine ferite, înconjurate de desenul tainic pe care-l alcătuiau grădinile, arborii cu coroanele împletite și gardurile vii ordonate. I se părea că portarii falnici îl privesc cu dispreț și cu neîncredere ; îi fierbea sîngele de mînie și tare ar fi avut poftă să-i aducă încoace pe tinerii veșnic gata de orice din Saavedra și să facă o prostie... Necazul e că tineretul nu l-ar fi urmat. În vremurile astea

egoiste, actele de patriotism sînt, din păcate, treabă de om singur. Și ce puteai face de unul singur ?

S-a gîndit la cartierul său. Lui, numele Saavedra nu-i aducea în minte un parc înconjurat de un canal și înălțîndu-și la cer eucalipții fremătători ; îi evoca o străduță pustie, destul de largă, mărginită de case joase și inegale, învăluită în lumina limpede a ceasului după-amiezei.

Aidoma cuiva care, în nopțile acelea cu o înfățișare uluitoare și în zorii nesfîrșiți care însoțesc moartea cuiva, se surprinde — în toiul suferinței statornice — că mintea îi rătăcește și-i zboară deja la altele, tot astfel Gauna s-a întrebat : ce e asta ? Își dorea să se întoarcă înapoi la durere, la singurătate, la Clara.

S-a gîndit că nenorocirea trebuie pusă pe seama greșelilor evidente ale purtării sale ; totodată însă l-a cuprins bănuiala că, într-un fel nedeslușit și adînc, vina pentru toate astea o poartă niște fapte care, în aparență, nu au nici o legătură cu voința Clarei ; bunăoară, faptul că el fredonase tangoul *Adios, muchachos* sau că, dimineață, își legase șiretul mai întîi la piciorul stîng și abia apoi la cel drept sau că, spre seară, și-a cufundat sufletul în nefericirea pe care o răspîndea filmul *Iubirea nu moare niciodată*.

Pășea ca un lunatic, nu vedea nimic ori își concentra fără voie atenția asupra cine știe cărui obiect, ca atunci, de pildă, cînd, pe bulevardul Forest, pe un trotuar pustiu, a privit cu insistență de pictor copacul acela gros și strîmb, ale cărui ramuri, de un albastru bătînd în verzui, păreau să se încovoaie sub o ploaie

de frunze subțiri, și s-a întrebat de ce oare nu-l tăiaseră.

Și-a urmat drumul spre apus ; s-a gîndit din nou la Clara ; s-a trezit iarăși înconjurat de căsuțe ce semănau cu ale cartierului său („dar nu sînt la fel", și-a zis) ; a rătăcit la nesfîrșit pe niște străzi necunoscute ; a cugetat, cu anume tristețe, că zilele se scurtau deja ; a intrat într-un birt, a cerut un rachiu din trestie de zahăr, apoi încă unul ; a pornit-o iar la drum ; s-a trezit pe bulevardul Triunvirato și a luat-o la stînga.

Instinctiv, ardea de dorința să-i pedepsească pe Clara și pe Baumgarten : „Cu cît va ieși mai mare tărăboi, cu atît amărăciunea de azi va rămîne mai departe în urmă". Chiar dacă lumea îi va afla umilința, el va putea să și-o uite. Trebuia s-o uite, pentru a putea ieși în calea unor împrejurări noi. Partea proastă e că, într-un moment anume pe care nu-l putea ocoli, atunci cînd zarva se va fi potolit, o să-și aducă aminte ziua de azi și vorbele rostite de față. Partea proastă cu răzbunarea e că aceasta aduce cu sine și ocara. De vreme ce Clara îl trădase în seara aceea, mai pe urmă nu-i va sluji la nimic s-o bată sau s-o omoare... „În schimb, murmură el, dacă aș face-o să se îndrăgostească de mine ca s-o pot uita..." Din păcate, va trebui să se întoarcă, să apuce iarăși pe calea abnegației și a ipocriziei. Mai plăcut, deși mai puțin înțelept, ar fi fost să-i ardă două (întîi cu palma, apoi cu dosul) și să plece pentru totdeauna.

A umblat un răstimp ce putea fi veșnicia însăși ; a mers pe lîngă zidul cimitirului de la

Chacarita, a traversat niște străzi și a zărit, printre case, vagoane de cale ferată, a străbătut niște depozite de cherestea și niște cărămidării și în cele din urmă a pășit cu reculegere în strada Artigas, pe sub copaci întunecați ce păreau că alcătuiesc o boltă dincolo de cer. A traversat alte străzi, a ajuns în piața Flores. Brusc și-a dat seama că e obosit ; trebuia să stea jos, trebuia să intre într-o cafenea sau într-un restaurant, să se așeze și să ia ceva. Era însă prea multă lume. Era atîta lume, că-l scotea din răbdări. A mers mai departe ; a văzut trecînd un tramvai 24 ; a alergat după el pe stradă și l-a ajuns. Era gata să rămînă pe platformă, ca de obicei, dar îi tremurau picioarele, „cereau un scaun" — cum a formulat el ideea — și a intrat în vagon. A băgat de seamă că are noroc, fiindcă era un tramvai din acelea cu scaune din rogojină ; s-a trîntit comod într-unul, și-a plătit biletul și, cu oarecare mîndrie (ce semăna cu aceea pe care o încearcă oricine văzîndu-și numele scris cu litere de tipar pe listele electorale), a citit inscripția : *Capacitate : 36 persoane așezate pe scaun.* A scos din buzunarul pantalonilor un pachet verzui de țigări *Barrilete ;* și-a aprins una și a fumat-o în tihnă.

XXIII

ÎN TIMP CE tramvaiul cobora către est sau o apuca spre miazăzi, Gauna se gîndea la Clara, se gîndea la Baumgarten, se imagina pe sine însuși fie luîndu-l la bătaie pe Baumgarten de

față cu Clara, fie maltratînd-o, iar apoi iertînd-o pe Clara, fie dînd greș în ambele aceste aventuri, întrucît ori că rivalul său era mai îndemînatic, ori că fata făcea glume pe socoteala lui ; descurajat, se închipuia atunci retras într-o izolare posomorîtă și fără leac, comentată cu respect de întregul cartier Saavedra. Zgomotul roților pe stradă, care, în răstimpuri, cînd vehiculul își mărea viteza sau lua vreo curbă, atingea extazul, îi întreținea în taină zbuciumul lăuntric ; Gauna se simțea covîrșit cu totul de nenoroc ; își plîngea de milă ; era gata să creadă că nefericirea lui nu are seamăn și se gîndea că, dacă cineva i-ar da o hîrtie și un creion și dacă el ar stăpîni bruma de muzică pe care o știa cea mai urîtă dintre verișoarele sale și ar ști să cînte la pian doar pe jumătate cît ea, ar scrie chiar aici pe loc un tangou care, cît ai clipi din ochi, va face din el idolul răsfățat al marelui popor argentinian și va lăsa duo-ul Gardel-Razzano cu gura căscată ; dar nu, pentru el nu se va schimba nimic pe lumea asta ; viitorul lui e desenat deja în întregime : răstimpul cît va dura drumul ăsta cu tramvaiul și, mai devreme sau mai tîrziu, întoarcerea în Saavedra. Mai rău decît orice este însă că nici în mintea lui nu va fi vreo schimbare ; trădarea Clarei va dăinui neschimbată, obligîndu-l să se retragă în sine, să caute singurătatea ; la fel va dăinui legătura lui cu Clara, legătură sentimentală dar și de înțelegere și de prietenie, care va cere explicații, va invoca responsabilități și-i va permite să facă ceea ce e cuminte : să se împace, să uite, să-și sacrifice amorul propriu plin de obidă ; tot astfel vor dăinui Larsen și chiar cartierul ăsta întreg care se uită cu mîhnire, cu uimire sau cu dispreț la ocara lui. Ca să schimbe toate astea, ar trebui să facă o nebunie ; și nu o nebunie oarecare, ce nu ar sluji decît să-i sporească oprobriul, ci o nebunie ingenioasă, care să dea totul peste cap, să-i zăpăcească pe toți și să-i facă să vadă lucrurile pe dos, fără să-și mai aducă aminte de spectacolul ăsta de-a dreptul jalnic. Îi lipsea însă ingeniozitatea și simțea că e pe cale să facă o prostie care să-l acopere de ridicol. Sau poate nu era așa. Poate îi lipsea elanul necesar. Îi mai rămîneau totuși două căi. Să se întoarcă, înăbușind tot ce simte, înghițindu-și furia — lucrul de care îi păsa cel mai mult — prefăcîndu-se, ca să trăiască însingurat în sine și să-și împlinească o răzbunare îndepărtată ; sau cea de a doua cale, aceea de a stîrni o bătaie. Asta e soluția. După bătaie, totul va fi altfel. N-o să fie o schimbare esențială, abia dacă una de nuanță, dar și asta e deja mult. O bătaie cu cine ? Omul cel mai nimerit e Baumgarten, însă el trebuie să găsească altul, unul care să nu poată fi pus în legătură cu trădarea Clarei. Trebuie să întreprindă ceva care să îndrepte atenția lumii în altă parte și care să-i abată și lui gîndul de la povestea asta.

Înaintau, moțăind din cap, pe o stradă pustie din Barracas. În trecere, Gauna a zărit o lumină pe trotuar. S-a ridicat în picioare : cînd a ajuns pe platformă, tramvaiul se afla deja la colț. S-a uitat în urmă. Cu o mișcare ușoară și sigură, s-a lăsat să alunece din tramvai și, pășind încet pe mijlocul străzii, privind șinele,

al căror reflex albăstrui și pîlpîitor îi trezea în minte ceva ca o amintire fugară și neliniștitoare, a ajuns la intrarea luminată. Ușa era deschisă ; a intrat fără să mai sune. „E prea multă lume, și-a zis. Mai bine plec." Stătea lipit de spatele îmbrăcat în negru al unui bărbat și de umărul altuia, care purta o haină de brutar. Pe cînd înainta cu greu, pe vîrfuri, încercînd să vadă ceva, s-a gîndit : „Numai de nu s-ar fi întîmplat ceva și să fiu luat de martor". În clipa aceea, a simțit o mînă apăsîndu-l pe braț. Era a unei doamne mărunte de statură, destul de în vîrstă, cu părul exagerat de blond și cu o rochie exagerat de verde. Gauna o privea plin de curiozitate ; conturul desenat din gros al buzelor se lăbărțase iar benghiul de pe obraz părea de funingine. Cu un grosolan accent străin, doamna i-a spus :

— Știați că avem nuntă ?

— Nu, nu știam. Nu cunosc pe nimeni de aici, răspunse Gauna.

— Atunci trebuie să veniți mîine, l-a lămurit doamna, adăugînd imediat : Dar acum trebuie să rămîneți la mica noastră petrecere. Poftiți să beți un pahar de vin de Zaragosa ori măcar El Abuelo și să gustați plăcinta.

Își făcură loc anevoie și ajunseră la masa unde se afla tava cu plăcinte. Aici i-au dat de mîncare și i-au făcut cunoștință cu două domnișoare serioase la înfățișare. Una avea ochi rotunzi, o față ca de pisică și vorbea mult, cu exclamații întretăiate. Cealaltă era oacheșă tăcută, iar contribuția ei la conversație părea să se reducă la simpla sa prezență ; la faptul că e aici ; la faptul că e aici cu trupul său îmbrăcat într-o rochie modestă și subțire. Gauna a auzit vag că domnișoarele lucrează la Rosario și, cîteva clipe mai tîrziu, s-a trezit ridicînd în slăvi progresul continuu făcut de acest Chicago al Argentinei, un oraș mult mai vesel decît Buenos Aires-ul și pe care speră să-l cunoască într-o zi.

— Cum noi nu ieșim nicicînd din casă, puțin ne pasă că Rosario e vesel ca un cintezoi, i-a retezat-o cu arțag domnișoara vorbăreață.

Doamna cea străină i-a vorbit despre nuntă.

— Gurile rele vor zice că asta nu-i treabă serioasă, fiindcă n-avem nici popă, nici registru civil. Eu însă vă rog să țineți seamă de cum îs căsătoriile din ziua de azi. Grăsunul e băiat cumsecade și-s sigură că de-acum încolo Maggie n-o să ducă lipsă de cineva care să-și bată capul cu certificatele medicale, permisul municipal și cîte și mai cîte altele. Mă întreb ce altceva poate aștepta o femeie de la bărbat-su.

Pe urmă i-a dat lui Gauna o plăcintă și i-a propus să meargă să felicite mirii. Gauna a încercat să se scuze, dar a fost nevoit s-o urmeze pe doamnă, croindu-și drum printre oameni, pînă în colțul sufrageriei unde mirii primeau felicitările oaspeților, felicitări care, foarte curînd, pentru a dovedi că aici nimeni nu-și dă aere și pentru că așa le cerea bunul gust, se transformau în tot soiul de glume fără perdea și de zeflemeli. Mireasa era o fată palidă, probabil blondă, cu o pălărioară rotundă înfundată pînă pe ochi, cu o rochie foarte scurtă și pantofi cu toc înalt. Mirele era un bărbat

voinic și cărunt; costumul său negru și curățenia sa bătătoare la ochi te duceau cu gîndul la un țăran aflat în vizită la Buenos Aires; prin contrast, avea mîini mici, delicate și îngrijite. După ce i-a salutat, Gauna s-a îndreptat, împingînd și înghiontind lumea, către *patio;* s-a gîndit că e nevoie să-și aerisească plămînii, fiindcă în casă era un aer stătut pe care pur și simplu nu-l mai puteai respira. L-a năpădit o sudoare rece și, cîteva clipe, a crezut că va leșina. Tocmai își spunea: „Ce rușine, ce rușine", cînd l-a trezit cîntecul jelui tor al unei viori. A ajuns, în sfîrșit, în *patio;* acesta era mai curînd strîmt, cu paviment din dale roșii; în glastre și în lăzi creșteau niște plante cu flori albe sau gălbui; muzicantul se afla într-un colț, sprijinit de o bară subțire de fier și înconjurat de un pîlc de curioși. Doamna cea străină i s-a adresat lui Gauna, vorbindu-i aproape în ureche; l-a întrebat:

— Cum vi se par mirii?

Ca să zică ceva, Gauna răspunse:

— Mireasa nu-i de lepădat.

— Va trebui să veniți mîine, răspunse doamna. Acum nu se poate ocupa de dumneavoastră.

Cu vaga speranță că va scăpa de însoțitoarea sa, Gauna s-a apropiat de violonist. I s-a părut că pe fruntea omului zărește o coroană, o coroană desenată; era un șirag de mici semne decolorate, pesemne niște cicatrice, în formă de păpuși sau de romburi; omul părea de vreo treizeci de ani; era cu capul gol iar părul lung, castaniu și fin îi cădea în valuri cu o anume demnitate falnică și plină de firesc; ochii, neobișnuit de larg deschiși, îi erau

îndurerați iar chipul palid i se termina printr-o barbă ascuțită, delicată și fină. Lîngă bărbat, un copil se juca absent cu o pălărie.

— Mai cîntă-ne un mic vals, maestre, s-a rugat Gauna cu glas umil.

Încet, ca și cum s-ar fi apărat de o lovitură cumplită, dar foarte lentă, muzicantul își ridică în sus brațele, păru că se răstignește pe drugul de fier, gemu înfundat, se trase îngrozit înapoi și începu să alerge, izbindu-se de cîteva ori de zidurile ce înconjurau *pati*-ul. Băiatul cu pălăria se trezi pe loc din absența lui, fugi spre muzicant, îl apucă de mînă și-l trase spre ieșire. Gauna era uluit, dar în loc să se întrebe ce o fi însemnînd fuga asta neașteptată, o asemăna cu zborul disperat al unei păsări ce intrase pe fereastră, cînd era mic, în casa unchiului său, la Villa Urquiza. Apoi s-a trezit din buimăceală; și-a dat seama că toți îl privesc cu neîncredere și, cine știe, cu respect. Era limpede că doamna voia să-i spună ceva, dar, dintr-o pricină sau alta, nu era în stare să scoată un sunet. Înainte ca ea să-și revină, Gauna s-a îndreptat spre ușă, printre oamenii care se dădeau deoparte din calea lui și se uitau la el. A ieșit în stradă, a trecut pe trotuarul de vizavi și s-a îndepărtat pășind fără grabă. După ce a mers vreo două sute de metri, s-a întors. Nu-l urmărea nimeni. Și-a urmat drumul și, după o vreme, s-a întrebat ce se întîmplase. Bineînțeles că n-a putut să-și răspundă. Pentru o clipă, în gura lui s-au strecurat melodia și cuvintele de la *Adios, muchachos.*

XXIV

CÎND A INTRAT în cameră, l-a găsit pe Larsen dormind. Gauna s-a dezbrăcat în liniște; a deschis robinetul de la rezervor și și-a ținut o vreme capul sub șuvița de apă rece; s-a culcat cu părul ud. Oricît închidea ochii, zărea tot felul de imagini: mici fețe grozav de vioaie, care țîșneau unele după altele, ca apa dintr-un izvor; gesticulau, dispăreau și le luau locul altele asemănătoare, dar puțin diferite. A stat așa, culcat pe spate, nemișcat, urmărind acest nedorit teatru interior, un răstimp ce i s-a părut nesfîrșit, pînă l-a cuprins somnul, pentru ca aproape imediat să-l trezească soneria ceasului Tic-Tac. Era șase dimineața. Spre norocul lui Gauna, era rîndul prietenului său să facă ceaiul *mate*.

Larsen i-a spus:

— Te-ai culcat tîrziu azi-noapte.

Gauna răspunse vag că așa e, îl privi pe Larsen care aprindea primusul și se gîndi: o să găsească mereu motive s-o condamne pe Clara. A fost cît pe-aci să-i explice că nu ieșise cu ea, să-și rostească gîndul astfel: de data asta, Clara n-are nici o vină. S-a înfuriat dîndu-și seama că primul său imbold e să-i ia apărarea. S-au spălat, pe rînd, pe obraz și pe gît. Cînd au sfîrșit de băut ceaiul, erau deja gata îmbrăcați. Gauna a întrebat:

— Ce faci astă seară?

— Nimic, răspunse Larsen.

— Hai să cinăm împreună.

O clipă Gauna s-a oprit în ușă, crezînd că Larsen o să-l întrebe dacă se certase cumva cu fata; dar cum singurul lucru la care trebuie să ne așteptăm de la semenii noștri este o indiferență neînțelegătoare, Larsen a tăcut, iar Gauna a putut să plece, neplăcuta explicație fiind amînată poate definitiv.

Afară era o lumină foarte albă, o căldură ca de amiază, tăcută și căzînd de sus. Dînd colțul și pătrunzînd în strada pustie, căruța huruitoare a unui lăptar i-a dat să înțeleagă cît de matinală e ora. Gauna a apucat-o pe trotuarul aflat la umbră și s-a întrebat cum ar face ca să evite orice întîlnire cu fata pe tot răstimpul sărbătorilor de Anul Nou. S-a gîndit apoi că ziua de 24 a fost cea mai călduroasă din întreg anotimpul și, zîmbind filosofic, și-a amintit gravurile înfățișînd scene de Crăciun într-un peisaj acoperit cu zăpadă. Intrînd în atelier, a crezut că-și pierde răsuflarea: aici nu mai era aer; era numai și numai căldură. Și-a zis: „La două după-amiază, tăblăria asta o să fie ca un cuptor. Ziua de azi o să-i facă o serioasă concurență celei de Crăciun“.

Așezați roată, pe vine, Lambruschini și mecanicii beau *mate*. Ferrari avea părul rar, creț și subțire, ochii albaștri, obrazul palid, fără barbă și o expresie disprețuitoare; un chiștoc pe jumătate ars îi era lipit veșnic de buzele care, cînd se întredeschideau, dădeau la iveală cîte un dinte lung și șubred și o adîncitură neagră; era deșirat la trup și lipsit de grație, iar picioarele, lungi, i se deschideau într-un unghi obtuz foarte mare. Cînd îl ruga careva să-i facă vreun comision, își mîngîia labele picioarelor — dintr-un motiv sau altul, totdeauna își mîngîia labele picioarelor, fie ele încălțate ori desculțe — și exclama în silă: „Picior

plat. Scutire de armată". La rîndul lui, Factorovich avea păr castaniu, ochi negri, ficși și strălucitori, față albă și mare, tăiată în linii neobișnuit de dure, ca și cum ar fi fost sculptată în lemn, niște urechi și un nas uriașe și care păreau tăioase. Casanova avea pielea obrazului arămie și atît de lucitoare, încît ai fi zis că cineva i-a dat-o cu lac ; părul des, îi acoperea țeasta pînă aproape de sprîncene, ca un ciorap foarte negru și foarte strîmt. Era mic de statură, aproape fără gît și părea mai degrabă umflat decît gras ; avea mișcări ușoare și sprintene. Zîmbea întruna, dar nu era prieten cu nimeni. Lumea zicea că trebuie să ai răbdarea lui Lambruschini ca să-l poți suporta.

Vorbeau despre o călătorie la țară, la o rudă de-a doamnei Lambruschini. Lambruschini făcea invitațiile.

— Plecăm în întîi dis-de-dimineață, i-a spus lui Gauna. Te așteptăm.

Gauna a acceptat grabnic. Cînd ceilalți și-au reluat dialogul, s-a întrebat dacă va fi în stare să plece ; dacă exista vreo posibilitate să-și petreacă ziua de Anul Nou fără ea.

— Cîți sîntem ? a întrebat Lambruschini.

— Am pierdut socoteala, răspunse Ferrari.

— Ați uitat cel mai important lucru, zise Factorovich întrerupîndu-i. Cu ce ne ducem ?

Casanova își dădu cu părerea :

— Nimic mai potrivit decît Broakway-ul domnului Alfano.

— Nimeni nu se atinge de mașinile clienților, afirmă Lambruschini, afară doar dacă e vorba de treburi și sub motiv că le încercăm. O să ne mulțumim cu cîrna.

XXV

CU UN EFORT de voință, în zilele acelea a evitat-o pe fată. De Anul Nou, la trei dimineața, a sosit împreună cu Larsen la patronul său acasă. Cîrna — o străveche Lancie verde, căreia Lambruschini îi înlocuise caroseria cu o cabină și o platformă descoperită — se afla în stradă. Cîteva persoane, pe care Gauna nu le-a recunoscut în întuneric, așteptau deja, rezemate de marginile platformei, nerăbdătoare din pricina întîrzierii și a frigului. Văzîndu-i că sosesc, le-au strigat de sus : „An Nou fericit !" ; ei au răspuns la fel. Gauna a auzit vocea inconfundabilă a lui Ferrari, care întreba :

— De ce nu i se dă liber de Anul Nou ? Parcă-s nebuni.

Au vorbit despre vreme. Cineva a remarcat :

— E ceva nemaipomenit : acum e frig de te săgeată pînă-n măduvă, iar peste cîteva ceasuri, o să ne fiarbă creierii în cap de căldură.

— Azi n-o să fie cald, afirmă o voce feminină.

— Nu ? Las' că vezi tu : prin comparație, ziua de Crăciun o să pară un fleac.

— Tocmai ce ziceam : vremea asta-i smintită de-a binelea.

— Ei, nici chiar așa. Ce vreți ? Încă nu-i decît trei dimineața.

Gauna s-a hotărît să se ducă în casă și să-i propună lui Lambruschini să-l ajute la încărcatul remorcii. S-a întrebat dacă nu cumva hotărîrea asta denotă că are o fire ticăloasă și slugarnică. Gauna încă se mai afla în plină maturizare ; pînă și el înțelegea că poate fi curajos sau laș, cu inima largă sau încuiat ; că

sufletul său e încă dependent de decizii, dar și de hazard, că încă nu e nimic. Au apărut Lambruschini, Factorovich, cele două doamne și copiii. Au urmat urări de fericire și îmbrățișări. Gauna și Larsen au ajutat să fie încărcate cîteva piese de schimb pentru Lancia, niște scule, o valiză mică și un reșou. Lambruschini, doamnele și unul sau doi dintre copii au intrat în cabină ; ceilalți au urcat în partea din spate a camionului. Cînd acesta s-a pus în mișcare, încă nu sfîrșiseră cu îmbrățișările : au urmat zgîlțîieli, căzături, hohote de rîs ; în învălmășeală, Gauna a auzit foarte aproape un glas care-i spunea : „Urează-mi la mulți ani, iubitule". Se afla în brațele Clarei.

Fata i-a explicat :

— M-am întîlnit cu doamna Lambruschini la mercerie. Mi-a spus despre călătorie și am rugat-o să mă invite și pe mine.

Gauna nu răspunse.

— Am adus-o și pe micuța turcoaică Nadín cu mine, adăugă Clara și i-o arătă, în întuneric, pe prietena ei. Apoi, foarte încet, își petrecu un braț pe după umerii lui Gauna și îl trase spre ea.

Au străbătut tot orașul, au mers mai departe prin Entre Ríos, au ieșit din capitală pe podul de la Avellaneda și s-au îndreptat, pe șoseaua Pavón, spre Lomas, Temperley și Monte Grande. Clara și Gauna, înțepeniți de frig, îmbrățișați, poate fericiți, au văzut primul lor răsărit de soare în cîmp. În drept cu Cañuelas, o mașină a încercat de mai multe ori să-i depășească, reușind în cele din urmă.

— E un F.N., a remarcat Factorovich.

Gauna a întrebat :

— Ce marcă-i asta ?

— O mașină belgiană, zise Casanova auzindu-i.

— Aici sînt mașini de pretutindeni, afirmă cu mîndrie Factorovich. Ba chiar și una argentiniană : marca Anasagasti.

— Eu, unul, în locul guvernului, n-aș lăsa să intre nici o mașină în țară. Cu vremea, ar ajunge să le facă industria argentiniană și, chiar urîte foc să fie, publicul consumator le va cumpăra fără să crîcnească, și încă cu bani buni.

Toți au fost de acord cu această politică și au adus argumente noi, pe care le-a întrerupt prima pană de cauciuc. După ce au schimbat pneul, și-au reluat drumul ; s-au oprit din nou ; din nou au schimbat pneuri ; au controlat, au demontat, au curățat și au montat din nou pompa de benzină ; au mers apoi mai departe, printre staule de vite și terenuri necultivate, pînă cînd, în cele din urmă, au ajuns la rîul Salado. Traversarea cu bacul le-a stîrnit interesul atît celor mari, cît și celor mici. Larsen se temea ca nu cumva camionul încărcat să fie prea greu și bacul să se scufunde ; oricît îi spuneau podarii că nu-i nici un pericol, el rămînea neîncrezător. Cum nu-l asculta nimeni, a trebuit să se împace cu gîndul că toți, camionul cu pasageri cu tot, vor trece rîul o singură dată, nu fără însă ca mai înainte să repete pînă la saturație că el îi avertizase, că el nu-și ia răspunderea și se spală pe mîini. Cu toate astea, a participat grijuliu la manevrele de urcare pe bac și de asigurare a camionului ; a cercetat piedicile și a discutat cu voce tare fiecare dintre operații. Doar copiii îl luau în seamă. Cînd au

sosit teferi pe malul celălalt, vechile sale temeri nu-l mai frămîntau : dispăruseră.

Au mîncat de prînz puțin înainte de unsprezece, la umbra unor casuarini. În vreme ce femeile au făcut mîncare, bărbații, la un mic foc separat, au încălzit apa pentru *mate*. Fiindcă era cald, după prînz și-au făcut siesta dormind.

Era aproape două cînd au pornit iarăși la drum. Au lăsat în urmă Las Flores și, pe cînd treceau prin Colorada, Larsen a spus :

— Acum trebuie să fim atenți.

— Așa e, răspunse Factorovich. Acuși-acuși trebuie s-o cotim.

— Mai întîi trebuie să ajungem la pod, l-a corectat Larsen.

Toți urmăreau nervoși drumul. Apăru podul, au trecut peste el în zăngănit de tăblărie și, pe o latură, au zărit canalul, drept și secat. Larsen recapitulă instrucțiunile :

— Cînd ne apare în față o pădure de eucalipți cu împrejmuire de *cina cina*, o apucăm la stînga și lăsăm în dreapta pădurea și șoseaua.

— Nu te înfierbînta, l-a sfătuit Gauna, făcîndu-i cu ochiul lui Ferrari ; cu destinația pe care o avem, mai bine ne-am rătăci.

— Sînt pentru întorsul acasă, anunță Ferrari.

Mica turcoaică zise :

— Sînteți niște nesuferiți.

— Pădurea, pădurea ! strigă Larsen ațîțat.

Nu și-a gustat prea mult victoria, pentru că Lambruschini a cotit iute la stînga iar pădurea a rămas în urmă. Larsen s-a întors s-o privească. Mica turcoaică a comentat :

— Parcă-i un căpitan de vapor.

— Căpitan de pirați, preciză Ferrari.

Au rîs cu toții. Drumul, îngust la început, după ce au trecut de o barieră automată, nu mai era îngrădit pe margini cu sîrmă ghimpată, pentru ca să devină în cele din urmă o simplă dîră printre miriști, în imensitatea cîmpiei. Clara le arăta copiilor caii, vacile, oile, cîțiva *chimangos*, cucuvelele, niște *horneros*. Explicațiile astea păreau să îl enerveze pe Larsen, care avea nevoie de întreaga atenție pentru a urmări drumul. S-au rătăcit de mai multe ori, au ajuns în niște sate, au salutat cu „Ave, Maria“, s-au rugat să li se arate drumul, s-au rătăcit iarăși. Întruna se opreau din mers. Larsen și Lambruschini coborau, priveau într-o parte și în alta, se sfătuiau. Copiii coborau și ei și fugăreau niște *cuices*[1], aruncînd după ei cu noroi uscat. Apoi trebuiau să-i aștepte. Ceilalți băteau din palme.

— Fac pariu pe Luisito, zicea Clara.

— Fac pariu pe *cuiz*, spunea Ferrari.

— Sînt mai răi decît copiii, vocifera Larsen, scîrbit. Mai mult le pasă de vînătoarea de *cuices*, decît de drum.

— Numai de n-ar ploua, rosti mica turcoaică.

Vîntul se schimbase și nori cenușii amenințau dinspre sud. Locurile erau pustii. Miriștile, foarte înalte, se zbuciumau sub un cer întunecat, acum apropiat de tot. Pe Clara o stăpînea pesemne o exaltare tainică, pentru că l-a strîns pe Gauna de braț și a strigat cu o voce gîtuită :

— Uite rîul !

---

[1] Specie de șoarece de cîmp.

L-au zărit, foarte negru, strîns între maluri de pămînt rîpoase și avînd pe margini pășuni foarte verzi. Apa, de nepătruns și liniștită, se zărea la un cot.

Larsen a strigat :

— Uite pădurea lui Chorén !

Au văzut cîteva sălcii, niște plopi negri, vreo doi eucalipți.

— Ce grozav, exclamă mica turcoaică, făcînd mici salturi și scoțînd mici țipete și hohote de rîs. Am sosit.

— Dacă rămînem aici, o să ni se întîmple niște grozăvii, spuse Ferrari cu un fior care nu era simulat. Mai bine ne întoarcem.

S-au oprit lîngă pădure, în fața unei porți făcute din bucăți smulse dintr-un fost gard de curte și din sîrmă ghimpată ruginită. Lambruschini apăsă de cîteva ori pe claxon. Le-au ieșit înainte, lătrînd grozav de răgușit, doi cîini ciobănești roșcați la culoare, cu fruntea lată și o expresie omenească. Foarte curînd însă și-au uitat ferocitatea, au stropit roțile Lanciei, au dat din coadă și s-au îndepărtat distrați. Lambruschini a claxonat din nou. S-a auzit o voce inconfundabil spaniolă, care striga :

— Vin acuși, vin acuși.

S-a ivit un omuleț îmbrăcat în zdrențe. Era chel, avea ochelari, o mustață zbîrlită și stufoasă, o gură îngustă, toată numai zîmbete și molari. Le-a întins mîna — o palmă scurtă, imobilă, aspră — și le-a urat la fiecare : „Bine-ați venit. An Nou fericit“, iar doamnei Lambruschini i-a spus : „Ce mai faci, verișoară ?“ și a sărutat-o pe obraji. Doamna părea stingherită. Arătîndu-și nenumărații dinți îngălbeniți

și deschizînd brațele, omulețul i-a rugat să intre. Rostea cu un ton admirativ :

— Poftiți numai, poftiți. Puneți și camionul undeva. Aici — arăta spre un mic șopron făcut din lemn și din nuiele de pe care lutul căzuse, lăsîndu-le la vedere și pline de praf — o să stea bine, tare bine. Vă așteptam să sosiți pe la prînz. Ori poate nici n-ați prînzit ? Aici nu ducem lipsă de mîncare ; o, nu, asta nu. Prea mult lux nu e...

Zadarnic încerca doamna Lambruschini să-l întrerupă și să facă prezentările. Pe cînd Lambruschini se ocupa de camion, ceilalți au pornit-o către casă. Era scundă, făcută din chirpici și avea streașină. În față se deschideau trei uși : una de la dormitor, alta de la o odaie goală iar cealaltă de la bucătărie.

— Credeți că va ploua ? a întrebat Larsen.

— Nu cred, răspunse Chorén. Vîntul era bun, drăguțul, dar acuma suflă dinspre miazăzi și, ca norocul, o să se însenineze.

— Halal noroc, rosti Larsen.

— Asta așa-i, fu de acord Chorén. Noroc cîinesc, iertată-mi fie vorba. Nu s-a mai pomenit o secetă ca asta.

Ca să-și dea aere de om de la țară, Gauna l-a întrebat cum merge gospodăria.

— Gospodăria nu merge rău, dar în oi a dat pesta. Gîndesc că din pricina secetei.

Deosebirea pe care o stabilea între gospodărie și turma de oi l-a făcut pe Gauna să-și dea seama că, deși provenea dintr-o familie din Tapalaqué, cunoștințele sale privind rosturile de la țară nu sînt cu mult mai solide decît ale prietenilor săi.

Doamna Lambruschini le vorbise despre livada de pomi a rudei sale. Factorovich, Casanova și copiii au profitat de o clipă de neatenție a celorlalți ca să se îndepărteze și să caute pomii. Au găsit doi-trei piersici fără fructe, un păr pipernicit și un cireș încărcat de cireșe mărunte și roșii. Peste noapte nu le-a fost tocmai bine.

Gauna împreună cu Clara și Larsen însoțit de mica turcoaică s-au rupt și ei de grup. Mergînd prin mărăcinișul de sub arbori, au ajuns la rîu. Gauna și Clara s-au așezat pe creanga unui terebint care creștea în mal ; creanga era joasă și se întindea deasupra apei. Clara îi arăta lui Gauna totul : apusul soarelui, tonurile de verde, florile de cîmp. Tînărul zise :

— E ca și cum aș fi fost orb. Mă înveți să văd.

În depărtare, Larsen și mica turcoaică se amuzau aruncînd în rîu cu bucăți de tuf, în așa fel încît să salte odată sau de două ori de pe fața apei.

La întoarcere le era sete. Chorén a căutat un ulcior, a apăsat de două-trei ori pe pompă, a umplut apoi ulciorul și li l-a oferit. Ferrari s-a apropiat să bea și el.

— Amară, a comentat.

— Amară, a recunoscut vesel Chorén. Oamenii zic că e de leac și-și cheltuiesc banii ducînd-o cine știe unde. Ca să vezi. Eu am ulcer iar doctorul o ține morțiș că apa-i de vină.

Cînd au rămas singuri, Ferrari a spus :

— Măcar de m-ar apuca ulcerul cît mai curînd. Cel puțin o să am o distracție.

Și și-a mîngîiat, gînditor, talpa de la pantof.

— Greu îți mai intră omul în voie, fu de părere mica turcoaică.

După-amiază au băut *mate* în niște cești mari smălțuite și au mîncat pesmeți. Ferrari n-a mîncat pesmeții ; i se păreau prea tari și sălcii la gust. Seara au mîncat tocană de oaie. Ferrari zise :

— Cine scapă de ulcer, îl lovește pesta.

Clara l-a rugat pe Gauna să nu bea vin.

— Un pahar, s-a rugat tînărul. Un pahar, ca să mi se ducă gustul seului de oaie.

După primul pahar au urmat altele. În dormitor, în pat, s-au culcat cele două doamne iar pe un pat improvizat, Clara și mica turcoaică. Copiii au dormit pe grămezi de paie ; la fel și bărbații, dar ei în camera goală. Ferrari a zis că el se duce la camion, însă curînd a venit înapoi. Pe Chorén nu l-au zărit : unii spuneau că doarme în bucătărie, alții că doarme afară, sub o șaretă.

A doua zi, la prînz și la cină, au avut tocană de oaie. Lambruschini rosti :

— Omul ăsta n-a mîncat în viața lui altceva.

— Pun prinsoare că n-a văzut în viața lui un bob de năut, zise mica turcoaică.

— Dacă vede un șnițel vienez, unul cu lămîie, schimbă el placa, fu de părere Ferrari.

— În viața lui n-a văzut o placă, spuse Clara.

După asta, doamnele care-i dădeau o mînă de ajutor la bucătărie l-au convins să facă unele schimbări în meniu. Iar ultima seară au sărbătorit-o cu friptură.

După-amiază, plecînd la plimbare, Gauna i-a spus fetei :

— Ne-am bătut joc întruna de tot felul de neajunsuri, fără să înțelegem că au fost cele mai fericite zile din viața noastră.

— Ba da, am înțeles, a răspuns Clara.

Pășeau abătuți, aproape triști. Clara îl oprea locului ca să miroasă trifoiul ori să simtă parfumul, mai aspru, al unei floricele galbene. Cu bucuria de a și le povesti, își aminteau incidentele întîmplate pe drum sau în zilele astea, ca și cum s-ar fi petrecut cîndva demult. Clara descria emoționată masa de prînz luată în cîmp : era de parcă lumea s-ar fi umplut de lagune și de peșteri transparente. Cînd au ajuns acasă, erau obosiți. Se iubiseră îndelung în după-amiaza aceea.

Li s-a părut că doamna Lambruschini îi privește cu o expresie ciudată. Într-un moment cînd au rămas numai ei trei, doamna i-a spus Clarei :

— Ai noroc că te măriți cu Emilio, fata mea. Pe cît știu eu, pînă acum bărbații buni erau oameni bătrîni.

Gauna s-a tulburat, s-a rușinat de tulburarea lui și și-a zis că vorbele astea trebuie să-i trezească dorința de a fugi. Simțea o nesfîrșită duioșie pentru fată.

Pentru noaptea aceea, au plănuit o escapadă. Cînd toată lumea va fi adormit, trebuiau să se scoale, să iasă în liniște și să se întîlnească în spatele casei. Lui Gauna i s-a părut că ceilalți l-au văzut ieșind ; nu era prea sigur dacă îi pasă ori nu că-l văzuseră. Clara îl aștepta, înconjurată de cîini ; i-a spus :

— Noroc că am ieșit eu prima. Tu n-ai fi izbutit să-i faci pe cîini să nu latre.

— Așa e, a rostit Gauna cu admirație.

Au coborît la rîu. Gauna mergea înainte și dădea deoparte crengile, ca ea să poată trece. Pe urmă s-au dezbrăcat și au făcut baie. A cuprins-o în brațe, în apă. Strălucitoare în lumina lunii, dornică de dragoste, Clara i-a părut aproape miraculos de frumoasă și de gingașă, vrednică de o iubire nemărginită. În noaptea aceea s-au iubit sub sălcii, tresărind din pricina vreunui greiere ori a unui muget îndepărtat, simțind că întreaga cîmpie împărtășește exaltarea din sufletul lor. La întoarcere, Clara a rupt o floare de iasomie și i-a dat-o. Gauna a păstrat floarea asta foarte multă vreme.

XXVI

SE CĂDEA CA FETELE să fie blonde, cu ceva statuar în ținută, care să aducă cu statuia Republicii ori a Libertății, să aibă pielea aurie și ochi cenușii sau, dacă nu, albaștri. Clara era subțire, oacheșă și avea o frunte din acelea proeminente pe care el nu le putea suferi. A iubit-o de la bun început. A uitat de aventura de la lacuri, a uitat de băieți și de doctor, a uitat de fotbal ; cît despre curse, o relație de recunoștință l-a făcut, cîteva săptămîni la rînd, să urmărească, de sîmbătă pînă luni, soarta calului Meteórico, soartă, de altminteri, la fel de efemeră ca și nepătrunsa străfulgerare ce i-a dat numele. Nu și-a pierdut slujba, fiindcă Lambruschini era un om bun și îngăduitor, și nu a pierdut prietenia lui Larsen, pentru că

prietenia e o cenușăreasă nobilă și umilă, obișnuită cu privațiunile. Cu îndelungată răbdare, cu multă umilință și dibăcie, s-a consacrat faptului de a se face iubit de Clara și detestat de aproape toți cei cu care avea vreo legătură. La început, Clara l-a făcut să sufere și s-a purtat cu o sinceritate care a fost poate mai rea decît minciunile ; procedînd astfel, n-a urmărit să fie perversă ; a fost, fără îndoială, candidă și, ca întotdeauna, cinstită. S-a aflat totul iar Larsen și băieții s-au întrebat de ce Gauna rabdă atît. Pe atunci, Clara era o fată care se bucura de multă faimă în cartier — imaginea ei ulterioară, de tovarășă devotată și supusă, tinde să ne șteargă din minte această împrejurare demnă de reținut — și e posibil, cum a spus cineva, ca în pasiunea lui Gauna sentimentul natural să nu fi tras cu mult mai mult în cîntar decît vanitatea ; dar cum faptul nu mai poate fi controlat acum și cum e vorba, la urma urmei, de o îndoială cinică și malițioasă, care ar putea la fel de bine să pună sub semnul întrebării oricare iubire, poate e mai bine să amintim, ca fiind mai semnificativă, fraza pe care Gauna i-a spus-o lui Larsen într-o noapte : „Am făcut-o să mă iubească pentru ca s-o pot uita". (Larsen, atît de încrezător totdeauna față de prietenul său, de data asta nu l-a crezut sincer.) După nebunia aceea de neînțeles cu Baumgarten, fata s-a îndrăgostit de Gauna și, cum zicea lumea, s-a potolit. S-a îndepărtat pînă și de prietenii ei din trupa „Eleo" ; a participat doar la acel spectacol unic și care, cum s-a afirmat, a consacrat-o, cu piesa *Femeia mării* (spectacol la care, împiedicat de amorul propriu, deși îmboldit de

gelozie, Gauna a refuzat să ia parte) și nu s-a mai întîlnit cu ei. Mica turcoaică a povestit că, începînd cu călătoria la țară, Clara l-a iubit pe Gauna cu o adevărată pasiune.

Zilele lui Gauna — munca și Clara — treceau cu repeziciune. În lumea lor, tainică precum galeriile unei mine părăsite, îndrăgostiții percep deosebirile și nuanțele unor ceasuri în care nu se întîmplă nimic altceva decît declarații de dragoste și laude reciproce ; la urma urmei însă, o seară în care te-ai plimbat braț la braț de la șapte la opt seamănă cu o altă seară în care te-ai plimbat braț la braț de la șapte la opt, iar o duminică în care ai umblat prin parcul Saavedra și te-ai dus de la cinci la opt la cinema seamănă cu o altă duminică în care ai umblat prin parcul Saavedra și te-ai dus de la cinci la opt la cinema. Toate aceste zile, atît de asemănătoare între ele, au trecut iute.

Cam în vremea aceea, Larsen și ceilalți prieteni l-au auzit pe Gauna spunînd că i-ar plăcea să meargă să lucreze pe un vapor sau la strînsul recoltei în Santa Fe ori în Pampa. Cînd și cînd, se gîndea la aceste fugi imaginare ; alteori însă uita de ele și chiar ar fi tăgăduit că le plănuise vreodată. Gauna se întreba dacă un bărbat poate fi îndrăgostit de o femeie și își dorea, cu o înverșunare disperată și tainică, să se elibereze de ea. Dacă îi trecea prin minte că i s-ar putea întîmpla ceva rău Clarei — că, din cine știe ce pricină, ar putea să sufere ori să se îmbolnăvească — întreaga lui nepăsare dură de bărbat dispărea și era gata să plîngă. Dacă îi trecea prin minte că s-ar putea ca ea să-l părăsească ori să iubească pe altul, era

cuprins de un rău fizic și de ură. Depunea o strădanie neostenită ca s-o vadă și să fie împreună cu ea.

XXVII

ERA ÎNTR-O DUMINICĂ după-amiază. Gauna se afla singur în cameră, fumînd, întins pe spate în pat, cu un picior trecut peste celălalt, fără șosete și în papuci de casă. Clara rămăsese acasă, să-i țină tovărășie lui *don* Serafín, care „nu stă grozav cu sănătatea". Gauna urma să se ducă la ea la șapte.

Hotărîseră să se căsătorească. Au ajuns amîndoi la decizia asta, involuntar și inevitabil, fără ca vreunul dintre ei s-o sugereze.

Larsen s-a întors. Fusese la brutărie să caute fursecuri pentru *mate*.

— N-am găsit decît chifle creole. E de groază cîte fursecuri și pîine mănîncă lumea ! a exclamat el deschizînd pachetul și arătîndu-i conținutul lui Gauna, care abia i-a aruncat o privire. Îți propun să ne facem brutari.

Nu fără invidie, Gauna s-a gîndit că prietenul lui trăiește într-o lume elementară. Și-a urmat gîndul : Larsen e, într-adevăr, foarte deschis, dar în firea lui se ascunde pe undeva o oarecare încăpățînare. Nu puteau vorbi despre fată (sau, cel puțin, nu puteau vorbi în tihnă). Înainte de călătoria la țară, pentru că Larsen nu avea încredere în ea și pentru că, era limpede, dezaproba pasiunea care preschimbase viața Clarei și a lui Gauna într-un secret

și în același timp într-un spectacol public ; dezaproba pasiunea asta ca și orice altă pasiune. După călătorie, fiindcă o cunoscuse pe Clara și condamnase orice trădare din partea lui Gauna, iar dorința lui de a fugi i se păruse de neînțeles. Pesemne că Larsen avea față de Clara o prietenie și un respect pe care el, Gauna, nu le putea simți pentru nici o femeie. Pesemne că în simplitatea prietenului său există o delicatețe pe care el n-o înțelegea.

Dacă nu puteau discuta acest subiect, a reflectat el, vina nu e pe de-a-ntregul a lui Larsen. Nu o dată acesta începuse să vorbească, însă el schimbase totdeauna vorba. Orice discuție despre fată îi era neplăcută și aproape că-l jignea. Cu Ferrari, cu care se împrietenise destul de mult, obișnuia să comenteze, emfatic și anecdotic, despre ce mare pacoste sînt femeile. Desigur că, în ce-l privește pe Gauna, aceste ocări împotriva femeilor în general erau îndreptate împotriva Clarei în particular. În felul ăsta nu-l deranja să discute despre ea.

— Ptiu, că leneș mai ești, l-a dojenit Larsen cu afecțiune, scoțînd din dulap vasul pentru *mate*. Dacă n-ai fi legat de pat, ai putea prăji puțin chiflele astea.

Gauna n-a răspuns. Își zicea că dacă cineva strecurase gîndul căsătoriei, acela n-a fost nici Clara, nici tatăl Clarei. „Trebuie să recunosc că se prea poate să fi fost eu însumi", și-a zis. Pesemne că, fiind la un moment dat cu ea într-un moment de mare tandrețe, dorise în chip nedeslușit să se însoare și-i propusese pe loc căsătoria, ca să-i arate că nu-i refuză nimic, ca să nu țină nimic doar pentru sine în-

suşi. Dar acum nu mai putea şti cum se întîmplase. Una era să fie cu ea, şi alta să fie singur... Cînd era cu ea, gîndurile care-i treceseră prin minte cît fusese singur i se păreau false şi îl scoteau din fire de parcă cineva i-ar fi atribuit nişte sentimente străine. Acum, că era singur, i se părea că ştie bine că nu trebuie să se căsătorească ; o clipă după ce ar zări-o, gîndul la viaţa mereu aceeaşi pe care o va duce în atelierul lui Lambruschini şi, mai rău încă, la el acasă, nu l-ar mai interesa, ar înceta să existe. Singura-i dorinţă ar fi să prelungească clipele cînd se aflau alături.

Gauna s-a ridicat, a scos din dulap o furculiţă de cositor cu toţi dinţii strîmbi, a înfipt-o într-o chiflă şi a ţinut-o deasupra flăcării de la primus.

— Vezi, a vorbit el luînd altă chiflă, dacă le-aş fi prăjit înainte, acum ar fi fost reci.

— Ai dreptate, zise Larsen şi îi întinse ceaşca de *mate*.

— Ce-ai să faci ? l-a întrebat Gauna, anevoie şi cu tristeţe. Ce-ai să faci, cînd eu voi pleca ? Rămîi aici sau te muţi ?

— Dar de ce să pleci ? întrebă Larsen surprins.

Gauna i-a amintit :

— Păi bine, bătrîne, căsătoria...

— Aşa e, recunoscu Larsen. Nu m-am gîndit.

Brusc, pe Gauna l-a cuprins furia împotriva Clarei. Din vina ei, murea ceva din viaţa lui, ba, mai rău încă, şi din aceea a lui Larsen. Trăiseră alături o grămadă de ani iar viaţa

asta ajunsese pentru ei o obişnuinţă tihnită ; nu era bine ca unul dintre ei s-o curme.

— Rămîn aici, zise Larsen, încă uluit. Deşi e cam scumpă, mai bine stau în camera asta decît să-mi caut alta.

— Şi eu aş face la fel, în locul tău, rosti Gauna.

Larsen mai sorbi o înghiţitură de ceai. Apoi zise grăbit :

— Măi, că prost mai sînt. Poate vă place vouă. Nu m-aş fi gîndit...

Cuvîntul „vouă“ a făcut să sporească ciuda lui Gauna împotriva fetei. A replicat :

— Nu, în nici un caz n-o să te scot din cameră. Şi apoi, ar fi prea mică pentru noi.

Rostind „noi“, s-a înfuriat iarăşi. A continuat :

— O să duc dorul vieţii de burlac. Ştii, femeile îţi retează aripile. Cu spaimele lor, fac din tine un om temător, ba chiar pe jumătate feminist, cum zicea neamţul de la liceu. Peste cîţiva ani, o să fiu mai blînd ca pisica brutăresei.

— Nu mai vorbi prostii, i-a răspuns Larsen sincer. Clara nu că-i frumoasă ; e frumoasă de pică şi nici luaţi la un loc eu, tu, brutăreasa şi pisica nu facem cît ea. Spune, de ce faci glume proaste ?

XXVIII

ÎN ACEEAŞI SEARĂ, puţin înainte de apusul soarelui, pe cînd Gauna se pregătea să iasă, s-a pornit o răpăială de ploaie. Tînărul s-a oprit în coridor pînă a încetat şi a văzut atunci

cum culorile obişnuite din cartierul său, verdele copacilor — deschis al eucaliptului ce fremăta în spatele maidanului, mai închis al celor cîţiva *paraisos*[1] de pe trotuar — cenuşiul şi griul uşilor şi al ferestrelor, albul clădirilor, galbenul maroniu al merceriei din colţ, roşul afişelor care încă mai anunţau eşuata parcelare a terenurilor, albastrul sticlei de la firma din faţă, toate de-a valma deveneau mereu mai vii, într-un avînt nestăvilit, de parcă, din străfundurile pămîntului, le-ar fi însufleţit o exaltare unică. De obicei nu prea bun observator, Gauna a remarcat toate astea şi şi-a zis că trebuie să se considere îndatorat Clarei. E de mirare cum ne poate educa, pentru un timp, o femeie iubită.

Străzile se umpluseră de apă şi la unele intersecţii lumea traversa peste pietrele puse de jur împrejur. Pe bulevardul Tejar s-a întîlnit cu Pegoraro. Punînd mîna pe el, ca spre a se convinge că Gauna nu e o fantomă, dîndu-i o palmă şi îmbrăţişîndu-l, acesta a exclamat :

— Unde te-ai ascuns, omule, că nu te mai vede lumea la faţă ?

Gauna a răspuns ceva nedeslușit şi a dat să-şi vadă de drum. Pegoraro a pornit-o pe lîngă el.

— Măi, dar de mult n-ai mai fost pe la club, a rostit oprindu-se în loc şi desfăcîndu-şi braţele lăsate în jos, cu palmele în sus.

— De mult, recunoscu Gauna.

S-a întrebat cum să facă să scape de Pegoraro, înainte de-a ajunge la locuinţa Vraciului. Nu voia ca acesta să afle că se duce acolo.

---

[1] Arbore cu flori albastre.

— Cînd o să vezi echipa cea nouă, o să-ţi aduci aminte de vremurile bune şi-o să-ţi zici că nimic pe lume nu-i ca fotbalul. Clubul e de nerecunoscut. Şi-ţi jur pe amintirea maică-mi, de la care-i medalionul ăsta, că niciodată n-am avut o linie de înaintaşi ca asta. L-ai văzut pe Potenzone ?

— Nu.

— Atunci să nu vorbeşti despre fotbal. Atunci să nu deschizi gura ori, scurt pe doi, să taci. Potenzone e noul centru înaintaş. Face adevărate scamatorii cu mingea, dar toate-s numai mofturi şi zorzoane, fiindcă în careu tipul îşi pierde avîntul, n-are nici o vlagă şi cînd eşti mai sigur ca oricînd, tocmai atunci el ratează totul, dacă pricepi ce vreau să spun. Nici pe Perrone nu l-ai văzut ?

— Nici.

— Bine, dar tu ce faci ? Pierzi ce-i mai bun în viaţă. Perrone e cel mai rapid atacant pe extremă pe care l-am avut vreodată. Cu ăsta-i altceva. Zboară ca săgeata, ajunge lîngă careu, ce mai, gata-gata să pătrundă, şi trage afară. Dar pe Negrone l-ai văzut ?

— Ăsta era aproape bătrîn şi pe vremea mea.

În timp ce Pegoraro, făcînd pe surdul, îl lămurea despre defectele acestui jucător, Gauna se gîndea că într-o duminică va trebui să născocească o scuză potrivită şi să meargă la club. Şi-a amintit cu nostalgie de vremurile cînd nu lipsea de la nici un meci.

Pegoraro l-a întrebat :

— Acum unde te duci ?

Gauna a presupus că fata o să-l aştepte în poarta de la stradă şi şi-a dat seama că nu-l

deranjează ca Pegoraro să știe unde se duce. Și-a amintit ce-i spusese Larsen despre Clara și a zîmbit cu satisfacție.

— La Taboada, a răspuns.

Pegoraro l-a oprit iarăși în loc, a desfăcut din nou brațele lăsate în jos, cu palmele la vedere. A clătinat din cap și l-a întrebat :

— Știi că omul ăsta-i într-adevăr vrăjitor ? Îți aduci aminte după-amiaza cînd am fost la el ? Ei bine, îți aduci aminte că eu eram plin de furuncule pe picioare ? Ei bine, tipul a mormăit două-trei vorbe, pe care nici nu le-am auzit, a făcut niște semne prin aer și a doua zi, nu mai aveam nici măcar un coș. Îți jur pe medalionul ăsta că așa s-a întîmplat. N-am spus-o nimănui, ce-i drept, ca să nu-i dea cuiva prin cap că pot fi dus de nas cu vrăjitoriile.

Clara îl aștepta în poartă. De departe, nu i s-a părut prea frumoasă. Și-a amintit că la început, cînd se întîlneau pe stradă sau în alte locuri publice, îi făcea plăcere gîndul la îngăduința plină de invidie cu care lumea îl va privi luînd-o de braț. Acum nici măcar nu era sigur că e frumoasă. Și-a luat rămas-bun de la Pegoraro. Acesta i-a spus :

— Să vedem cînd treci pe la club.

— Curînd, Grasule. Promit.

Gauna n-a trecut strada decît cînd Pegoraro s-a îndepărtat. Fata i-a ieșit înainte cîțiva pași și l-a sărutat. A închis poarta, apoi a apăsat pe buton și au intrat în ascensor.

— Ce zici de ploaie ? a vorbit Clara, pe cînd urcau.

— Strașnică.

Și-a amintit că avusese de gînd să-i spună cît de puternice erau culorile și ce lumină s-a

făcut după ploaie, dar l-a cuprins brusc furia și a tăcut. Au intrat în micul salonaș.

— Ce-i cu tine ? l-a întrebat Clara.

— Nimic.

— Cum nimic ? Spune-mi ce ai.

Trebuia să găsească o explicație. Gauna a întrebat-o :

— Te mai întîlnești și acum cu Baumgarten ?

Ca să-și ascundă șovăiala, a ridicat prea tare glasul. Clara i-a făcut semn că o să-l audă cineva. Faptul că întîrzie cu răspunsul l-a scos din fire.

— Răspunde, a insistat el înciudat.

— Nu mă mai întîlnesc, a răspuns Clara.

— Dar te gîndești la el.

— Nu.

— Atunci de ce ai ieșit în seara aceea ?

A îmbrîncit-o pe divan și a potopit-o cu rugămințile de a-i da o explicație. Clara nu-l privea.

— De ce ? De ce ? repeta el.

Clara l-a privit drept în ochi.

— O să mă înnebunești, i-a spus.

Oarecum nesigur, Gauna a întrebat :

— Și acum ?

— Acum nu.

A tăcut, senină și surîzătoare. Gauna a culcat-o pe divan și s-a întins lîngă ea. S-a gîndit : „E o mică făptură, o biată făptură mititică". A sărutat-o cu duioșie. S-a gîndit : „De aproape e frumoasă". A sărutat-o pe frunte, pe ochi, pe gură.

— Să mergem la tatăl tău, a spus apoi Gauna.

Clara stătea mai departe întinsă, nu deschidea ochii ; în sfîrșit, s-a ridicat foarte încet, s-a dus la oglindă și s-a privit zîmbind vag ; „Ce mai fată !" a exclamat și a scuturat din cap. S-a aranjat puțin, i-a aranjat lui Gauna o șuviță de păr, i-a îndreptat cravata, l-a luat de mînă și a bătut la ușa tatălui ei.

— Intră, a răspuns glasul lui Taboada.

Vraciul era în pat, cu o cămașă de noapte desfăcută larg la piept, și atît de mare, încît, probabil prin contrast, el părea ciudat de mărunt și de slab. Pletele cărunte îi lăsau liberă fruntea înaltă și îngustă și cădeau înspre spate cu o neglijență plină de distincție, Cearșafurile erau de o albeață orbitoare.

— Ce spui despre ploaie ? vorbi el, stingîndu-și țigara în scrumiera de pe noptieră.

— Strașnică, recunoscu Gauna.

Încăperea degaja un amestec de indiferență și pretenție, un aer neplăcut de talmeș-balmeș sărăcăcios, care se datora, probabil, lipsei de stil, și de nuditate imperfectă, dar severă, toate nu prea des întîlnite nici în interiorul, nici în exteriorul caselor din Argentina, fie de la țară ori de la oraș. Patul lui Taboada era îngust, de fier vopsit în alb iar noptiera, albă și ea, era de lemn și foarte simplă ; se mai aflau aici trei scaune vieneze și, lîngă un perete, o mică sofa, cu rezemătoare la un capăt, îmbrăcată în creton (cînd Clara avea vreo patru-cinci ani, era tapițată cu iarbă-de-mare) ; pe un colțar se ghicea telefonul, pus sub o păpușă din cîrpe, înfățișînd o negresă (există și găini de felul acesta, care se folosesc drept învelitoare pentru ceainic) ; pe o comodă modernă, din cedru, cu mînere negre și strălucitoare, se

afla o floare care pe vreme senină era roz iar cînd ploua se făcea albastră ; o cutie din scoici și sidef, avînd scris pe ea : *Amintire de la Mar del Plata,* o fotografie în ramă de catifea, cu șnur din mărgele, a părinților lui Taboada (oameni din alte vremi, mai neciopliți, desigur, decît Taboada, dar mult mai puțin neciopliți decît strămoșii tuturor vecinilor lui) și un exemplar îmbrăcat în piele cu model în relief din *Simulanții talentului în lupta pentru viață* de José Ingenieros.

— Toate astea, explică Taboada, observînd curiozitatea cu care Gauna privește obiectele de pe comodă, mi le-a adus Clara. Draga de ea, o să mă strice, cu atîta răsfăț.

Fata a ieșit din cameră.

— Cum o duceți cu sănătatea, *don* Serafín ? întrebă Gauna.

— N-o duc rău, răspunse Taboada ; pe urmă adăugă zîmbind : De data asta însă, Clara s-a speriat. Nu mă lasă să mă scol din pat.

— Ce puteți dori mai mult ? Odihniți-vă. Pe cînd alții trudesc, dumneavoastră vă petreceți vremea citind și fumînd, întins pe divan.

— Pe jăratic, vrei să spui ; asta însă n-ar fi nimica. De ce să nu știi și tu ce-a făcut ? întrebă Taboada rîzînd. Fata asta vrea să mă ducă de rîpă. Să nu spui nimănui : a adus un doctor și m-a silit să-l primesc.

Gauna l-a privit cu interes și a rostit serios :

— Cel mai bine e ca omul să se îngrijească. Ce v-a spus doctorul ?

— Cînd am rămas singur, mi-a spus că nu trebuie să stau iarna la Buenos Aires. Dar să

nu-i sufli o vorbă despre asta Claritei. N-am nevoie nici de sfătuitori și nici de dădace care să hotărască ce am de făcut.

— Și dumneavoastră ce-ați hotărît ?

— Să nu-l iau în seamă și să rămîn la Buenos Aires, acolo unde mi-am petrecut toată viața, iar nu să umblu ca banul cel rău prin munții Córdobei, învățînd să vorbesc cîntat.

— Dar, *don* Serafín, stărui politicos Gauna, cînd e vorba de sănătate...

— Ei bine, nu mai vorbi de pomană. Am schimbat deja, sau am crezut că schimb, soarta cîtorva oameni. A mea n-are decît să curgă de la sine și așa cum dorește ea.

Gauna n-a mai putut să insiste, deoarece Clara se reîntorsese în cameră. Aducea, pe o tavă, cafeaua. Au vorbit despre căsătorie.

— Va trebui să-i invit pe doctorul Valerga și pe băieți, a strecurat Gauna.

Ca întotdeauna, Taboada replică :

— Doctor în ce, dacă nu te superi ? În a vîrî groaza în copii și în sărmanii cu duhul.

— Așa cum spuneți, răspunse Gauna fără să se supere, dar va trebui să-l invit.

Taboada îi vorbi cu o voce foarte blîndă.

— Mai bine ai rupe-o cu toți ăștia, Emilio.

— Cît mă aflu aici, la fel gîndesc și eu ; dar sînt prietenii mei.

— Omul nu poate fi totdeauna credincios. De cele mai multe ori, trecutul nostru e o adevărată rușine și nu poți rămîne credincios trecutului cu prețul de a nu fi credincios prezentului. Vreau să spun că nu există pacoste mai mare decît omul care nu gîndește cu capul lui.

Gauna n-a răspuns. Și-a zis că în spusele lui Taboada este un dram de adevăr, dar mai ales că acesta nu va duce lipsă de argumente cu care să-l strivească dacă ar încerca să discute. Era însă sigur că credința e una dintre virtuțile cele mai importante și, amintindu-și cît de confuze fuseseră frazele pe care tocmai le auzise, bănuia că Taboada însuși e de aceeași părere.

— Pe mine, ce m-a ținut totdeauna departe cînd e vorba de nunți este zarva, mărturisi Taboada, ca și cum ar fi gîndit cu glas tare.

Clara sugeră :

— Am putea să ne căsătorim fără invitați și fără petrecere.

— Credeam că lucrul cel mai important pentru fete e rochia de mireasă, rosti Gauna.

Taboada și-a mai aprins o țigară. Fata i-a scos-o din gură și a strivit-o în scrumieră.

— Ai fumat destul pe ziua de azi, zise ea.

— Ia te uită, obrăznicătura, comentă nepăsător Taboada.

Gauna s-a uitat la ceas și s-a ridicat.

— Nu mănînci cu noi, Emilio ? a întrebat Vraciul.

Gauna spuse că îl așteaptă Larsen. Își luă rămas-bun.

— Aș vrea să vă rog ceva, pe amîndoi, vorbi Taboada, îndreptîndu-și perna ca să șadă mai bine în pat. Cînd mai ieșiți împreună, dați o fugă pînă în strada Guayra și uitați-vă cum mai arată căsuța mea. Este o chichineață fără mari pretenții, dar cred că pentru niște lucrători nu-i tocmai rea. Asta-i cadoul meu de nuntă.

Rămas singur, Gauna s-a gîndit că va fi mai dureros pentru Clara să-și părăsească tatăl decît va fi pentru el să-l părăsească pe Larsen. Cît o fi fost el de vrăjitor, Taboada i se părea vrednic de milă și găsea că e o mare cruzime să-i smulgi fata de lîngă el. Clara trebuie să fi simțit asta; și totuși nu-i dăduse niciodată glas. Plin de neîncredere, Gauna s-a întrebat dacă Clara încearcă față de el același resentiment pe care-l simte el față de ea.

XXIX

AU FOST ATÎT de ocupați cu mutatul, încît căsătoria însăși — ceremonie la care martori au fost *don* Serafín Taboada și *don* Pedro Larsen — și-a pierdut însemnătatea în ochii celor doi protagoniști și s-a confundat cu celelalte treburi și sîcîieli ale unei zile foarte încărcate. Taboada și Larsen n-au fost la fel de indiferenți ca și ei.

Așa cum anunțase, Taboada le-a făcut cadou casa din strada Guayra, singura sa proprietate. Gauna a preluat ipoteca, din care mai rămîneau de plătit numai cîteva rate la dobînzi. Cînd Gauna și Clara i-au spus că nu pot primi un cadou atît de mare, Taboada i-a asigurat că ce cîștigă cu consultațiile îi e de ajuns pentru viața nu prea luxoasă pe care o duce.

Deși n-au invitat pe nimeni, au primit cadouri de la Lambruschini, de la tovarășii de atelier, de la mica turcoaică și de la Larsen. Acesta din urmă trebuie să fi rămas aproape lefter, pentru că le-a făcut cadou un serviciu de masă.

Blastein, directorul trupei „Eleo", le-a trimis un *shaker* din metal alb, pe care Gauna l-a pierdut cînd cu mutatul. Tot cartierul știa că se căsătoriseră; totuși, felul discret în care o făcuseră a iscat unele vorbe pe socoteala lor.

A cerut un concediu de la atelier și vreme de cincisprezece zile au trudit din greu acasă. Gauna era atît de prins, încît nu și-a mai amintit de problema libertății sale pierdute; ipoteci, aranjatul mobilei, vopsele de lac, covorașe, console, calorifere, curent electric și gaz, toate astea i-au absorbit întreaga atenție. Cu o grijă deosebită, a făcut o mică bibliotecă pentru Clara, care era o mare cititoare.

În dormitor au așezat patul de două persoane; cînd Gauna a propus să cumpere un pat de campanie, pentru cazul că vreunul din ei s-ar îmbolnăvi vreodată, Clara i-a răspuns că n-au de ce să se îmbolnăvească.

Rar de tot trecea pe la „Platense"; o făcea pentru ca băieții să nu creadă că e supărat ori îi disprețuiește ori îl ține Clara legat în casă. În prima după-amiază cînd s-au întîlnit acasă la Valerga, ca să-l necăjească, Antúnez a întrebat:

— Știți că amicul nostru aici de față s-a însurat?

— Și se poate afla cine-i fericita? s-a interesat doctorul.

Gauna s-a gîndit că, fără îndoială, fac doar pe neștiutorii și că are un hop greu de trecut.

— Cu fata Vraciului, i-a înștiințat Pegoraro.

— N-o cunosc pe fetița asta, rosti doctorul serios. Îl știu însă pe tatăl ei. Un om remarcabil.

Gauna l-a privit aproape cu milă, amintindu-și de disprețul statornic cu care vorbește despre el Taboada. În același timp, i s-a părut că înțelege, cu un început de neliniște, că disprețul acesta e întemeiat. Ca să alunge asemenea gînduri, a început să vorbească. A explicat :

— Ne-am căsătorit în cerc intim.

— Ca și cum v-ar fi fost rușine, comentă Antúnez.

— Nu mi se pare la locul ei observația, spuse doctorul, măsurîndu-l fioros pe Antúnez și sărind, în cuvîntul din urmă, peste litera „b". Unora le place bîlciul, altora nu. Eu m-am însurat ca și Gauna, fără nici un fel de circ și fără gură-cască. Se uită la toți cei din jur, căutîndu-le privirea : Mai are careva de făcut vreo observație ?

Rostind cuvîntul din urmă, a sărit, firește, peste litera „b".

De aventura de la lacuri, Gauna aproape nu-și mai amintea ; într-o noapte însă, pradă unei insomnii, a ajuns și la misterul acesta și, cu o exaltare absurdă, s-a jurat că, într-o bună zi, o să-l limpezească, iar apoi a jurat că nu-și va uita făgăduiala. Era sigur că dacă va aștepta odată în pădurea din Palermo să se crape de ziuă, locurile i-ar dezvălui ceva. Afară de asta, trebuie să-l ia din nou la întrebări pe Santiago. Cînd te gîndești că s-ar putea ca Mutul să știe adevărul... Trebuie să colinde la rînd micile cafenele iar, dacă-i nevoie, să-și ia inima în dinți și, îmbrăcat în haine de gală închiriate, să se ducă la „Armenonville". Poate, dacă o să-i plătească un rînd, cine știe, vreuna dintre domnișoarele dansatoare îi va spune tot ce a văzut cu ochii ei sau tot ce i se povestise.

În aceeași noapte și-a amintit și de plănuita bătaie cu Baumgarten. El știa prea bine că o înlănțuire de împrejurări neașteptate făcuse să se amîne și în cele din urmă împiedicase lupta ; dar mai știa și că, dacă ar fi cunoscut miezul problemei, lumea ar fi gîndit despre el că e un laș. Și nu era sigur că este o judecată greșită.

XXX

CUM ÎN ANII ACEIA banul se cîștiga greu, dobînzile la ipotecă au devenit destul de împovărătoare și au avut de îndurat unele lipsuri. Cu toate astea, erau fericiți. Cum ieșea de la atelier, Gauna se întorcea acasă ; sîmbăta, își făceau somnul de după masă iar apoi mergeau la cinematograf ; duminicile, doamna și domnul Lambruschini îi duceau cu Lancia la Santa Catalina ori la Tigre. Tuspatru au fost să vadă și cursele automobilistice de pe pista de la San Martín iar doamnele s-au prefăcut că le interesează. Cîteodată au ajuns pînă în La Plata, unde au străbătut, distrați, Muzeul de Științe Naturale ; la întoarcere, dintr-un volum din *Comoara tinereții*, pe care li l-a împrumutat un domn dentist, au aflat îngroziți de existența animalelor antediluviene, din niște fotografii despre care credeau că sînt luate după natură. Vara, întovărășiți de Larsen, s-au dus la plajă la Balandra, au făcut baie și, stînd pe mal. și

privind undele liniștite, ale rîului, au vorbit despre țări îndepărtate și călătorii imaginare. Dar au vorbit și despre o călătorie posibilă : să se ducă să-l vadă pe Chorén, pe malul rîului Las Flores ; planul acesta însă nu va ajunge să se împlinească niciodată. Clara și Gauna nu-și pierdeau speranța că vor aduna destui bani să cumpere un Ford T și să se poată plimba singuri.

În unele după-amieze, ieșind de la atelier, Gauna mergea la Vraci. Aici îl aștepta Clara ; de obicei era acolo și Larsen. Uneori, văzîndu-i împreună, Gauna se gîndea că cei trei alcătuiesc o familie și că el e un străin. Îndată apoi i se făcea rușine de cele gîndite.

Într-o după-amiază au discutat despre curaj. Gauna a auzit cu uimire — și nu fără a protesta — că, după părerea lui Taboada, el e mai curajos decît Larsen. Acesta din urmă părea de acord cu afirmația, ca și cum ar fi fost un lucru indiscutabil. Gauna a spus că, într-o luptă, prietenul său e în stare să facă față oricui, pe cînd el... el... el... era gata să adauge ceva, cu convingere și naivitate, dar nu-l asculta nimeni. Taboada explica :

— Curajul ăsta de care vorbește Gauna nu înseamnă nimic. Ceea ce trebuie să aibă un bărbat este un fel de generozitate filosofică, un anume fatalism, care să-i îngăduie să fie întotdeauna gata să piardă totul în orice clipă, cavalerește.

Gauna îl asculta cu admirație și cu neîncredere.

În vremea aceea, Taboada i-a învățat („ca să se mai lărgească frunțile astea înguste") un pic

de algebră, un pic de astronomie, un pic de botanică. Clara învăța și ea ; inteligența ei era poate mai maleabilă decît a lui Gauna ori a lui Larsen.

— Ce ochi ar mai face băieții, dacă ar ști că-mi petrec după-masa studiind un trandafir, a exclamat odată Gauna.

Taboada a comentat :

— Soarta ta s-a schimbat. Acum doi ani, era cît pe-aci să te preschimbi într-un al doilea doctor Valerga. Clara te-a salvat.

— În parte Clara, recunoscu Gauna, și în parte dumneata.

La începutul iernii lui 1929, Lambruschini i-a propus „să treacă pe post de asociat". Gauna a acceptat. Părea un moment potrivit ca să faci parale : nimeni nu cumpără mașini noi ; cele vechi se strică și, așa cum zicea Ferrari, „nu-i bîzdîganie care circulă să nu se oprească pe la drăguțul nostru atelier". Însă „criza" a fost atît de aspră, că lumea a preferat să abandoneze automobilele decît să le ducă la atelier. Nimic din toate astea nu i-a întunecat fericirea.

I se spusese că cei care trăiesc alături ajung să se privească unul pe altul la început cu dispreț, iar apoi cu dușmănie. Lui i se părea că nevoia sa de Clara, nevoia de a o cunoaște pe Clara, nevoia de a se apropia de Clara este nesfîrșită. Cu cît stătea mai mult lîngă ea, cu atît o iubea mai mult. Cînd își amintea de vechile-i temeri că își va pierde libertatea, îl cuprindea rușinea ; i se păreau niște mofturi naive și jenante.

XXXI

ERA ÎNTR-O DUMINICĂ de iarnă, la ora siestei. În pat, înfășurat în *poncho,* zăcînd în mijlocul paginilor ilustrate, risipite alandala, ale ziarelor, Gauna privea absent desenul delicat al umbrelor ce se reflectau pe tavan. Era singur acasă. Clara, care se dusese să-și vadă tatăl, urma să se întoarcă la cinci, la timp pentru a ajunge la cinematograf. Înainte de a pleca, îl sfătuise să iasă puțin la soare în piața Juan Bautista Alberdi. Pînă acum, singura lui ieșire fusese pînă în bucătărioară, ca să înfierbînte apa pentru *mate*. Întors în pat, scotea un braț, pregătea iute ceaiul, sorbea două-trei înghițituri, mușca din coaja unei pîini franțuzești (Larsen îi spusese că, băut gol, ceaiul *mate* produce dureri de stomac), punea ceaiul și pîinea pe scaunul ce ținea loc de noptieră și se acoperea din nou. Se gîndea că, dacă ar fi putut ajunge la pălărie fără a se ridica din pat — era așezată pe o masă de răchită, aproape de ușă — și-ar fi pus-o pe cap. Dar borul l-ar jena la ceafă, și-a zis. Aveau dreptate bătrînii. E o adevărată nedreptate făcută capului să renunți la scufia de noapte. I s-a făcut milă de urechi și de nas și tocmai se gîndea că ar trebui adăugate acoperitoarele corespunzătoare, o urechieră și o nasonieră, cînd a bătut cineva la ușă.

Gauna s-a ridicat bombănind ; dîrdîind de frig, călcînd în picioare marginile *poncho*-ului în care era înfășurat, a ajuns cu chiu, cu vai pînă la ușă și a deschis.

— Să te văd cît ești de iute, i-a spus doamna care-i făcea de mîncare dulgherului. Te cheamă la telefon.

Cenușie și măruntă ca un șobolan, doamna a luat-o numaidecît la fugă. Foarte alarmat, Gauna și-a aranjat puțin ținuta, și îmbrăcat încă numai pe jumătate, a alergat la dulgher acasă. Cu o voce ciudată, Clara i-a spus că tatăl ei nu se simte prea bine.

— Vin și eu, a răspuns Gauna.

— Nu, nu-i nevoie, l-a asigurat Clara. Nu-i nimic îngrijorător, dar prefer să nu-l las singur.

L-a rugat să iasă și să se distreze puțin ; își petrece toată săptămîna trudind în atelierul acela atît de friguros ; trebuie să se odihnească ; i se pare că e slab și nervos. L-a întrebat dacă se plimbase la soare în piață și, înainte ca Gauna să spună vreo minciună, i-a propus să se ducă la cinematograf pentru amîndoi. La toate, Gauna zicea : da ; Clara a continuat : să vină după ea pe la opt ; cu mîncarea se vor descurca ei cumva, o să deschidă poate una din cutiile acelea de conserve pe care nu s-au hotărît niciodată să le încerce.

Întors acasă, după ce i-a mulțumit pentru amabilitate dulgherului (care n-a răspuns și nici măcar n-a ridicat capul), Gauna a înțeles că sosise prilejul așteptat. În chiar seara aceea o să facă o nouă cercetare asupra aventurii de la lacuri, asupra misterului celei de a treia nopți. Nu simțea nici un fel de nerăbdare și nici un fel de șovăială. S-a gîndit cu plăcere că pentru a lua hotărîrea de acum — care îi fusese totdeauna la îndemînă, ca să spunem

așa — așteptase momentul potrivit, părînd, probabil, pentru un observator superficial, un om lipsit de voință sau măcar un om avînd o foarte slabă dorință de a lămuri misterul acesta neobișnuit. Și totuși, nu era astfel ; acum, că sosise momentul, o s-o dovedească.

Desigur că, spre a duce la bun sfîrșit niște planuri atît de vagi cum erau ale sale, ar fi fost o prostie să-i spună Clarei într-o bună zi de sîmbătă ori de duminică : Azi nu ieșim împreună. Sau să plece el singur într-o noapte și s-o facă să intre la cine știe ce idei. Și dacă, în cele din urmă, ar fi trebuit să limpezească lucrurile (fiindcă, vezi bine, femeile sînt atît de insistente), ar fi părut fie mincinos, fie nebun.

A dus la bucătărie ustensilele pentru *mate* și, cînd să arunce la gunoi iarba folosită, a pus din nou apă peste ea și a gustat ; a scuipat în aceeași clipă, scîrbit, a spălat vasele și le-a pus în dulap.

Cu toate că avea un tricou de lînă, și-a pus puloverul pe care i-l împletise Clara (fusese întotdeauna un dușman hotărît al puloverelor iar culoarea acestuia în special i se părea prea țipătoare, aproape năstrușnică, pentru a fi purtat de un bărbat ; sărmana Clara însă s-ar fi întristat dacă i-ar fi nesocotit darul iar în ziua aceea, ce naiba, frigul înțepa). Și-a pus pe el tot ce s-a putut ; dacă nu și-a luat pardesiul, a fost numai fiindcă nu sosise nicicînd ceasul să-și cumpere unul.

Pășind energic pentru a se lupta cu frigul, altfel însă obosit și moleșit, a ajuns la gara Saavedra. Și-a cumpărat bilet pînă la Palermo

și s-a așezat să aștepte ; n-a sfîrșit bine cu asta, și s-a gîndit că planul său încă nu e copt, că o să se ostenească bătînd drumurile pădurii din Palermo ca un biet nebun și care va fi folosul ? Nici unul. Mai bine să-și alcătuiască planul de bătaie dinainte iar pînă una-alta, să vadă un film împreună cu Larsen. E drept că biletul acela îl frigea în buzunar, dar nu va îndrăzni să-l dea înapoi, fiindcă domnul de la ghișeu îi era cu desăvîrșire necunoscut. Dacă Larsen nu-i acasă, și-a zis ridicîndu-se și îndreptîndu-se spre ieșirea din gară, o să se folosească de bilet. Dar de ce să nu fie Larsen acasă ?

Totdeauna cînd revenea pe străzile cartierului, îl cuprindea o oarecare nostalgie, poate duioasă, poate posomorîtă ; astfel, distrat, a intrat în casă, a ajuns la ușa fostei sale camere. A bătut la ușă ; nici un răspuns. Administratoarea — pe care a strigat-o în gura mare și a jignit-o cu indiferența lui ce nu avea răbdare pentru inevitabilul preludiu al întrebărilor politicoase și al salutărilor — i-a spus că domnul Larsen tocmai ieșise și i-a trîntit ușa în nas. În stradă, Gauna șovăi un moment : nu știa dacă să se întoarcă la gară sau să se ducă la Taboada. În clipa aceea, pedalînd pe un triciclu albastru, zîmbind cu toată fața lui bărboasă, apăru Muselul (cum îl porecleau în cartier pe administratorul de la La Superiora, ca aluzie la obiceiul lui de a pomeni nici una, nici două, sub orice pretext, de portul unde se născuse) ; Gauna îl întrebă dacă nu știe unde plecase Larsen.

— Nu, nu știu, nu știu deloc, răspunse Muselul. Și dumneata cum o duci, ei ? Umbli singur-singurel ? Cum asta ? Ți s-a și urît cu viața de însurățel ? Nu se poate. Nu se poate deloc.

S-au bătut prietenește cu palma pe spinare și Gauna și-a urmat drumul spre gară. Îi părea rău că-i pusese lui Musel întrebarea aceea. Și apoi, cum să lase să-i scape prilejul de a-și începe cercetările definitive ? s-a întrebat. Oricît s-ar strădui să-și ascundă lui însuși faptul, e preocupat și nervos. A sosit la gară tocmai la timp ca să se urce, dintr-un salt, în ultimul vagon al trenului ce se pusese în mișcare. A coborît în bulevardul Vértiz, a trecut pe sub poduri, a traversat prin Rosedal și a intrat în pădure.

XXXII

ÎI ERA FOARTE FRIG. Printre copacii desfrunziți șuiera vîntul iar pămîntul acoperit de frunze și de crengi uscate era umed. Gauna aștepta, sau dorea să aștepte, o revelație subită ; dorea să se gîndească la cea de a treia noapte. Se gîndea că i se udase încălțămintea și că sînt unii, Larsen bunăoară, care, cum se udă la picioare, cum îi apucă durerea de gît — adică îi strînge ceva în gît, și-a explicat lui însuși. A înghițit și a văzut că îl doare puțin gîtul. Sînt cu gîndurile aiurea, își spuse. Trebuie să și le adune. În clipa aceea, observă că, dintr-un automobil de care se apropiase pe neașteptate, o pereche îl privea cu neîncredere. Gauna se îndepărtă, prefăcîndu-se că nu se sinchisește de ei. După ce a umblat o vreme tremurînd de frig, pe deplin conștient de faptele sale și de înfățișarea lui suspectă ori stupidă, s-a hotărît să înceteze, în după-amiaza asta, cercetările. O să treacă pe la casa de la debarcader. Se prea poate să-l întîlnească pe Santiago ; se prea poate ca, într-o discuție cu acesta, să ajungă mai departe decît dacă ar bate o după-masă întreagă pădurea asta pustie ; se prea poate ca Santiago și Mutul să fi învățat cum să se poarte și, la vizita de acum, să-l trateze cu un pahar de *grapa*, care totdeauna îți ține de cald, cum zice Pegoraro, și face ca întîlnirile să devină mai cordiale și chiar mai interesante.

Cînd a sosit la casa de lîngă lac, Santiago și Mutul beau *mate*. Gauna și-a zis că nu prea are noroc în după-amiaza asta, dar s-a resemnat cu ceaiul, alături de care i-au dat biscuiți trași în ciocolată. (Mutul îi scotea dintr-o cutie albastră uriașă, în care-și vîra mîna ca într-un sac fără fund.) Combinația dintre băutura amară și biscuiții aceia, care prima oară n-a fost deloc pe gustul lui, a început să-i placă și, foarte curînd, în locul frigului care-i înfiora spinarea, a simțit răspîndindu-i-se în tot trupul o senzație călduță și subtilă de bunăstare. Au vorbit, ca niște buni prieteni, de anii cînd Gauna juca în divizia a cincea iar Santiago și Mutul erau îngrijitori ; Santiago l-a întrebat dacă-i adevărat că se însurase, cum i-a spus cineva, iar apoi l-a felicitat. Gauna a zis :

— N-o să-ți vină să crezi, dar încă mi se mai întîmplă cîteodată să mă întreb ce s-a

petrecut exact în noaptea cînd Mutul m-a găsit în pădure.

— Ai intrat la bănuieli din prima clipită, iar acum, degeaba, nimeni nu-ți mai scoate asta din cap, i-a explicat Santiago.

Gauna a fost uimit ; totdeauna ne uimește părerea celorlalți despre problemele noastre. N-a protestat însă : a priceput vag, dar îndeajuns, că adevărata explicație nu poate fi deocamdată rostită. Dacă ar fi spus : „Nu caut ceva rău ; caut cea mai frumoasă clipă din viața mea, ca s-o pot înțelege“, Santiago l-ar fi privit cu neîncredere și cu dușmănie și s-ar fi întrebat de ce încearcă Gauna să-l ducă de nas. Santiago și-a urmat vorba :

— Eu, în locul tău, aș uita de toată aiureala asta și aș trăi liniștit. Mai mult, nu știu ce să-ți spun. Dacă nu scoți de la prietenii tăi care-i adevărul, nu văd cum o să-l afli altfel.

Fată de această deplină simulare, Gauna a continuat :

— Și dacă mă înșel eu ? Nu pot să le arăt că mă îndoiesc de ei. A privit în tăcere la Santiago, iar apoi a adăugat : N-ai aflat nimic nou despre felul cum m-a găsit Mutul ?

— Nimic nou, zici ? Păi, dacă-i o poveste veche, de care nimeni nu-și mai aduce aminte... Și apoi, parcă poți să scoți ceva de la Mutul ? Uită-te la el : ferecat mai dihai ca o casă de fier marca Fisher.

Mutul pesemne că nu era atît de ferecat pe cît spunea fratele lui, căci începu să scoată din gîtlej sunete scurte și neliniștite. Pe urmă, în tăcere, se porni pe rîs și rîse întruna pînă îi alunecară lacrimile pe obraz.

— Îți amintești de unde ați plecat cînd ați pornit-o spre pădure ? întrebă Santiago.

— Tocmai de la „Armenonville“, răspunse Gauna.

— Caută o dansatoare, ia-o cu binișorul și, cine știe, te pomenești că scoți ceva de la ea.

— M-am și gîndit la asta, dar uită-te cum arăt. În halul ăsta, cum să intru la „Armenonville“ ? Ca să închiriezi un costum, e prea multă bătaie de cap iar așa cum sînt nu mă lasă portarul să intru, decît doar de-ar fi să aștept în ușa aceea pînă începe carnavalul.

Santiago l-a privit serios și, după o clipă, vorbind fără grabă, l-a întrebat :

— Știi cît te-ar costa consumația ? Pe puțin cinci *pesos,* ascultă ce-ți spun ; pe puțin. Nici nu te-ai așezat bine și, înainte de-a apuca să deschizi gura, te și trezești că-ți aduc șampanie ; numai ce se apropie de tine o tipesă, că poți să-ți și vîri degetele în urechi, pentru că tocmai destupă altă sticlă, fiindcă domnișoarei nu-i place aia aleasă de tine iar domnișoara are gusturi subțiri, nu glumă. Cît stai acolo tolănit, așa să-ți faci socoteala că ți-au pus un aparat de taxat la portofel, iar cînd, mai mult mort decît viu, vrei să ceri nota și s-o ștergi, bagă bine de seamă cum împarți bacșișurile, fiindcă de nu le ești chelnerilor pe plac, te scot de-acolo în ghionți, pînă te trec în grija portarului, care-ți dă un brînci de te trezești tocmai la comisariat, unde-ți dresează proces-verbal pentru scandal.

Sfîrșiseră de băut ceaiul. Mutul, liniștit ca întotdeauna, înlocuia îmbrăcămintea din piele la mînerul unei vîsle. Santiago se plimba fu-

mîndu-și pipa și, îmbrăcat într-un tricou albastru, pășind pe debarcaderul său, părea un bătrîn lup de mare. Își luară rămas-bun.

— Ei bine, Emilio, vorbi persuasiv Santiago, acum să nu dispari de tot.

XXXIII

GAUNA A TRAVERSAT parcul și, mergînd pe lîngă Grădina zoologică, a ajuns în piața Italia. Deoarece frigul l-a silit să umble repede, era obosit. A așteptat o vreme tramvaiul 38 ; cînd, în fine, acesta a apărut, era plin cu lumea ce se întorcea de la curse. Gauna s-a agățat de platforma din spate ; cu brațele amorțite și cu trupul țeapăn de frig, a ajuns în centru. A coborît la întretăierea străzii Leandro Alem cu Corrientes. Și-a zis că va arunca o privire la cafenelele (de fapt, „cabaretele") de pe bulevardul Veinticinco de Mayo.

În cea de a treia noapte de carnaval din 1927, înainte de a intra la teatrul „Cosmopolita", băuseră într-unul din aceste cabarete. Acum voia să-l recunoască. Se făcuse însă atît de frig și era atît de obosit, că n-a fost în stare să-și ducă mai departe căutările, așa cum ar fi trebuit ; la drept vorbind, a intrat în cel dintîi local de acest fel ce i-a ieșit în drum. Cabaretul se numea „Signor" ; avea un vestibul lung, îngust, cu pereți roșii pe care erau zugrăvite flăcări și diavoli, și care înfățișa, desigur, intrarea în iad sau măcar într-o peșteră infernală ; pe pereți atîrnau fotografiile colorate ale unor femei cu castaniete, șaluri și, în atitudini

furioase, ale unor dansatori în frac și joben și ale unei fetițe cu gropițe în obraji, zîmbet șmecheresc și un ochi închis. Înăuntru, două femei dansau un tangou pe care o a treia îl cînta, cu un deget, la pian. O a patra femeie le privea, cu coatele sprijinite de masă. Doi chelneri trebăluiau de zor la tejghea. Cîteva mese erau aranjate ; pe celelalte se aflau scaune cu picioarele în sus. Gauna a împins ușa să iasă.

— Doriți ceva, maestre ? a întrebat unul dintre chelneri.

— Am crezut că-i deschis... explică Gauna.

— Luați loc, i-a spus omul. N-o să vă dăm afară numai fiindcă-i prea devreme. Cu ce să vă servesc ?

Gauna i-a întins pălăria și s-a așezat.

— O *grapa* dublă.

S-a gîndit că poate aici fuseseră în noaptea aceea. A privit pe furiș femeile ; una dintre cele care dansau semăna cu un indian din pampa iar cealaltă (așa cum i-a povestit apoi lui Larsen) „avea o față de neroadă". Cea de la pian era foarte mică și avea un cap uriaș. Cea rezemată în coate era o blondină cu mutră de oaie. Aceasta din urmă s-a ridicat în silă ; nu fără îngrijorare, Gauna și-a zis : „Vine" ; femeia s-a apropiat, l-a întrebat dacă nu-l deranjează și s-a așezat la masa lui.

Cînd chelnerul s-a apropiat, femeia l-a întrebat pe Gauna :

— Îmi plătești sifonul ?

Gauna răspunse că da. Femeia îi comandă chelnerului :

— Cu whisky, dar vezi, toarnă ca lumea.

Ca să-și ascundă stînjeneala, Gauna spuse :

— Mie nu-mi place ceaiul rece.

Femeia îl lămuri asupra avantajelor medicinale ale whisky-ului, îl asigură că-l bea la sfatul doctorului și „crede-mă, numai așa, în joacă", apoi îi descrise pe lung și pe larg bolile, mai ales de stomac și de intestine, care se ținuseră scai de ea pînă au stors-o de tot și pe care doctorul Reinafe Puyo, pe care-l cunoscuse într-o dimineață cu totul întîmplător, i le trata acum cu whisky și cu alte licori mai puțin plăcute la gust, care o întorceau toată pe dos și o făceau să zacă la pat de parc-ar fi fost bolnavă, cu o batistă muiată în apă de colonie pe burtă. Gauna o asculta impresionat. Recunoștea în sinea lui (cu toate că i-ar fi fost rușine s-o mărturisească) că nu prea are experiență cu femeile și dacă întîlnește vreo fată care nu-i chiar toanta cartierului, e puțin fîstîcit și, fără voia lui, gata să se dea învins. Și-au umplut din nou paharele și Gauna s-a gîndit: „Femeia asta are o figură cunoscută". (Poate că i s-a părut cunoscută deoarece tipul acesta de figură îl întîlnești, cu unele variante și particularități, la o mulțime de persoane.) După ce Gauna și-a băut a treia *grapa* dublă, femeia i-a spus că se numește „Baby" (rostea numele cu „a" deschis) iar el a îndrăznit s-o întrebe dacă nu cumva se întîlniseră tot aici în timpul unui carnaval, cu vreo doi-trei ani în urmă.

— Eram cu niște prieteni, i-a explicat el; după o pauză, a adăugat, schimbînd tonul: Trebuie să-ți amintești. Mai era cu noi un domn destul de în vîrstă, un bărbat mai curînd voinic și care-ți impune respect.

— Habar n-am despre ce-mi vorbești, răspunse Baby, vizibil neliniștită.

— Ba da; trebuie să-ți amintești.

— Asta-i bună, auzi, cică trebuie.. Mă simțeam foarte bine. Cine ești dumneata, de vii să-mi faci necazuri, tocmai cînd doctorul mi-a zis că nimic nu-mi strică mai rău decît necazurile?

— Liniștește-te, spuse Gauna zîmbind. N-am de gînd să-ți vînd nimic și nici nu-s vreun polițai din ăia care umblă după cadavre. Și mai ales nu vreau să te necăjesc.

A părut că femeii i-a mai trecut furia. Dacă se va mai ivi vreodată prilejul, cum s-a ivit azi, o să vină iarăși să se întîlnească cu Baby; cu timpul, s-ar putea să scoată ceva de la ea; proastă nu e, trebuie să recunoască.

Cînd a vorbit, în vocea ei se ghicea că se potolise și chiar se resemnase.

— Promite-mi că o să fii atît de drăguț să nu mai începi iar cu tot felul de lucruri nesuferite.

Gauna s-a uitat la ceas și a chemat chelnerul. Se făcuse deja opt; nu va ajunge la Vraciul acasă înainte de nouă. Femeia l-a întrebat:

— Mă părăsești?

— N-am încotro, răspunse Gauna și, luînd-o înaintea oricărui protest, închise pe jumătate ochii, o aținti cu un deget persuasiv sau acuzator și adăugă cu convingere: „Mutrișoara asta am mai văzut-o eu cîndva".

— Iar ești sîcîitor, zise, zîmbind, Baby.

Înțelesese tactica lui Gauna, îi ducea gluma mai departe, dar prefera să nu-l rețină.

Gauna plăti fără să protesteze, îi aruncă lui Baby un „La revedere, fetițo“, își recuperă iute pălăria și plecă. Coborî în fugă strada Lavalle. Tramvaiul sosi îndată. În ciuda frigului, preferă să rămînă pe platformă (interiorul vagonului, ca și cel al bisericilor, e pentru femei, copii și bătrîni). Controlorul s-a uitat la el, a părut gata să-i spună ceva; apoi și-a schimbat gîndul și s-a îndreptat spre alți pasageri.

— Poftiți înăuntru, domnilor.

Gauna era contrariat. „Frumos mi-am mai pierdut după-amiaza“, își spunea. Ceasul bisericilor arăta opt și jumătate. Cine știe ce se întîmplă cu Taboada, iar el umblă bezmetic ceasuri în șir prin pădure, iar apoi întîrzie cu scrîntita aceea cu mutră de oaie. Ce-i va spune Clarei cînd, peste cîteva clipe, va intra în casă? Că ieșise cu Larsen. Mîine dis-de-dimineață, o să se ducă la Larsen, să-l pună în gardă. Și dacă Clara fusese cu Larsen? Își trecu batista peste frunte și murmură: „Ce plictiseală“. Lîngă el, controlorul asculta vorbele unui domn care lăuda unul dintre caii ce alergaseră în după-masa asta în Palermo. Apoi controlorul rostea:

— Dar bine, amice, dumneata știi cu cine vorbești? Eu l-am văzut pe Monserga alergînd în Maronas.

— Păi, dacă nu ești din ziua de azi, de ce nu-ți cumperi o căruță cu cai? îl întrebă domnul. Lumea nu stă pe loc, toate merg înainte, iar dumneata, Álvarez, îmi vii cu caii ăia care, pe lîngă cei de astăzi, par niște melci.

— Ia te uită cine s-a găsit să dea lecții! Cînd dumneata mai sugeai încă biberonul, eu am rămas lefter pariind pe Serio în cursa cîștigată de Rico. Dar, spune-mi, cine a fost favoritul în Cupa de Aur? Pista era plină de noroi, asta fără discuție. Dacă te întreb însă despre *don* Padilla, ce-mi răspunzi? Aici să te văd.

Gauna s-a gîndit că poate o să-l găsească pe Larsen la Taboada. Cum ar putea afla dacă ieșiseră după-masă? Dacă va descoperi ceva, pe el, unul, nu-l vor mai vedea niciodată. „Dumnezeule, a șoptit, cum sînt în stare să-mi închipui asemenea aiureli?“ Și-a acoperit ochii cu mîna. A coborît din tramvaiul 38 în Monroe; a luat tramvaiul 35 și, cînd a ajuns în bulevardul Del Tejar, se făcuse aproape nouă și jumătate. S-a întrebat dacă nu-i prea tîrziu și nu cumva Clara îl așteaptă în strada Guayra. Și-a ridicat ochii și a văzut că în locuința lui Taboada e lumină.

XXXIV

ÎN POARTĂ s-a încrucișat cu un domn care l-a salutat; în ascensor se aflau trei necunoscuți. Unul dintre ei, adresîndu-se lui Gauna, l-a întrebat:

— Ce etaj?

— Patru.

Domnul a apăsat pe buton. Cînd au ajuns, i-a deschis lui Gauna ușa să iasă; Gauna a ieșit și a văzut cu uimire că domnii îl urmează. A murmurat confuz:

— Și dumneavoastră...?

Ușa era întredeschisă ; domnii intrară ; înăuntru era lume. Atunci apăru Clara, îmbrăcată în negru — de unde făcuse rost de hainele astea ? — și, cu ochii strălucindu-i, alergă și i se aruncă în brațe.

— Dragul meu, iubitul meu, rosti ea tare.

Strîns într-al lui, trupul Clarei se zguduia. Vru s-o privească, dar ea se strînse și mai tare în el. „Plînge", s-a gîndit. Clara i-a spus :

— A murit tata.

Apoi, în fața chiuvetei din bucătărie, unde Clara își uda ochii cu apă rece, ascultă pentru prima dată povestea faptelor legate de agonia și de moartea lui Serafín Taboada.

— Nu-mi vine să cred, repeta el. Nu-mi vine să cred.

În ajun, lui Taboada îi fusese rău — tușea și se sufoca — dar nu zisese nimic. Azi, cînd Clara îl chemase pe Gauna la telefon, Taboada asculta și el convorbirea ; rugîndu-l să se ducă la cinematograf, fata nu făcea decît să se supună indicațiilor tatălui său. „Ar trebui să mergi și tu, adăugase el, dar nu stăruiesc mai mult, fiindcă știu că n-o să ții seama de ce-ți spun. Aici nu-i nimic de făcut ; ar trebui să te ferești de o amintire urîtă." Clara a protestat ; l-a întrebat dacă-i în stare să-i ceară să-l lase singur. Cu multă blîndețe, Taboada i-a răspuns : „Totdeauna fiecare moare singur, copila mea".

Apoi a zis că vrea să se odihnească puțin și a închis ochii ; Clara nu știa dacă doarme ori nu ; ar fi voit să-l sune pe Gauna, dar ar fi dorit să vorbească de la alt telefon și nu îndrăznea să plece de lîngă tatăl ei. Peste cîtăva vreme, acesta i-a cerut să se apropie ; a mîngîiat-o pe păr și, cu un glas foarte stins, a sfătuit-o : „Ai grijă de Emilio. Eu am făcut ca destinul lui să se întrerupă. Ai grijă să nu și-l ia de la capăt. Ai grijă să nu devină un fanfaron ca Valerga." A oftat iar apoi a zis : „Mi-ar plăcea să-i explic că există generozitate în fericire și egoism în aventură". A sărutat-o pe frunte și a adăugat în șoaptă : „Bine copila mea ; acum, dacă vrei, cheamă-i pe Emilio și pe Larsen". Ascunzîndu-și tulburarea, a alergat la telefon ; dulgherul a ascultat-o cu nemulțumire ; tocmai cînd se întreba dacă închisese telefonul, omul i-a spus că acasă la ei nu răspunde nimeni și că probabil Gauna a ieșit. L-a sunat atunci pe Larsen. Acesta i-a promis că vine imediat. Apropiindu-se iarăși de pat, a văzut că tatăl ei își ține capul ușor sprijinit în piept și a înțeles că murise. Fără îndoială că-i ceruse să-i cheme pe cei doi pentru a o îndepărta puțin de acolo, ca să nu-l vadă murind. Totdeauna afirmase că trebuie să avem grijă de amintirile noastre, fiindcă ele sînt viața fiecăruia dintre noi.

Clara a plecat în dormitorul tatălui său ; Gauna a rămas în bucătărie, uluit, privind țintă chiuveta, simțind într-un chip cu totul neobișnuit prezența obiectelor și observîndu-se pe sine însuși în actul de a le privi. Încă nu se mișcase din loc, cînd Clara s-a întors să-l întrebe dacă nu vrea o cafea.

— Nu, nu, zise rușinat. Trebuie să fac ceva ?

— Nimic, iubitule, nimic, a răspuns ea liniștindu-l.

Înțelegea că-i absurd să-l consoleze tocmai ea, dar o credea cu atît mai presus decît el, încît n-a protestat. Și-a amintit de ceva și a spus tresărind :

— Dar... oficiul de... nu trebuie să mă duc să vorbesc ?

Clara răspunse :

— S-a îngrijit deja Larsen. L-am trimis și acasă, să vadă dacă nu te-ai întors și să-mi aducă niște lucruri. Adăugă, zîmbind : Uite ce haine mi-a adus, bietul de el.

Pentru cochetăria ei feminină, în mod normal nu prea vizibilă și aproape inexistentă, hainele astea aveau ceva absurd, de care el nu-și dădea seama.

— Îți stau foartè bine, zise, iar apoi adăugă : E multă lume.

— Într-adevăr, fu ea de acord. Mai bine te-ai duce să te ocupi de ei.

— Desigur, desigur, se grăbi el să răspundă. Ieșind din bucătărie, s-a întîlnit cu niște necunoscuți care l-au îmbrățișat. Era tulburat, dar simțea că vestea acestei morți ajunsese la el prea brusc pentru a putea ști cît de tare îl lovește. Zărindu-l pe Larsen, s-a simțit grozav de mișcat.

Lumea bea cafeaua pe care o servise Clara. Gauna s-a așezat într-un fotoliu. Era înconjurat de un grup de domni ; vorbeau toți cu voce joasă ; deodată s-a auzit zicînd :

— A fost o sinucidere.

(A observat cu plăcere interesul provocat de declarația lui ; s-a detestat pe sine însuși din cauza acestei plăceri.)

— A fost o sinucidere, a repetat. Știa că nu mai poate să suporte încă o iarnă la Buenos Aires.

— Atunci a murit ca un mare bărbat, afirmă domnul Gómez cel „cult“, care trăia din niște procente de loterie. Era foarte slab, foarte cenușiu, foarte palid ; avea creștetul aproape ras și o mustață rară. Ochii îi erau mici, cu riduri, ironici și, după cum se spunea, japonezi ; era îmbrăcat în negru, cu un fular pe umeri ; ca să se miște și chiar ca să vorbească, se zgîlția din cap pînă în picioare iar lucrul cel mai remarcabil din înfățișarea sa era extraordinara lui slăbiciune. În tinerețe, se vorbea în cartier, fusese un sindicalist fioros, ba chiar mai rău : un anarhist catalan. Acum, datorită impresionantei sale colecții de cutii de chibrituri, intrase în relații cu cele mai bune familii. Gauna s-a gîndit : „Nicăieri nu auzi mai multe tîmpenii decît la priveghiuri“.

— Dacă te uiți bine, continuă Gómez, nici moartea lui Socrate nu-i decît o sinucidere. Și aceea a lui... a lui...

(Celălalt exemplu l-a uitat, își zise Gauna.)

— Și chiar aceea a lui Iuliu Cezar. Și a Ioanei d' Arc. Și a lui Solís, pe care l-au mîncat indienii.

— Are dreptate Evaristo, își dădu cu părerea farmacistul.

Gauna se linști. Polonezul care ținea magazinul, cu ochi albaștri, figură adormită și înfățișare de cotoi gras ce doarme la căldurică, explica :

— Ce nu-mi place mie e scara... tare îngustă... nu știu cum o să scoată catafalcul.

— Sicriul, nerodule, îl corectă farmacistul.

— Da, așa e, continua polonezul, cel dintîi lucru la care mă uit în orice casă e ăsta : cît de îngustă-i scara.. nu știu cum o să-l scoată.

Un tînăr foarte bine îmbrăcat, pe care Gauna îl urmărea cu neîncredere, întrebîndu-se dacă nu cumva e unul dintre aceia ce umblă pe la priveghiuri ca să bea cafea, rosti cu aprindere :

— E nemaipomenit ce fac în clipa asta vecinii de la trei. Știu că deasupra-i priveghi, iar ei pun muzică. Tare-mi vine să-i reclam la portar.

Pe deasupra fularului plin de mătreață al domnului Gómez, Gauna a văzut că cineva o salută pe Clara. „Cine-o mai fi și căpățînosul ăsta ?" s-a gîndit. Era palid și blond ; avea impresia că și-l amintește de undeva. „Se pare că se cunosc. Trebuie s-o întreb pe Clara cine e. Dar nu acum. Acum n-ar fi prea delicat", și-a zis. „Însă trebuie s-o întreb cine e."

Sfrijitul domn Gómez vorbea mai departe :

— Ne agățăm de viață cu ghearele și cu dinții. Pe omul mare îl recunoști după aceea că pleacă așa cum s-a dus Taboada, fără lupte zadarnice, cu o hotărîre grabnică și aproape bucuroasă.

Sub pretextul de a le saluta, Gauna s-a apropiat de grupul doamnelor. Blondul a plecat. Doamna Lambruschini a fost foarte afectuoasă. Gauna s-a gîndit : „Mica turcoaică e pe zi ce trece mai frumoasă, dar te-apucă spaima știind-o logodnica lui Ferrari". Discuțiile și cafeaua au făcut ca noaptea să treacă mai ușor. Într-un colț, cîțiva inși jucau cărți, însă ceilalți nu i-au văzut cu ochi buni.

XXXV

DESTINUL ESTE o invenție folositoare pentru oameni. Ce s-ar fi petrecut dacă anumite lucruri ar fi fost altfel ? S-a întîmplat ce trebuia să se întîmple ; învățătura asta modestă strălucește cu lumina ei umilă, dar diafană, asupra întregii istorii pe care v-o povestesc. Totuși, eu cred în continuare că soarta lui Gauna și a Clarei ar fi fost alta, dacă n-ar fi murit Vraciul. Gauna a început să frecventeze din nou cafeneaua „Platense", a început să se întîlnească din nou cu băieții și cu doctorul. Obișnuitele guri rele ale cartierului au zis că Gauna avusese de grijă ca aceste vremelnice părăsiri ale căminului să nu-i cauzeze vreun rău nevestii sale ; că, în asemenea prilejuri, era reprezentat în fața ei de către Larsen ; că unul ieșea pe ușă ca celălalt să intre... Adevărul ce exista în aceste vorbe era inofensiv : sentimentele lui Larsen pentru Gauna și Clara nu s-au schimbat nicicînd ; fiindcă acum nu se mai putea duce acasă la Vraciul, se ducea acasă la Gauna.

Ieșit de sub aripa Vraciului, Gauna vorbea aproape cu insistență despre aventura din cele trei zile. Clara, care-l iubea atît de mult încît, pentru a nu fi dată deoparte de la nimic din ce îl privește, sau pur și simplu pentru a-l imita, s-a apucat și ea să vorbească despre asta, cînd rămînea singură cu mica turcoaică ; trebuie, totuși, să fi presimțit că obsesia lui Gauna ascunde abisuri în care fericirea ei se va prăbuși ; dar avea acea resemnare nobilă, acel frumos curaj al anumitor femei care știu

să fie fericite în clipele de răgaz care le dă nefericirea lor. Adevărul este că nici măcar aceste clipe de răgaz nu erau scutite de o umbră, umbra unei dorințe ce nu se împlinea, dorința de-a avea un fiu (în afară de Gauna, singură mica turcoaică mai știa de aceasta).

El vorbea, de fiecare dată tot mai pe față, despre amintirile din carnaval, despre misterul celei de a treia nopți, despre planurile sale confuze de a-l desluși ; e drept că față de Larsen se ferea puțin, dar Clarei a ajuns să-i pomenească despre femeia mascată de la „Armenonville". Cum cîștiga cîțiva *pesos* la atelier, în loc să-i pună bine pentru Ford ori pentru mașina de cusut ori pentru ipotecă, îi cheltuia colindînd barurile și alte localuri pe unde fuseseră în cele trei nopți din 1927. Într-o împrejurare oarecare, a recunoscut că aceste incursiuni sînt zadarnice : aceleași locuri, văzute de unul singur și fără oboseala și băutura înghițită și nebunia de atunci, nu trezeau în el nici o amintire. Larsen, a cărui prudență putea să treacă drept lașitate, se frămînta prea mult din cauza escapadelor lui Gauna și lăsa ca tînăra să-i vadă îngrijorarea. Într-o seară, pe un ton de iritate stăpînită, Clara i-a spus că e sigură că Gauna n-o va părăsi niciodată pentru altă femeie. Clara avea dreptate, deși o fată blondă, cu fața ușor ovină, care vindea lichioruri într-o maghernită din partea de jos a orașului, numită „Signor", i-a sucit capul vreme de aproape o săptămînă. Cel puțin așa a ajuns zvonul în cartier. Gauna n-a prea vorbit despre asta.

Cînd Gauna a primit banii moșteniți de la Taboada — vreo opt mii de *pesos* — Larsen s-a temut ca nu cumva prietenul lui să-i risipească în decursul a trei-patru nopți de zăpăceală și de debandadă. Clara nu s-a îndoit de Gauna. Acesta a plătit ipoteca și a adus acasă o mașină de cusut, un aparat de radio și cei cîțiva *pesos* care prisosiseră.

— Ți-am adus un radio, ca să te distrezi cînd ești singură, i-a spus Clarei.

— Ai de gînd să mă lași singură ? a întrebat Clara.

Gauna i-a răspuns că nu-și poate închipui viața fără ea.

— De ce n-ai cumpărat mașina ? l-a întrebat Clara. Ne-am dorit-o atît de mult...

— O s-o cumpărăm în septembrie, a afirmat el. Cînd n-o să mai fie frig și-o să putem ieși la plimbare.

Era o după-amiază ploioasă. Cu fruntea sprijinită de geam, Clara a spus :

— Ce plăcut e să fim împreună și să ascultăm ploaia de afară...

I-a făcut niște *mate*. Au discutat despre a treia noapte a carnavalului din 1927. Gauna zise :

— Eram la masă cu o femeie mascată.

— Și apoi ce s-a mai întîmplat ?

— Apoi am dansat. Deodată am auzit un zgomot de talgere izbite, dansul s-a întrerupt, ne-am prins cu toții de mînă și am început să alergăm în șir prin salon. Talgerele au sunat din nou și iarăși am alcătuit perechi, dar cu alte persoane. Așa am pierdut-o pe femeia

mascată. Cînd a fost cu putință, m-am întors la masă. Doctorul și băieții mă așteptau să plătesc consumația. Doctorul a propus să plecăm și să dăm o raită pe la lacuri, ca să ne mai răcorim capetele și să n-o sfîrșim la secție.

— Și tu ce-ai făcut?

— Am plecat cu ei.

Clara părea că nu-l crede.

— Ești sigur? l-a întrebat.

— Cum să nu fiu sigur?

Ea a insistat:

— Ești sigur că nu te-ai întors la masa unde stătea femeia mascată?

— Sînt sigur, iubito, a răspuns Gauna și a sărutat-o pe frunte. Odată, mi-ai spus un lucru pe care nu mi l-ar fi spus nimeni altcineva. În momentul acela m-a durut, dar totdeauna îți voi fi recunoscător pentru asta. Acum e rîndul meu să fiu sincer. Eram disperat de-a binelea că am pierdut-o pe mascată. Deodată am zărit-o stînd lîngă bar. Tocmai voiam să mă ridic și să mă duc la ea, cînd am băgat de seamă că femeia mascată îi zîmbește unui tînăr blond, cu un cap uriaș. Poate că tocmai din cauza bucuriei pe care am simțit-o văzînd-o, m-a apucat furia împotriva ei. Sau poate eram gelos, cine s-o mai știe. Nu pricep nimic. Te iubesc și mi se pare cu neputință să fi fost gelos din pricina alteia.

Ca și cum nu l-ar fi auzit, Clara a insistat:

— Ce s-a întîmplat după aceea?

— Am fost de acord cu propunerea de a da o raită pe la lacuri; m-am ridicat, am lăsat pe masă banii pe care-i datoram și am plecat cu Valerga și cu băieții. Pe urmă a izbucnit o ceartă. Mi-o amintesc ca prin vis. Antúnez sau altul dintre ei a afirmat că aș fi cîștigat la curse mai mult decît spusesem. De aici înainte, totul devine un talmeș-balmeș și o aiureală, așa cum se întîmplă în vis. Bănuiesc că am încurcat grozav lucrurile. După cît mi-aduc eu aminte, doctorul i-a ținut partea lui Antúnez și în cele din urmă ne-am pomenit bătîndu-ne cu cuțitele, la lumina lunii.

XXXVI

ÎN DIMINEAȚA de sîmbătă, 1 martie 1930, Gauna se afla la frizeria de pe strada Conde, unde tocmai era „servit“. I s-a adresat frizerului:

— Atunci, Pracánico, n-ai nici un pont pentru cursele de după-masă?

— Să nu aud de curse, fiindcă n-am de gînd să mor la azil. Jocurile astea-s făcute pentru nebuni. Ca să nu mai vorbesc de ruletă, de unde ies jumulit de cîte ori mă duc la Mar del Plata, ori de loteria din fiecare săptămînă, care-mi înghite tot ce pun deoparte cu gîndul ca la vară să mă duc la Mar del Plata.

— Păi, ce fel de frizer ești dumneata? a întrebat Gauna. Pe vremea mea, frizerii erau totdeauna gata să-ți vîndă un pont la curse. Și pe deasupra îți mai și povesteau o istorioară hazlie, potrivită cu împrejurarea.

— Dacă-i pe-așa, să-ți povestesc viața mea, care-i un adevărat roman. Să-ți povestesc despre vremea cînd navigam pe un vas de război și-mi era atît de frică, de nici n-avea vreme

să mă apuce răul de mare. Ori poate întîmplarea aceea cînd, folosindu-mă de prilejul că bărbatul era plecat la Rosario, am ieșit cu nevasta zarzavagiului.

Gauna a fredonat încetișor :

Jalnic mi-i cîntul
Cum mi-a fost viața :
Crîncen amarul
Mă-njunghie,
Cînd fu iubitul
Dus hăt, departe,
Prin cel Rosario
De Santa Fe.

— Nu te-am auzit bine, a zis Pracánico.

— Nu-i nimic, a răspuns Gauna. Un cîntec pe care mi l-am adus aminte. Zi-i mai departe.

— Folosindu-mă de prilej, am ieșit în seara aia cu nevasta zarzavagiului. Pe atunci eram tînăr și plin de vino-ncoace.

Întorcînd capul într-o parte, se uită în sus și adăugă cu sinceră admirație :

— Eram înalt.

(N-a lămurit cum putea să fie cu mult mai înalt decît acum.)

— Ne-am dus la un bal, cel mai trăsnit, la Teatrul Argentinian. Nu mă întrecea nimeni cînd era vorba de tangou, dar nici nu m-am avîntat bine în primul dans, cînd un tip dat dracului și cu o voce dogită s-a vîrît pe fir : „Tinere, partea a doua-i pentru subsemnatul, *don* Eu din Córdoba". Nepricopsitul trebuie să-și fi închipuit că dansăm un *estilo,* care, ăsta, are într-adevăr partea întîi și partea a doua. I-am răspuns pe loc că poate să și-o ia

chiar atunci pe însoțitoarea mea, fiindcă eu tot am obosit de atîta dans. Am plecat valvîrtej de la teatru, nu cumva să-i mai stau în drum afurisitului ăluia. A doua zi, femeia a venit la mine la frizerie — pe atunci o aveam pe strada Uspallata, la numărul 900 — și mi-a zis să nu mă mai prindă vreodată că-i fac figuri de astea la dans. Altă dată ne culcaserăm după-masă, lipiți strîns unul de altul, cînd ne-am pomenit certîndu-ne dintr-un fleac. Și ce ți-ai fi spus dumneata văzînd-o că sare drept în picioare, deschide sertarul și scoate cuțitul Solingen ca să-și taie niște pîine ori niște prăjitură. Pe mine, unul, numai la pîine ori la prăjitură nu m-a dus gîndul. Am sfeclit-o, i-am căzut în genunchi mai ceva decît în fața unui sfînt și am rugat-o cu lacrimile în ochi să nu mă omoare.

Cum Gauna l-a privit cu mirare, Pracánico l-a lămurit cu aprindere și cu mîndrie :

— Eu nu-s în stare să fac față la împrejurări grele. Îți jur pe ce vrei : sînt un fricos netrebnic. Cînd am început să-i trag clopotele Doritei, ea abia se despărțise de bărbat. Într-o noapte, pe cînd mă duceam la ea, bărbatul mi-a ieșit înainte într-un loc întunecat ca naiba și mi-a spus : „Vreau să-ți zic o vorbuliță". „Mie ?" întreb eu. „Da, ție", zice. „Păi, cum asta ?" îi răspund eu pe dată. „Trebuie să fie o greșeală." „Ce greșeală ? Nu-i nici o greșeală" zice. „Scoate arma, fiindcă a me-ai aici." Am început să tremur ca frunza, m-am jurat de o mie de ori că-i o încurcătură la mijloc, i-am explicat că nu-i nici o prăvălie de arme în tot cartierul și chiar dacă, să zicem, ar fi, la ora asta-i închis, m-am rugat de el să mă lase mai

întîi să le dau un telefon copilașilor ca să-mi iau rămas bun de la ei iar apoi să facă ce-o vrea cu mine. Omul a priceput că-s un biet prăpădit, amărîtul amărîților. I-a trecut supărarea și mi-a spus ceva grozav de cuminte : să mă duc întîi la Dorita, iar pe urmă să stăm amîndoi la o parolă la cafenea. Aș fi vrut să fac pe prostul zicînd că habar n-am cine-i Dorita, dar nu m-au ținut curelele, dacă mă înțelegi. În noaptea aia, Dorita m-a întrebat ce-i cu mine. I-am spus că nicicînd nu mă simțeam mai grozav. Ca să vezi ce ți-e și cu femeile astea : ea m-a încredințat că dîrdîii de frică. La plecare, bărbatul mă aștepta și ne-am dus amîndoi la cafenea, așa după cum i se năzărise. I-am spus deschis că-i ofer prietenia mea. Omul se făcea că se lasă greu. După o vreme, a catadicsit să mă lămurească că lucrează la atelierele Flotei și tare i-ar prinde bine o avansare. Am sfeclit-o, dar i-am jurat pe loc că o s-o aibă iar a doua zi m-am apucat să-i bat la cap pe toți pe cîți îi cunoșteam. Și atîta i-am mai pisălogit, că la sfîrșitul săptămînii șnapanul era cu avansarea semnată. Ei, și ne-am împrietenit la cataramă și ne întîlneam în fiecare noapte. Și nu o dată s-a întîmplat că ne-am dus tustrei, cu Dorita cu tot, la teatru și totul era cinstit și pe față, ca în cea mai onorabilă dintre familii. Am petrecut așa, văzîndu-ne zi de zi, vreme de cinci ani, pînă ce, la urmă, nenorocitul ăla a murit dintr-o tumoare și am răsuflat ușurat.

În timp ce-și lega cravata, Gauna l-a întrebat din nou :

— Atunci n-ai nici un pont pentru cursele de azi ?

Un domn în negru și cu umbrelă, avînd o față de pasăre cobitoare, care își aștepta de cîtăva vreme cuminte rîndul, rosti vizibil agitat :

— Spune-i că da, Pracánico, spune-i că da. Am eu un pont care nu dă greș.

Contrariat, Pricánico a luat banii pe care i-a întins Gauna. Într-un buzunar de la vestă, Gauna a găsit un bilet vechi de tramvai. A scos un creion ; s-a uitat la domnul îmbrăcat în negru. Mișcîndu-și tare obrazul și cu o voce stinsă, sibilinică, acesta a rostit un nume pe care Gauna l-a scris cu litere de tipar :

— CALCEDONIA.

XXXVII

ȘI, AȘA CUM UNII dintre dumneavoastră poate își mai amintesc, Calcedonia a cîștigat, în ziua aceea de 1 martie, cursa a patra. Cînd, spre seară, Gauna a trecut pe la frizerie, a primit din mîna lui Pracánico o mie șapte sute patruzeci de *pesos*. Au sărbătorit victoria la birtul din colț, cu un vermut răsuflat și cu niște brînză cam acră.

Gauna a recunoscut că s-ar cădea să se bucure, dar s-a îndreptat spre casă fără urmă de veselie. În acest noroc neașteptat, destinul, care ne dirijează viața cu multă finețe, se lăsase întrevăzut într-un chip fățiș și aproape brutal. Pentru Gauna, faptul nu putea fi interpretat decît într-un singur fel, și anume că el trebuie să folosească banii întocmai ca în 1927 ; trebuie să iasă cu doctorul și cu băieții ; trebuie să treacă prin aceleași locuri și să ajungă

în cea de a treia noapte la „Armenonville", iar apoi, la revărsatul zorilor, în pădure; astfel îi va fi dat să trăiască iarăși viziunile pe care le avusese și le pierduse în noaptea aceea și să cîștige pentru totdeauna ceea ce, întocmai ca în extazul unui vis uitat, a fost apogeul vieții sale.

Nu-i putea spune Clarei: „Am cîștigat banii ăștia la curse și vreau să-i cheltuiesc cu băieții și cu doctorul în cele trei nopți de carnaval". Nu era în stare s-o anunțe că va irosi nepostește niște bani de care aveau atîta nevoie în casă și, lucru încă mai grav, că-i va irosi în trei nopți pe băutură și femei. Poate, cine știe, ar fi fost în stare să facă toate astea; dar nu și să le spună. Deja se obișnuise să-și tăinuiască unele gînduri în fața soției; dar să stea lîngă ea în seara asta și să-i ascundă că seara următoare o să iasă cu prietenii i se părea o trădare și, pe deasupra, un lucru imposibil de înfăptuit.

Clara l-a întîmpinat cu duioșie. Bucuria încrezătoare a iubirii sale i se răsfrîngea în întreaga făptură; în strălucirea ochilor, în linia pomeților obrazului, în părul aruncat neglijent pe spate. Gauna a simțit că i se strînge inima de milă și de tristețe. E groaznic să te porți așa cu cineva care te iubește atît de mult, s-a gîndit. Și apoi, pentru ce? Nu erau oare fericiți? Voia s-o schimbe cu altă femeie? Ca și cum hotărîrea n-ar fi depins de el, ca și cum ar fi trebuit să decidă un al treilea, s-a întrebat ce se va întîmpla a doua zi. Apoi a luat hotărîrea să nu iasă, să n-o părăsească (gîndind verbul acesta, s-a înfiorat) pe Clara.

Era tîrziu cînd au stins lumina. Cred că au și dansat în noaptea aceea. Dar Gauna n-a spus că a cîștigat la curse.

XXXVIII

DUMINICA A SOSIT înnourată și ploioasă. Lambruschini i-a invitat să meargă la Santa Catalina.

— Nu-i zi de excursie, a fost de părere Clara. Mai bine stăm acasă. Mai tîrziu, dacă avem chef, ne ducem la cinematograf.

— Cum dorești, a răspuns Gauna.

I-au mulțumit lui Lambruschini pentru invitație și i-au promis că vor ieși duminica viitoare.

Și-au petrecut dimineața nefăcînd mai nimic. Gauna a citit *Istoria girondinilor*; între paginile ei, a dat peste bucata de hîrtie pe care era notat cu roșu „Freyre 3721", scrisă de Clara cu rujul de buze în după-amiaza cînd au ieșit prima oară împreună. Apoi Clara a pregătit masa, au mîncat și și-au făcut somnul de după prînz. La trezire, Clara a declarat:

— Hotărît, azi n-am nici un chef să ies din casă.

Gauna s-a apucat să meșterească la aparatul de radio. Noaptea trecută observase că, după ce merge o vreme, bobina se încălzește. Pe la șase a anunțat:

— Ți l-am reparat.

Și-a luat pălăria și și-a pus-o trăgîndu-și-o mult pe ceafă.

— Mă duc să fac cîțiva pași, a zis.

— Vii tîrziu ? a întrebat Clara.
A sărutat-o pe frunte.
— Nu cred, a răspuns.
S-a gîndit că nu știe. Înainte cu o clipă, cînd se întreba ce va face în noapte asta, se simțea oarecum neliniștit. Acum, în schimb, nu. Acum, cu o mulțumire tainică, își studia indecizia poate adevărată, libertatea poate iluzorie.
N-a plouat destul, s-a gîndit trecînd prin piața Juan Bautista Alberdi. Copacii păreau învăluiți într-un nimb de ceață. Era foarte cald.
Băieții se plictiseau la „Platense", împrejurul unei mese de marmură. Punîndu-și mîinile pe spătarul scaunelor pe care ședeau Larsen și Maidana, aplecîndu-se înainte, palid și absorbit, Gauna zise :
— Am cîștigat la curse peste o mie de *pesos*.
S-a uitat la băieți. Retrospectiv (atunci nu, era prea exaltat), a avut impresia că observase o expresie de neliniște pe chipul lui Larsen. A urmat :
— Vă invit să ieșim în seara asta.
Larsen îi făcea din cap semn că nu. S-a prefăcut că nu-l vede. Și-a continuat repede vorba :
— Trebuie să ne distrăm întocmai ca în 1927. Haideți să-l luăm și pe doctor.
Antúnez și Maidana s-au ridicat.
— Arde casa ? a întrebat Pegoraro, așezîndu-se mai bine pe scaun. Bine, amice, dar ăștia se poartă ca niște neciopliți ce sînt. Cum să plecăm de aici, fără să sărbătorim, măcar cu Bilz, norocul lui Emilio ? Stați, rogu-vă, jos. E timp berechet, nu vă grăbiți așa.
— Cît ai cîștigat ? a întrebat Antúnez.

— Peste o mie cinci sute de *pesos*, a răspuns Gauna.
— Dacă-l întrebi după încă o clipă, o să treacă binișor de două mii, i-o reteză Maidana.
— Băiete ! strigă Pegoraro. Domnul aici de față ne face cinste cu un rachiu de zahăr ars.
Chelnerul se uită cercetător la Gauna. Acesta aprobă.
— Hai, servește, zise. Eu plătesc.
După ce au băut, s-au ridicat cu toții, afară de Larsen. Gauna l-a întrebat :
— Tu nu vii ?
— Nu. Eu rămîn.
— Ce-ți veni ? a întrebat Maidana.
— Nu pot merge, a răspuns Larsen, zîmbind cu înțeles.
— Las-o să aștepte, l-a sfătuit Pegoraro. Asta le prinde bine.
Antúnez comentă :
— Asta chiar îl crede.
— Dacă n-ar fi așa, de ce n-aș veni ? întrebă Larsen.
Gauna zise :
— Dar cred că tot ai să vii cu noi noaptea asta.
— Nu, bătrîne. Nu pot, îl asigură Larsen.
Gauna a ridicat din umeri și a dat să iasă cu băieții. Pe urmă s-a întors la masă și i-a spus încet prietenului său :
— Dacă poți, treci pe la noi și spune-i Clarei că am ieșit.
— Trebuia să i-o spui tu, răspunse Larsen.
Gauna ajunse din urmă grupul.
— Cu cine trebuie să se întîlnească Larsen ? întrebă Maidana.

— Nu știu, răspunse scurt Gauna.
— Cu nimeni, îi asigură Antúnez. Cum de nu pricepeți că-i un pretext ?
— Numai și numai un pretext, repetă trist Pegoraro. Băiatul ăsta n-are în el strop de căldură, e un egoist, un lasă-mă să te las.
Cu vocea lui leșinată, de care se săturaseră deja pînă și prietenii săi, Antúnez se apucă să cînte :

Nimeni nu crîcnește
Împotriva sorții.

XXXIX

— CÎT AI CÎȘTIGAT ? a întrebat doctorul. Buzele lui subțiri au schițat un zîmbet subtil. Mereu am spus că nu există sport mai nobil.
Purta o haină albastră, ca de mecanic, pantaloni fantezi, închiși la culoare și espadrile. Îi promise cu răceală, dar vestea despre victoria lui Gauna l-a îmbunat vizibil.
— O mie șapte sute patruzeci de *pesos*, a răspuns mîndru Gauna.
Făcînd cu ochiul și îndoindu-și piciorul stîng, Antúnez a comentat cu entuziasm :
— Atîta spune el. Dacă doriți, îi pipăi un pic buzunarul.
— Nu mai vorbi ca un ranchiunos, i-a reproșat doctorul. O să-ți fac observație de cîte ori te prind că vorbești ca un ranchiunos și ca un golan. Decență, băieți, decență. Nebunul de Almeyra, un tip care n-a lipsit o dată de la vreuna din trăsnăile și poznele ce s-au făcut pe vremea lui, ca să nu mai vorbim că-și cîștigase oarecare faimă în anii cînd, împreună

cu floarea tineretului nostru, își făcea educația ieșind la vînătoare de polițai, mi-a spus — și n-o s-o uit niciodată — că îmbrăcămintea decentă îi adusese mai mult profit decît jocul de cărți. Apoi, regăsindu-și tonul prietenos, a întrebat : De ce nu intrați ?
Au intrat în bucătărie și s-au așezat roată în jurul doctorului, pe niște bănci făcute în casă și în niște fotolii de pai (dintre care unul, foarte jos). Plin de solemnitate, doctorul a pregătit niște *mate*, l-a servit și au băut cu toții.
În cele din urmă, Gauna a îndrăznit să vorbească :
— Ne-am gîndit să ieșim și să ne distrăm în zilele astea de sărbătoare. Am dori să ne onorați cu compania dumneavoastră.
— Băiete, ți-am mai spus că nu-s de la circ, ca să am companie. Însă primesc cu plăcere invitația.
— Cînd o să afle doctorul pentru cînd e invitația, îl împușcă pe drăguțul de Gauna, comentă Antúnez, rîzînd nervos.
— Pentru cînd ? întrebă doctorul.
— Pentru azi, răspunse Gauna.
Doctorul i se adresă lui Antúnez :
— Și tu ce-ai crezut ! Îți închipui că-s un hodorog nenorocit care nu-i în stare să alerge în zbor cînd îl cheamă glasul mării ?
— Unde mergem ? a întrebat Maidana, pesemne pentru a le abate atenția de la discuție.
Gauna a înțeles că trebuie să se arate hotărît.
— Facem același drum ca în 1927, a zis el.
— Prin aceleași locuri ? întrebă alarmat Pegoraro. De ce ? Omul trebuie să vadă lucruri noi, trebuie să fie în pas cu vremea.

— Dar voi cine vă credeți, ca să vă dați cu părerea ? l-a întrebat doctorul. Emilio hotărăște, fiindcă el a cîștigat banii. E limpede sau doriți să v-o strig în ureche ? Eu, unul, sînt de acord, chiar de i s-ar năzări să se învîrtă pe loc, ca un catîr de la roata de scos apă.

Doctorul a trecut în cealaltă cameră, pentru ca, după cîteva clipe, să se întoarcă cu fularul la gît, cu șalul din lînă de vigonie, îmbrăcat în sacoul negru, aceiași pantaloni de dinainte și încălțat cu pantofi de lac, foarte strălucitori. Îl preceda și îl înconjura o undă, aproape feminină, de parfum de garoafe și, poate, de pudră de talc. Părul, proaspăt pieptănat, îi lucea de grăsime.

— Înainte marș, răcni, comandă el, deschizînd ușa pentru ca băieții să iasă. I se adresă lui Gauna : Și acum ?

— Acum trecem pe la frizeria lui Pracánico, spuse Gauna. El m-a făcut să cîștig banii. Aș fi un nemernic dacă nu l-aș chema.

— Omul ăsta a avut totdeauna fixul să se plimbe cu frizerii, comentă Pegoraro.

— Pesemne nu-și amintește zicala că te duci la frizerie și te întorci fără perucă, fu de părere doctorul.

Toți au rîs cu poftă. Pegoraro i-a șoptit lui Gauna la ureche, cu un glas în care se citea admirația și afecțiunea :

— E într-un chef de zile mari. Mi se pare că deocamdată n-avem de ce ne teme de certuri neplăcute.

Au bătut destul de mult la ușa frizerului. Doctorul tocmai începuse să dea semne de nerăbdare, cînd și-a făcut apariția o femeie.

— Pracánico e acasă ? a întrebat Gauna.

— Da' de unde, răspunse femeia. Dumneavoastră, fiindcă-l vedeți cît e anul de lung omorîndu-se cu treaba, totdeauna în rîndu-ntîi, ca un sclav al datoriei și ca un om cu scaun la cap, nici nu vă faceți idee ce nebunie-l apucă de cum se apropie carnavalul. A venit să-l ia Savastano, ăla din piața Once, altul pe care nu-l mai pot înghiți, și au plecat amîndoi cu gîndul că doar-doar de s-or putea lipi de carul alegoric al doctorului Carbone.

Au luat trenul din gara Saavedra. Gauna și-a dat seama că planul său de a repeta aidoma acțiunile și itinerarul celor trei zile de carnaval din 1927 nu poate fi realizat. Îl necăjea absența, pe care el o socotea dezertare, a frizerului. Se consola gîndindu-se că nici dacă ar fi dat de urma lui Pracánico, grupul n-ar fi fost același, de vreme ce, cînd socoteai bine, Pracánico nu e Massantonio. Trebuia să recunoască însă că cei doi seamănă prin aceea că sînt frizeri iar asta, oricît ai încerca s-o tăgăduiești, e ceva foarte important. Grupul inițial din 1927 îl alcătuiseră doctorul, băieții și un frizer. Acum, din păcate, își începeau călătoria fără frizer.

XL

AU COBORÎT în Villa Devoto și, apucînd-o pe strada Fernández Enciso, au ajuns în piața Arenales. Pe drum s-au încrucișat cu cîțiva tipi mascați, care păreau stingheriți și rătăciți. Maidana a murmurat :

— Noroc că nu se joacă cu apă.

— Atîta le-ar trebui numai, să mă stropească, a comentat sumbru Antúnez. Pe loc scot treişoptul şi le mai fac un ochi în frunte.

Doctorul l-a bătut pe umăr pe Gauna.

— Pare-se că mica ta plimbare e leşinată rău de tot, i-a spus zîmbind. Animaţia din alţi ani străluceşte prin absenţă.

— Vă amintiţi carnavalul din 1927 ? întrebă Gauna. Bulevardele păreau toate un adevărat corso.

— Încă nu-i opt seara, dar pici deja de somn. Nu-i viaţă, nu-i suflet. N-are nici un chichirez.

— N-are nici un chichirez, confirmă doctorul. În ţara asta, totul se duce de rîpă, pînă şi carnavalurile. Nu găseşti altceva decît decădere. După cîteva clipe, adăugă rar : Cea mai neagră decădere.

— Haideţi să bem ceva la clubul ăla cu nume brazilian, „Los Mininos" sau cam aşa ceva, propuse Gauna.

Maidana clătină din cap negativ. Apoi catadicsi să explice :

— Nu putem intra, nu sîntem membri.

— Data trecută am intrat, insistă Gauna.

— Data trecută, Scotch avea prieteni în comitet, îl lămuri Pegoraro.

Maidana a aprobat în tăcere. Au mers o vreme parcă fără să le pese încotro.

— E prea devreme, să ne obosim deja, a protestat doctorul.

Au mai mers o bucată de drum. Apoi au văzut o trăsură.

— Uite o birjă ! a strigat Gauna.

Au chemat-o. Valerga i-a poruncit vizitiului :

— La Rivadavia.

Doctorul şi Gauna s-au aşezat pe bancheta mare ; cei trei tineri, pe strapontin. Maidana, care ajunsese la margine şi stătea pe jumătate afară, a întrebat :

— Nu ai o lingură de tras pantofii, maestre ?

Doctorul a spus gînditor :

— Ar trebui să căutăm un birt ca lumea. Eu aş mînca o friptură.

— Mie nu mi-e foame, a remarcat trist Pegoraro. Îmi ajunge o felie de salam şi douătrei pateuri.

Gauna se gîndea că, din chiar prima noapte, plimbarea din 1927 fusese cu totul altfel. Ca şi cum le-ar fi vorbit băieţilor, îşi spuse : „Atunci era alt suflu, altă legătură sufletească între noi". I se părea că el însuşi fusese, cu prilejul acela mai puţin prins de împrejurări personale, că se dăruise mai lipsit de griji grupului de prieteni şi animaţiei din noaptea aceea. Poate că în 1927, cînd au ieşit din gara Saavedra, băuseră deja două-trei pahare. Sau poate că avea acum impresia că-şi aminteşte momentele de început ale celeilalte plimbări, dar de fapt îşi amintea momente ulterioare, sfîrşitul primei nopţi ori jumătatea celei de a doua.

— Poate mi-ar cădea mai bine nişte stufat gătit spanioleşte, a urmat Pegoraro, după ce a mai meditat o vreme. Cu greutatea asta din stomac, trebuie neapărat să trec pe mîncăruri uşoare.

Gauna s-a convins că starea de spirit din nopţile lui 1927 nu mai poate fi regăsită ; totuşi, cînd, abătîndu-se de pe corso, au apucat-o în jos pe o străduţă pustie şi denivelată, a avut impresia că o presimte, aşa cum presimţi o

melodie uitată, în unde îndepărtate, repetate, firave.

— Doctore, ia uitați-vă la puiul ăla, a exclamat Pegoraro, gata să iasă afară din trăsură ; intraseră pe un bulevard și, la o curbă, se apropiaseră mult de trotuar. Puiul ăla, doctore, puiul ăla din *spiedo*[1], al doilea, ăla care a rămas acum în urmă. Să nu-mi spuneți că nu l-ați văzut.

— Scote-ți-l din cap, l-a sfătuit doctorul. Cum intri în local și-ți aranjezi șervetul, te-au și jumulit mai rău ca pe puiul ăla.

— Nu-l jigniți pe Gauna, se rugă Pegoraro cu voce plîngăreață.

— Nu jignesc pe nimeni, răspunse aspru doctorul.

Maidana interveni, alarmat :

— Pegoraro vrea să spună că azi Emilio n-are de ce să se uite la cîțiva nenorociți de *pesos*.

— De ce spune că-l jignesc ? insistă doctorul.

Antúnez trase cu ochiul și se ghemui pe scaun. Explică în bătaie de joc :

— Trebuie să avem grijă de bănișorii lui Gauna ca și cum ar fi ai noștri.

— De un pui ca ăla nu mai dăm noi, gemu Pegoraro.

— Oprește, maestre, îi ordonă Valerga birjarului, ridicînd din umeri ; apoi îi spuse lui Gauna : Plătește, Emilito.

Pe cînd intrau în restaurant, doctorul explica :

— Pe vremea mea, puiul era pentru femei, pentru cei cu sănătatea șubredă și pentru stră-

1 Frigare (it.).

ini. Bărbații mîncau carne friptă, dacă-mi aduc bine aminte.

Un bătrîn mărunțel și asudat, cu o haină jegoasă de lustrin, cu un șervet slinos sub braț, cu niște pantaloni negri foarte boțiți, căzuți pe vine și avînd niște urme gălbui, pesemne arsuri de la fierul de călcat, a curățat în fugă masa. Valerga i-a spus :

— Ascultă, tinere, domnului aici de față — și l-a arătat pe Pegoraro — i-au rămas ochii la unul din puii aceia ce se învîrt în vitrină. Ți-l arată el.

Cînd s-au întors cu puiul, chelnerul a întrebat :

— Altceva mai doriți ?

— Să vedem, a răspuns Pegoraro. Dar de ce nu aduci lista ?

Doctorul Valerga a scuturat din cap.

— Pe vremea mea, nimeni nu murea de foame, cu toate că nu cerea la tot pasul socoteala ori lista de mîncare, zise el. Te proțăpeai la tejghea, îi dădeai birtașului o sumă rotundă, atîta cît să aibă omul acoperire, și nu te mirai cînd îți aducea o papară din trei duzini de ouă.

— De patruzeci de ani lucrez în țara asta, afirmă chelnerul, dar să-mi sară ochii dacă am văzut una ca asta. Pesemne că domnul tocmai a citit vreo cărțulie din alea cu scorneli și povești de pe vremea bunicii.

— Mă faci mincinos ? a întrebat doctorul. Poate vrei să te omor.

Maidana a intervenit grijuliu :

— Nu-l băgați în seamă, doctore. E un boșorog care habar n-are ce vorbește.

— Nu-ţi fă griji, răspunse Valerga. Sînt blînd ca un mieluşel. Nu-mi bat eu capul cu babalîcul ăsta. Din partea mea, să ne aducă numai mîncarea, iar apoi n-au decît să-l roadă viermii.

— Dar, doctore, puişorul ăsta nu ne ajunge la toţi, s-a milogit Maidana.

— Cine zice că trebuie să ajungă ? Băieţii vor începe cu mezeluri ; Gauna şi cu mine, care sîntem oameni respectabili, o să avem grijă de pui iar tu, care eşti plăpînd, o să te mulţumeşti cu o supă de pîine rasă şi cu nişte legume.

Gauna s-a făcut că nu observă că doctorul îi face cu ochiul. Se săturase deja de glumele şi de supărările lui. Taboada avusese dreptate. Valerga e un bătrîn insuportabil. Îl stăpîneşte o răutate îndîrjită şi grosolană. Băieţii, la rîndul lor, sînt nişte bieţi apucaţi, gata oricînd de crimă. De ce înţelesese aşa de tîrziu lucrurile astea ? Şi ca să umble cu şleahta asta de nerozi, plecase el de acasă, fără să-şi anunţe soţia. Oare Clara îl va mai putea iubi ? Fără ea şi fără Larsen, e singur pe lume.

A dat la o parte farfuria. Nu-i era foame. Doctorul se ocupa de jumătatea sa de pui, băieţii înfulecau şi se certau pe feliile de mortadela şi de salam, Pegoraro îşi sorbea supa. S-a uitat la ei cu ură.

— Nu mănînci ? a întrebat Pegoraro.

— Nu, a răspuns el.

Pegoraro a înşfăcat iute bucata de pui lăsată de Gauna şi s-a apucat s-o înfulece. Doctorul a părut că se supără, dar n-a zis nimic. Gauna a băut o înghiţitură de vin. Apoi, fiindcă doctorul şi băieţii zăboveau cu mîncarea, a

băut trei sau patru pahare. Doctorul a propus să treacă pe la un local de pe strada Médanos.

— Acela cu nemţoaicele, vă amintiţi ? În 1927 i-am făcut onoarea.

XLI

FIINDCĂ MÎNCAREA îi îngreunase, au hotărît să meargă pe jos. Au ajuns, în cele din urmă, pe strada Médanos. Localul era închis. Aproape toate localurile pe unde trecuseră în 1927 erau acum închise. Au ieşit într-un bulevard şi, în timp ce un taraf de lăutari le spărgea urechile fără încetare, doctorul a povestit cum, cu ani în urmă, i-a dat foc unei femei mascate care-i făcuse mofturi.

— S-o fi văzut cum mai fugea nenorocita, cu hainele ei din pai şi cu chitara aceea căreia i se zice *ukelele*. În ştirile primite de la poliţie ale ziarelor, a fost numită „torţa omenească".

Într-o cafenea aflată aproape de Rivadavia, Gauna şi-a amintit că în 1927 fuseseră aici, poate chiar la aceeaşi masă, şi că se petrecuse o poveste cu un copil. O clipă, i s-a părut că-şi aminteşte episodul, că simte ce simţise în noaptea aceea. A întrebat :

— Parcă aici s-a întîmplat ceva cu un copil ; vă amintiţi ce-a fost ?

— Eu plutesc în oscuritate, a spus doctorul, fără a rosti litera „b".

— Să mor dacă-mi amintesc cît de puţin, a zis Antúnez.

Gauna şi-a închipuit că, dacă-şi aminteşte episodul acela, va începe să regăsească minu-

natele experiențe pierdute... Starea de spirit de atunci îi părea însă, cu siguranță, de neregăsit. Azi nu se lăsa în voia sentimentului aceluia de prietenie împărtășită, sentimentului de forță aproape magică, sentimentului de nepăsare generoasă. Azi era un spectator riguros și ostil.

După ce a băut un păhărel de rachiu de ienupăr, Gauna și-a amintit ca prin vis ceva ce se petrecuse în carnavalul din 1927. Cu impresia că e grozav de șiret, a întrebat :

— Unde dormim la noapte, doctore ?

— Nu-ți face griji, i-a răspuns Valerga. Paturi de un *peso* pe noapte găsești în Buenos Aires cîte vrei.

— Pare-mi-se că lui Emilito îi dă inima ghes să se întoarcă la cuib, își dădu cu părerea Pegoraro. Îl văd cam pierit, cam stors de vlagă, dacă mă înțelegeți.

Gauna și-a continuat vorba :

— Data trecută am fost la o vilă a unui prieten de-al doctorului.

— La o ce ? întrebă acesta din urmă.

— La o vilă. Ne-au întîmpinat o doamnă artăgoasă și o haită de cîini.

Valerga s-a mulțumit să zîmbească.

Băieții vorbeau fără opreliști, ca și cum ar fi ghicit că doctorului nu-i ardea să-i dojenească.

— Te-a apucat acum zgîrcenia ? întrebă Pegoraro. Un tip ca tine nu se uită el la un *peso* amărît.

Antúnez interveni cu oarecare căldură :

— Nu-l lua în seamă. Eu, unul, repet întruna că trebuie să avem grijă de fiecare bănuț de-al tău.

— Nu te înțelegem, Emilito, zise doctorul, aproape cu blîndețe. Apoi, adresîndu-se băieților, explică : Dintr-un motiv oarecare, cunoscut numai de el, Emilio vrea să repetăm întocmai drumul făcut în noptiie din 1927. E limpede că nimeni nu trebuie să-i afle motivul ; altfel, bănuiesc că nouă, prietenilor, ni l-ar fi spus.

— Dar, doctore... protestă Gauna.

— Nu-mi place să fiu întrerupt. Ziceam că sîntem prietenii tăi de o viață și mă mir că umbli cu fofîrlica. Altuia, nu i-aș fi iertat-o. Mi se urcă sîngele la cap numai cînd mă gîndesc. Dar cu Emilito e altă poveste : el e omul norocului, el a avut bunăvoința să-și amintească de noi, să ne invite și, ce mai tura-vura, nimeni n-o să zică despre mine că nu sînt recunoscător.

— Dar, doctore, vă asigur... a repetat Gauna.

— Nu-i nevoie să te scuzi, l-a oprit doctorul, reluîndu-și tonul amical. Apoi li s-a adresat băieților : Uneori dorim să ne întoarcem la locurile pe unde am fost în fericita noastră tinerețe. Am spus : uneori, pentru că nici cel mai bărbat dintre bărbați nu e ferit de amintirea vreunei femei. S-a întors iarăși spre Gauna : Vreau să-ți spun că-mi place cum te porți. Bine faci că nu vorbești. Bărbații ăștia jalnici din ziua de azi îți povestesc totul și nici că le pasă de onoarea nefericitei care și-a aruncat ochii spre ei.

Gauna s-a întrebat dacă e cazul să-l creadă pe doctor, dacă e cazul să creadă că doctorul crede ceea ce spusese. Dar oare el însuși crede toate astea ? Oare hoinăreala asta buimacă are ca scop de a-i reaminti fosta sa întîlnire cu fe-

meia mascată de la „Armenonville" ? Sau poate repeta hoinăreala cu magica speranţă că întîlnirea se va repeta ?

Au mai băut un rînd de rachiu iar apoi au plecat de la cafenea. Doctorul a anunţat cu un ton ambiguu :

— Acum ne ducem la vilă.

Antúnez i-a făcut semn cu cotul lui Maidana. Amîndoi s-au pornit pe rîs ; Pegoraro, după ei. Măsurîndu-i cu asprime, Valerga i-a făcut să înceteze.

Încă de departe, au auzit larma şi au văzut luminile strălucitoare din Rivadavia. S-au încrucişat cu un grup alcătuit din două domnişoare costumate în slujnicuţe madrilene şi cu un tînăr îmbrăcat în pirat.

— Uf, noroc că am scăpat, exclamă tînărul.

— Anul ăsta, pe corso e ceva îngrozitor, zise una dintre domnişoare. Nu poţi face un pas, fără ca cel dintîi mitocan să...

— S-au înfipt, ce mai, o întrerupse cealaltă ; ziceai că vrea să mă mănînce din ochi.

— Iar mie, vă jur, mi-a fost teamă că mă înăbuş de atîta zăpuşeală, declară tînărul.

— Nu mai spune, murmură Valerga.

Negustori ambulanţi vindeau măşti pentru ochi şi pentru obraz, nasuri, serpentine, sticluţe de parfum ; băieţii din cartier vindeau pe sub mînă, la preţuri rezonabile, sticle de parfum folosite şi umplute din nou (cu apă de la robinet, după cum se spunea). Alţi negustori vindeau fructe proaspete sau caramelizate, îngheţată Laponia, turtiţe de mălai, turtă dulce şi arahide. Şi-au făcut loc prin mulţime, ca să privească corso-ul. Pe cînd se uitau la nişte în-

geri ce treceau într-un car alegoric, dintr-un uriaş dublu faeton de închiriat, o fată roşcovană l-a nimerit pe doctor drept în ochi cu o mică minge roşie. Vădit înfuriat, doctorul a încercat să arunce în ea cu un măr pe care, în focul evenimentelor, l-a smuls de la un băieţaş smiorcăit, costumat în *gaucho ;* însă Gauna a reuşit să-l oprească. După acest incident, tinerii împreună cu doctorul au înaintat încet prin mulţime, uitîndu-se după fete şi agăţîndu-se de ele agresiv, intrînd în birturi şi bînd rachiu din trestie de zahăr şi din ienupăr. Apoi şi-au continuat nesfîrşita defilare într-un taxi, împărţind în dreapta şi-n stînga vorbe dulci şi ocări. Cînd au ajuns în dreptul casei cu numărul 7200, doctorul a poruncit :

— Opreşte, şofer. Nu mai suport.

Gauna a plătit. Au intrat într-un alt birt şi, după o vreme, au pornit-o spre sud pe o străduţă străjuită de arbori, probabil Lafuente. Strigătele lor de beţivi spărgeau liniştea cartierului pustiu. La stînga, pe un cer cu lună şi cu nori, se înălţau zidurile spălăcite şi coşurile înalte ale unei fabrici. Deodată, în locul zidurilor, Gauna a văzut nişte rîpe abrupte, avînd pe buza de sus păşuni şi cîte un pin sau o cruce. Aerul era greu de un miros înăbuşitor de fum dulceag. Acum, drumul nu mai era luminat ; un ultim felinar singuratic îşi trimitea lumina pe pereţii rîpelor. Au mers înainte. Nori groşi acoperiseră luna. Acum i s-a părut că întrezăreşte, spre stînga, o cîmpie întunecoasă ; spre dreapta, nişte coline şi văi. Lumini rotunde apăreau şi dispăreau pe cîmpia din stînga. Din străfundurile nopţii, două din luminile astea înaintau spre ei cu repeziciune. Pe neaş-

teptate, Gauna a observat chiar lîngă el capul uriaș al unui cal. Pesemne din cauza sumedeniei de măști monstruoase pe care le văzuse în noaptea aceea, capul liniștit al animalului l-a făcut să se înfioare ca de ceva diabolic. A înțeles : spre stînga, se întindea un izlaz pentru cai ; luminile rotunde erau ochi de cal. Apoi i s-au tăiat picioarele și a crezut că va leșina. O amintire a apărut fulgerător și fulgerător a uitat-o, așa cum, trezindu-te din somn, îți amintești și uiți un vis. Cînd a fost în stare s-o regăsească, i-a dat glas într-o întrebare :

— Ce s-a petrecut în aceeași noapte, în 1927, cu un cal ?

— Ei, asta-i bună, a răspuns doctorul. Acum un minut, era un copil.

Au izbucnit cu toții în rîs. Pegoraro a comentat :

— Emilito e ca morișca de vînt.

Gauna și-a ridicat ochii și a zărit pe cer o stea căzătoare. Și-a dorit să se întoarcă lîngă Clara.

Mergînd pe urmele lui Valerga, au părăsit drumul și s-au înfundat printre colinele și văile — cel puțin așa îi păreau lui — din dreapta. Înainta anevoie, fiindcă pămîntul îi ceda sub picioare ; era uscat și moale.

— Ce urît miroase, a exclamat el. Nu mai pot respira.

Tot cuprinsul părea învăluit în mirosul acela grețos de fum dulceag.

— Dar gingaș mai e Gauna ăsta, a comentat Antúnez, imitînd o voce pițigăiată de femeie.

Gauna l-a auzit dintr-o mare depărtare. O sudoare rece i-a umezit fruntea ; privirea i s-a încețoșat. Cînd și-a revenit, se sprijinea de brațul doctorului. Cu un glas plin de prietenie, acesta i-a spus :

— Haide, Emilito. Nu mai e mult.

Și-au reluat mersul. Curînd au auzit un lătrat. O haită de cîini ce abia se deslușea în întuneric îi înconjura, lătrînd și scheunînd. Ca prin vis, a văzut o femeie îmbrăcată în zdrențe : femeia care îi întîmpinase la vilă în 1927. Acum Valerga discuta cu ea ; a prins-o de braț, a dat-o deoparte, le-a făcut loc să intre. Camera era mică și murdară. Într-un colț, Gauna a zărit o piele de oaie. S-a lăsat să cadă pe ea. A adormit.

XLII

CÎND S-A TREZIT, camera era cufundată în întuneric. Gauna a auzit răsuflarea unor oameni care dormeau. Și-a astupat urechile și a închis ochii. A intrat în același vis pe care-l visase înainte de a se trezi : cu micul său cuțit, înfrunta un grup de oameni care-l înconjurau, pe jumătate ascunși de jocul unor umbre care se împleteau ; încetul cu încetul, la lumina lunii, i-a recunoscut : erau doctorul și băieții. S-a trezit din nou. A deschis larg ochii în întuneric : de ce se bătuse cu ei, de ce, în vis, îl mistuia o ură atît de înverșunată împotriva doctorului ? Acum nu mai auzea răsuflarea celor care dormeau ; întreaga lui ființă căuta cu încordare o amintire. O regăsise în vis, dar la trezire a pierdut-o din nou. O va regăsi iarăși.

Da, era incidentul cu băiețașul. În vis, incidentul acesta petrecut în timpul carnavalului din 1927 se întîmplase din nou. Acum Gauna și-l amintea limpede.

Nu era un băiețaș, ci erau doi. Unul, de vreo trei-patru ani, îmbrăcat în Pierrot, care a apărut deodată lîngă masa lor, plîngînd pe tăcute, și altul, ceva mai mare, de la o masă vecină. Doctorul tocmai le spunea una din poveștile sale, cînd s-a ivit primul băiețaș și s-a oprit lîngă el.

— Ce-i cu tine, flăcăule ? l-a întrebat doctorul nervos.

Băiatul plîngea întruna. Doctorul l-a zărit pe celălalt copil ; l-a chemat la el, i-a șoptit cîteva vorbe la ureche și i-a dat o hîrtie de cincizeci de *centavos*. Urmîndu-i, desigur, ordinul, acesta i-a ars un picior micului Pierrot și după aceea a fugit să se pună la adăpost la masa lui. Micul Pierrot s-a lovit cu gura de marmura mesei, și-a recăpătat echilibrul, și-a șters buzele de sînge, plîngînd întruna în tăcere. Gauna i-a pus cîteva întrebări : băiețașul se pierduse, voia la mămica și la tăticul lui. Ridicîndu-se de la masă, doctorul a zis :

— O clipă, băieți.

L-a luat pe băiețaș în brațe și a ieșit din cafenea. S-a întors îndată. A exclamat : „Gata“ și le-a explicat frecîndu-și mîinile că-i făcuse vînt băiețașului în primul tramvai care a trecut, un tramvai plin de oameni mascați. A adăugat, oftînd :

— Să fi văzut cît de speriat era bietul flăcău.

Acesta era incidentul cu copilul. Aceasta era cea dintîi aventură, și poate una exemplară, din ceea ce în amintire îi rămăsese drept epopeea vieții sale : cele trei nopți eroice din 1927. Acum Gauna voia să-și amintească întîmplarea cu calul. „Mergeam într-o birjă“, și-a zis, încercînd să-și imagineze scena. A închis ochii, și-a apăsat palma pe frunte. „Degeaba“ s-a gîndit, „n-o să-mi mai pot aminti nimic.“ Vraja se rupsese iar el devenise spectatorul propriilor procese mentale, care se opriseră în loc... Sau nu, nu se opriseră, dar nu mai ascultau de voința lui. Vedea o scenă, o singură scenă, dintr-o altă întîmplare, nu din aceea cu calul. O femeie foarte vopsită, îmbrăcată într-un capot albastru, care lăsa să se zărească un combinezon cu dantelă neagră și avînd brodată pe el o inimă, așezată la o măsuță de răchită, examina mîinile unui necunoscut și exclama : „Noițe pe unghie. Azi răzbătător, mîine fără vlagă“. Se auzea o melodie : *Clar de lună,* după cum i s-a spus. Acum Gauna își amintea limpede totul. Își amintea camera aceea de pe strada Godoy Cruz, care avea o ușă cu vitralii și era plină de plante întunecate în urne de mozaic, de oglinzi uriașe și lămpi acoperite cu abajururi din mătase roșie ; își amintea lumina trandafirie și mai ales melodia *Clar de lună,* tulburarea pe care i-a produs-o acest *Clar de lună* pe care-l cînta un violonist orb. Violonistul stătea în picioare, în cadrul ușii ; capul, aplecat deasupra instrumentului, i s-a părut lui Gauna cunoscut. Unde mai văzuse figura asta mîhnită ? Avea părul castaniu, lung și creț, ochii îi erau triști și larg deschiși iar pielea palidă. Obrazul i se sfîrșea într-o barbă scurtă

și fină. Lîngă el stătea un puști, cu pălăria (care-i aparținea violonistului, de bună seamă) trasă pînă peste urechi și ținînd în mînă un vas de porțelan în care aduna banii. Zărindu-l pe băiețaș, Gauna s-a gîndit: „Sărmanul Cristos, cu scuipătoarea în mînă; să mori de rîs, nu alta!" Însă n-a rîs deloc. Ascultînd melodia *Clar de lună,* simțise că îi umple inima o nevoie grabnică de a fraterniza cu toți cei de față și cu lumea întreagă, o chemare irezistibilă înspre bine, o dorință melancolică de a deveni mai bun. Cu un nod în gît și cu ochii umezi, și-a spus că Vraciul ar fi scos alt om din el, dacă n-ar fi murit. De îndată ce-și va încheia violonistul cîntecul, o să le explice tuturor prietenilor ce se află acolo ce noroc nemaipomenit a avut el, că l-a cunoscut pe Larsen, că s-a putut bizui pe prietenia lui Larsen. Explicația asta însă n-a mai ajuns s-o dea niciodată. Cînd cîntărețul a sfîrșit de cîntat *Clar de lună,* el își uitase deja intenția și a izbutit doar să se roage cu glas umil:

— Încă un mic vals, maestre.

Dar nici pe violonist n-avea să-l mai asculte, cel puțin în noaptea aceea. Într-una din camerele de alături a izbucnit un scandal. A aflat pe urmă că doctorul, care se considera jignit, se certase cu dama din pricina unor bani; doctorul striga că i se furaseră niște monede iar dama o ținea morțiș că ea e femeie cinstită; ca să pună capăt disputei, doctorul, încurajat de aplauzele tinerilor, o pusese binișor pe femeie la pămînt, o apucase de glezne și o scuturase ținînd-o cu capul în jos în aer. Într-adevăr, au căzut cîteva monede, pe care doctorul le-a cules de pe jos. Ce a urmat apoi a fost fulgerător. El (Gauna) tocmai isprăvise să-l roage pe orb să mai cînte, cînd ușa cu geamuri s-a deschis cu zgomot și au intrat doctorul și băieții. Doctorul s-a îndreptat iute spre ușa în care stătea orbul; în aceeași clipă, l-a observat pe băiețaș, i-a smuls vasul din mînă, a golit banii din el și pe neașteptate i l-a înfundat orbului în cap. Au izbucnit țipete. Doctorul a strigat: „Hai, Emilio" și au fugit pe niște coridoare iar apoi pe stradă, probabil urmăriți de poliție. Înainte de a ieși însă, a izbutit să zărească chipul îngrozit al orbului și șuvițele de sînge ce i se prelingeau pe frunte.

XLIII

ÎN CAMERĂ ERA FRIG. Gauna s-a strîns ghem în blana de oaie. A deschis ochii, să vadă dacă nu găsește ceva cu care să se acopere. Întunericul nu mai era deplin. Prin crăpăturile ușii și prin cîteva găuri din perete, pătrundea lumina. Gauna s-a ridicat, și-a aruncat blana de oaie pe umeri, a deschis ușa, s-a uitat afară. Și-a amintit de Clara și de cîte ori priviseră revărsatul de ziuă împreună. Sub un cer violaceu, unde peșteri de marmură și de sticlă alternau cu lacuri de smarald palid, se lumina de ziuă. Un cîine roșcat s-a apropiat leneș de el; ceilalți dormeau tolăniți. S-a uitat în jur: se afla în mijlocul unor ridicături de pămînt închis la culoare, care aduceau cu niște mușuroaie uriașe și inegale. A întrezărit, în

depărtare, o șuviță subțire de fum. Mirosul grețos de fum dulceag persista.

A ieșit afară. A privit casa unde dormise : era o colibă de nuiele. Nu prea departe, mai erau cîteva colibe. A înțeles că se află pe locul unde se ard gunoaiele. Spre miazănoapte, a descoperit rîpele, pinii și crucile din cimitirul Flores ; mai departe, fabrica din noaptea trecută, cu coșurile ei. Risipiți pe întinderea neregulată a crematoriului, a zărit cîțiva oameni care, de bună seamă, se îndeletniceau cu scotocitul prin gunoaie. Și-a amintit că în carnavalul celălalt, după noaptea petrecută în vila prietenului doctorului, au călătorit într-o căruță de cărat gunoiul ; în gînd, a văzut ploaia căzînd peste loitrele murdare ale căruței. Într-o străfulgerare și-a dat seama că vila prietenului e chiar coliba unde dormise acum. „Cum de am luat-o oare drept vilă ?" s-a gîndit. Și-a continuat gîndul : „De aceea am călătorit într-o căruță pentru gunoaie ; nu-mi închipui ce alt vehicul ai mai putea găsi prin locurile astea, dacă nu pui la socoteală dricurile ce vin la cimitir. De aceea s-a mirat doctorul, cînd i-am pomenit despre o vilă".

În clipa aceea s-a ivit un om călare. Mîna în care ținea frîul i se odihnea pe un sac plin pe jumătate, pe care omul îl ținea dinaintea sa, sprijinit de greabănul animalului ; în mîna dreaptă ducea un băț lung, cu un cui la capăt : unealtă ce-i slujea ca să ridice de jos gunoaiele pe care și le alesese și pe care apoi le punea în sac. Văzînd calul ăsta prăpădit, cu urechile lui lungi și răsfrînte, Gauna și-a adus aminte de celălalt cal : acela de la birja care i-a dus din Villa Luro la Flores și pe urmă la Nueva

Pompeya. Antúnez călătorise pe capră, cîntînd *Seara de Bobotează* și bînd dintr-o sticlă cu rachiu de ienupăr, cumpărată de la un birt.

— Băiatul ăsta, sărmanul, o să-și frîngă gîtul, comentase Valerga, văzînd cum se bălăbănește bețivul pe capră. Din partea mea, n-are decît.

Ca să nu cadă, bețivul îl strîngea în brațe pe birjar. Acesta nu putea mîna calul, protesta și se văicărea. Birja înainta șerpuind. Cu o voce foarte suavă, Valerga fredona :

Vai de ea, sărmana
Mamă-ndurerată.

Frizerul Massantonio voia să se azvîrle jos din birjă, le spunea că praful se va alege din ei, își împreuna mîinile, plîngea. El i-a poruncit birjarului să oprească. A urcat pe capră, l-a trimis pe Antúnez pe scaunul din spate. Doctorul a luat sticla din mîinile lui Antúnez, s-a încredințat că e goală și, ochind fără greș, a spart-o de un stîlp de metal.

De pe capră, el se uita la calul ciolănos, care-și vedea cuminte de trapul lui. Îi privea crupa slăbănoagă și întunecată, gîtul aproape orizontal, ceafa, resemnată și îngustă, urechile lungi, pline de sudoare, tremurătoare.

— Pare un cal bun, a zis, dînd o expresie voit sobră milei și emoției care-l stăpîneau.

— Nu pare ; este, a afirmat cu mîndrie birjarul. Ei, mulți cai am văzut eu la viața mea, dar unul ca Noventa, nicicînd. S-ar zice că vi se pare obosit.

— Cum să nu fie obosit, de cînd tot mergem ? a întrebat el.

— Şi cît am mers înainte nu puneţi la socoteală ? Dar trage el de bunăvoia lui, a afirmat birjarul. Alt cal, avînd de trudit numai pe jumătate cît el, n-ar mai mişca nici din urechi. Asta-i încăpăţînat nevoie mare. Vă spun eu că o să se deşele.

— Îl ai de mult ?

— L-am cumpărat în 11 septembrie 1919, de la un tîrg de vechituri. Şi să nu credeţi că a trăit în lux şi îndestulare. Eu zic mereu : de-aş putea să-i cumpăr din cînd în cînd măcar mirosul de grăunţe, Noventa n-ar mai trebui să invidieze un cal de piaţă din Buenos Aires.

Acum nu mai existau case pe margine. Înaintau pe un drumeag de pămînt, între imaşuri abia întrezărite. Din timp în timp, luna se ascundea sub nişte nori groşi ; apoi strălucea iar pe cer. Se simţea mirosul greţos de fum dulceag.

În faţă se petrecea ceva. Calul o pornise într-un mers poncis şi grozav de zorit, ceva între pas şi trap. Birjarul a smucit de hăţuri ; calul s-a oprit pe dată.

— Ce se întîmplă ? a întrebat doctorul.

— Calul n-o mai poate ţine tot aşa, l-a lămurit birjarul. Domnule, fiţi om de înţeles ; trebuie să-l lăsăm să răsufle.

Valerga a întrebat cu un glas sever :

— Se poate şti cu ce drept îmi ceri dumneata să fiu om de înţeles ?

— Calul ăsta îşi dă duhul, domnule, a argumentat birjarul. Cînd îl apucă trapul ăsta, e semn că nu mai poate.

— Obligaţia dumitale e să ne duci la destinaţie. Dumneata cobori, tam-nisam, steagul iar aparatul de înregistrat ne taxează în fiecare secundă cu zece *centavos*.

— N-aveţi decît să chemaţi poliţia. N-o să-mi omor eu calul nici pentru dumneata şi nici pentru nimeni altul.

— Şi dacă te omor eu pe dumneata, o să cheme calul pompele funebre ? Mai bine ai face să-i spui calului s-o ia din loc. Vorbăria asta începe să mă scoată din răbdări.

Discuţia continuase pe acelaşi ton. În cele din urmă, birjarul s-a resemnat să atingă calul cu biciul iar acesta s-a resemnat să-şi continue trapul. Foarte curînd, totuşi, calul s-a poticnit, a scos un geamăt aproape omenesc şi a rămas întins la pămînt. Cu o zgîlţîitură puternică, birja s-a oprit. Au coborît cu toţii. Au făcut roată în jurul calului.

— Vai de mine, a exclamat birjarul. Nu se mai scoală.

— Cum să nu se mai scoale ? a întrebat cu un ton încurajator doctorul.

Birjarul părea că nu-l aude. În cele din urmă, a rostit :

— Nu, nu se mai scoală. S-a zis cu el. Vai, Noventa, săracul de tine !

— Eu plec, a declarat Massantonio. Se mişca fără încetare şi părea gata să facă o criză de nervi.

— Dumneata să nu mă baţi la cap, i-a poruncit Valerga.

Frizerul o ţinea întruna, aproape plîngînd :

— Domnule, dar trebuie să plec. Ce faţă o să facă nevasta, văzîndu-mă că mă întorc în zori ? Eu plec.

Valerga l-a spus :

— Nu te mişti de aici.

— S-a sfîrşit cu tine, calule sărace, s-a sfîrşit cu tine, repeta nemîngîiat birjarul. Părea că nu-i în stare să ia nici o hotărîre sau să facă ceva pentru calul său. Îl privea patetic şi clătina din cap.

— Dacă omul ăsta zice că s-a sfîrşit cu el, cred că înţelege prin asta că-i mort, a argumentat Antúnez plin de gravitate.

— Ei şi ce ? a întrebat Pegoraro. Doar n-o să ne văicărim şi noi ca birjarul.

— Asta-i altă socoteală, a protestat Antúnez. Fiecare lucru la vremea lui. Eu vorbesc acum despre calul zis Noventa. Cred că ar trebui să-i facem felul cu un glonte.

Antúnez ţinea în mînă un pistol. Gauna a privit ochii calului întins la pămînt. Prin durerea şi tristeţea din ei, animalul arăta că încă mai e legat de viaţă. Era îngrozitor să vorbească astfel despre uciderea lui.

— Îţi dau doi *pesos* pentru leş, i-a spus Antúnez birjarului care-l asculta buimac. Ţi-l cumpăr pentru bătrînul meu, care-i oleacă ţăcănit, sărmanul. Visează să pună pe picioare, într-o bună zi, o întreprindere în asociaţie, unde animalele moarte să fie hăcuite în bucăţi iar apoi vîndute cu amănuntul, cum s-ar zice : pielea de-o parte, grăsimea de alta. Din oase şi din sînge eu şi cu bătrînul o să facem nişte îngrăşăminte a-ntîia. N-o să mă credeţi, dar cînd e vorba de îngrăşăminte...

Valerga l-a întrerupt :

— De ce să sacrificăm un cal aflat în bună stare ? Mai bine l-am ajuta să se ridice.

— Dacă nu, cine ne cară acasă aşa, stînd frumuşel şi cît mai comod pe scaun ? a întrebat Pegoraro.

— Totu-i în zadar, repeta birjarul. Noventa îşi dă duhul.

El a zis :

— Ar trebui să-l dezlegăm din hulube.

Cu mare greutate l-au dezlegat. Apoi au împins căruţa înapoi. Doctorul a apucat hăţurile iar lui i-a poruncit să ia biciul. „Acum !" a strigat doctorul şi a smucit de hăţuri ; el, cu biciul, a încercat să trezească la viaţă calul. Doctorul a început să-şi piardă răbdarea. Fiecare smucitură de hăţuri era tot mai brutală.

— Dar cu tine ce-i ? l-a întrebat doctorul, aţintindu-l indignat. Nu ştii să ţii biciul în mînă sau nu mai poţi de mila calului ?

Din pricina smuciturilor, gura animalului era numai o rană. Sfîrtecate de frîu, colţurile gurii sîngerau. Un abis de linişte de neclintit părea să se reflecte în tristeţea din ochii lui. El n-o să dea cu biciul în calul ăsta pentru nimic în lume. „Dacă-i nevoie, o să dau cu biciul în doctor", şi-a zis. Birjarul a izbucnit în plîns.

— Pe un cal ca ăsta, nu mai pun eu mîna nici cu şaizeci de *pesos*, se văicărea el.

— Haide, haide, la ce-ţi ajută bocitul ? l-a întrebat Valerga. Fac tot ce pot, dar te sfătuiesc să nu mă scoţi din sărite.

— Eu plec, a zis Massantonio.

Valerga li s-a adresat băieţilor :

— Eu trag de hăţuri iar voi îl ridicaţi.

El a lăsat biciul jos şi s-a pregătit să le ajute.

— Asta nu mai e gură, a comentat Valerga ; asta-i numai carne vie. Dacă trag, bucățele o fac.

Valerga a tras, ceilalți au împins și cu toții împreună au pus calul pe picioare. Au făcut roată în jurul lui, strigînd : „Ura !“, „Trăiască Noventa !“, „Trăiască «Platense» !“, bătîndu-se cu palmele pe spate și sărind în sus de bucurie.

Valerga i-a spus birjarului :

— Vezi, amice ? Nu trebuia să plîngi așa degrabă.

— Îl înham la trăsură, a zis Pegoraro.

Maidana a intervenit :

— Nu te purta ca o fiară, a rostit el. Bietul cal e pe jumătate mort. Lasă-l măcar să răsufle.

— Să-l las, auzi vorbă, a protestat Antúnez, învîrtind pistolul în aer. Doar n-o să ne petrecem noaptea în cîmp.

În glumă, Pegoraro a comentat :

— Pesemne dorește să-l înhămăm pe el.

A împins trăsura înspre cal. Cu mîna liberă, Antúnez a încercat să-l ajute : a apucat hățurile și le-a smucit. Calul s-a prăbușit la loc.

Valerga a luat biciul de jos și i l-a arătat lui Antúnez.

— Ar trebui să-ți însemn fața cu ăsta, i-a spus. Ești o lepădătură. Ultima dintre lepădături.

I-a smuls din mînă hățurile și s-a întors către birjar. I-a vorbit cu glas liniștit :

— Să-ți spun drept, maestre, pe cît îmi pare, calul ăsta al dumitale vrea să-și bată joc de noi. Îl lecuiesc eu de asemenea nărav.

Cu mîna stîngă a smucit animalul în sus, iar cu dreapta i-a dat o lovitură de bici cumplită ;

apoi alta și încă una. Calul a gemut înăbușit ; tremurînd tot, a dat să se ridice ; a reușit pe jumătate, s-a cutremurat și a căzut la loc.

— Fie-ți milă, domnule, fie-ți milă, a exclamat birjarul.

Se părea că ochii calului vor ieși din orbite, într-o groază frenetică. Valerga a ridicat din nou biciul, dar el se apropiase de Antúnez și, înainte ca biciul să coboare iar, i-a smuls pistolul, a lipit țeava de fruntea calului și, închizînd strîns ochii, a tras.

XLIV

SPRIJINIT DE UȘA colibei, privind cum, dincolo de crematoriul gunoaielor, mijesc zorii zilei deasupra orașului, Gauna s-a întrebat dacă într-adevăr acestea erau uitatele și miraculoasele întîmplări din 1927, pe care, după trei ani de evocare nedusă la capăt, tainică, fierbinte, a izbutit acum să le regăsească. Ca într-un labirint răsfrînt într-o oglindă, carnavalul din 1930 întîlnise în cale trei fapte din celălalt carnaval ; va fi oare nevoie să ajungă pînă la apogeul aventurii, pînă la obîrșia de unde a izbucnit strălucirea ei întunecată, pentru a dezlega misterul, pentru a-i descoperi cumplita urîțenie ?

Ce pacoste, s-a gîndit. Ce pacoste, să-ți petreci trei ani dorind să reînvii clipele astea, așa cum cineva încearcă să reînvie un vis minunat ; în cazul său, un vis care nu e vis, ci epopeea ascunsă a vieții sale. Iar cînd a reușit să smulgă din întuneric o fărîmă din minunăția asta, ce i-au zărit ochii ? Întîmplarea cu violonistul, întîmplarea cu băiețașul, întîmplarea cu calul.

Cruzimea cea mai josnică. Cum de s-a putut ca simpla uitare să le prefacă în ceva neprețuit și plin de nostalgie ?

De ce se înhăitase cu băieții ? De ce-l admirase pe Valerga ? Cînd te gîndești că, pentru a ieși cu niște oameni ca ăștia, a părăsit-o pe Clara... A închis ochii și a strîns din pumni. Trebuie să se răzbune pentru ticăloșiile în care îl vîrîseră. Trebuie să-i spună lui Valerga cît de mult îl disprețuiește.

A privit albastrul nesfîrșit al cerului. Dispăruseră peticele senine și norii din care se alcătuise arhitectura plină de fantezie a zorilor. Începea dimineața. Gauna și-a trecut palma peste frunte. Îi era umedă și rece. S-a simțit grozav de obosit. A înțeles, într-o străfulgerare nedeslușită, că nu trebuie să se răzbune, că nu trebuie să ajungă la vreo încăierare. Și-a dorit să se afle departe de locul acela. Și-a dorit să uite de oamenii ăștia, ca de un vis urît. Se va întoarce chiar în clipa asta la Clara.

Dar, așa cum era de așteptat, nu s-a întors. S-a mulțumit din nou să recurgă la calea, mai ușoară, a furiei, zicîndu-și întruna : „Măcar să afle ticăloșii ăștia ce părere am despre ei" ; foarte curînd însă, i s-a făcut lehamite de atitudinea asta energică, l-a cuprins nepăsarea și, cu un fel de bucurie subtilă și ascunsă, s-a lăsat în voia sorții. După părerea mea, Gauna a înțeles că, dacă lasă acum aventura la jumătatea drumului, îl va roade nemulțumirea pînă la sfîrșitul zilelor sale. Lipit de tocul ușii de la colibă, lăsînd vremea să treacă și închipuindu-și despre sine că e aidoma cu un trișor abil, care își studiază cărțile pe îndelete, încetul cu încetul și, fiindcă nu se grăbește, știe că nu-l poate bate nimeni, s-a străduit să se gîndească la faptele carnavalului din 1927 ; gîndurile însă îi erau mai degrabă la ceea ce simte acum și la imaginea aceea măgulitoare a jucătorului de cărți sub care se văzuse pe sine însuși. Totuși, deoarece gîndul umblă pe cărări și pe poteci ascunse, în bîjbîiala sa deplină, Gauna s-a pomenit deodată că știe cine e violonistul orb pe care (așa cum i s-a părut lui atunci) apariția lui îl făcuse, să se îngrozească, în mod cu totul ciudat, în *patio*-ul casei de pe strada Barracas, în ziua aceea cînd Clara i-a povestit că ieșise cu Baumgarten : era unul și același cu omul la care se repezise doctorul să-l lovească pe strada Godoy Cruz. Orbul a fost îngrozit pentru că a recunoscut vocea lui Gauna ; înainte ca Valerga să-l lovească, el, Gauna, îi ceruse, întocmai ca mai tîrziu pe strada Barracas, să mai cînte un mic vals. Cît despre amărăciunea ce-l cuprinsese acum, nu era nici un mister la mijloc : izvorăște din amintirea faptelor acelora care, pentru Gauna, reprezentau o rătăcire de neînțeles a Clarei.

Cîinele roșcat s-a apropiat din nou de el. Gauna a făcut un pas spre el, să-l mîngîie ; pasul i-a răsunat dureros în țeastă, întocmai ca o piatră azvîrlită în apa neclintită a unui lac. După o vreme, au ieșit din colibă și băieții împreună cu doctorul, toți cu ochii cîrpiți și cu niște mutre suferinde, de parcă lumina zilei i-ar fi rănit. Și-au petrecut dimineața tîndălind. Unul dintre ei a făcut rost de o sticlă de rachiu de ienupăr ; au împărțit-o, tolăniți la umbra unei căruțe. Pe Gauna îl supăra mirosul pătrunzător și dulceag al gunoaielor arse ; pe ceilalți, nu, și-l luau prietenește peste picior pe Gauna,

zicîndu-i că prea e gingaş. Pe cînd picoteau, în jurul capetelor lor obosite se învîrteau muşte verzui.

Spre seară a sosit, călare, stăpînul colibei. Era îmbrăcat orăşeneşte şi avea partea de jos a pantalonilor prinsă cu agrafe de biciclist. În urma lui, veneau pe jos patru sau cinci oameni, în cămaşă şi pantaloni bufanţi, zilierii lui. Stăpînul era un om bine clădit, de vreo cincizeci de ani, cu o faţă rasă, lată şi zîmbăreaţă ; avea un surîs deschis, în care se strecura uneori o undă de interes ori de duioşie care puteau părea prefăcute. Avea ceafa şi tîmplele tunse chilug ; era pîntecos, iar braţele scurte şi picioarele îi erau butucănoase. Salutîndu-l pe doctor, omul s-a aplecat mult în faţă şi, cu mîinile atîrnîndu-i ţepene pe lîngă el, a părut o păpuşă cu trupul din două părţi prinse la mijloc într-o balama. Lucra pe cont propriu în branşa scotocitorilor prin gunoaie ; domeniul lui erau produsele medicale şi ajunsese un fel de impresar care avea o echipă de lucrători cu ziua care, răspîndiţi pe întreg cuprinsul crematoriului de gunoaie, munceau pentru el. Pe Valerga l-a ascultat cu o cordialitate cam teatrală ; spre băieţi abia dacă şi-a aruncat ochii.

— Cum merge treaba, *don* Ponciano ? a întrebat doctorul.

— Ei, prietene, şi slujba asta-i la fel ca oricare alta. Are şi ea, o dată în zilele ei, o culme, care trece iute, iar apoi bate pasul pe loc pe vecie şi ajunge o sărăcie lucie, fie-mi iertată vorba. Eu, unul, însă, nu mă vaiet. Pacostea, cum să vă spun, pacostea şi hiba cea mare îs lucrătorii. Îi plătesc cît nu merită, după soco-

teala noastră de aici, de la groapa de gunoi, de bună seamă, iar socoteala-i după cît aduni. Dar nu-i unul care să nu-mi dea nişte dureri de cap, că nu-i medicament în toată Argentina care să mă lecuiască. Vă jur şi vă încredinţez că-mi trag zilele numai în of şi vai. Eu îs om cu ruşine şi respect tot ce-i cinstit şi cumsecade iar ei se bagă unde nu le fierbe oala, se apucă să ia din ce-i al altuia, iar ăla nu zici că-mi vine şi-mi flutură cuţitul în faţă, de parcă l-ar fi apucat strechea ? Ia gîndiţi-vă numai : tu-ţi cîştigi traiul, să zicem, căutînd aur ; cum te-am prins că întinzi mîna, bunăoară, fie şi numai după un strop de grăsime de castor, cum te-am şi spintecat, aşa, ca să se ştie ; atunci tu cu ce ochi te uiţi la lucrătorii mei, că-ţi rîd în nas, de parc-ar fi ditamai domnii, cu două rînduri de dinţi de aur în gură ?

Se vede că doctorul avea multă afecţiune pentru prietenul său, de vreme ce, fără să crîcnească, l-a lăsat să vorbească pînă s-a săturat. Tinerii au rămas cu gura căscată în faţa acestei dovezi de bunăvoinţă şi, făcîndu-şi cruce, au zis că nu l-au văzut niciodată pe doctor atît de paşnic şi de bine dispus ca în acest carnaval. Pe urmă între doctor şi prietenul lui a avut loc o scurtă discuţie, în care cel dintîi a strălucit iar prin stăpînirea de sine ; motivul era că prietenul îi invita pe toţi să mănînce cu el iar doctorul, bine educat cum era, nu voia să primească. Îndată după aceea, femeia care-i întîmpinase atît de acru noaptea trecută a sosit aducînd nişte carne. În timp ce-o frigeau — Gauna privea micile bobiţe de plumb prelinse de pe cratiţa pusă pe jeratic — stăpînul colibei

primea sacii pe care i-i înmîna zilierii și le făcea plata. Masa — carne friptă pe jeratic, tare ca talpa, pesmeți marinărești și bere — s-a întins pînă foarte tîrziu. Lucrul cel mai important era, se înțelege, cordialitatea și faptul că nu-i zorea nimeni. Patronul i-a invitat la un bal, „o nebunie", ce avea loc în seara aceea la o vilă de pe bulevardul Cruz.

— E ceva de zile mari. Gazda, care-i putred de bogat, știe să trăiască, se pricepe la ce-i viața, dacă înțelegeți ce vreau să zic, iar femeile le culege de prin Villa Soldati și Villa Crespo. Eu am intrare liberă : pot să poftesc pe cine am chef, fiindcă ține la mine la nebunie. Tipul merită să-l cunoști, a ajuns unde e prin munca lui, culegînd bumbac, o branșă ce rentează și nu se duce de rîpă. Nu vă mai spun că e vorba de un străin, unul din zgîrîie-brînză ăia care țin paraua legată cu șapte noduri.

Doctorul a zis că el și băieții nu pot lua parte la bal, fiindcă în seara aceea trebuie să dea o raită prin Barracas ; prietenul său s-a oferit să vorbească cu stăpînul căruței ; le-a explicat :

— Nu prea ne omorîm noi ăștia, particularii, după golanii și trîntorii ce trăiesc pe spinarea statului și poartă, dacă mă înțelegeți, ștampila oficială lipită în frunte. Dar eu mă am bine cu toți și dacă vă duceți diseară la bal, mîine dimineață cînd iese omul să-și facă turul, vă ia în căruță, încît o să călătoriți cum nu se poate mai comod. Sînt sigur nouăzeci și cinci la sută că găsesc cu ce să vă duceți mîine dimineață.

Dar nici cu promisiunea căruței, Valerga și Gauna n-au acceptat să rămînă ; însă lucrurile s-au sfîrșit cu bine. După o vreme, a apărut

stăpînul căruței, trăgînd după el, cu hățurile puse în chip de căpăstru, doi cai cu pete albe.

— Trebuie să înham, i-a spus lui *don* Ponciano.

Căruțele trebuiau să iasă și să curețe puțin serpentinele rămase de aseară prin oraș. *Don* Ponciano l-a întrebat :

— Poți să-i iei și pe prietenii ăștia ?

— Mă duc pînă pe bulevardul Montes de Oca, a răspuns vizitiul. Îi iau, dacă le convine.

— Ne convine, a răspuns doctorul.

XLV

ÎNDATĂ CE OMUL a înhămat, doctorul și tinerii și-au luat rămas-bun de la *don* Ponciano. Doctorul împreună cu vizitiul s-au urcat pe capră iar Gauna și băieții în căruță.

Au mers pe bulevardul Cruz, apoi au luat-o la dreapta pe bulevardul La Plata, unde corso-ul începea să se trezească din nou la viață ; în Almafuerte, Gauna a zărit un zid cu o Sfîntă Rita ; s-a gîndit că-i vine mai ușor să-și imagineze propria moarte decît vremea cînd lumea va continua să existe fără el ; au coborît pe Famatina și, prin bulevardul Alcorta, au ajuns într-un cartier întunecos cu uzine și gazometre ; pe bulevardul Sáenz, cîteva grupuri neînsemnate și gălăgioase de oameni mascați îți aminteau că e carnaval ; au apucat-o pe strada Perdriel iar apoi, coborînd panta străzii Bardsen, au trecut printre zidurile unor grădini verzi și melancolice, cu eucalipți și casuarini.

— Ospiciul Mercedes, a lămurit Pegoraro.

Gauna s-a întrebat cum de putuse crede că, intrînd în cele trei zile de carnaval, va regăsi tot ce simţise odinioară, va intra iarăşi în carnavalul din 1927. Prezentul e unul singur : iată un lucru pe care nu-l ştiuse şi care îi zădărnicea bietele încercări de magie invocatoare.

În Vieytes, lîngă statuie, s-au oprit. Doctorul s-a dat jos şi le-a spus :

— Coborîm aici.

În timp ce vizitiul lega frîul de bara de la capră şi punea piedica, Valerga, arătînd înspre restaurantul cu rotiserie „El antiguo Sola", le-a explicat băieţilor :

— În restaurantul ăsta cu rotiserie se mănîncă bine. Feluri fără pretenţii, dar gătite ca lumea. Mi l-a recomandat, asta a fost cam prin 1923, un taximetrist : ăştia-s oameni descurcăreţi, care umblă mult şi le place să mănînce. Apoi mi-a ajuns la ureche că un frate de-al patronului e şef de echipă la o fabrică de ulei. Aşa încît măcar la ăsta nu se zgîrcesc. Şi ştiţi ce mult contează aşa ceva în ziua de azi ? Face toţi banii, puteţi să mă credeţi. Pe deasupra, cum cartierul e destul de izolat, s-ar putea, cine ştie, să scăpăm de mascaţi, de lăutari şi alţi de-alde ăştia. Fiindcă asta e : fiecare lucru la vremea lui, iar digestia cere linişte.

La invitaţia lui Valerga, vizitiul a intrat să bea un pahar. Şi-au băut amîndoi rachiul din trestie de zahăr la tejghea, în timp ce băieţii aşteptau la masă. Patronul nu dădea semne că l-ar recunoaşte pe Valerga ; acesta nu s-a simţit jignit şi, după plecarea vizitiului, cu tonul unui muşteriu de-al casei şi al unui cunoscător s-a apucat să dea indicaţii amănunţite în privinţa uleiului, cărnii şi a salamului.

Masa a început cu mortadela, salam şi jambon crud ; a urmat apoi o cratiţă de friptură cu salată asortată. Valerga a comentat :

— Să-mi aduceţi aminte să ne uităm dacă le-a mai rămas ceva ulei în maşina Singer.

Vinul negru a curs din belşug. Apoi chelnerul le-a oferit brînză şi prăjituri.

— Asta-i desert bun pentru poliţai. Adu-ne brînză, a replicat Valerga.

Şi-a făcut apariţia un taraf de lăutari alcătuit din patru draci. Înainte de-a apuca să-şi izbească talgerele, Gauna le-a întins un *peso*. Parcă dezvinovăţindu-se, a zis :

— Mai bine arunc un *peso*, decît să ne zăpăcească la cap cu gălăgia.

— Dacă plîngi după bani, punem şi noi mînă de la mînă, a comentat cu viclenie Maidana.

În vreme ce diavolii mulţumeau şi salutau, Valerga a spus sentenţios :

— Nu mi se pare nimerit să azvîrli banii pe nişte sperietori ca ăştia.

Au încheiat masa cu fructe şi cafea. Înainte de plecare, Gauna a trecut pe la toaletă. Pe un perete, o mînă stîngace scrisese cu cretă : *Pentru patron*. Gauna s-a întrebat dacă nu cumva Valerga fusese şi el pe aici ; băuse însă atîta vin roşu, încît nu-şi mai amintea nimic.

Ca să se răcorească, au pornit-o pe jos. Doctorul s-a proţăpit în faţa lui Antúnez :

— Spune-mi, tu n-ai suflet ? Într-o noapte ca asta, eu, de-aş avea voce, aş cînta cît m-ar ţine gura. Hai, cîntă *Don Juan*.

Pe cînd Antúnez cînta cum putea *Don Juan*, Valerga, uitîndu-se la nişte căsuţe scunde şi vechi, a comentat :

— Cînd se vor ridica aici, în locul coșmelilor ăstora, fabrici și uzine ?

Maidana a îndrăznit să propună alternativa :

— Sau un cartier de căsuțe pentru muncitori.

XLVI

LI S-A FĂCUT SETE și, glumind pe seama secetei și comparîndu-și gîtlejurile cu un motor gripat sau cu o bucată de șmirghel, au ajuns la barul „El Aeroplano“, din piața Díaz Vélez. Aproape de masa la care s-au așezat, stăteau și beau doi bărbați : unul sprijinit de bar, celălalt cu coatele pe o masă. Cel de la bar era un tînăr înalt și vesel, cu o înfățișare neglijentă, cu pălăria dată pe ceafă. Celălalt, nu chiar atît de subțiratic ca primul, era blond, cu pielea foarte albă, cu ochi albaștri, gînditori și triști și cu o mustață blondă.

— Ascultă, amice, explica blondul în gura mare, dorind parcă să-l audă toată lumea, țara asta are o soartă destul de ciudată. Dacă nu crezi la fel, spune-mi, ce a dus faima Republicii în toată lumea ?

— Cauciucul, răspunse cel de la bar. Tragacantul, care vine din India.

— Ei, nu fi tembel. Vorbesc serios. Hai să judecăm. Nu mă refer la bogăție, fiindcă încă înainte de recuperare și de asanare, eram deja un mare spanac pe lîngă yankei ; nici la suprafață, despre care nici în cea mai fragedă pruncie n-am putea admite că Brazilia o are de patru ori mai mare, nici la capetele de vite ori la produsele agricole, care, dacă nu știi, sînt mai

lesne de găsit pe piețele din Chicago, decît în chiar Grînarul Republicii, nici la *mate*, băutura asta care face din noi niște năuci la orice oră din zi sau din noapte, și ne vine în saci din Brazilia și din Paraguay ; nici n-am de gînd să te plictisesc cu cărțuliile și nici chiar cu cea mai valoroasă izbîndă a condeierilor noștri, creoleriile alea de tip Martín Fierro, care au fost inventate de Hidalgo, un tinerel care, ca să vezi, drăcia dracului, face parte din cealaltă tabără.

Cel de la bar răspunse căscînd :

— Pînă acum mi-ai spus la ce nu te referi ; acum spune-mi la ce te referi. Mă întreb uneori, Amaro, dacă tu, șarlatan cum ești, n-o să ajungi galician [1].

— Să n-o mai spui nici măcar în glumă, fiindcă tocmai pentru că m-am născut la Buenos Aires la fel ca și tine, deși nu-mi port pălăria pe ceafă, tocmai de aia-ți cînt adevărurile astea, cu inima frigîndu-mi palmele așa cum te frig cartofii prăjiți ce se vînd în dughenele din Paseo de Julio. Îți vine să mori și nu alta, Arocena. Nu vorbesc de fleacuri. Îți vorbesc despre motivele îndreptățite ale mîndriei noastre, pe care nimeni nu le poate pune la îndoială și care se hrănesc în mod firesc sorbind din seva generoasă a poporului : îți vorbesc despre tangou și despre fotbal. Deschide-ți bine urechile, prietene : după părerea acelui apărător a tot ce ne aparține, a răposatului Rossi, care era din Córdoba, dacă nu cumva era ori-

---

1 Nume depreciativ dat spaniolilor imigrați sau, în general, străinilor.

ental[1], tangoul, tangoul nostru, mai creol decît duhoarea tăbăcăriilor, ambasador argentinian dansat în Europa și despre care vorbește Papa însuși, s-a născut la Montevideo.

— Te înștiințez că, dacă-i asculți pe uruguaieni, toți argentinienii s-au născut acolo, începînd cu Florencio Sánchez și terminînd cu Horacio Quiroga.

— Ei, ceva-ceva va fi fiind la mijloc. Ca să nu mai vorbim de Gardel, care, dacă nu-i francez, eu zic că-i uruguaian ; și ca să nu mai vorbim că cel mai vestit tangou este tot uruguaian.

— Asta-i prea din cale afară, a zis Gauna. Iartă-mă că mă amestec, dar, oricît de rău argentinian ar fi cineva, n-o să compare porcăria aia cu *Ivette*, *Una noche de garufa*, *La catrera*, *El porteñito* sau mai știu eu care.

— N-are de ce să-ți sară țandăra, tinere, și nu-i nevoie să devii catalog al casei de discuri America : eu n-am zis cel mai bun ; am zis cel mai vestit. Apoi, uitînd parcă de Gauna, și-a continuat vorba cu cel de la bar. Cît despre fotbal, sportul pe care-l practicăm de mici, în mijlocul străzii și cu mingi de cîrpe, sportul care pasionează la fel de tare pe toată lumea, guvernul, ca și opoziția, și de la care ni s-a tras obiceiul să ne plimbăm în camioane, strigîndu-le celor ce se țin deoparte : „Gu-ra ! Gu-ra !“; cît privește sportul ăla, zic, care ne-a făcut

[1] Denumire ironică dată uruguaienilor, derivînd de la numele provinciei Oriente, care s-a desprins de Argentina, devenind statul Uruguay (República Oriental de Uruguay).

celebri în întreaga lume, sîntem nevoiți, amice, să ne dăm bătuți ; încetul cu încetul, ne-o iau înainte uruguaienii ; campioni olimpici sînt ei și tot ei sînt campioni mondiali.

— Dar cursele de ce nu le pui la socoteală ? Nu țin bine minte, însă mi se pare că Torterolo și Leguisamo sînt uruguaieni ; ori poate asta te rîcîie pe suflet ?

Zicînd acestea, numitul Arocena a înhățat un sandvici special care se afla sub un clopot de sticlă și a adăugat :

— Cu tartina asta, o să-mi recapăt poate memoria.

Doctorul a comentat cu voce scăzută :

— Mie nu-mi miroase a bine. A făcut o pauză, și apoi : Acum eu sînt acela care abia mă mai stăpînesc ; dar nu cred în dojenile făcute doar cu vorba.

Uitînd orice dușmănie, Gauna l-a privit cu aceeași admirație ca în primele timpuri, dorind să creadă în eroul său și în mitul lui, nutrind speranța că, ascultîndu-i dorințele ascunse și fierbinți, realitatea îi va hărăzi în cele din urmă întîmplarea — nu neapărat necesară credinței sale, dar plăcută și convingătoare, așa cum e pentru alți credincioși miracolul — strălucitoarea întîmplare care să-i întărească credința de început și, după atîtea contradicții, să-i îngăduie iarăși să creadă în romantica și desăvîrșita ierarhie care așează, mai presus de toate celelalte virtuți, curajul.

Între timp, cel cu pălăria pe ceafă spunea ceva :

— Dar, în sfîrșit, faima ce-o avem prin țările acelea nu e totdeauna cea mai bună, fiindcă, vezi, cabaretele din Franța și din Cali-

fornia sînt pline de argentinieni din ăia cu părul lins, care-și cîștigă traiul prezentîndu-ți toate femeile cîte-s pe-acolo, de parcă te-ar crede orb de-a binelea.

— Și ce-are a face asta cu cealaltă tabără ?

— Cum ce-are a face ? Păi dacă toți se numesc Julio și sînt uruguaieni...

— Acum o să-mi spună că argentinienii nu-s în stare nici să curteze femeile, a comentat doctorul ; apoi, ridicîndu-și glasul, a poruncit : Ascultă, băiete, adu-le ceva de băut domnilor ăstora, ca să ne explice și nouă de ce sîntem niște bieți amărîți. Ei trebuie să știe.

Cei doi au comandat vișinată.

— Uruguaiană, desigur, fiindcă a noastră nu-i mare lucru de capul ei, zise blondul, adresîndu-se chelnerului.

— Ce mai băutură leșinată, i-o reteză Pegoraro.

— Bună pentru femei, adăugă Antúnez.

— Domnului ăstuia îi spunem Lunganul sau Pasajul Barolo, zise repede Maidana, arătînd înspre Antúnez. Are peste un metru și optzeci. Credeți că, să cauți cu lupa, ai găsi în întregul Montevideo o clădire care să aducă măcar cu pasajul Barolo ? Eu, unul, nu știu, pentru că n-am fost acolo nicicînd, și nici n-am chef să mă duc.

Cu voce scăzută, doctorul i-a explicat lui Gauna :

— Băieții seamănă cu niște cățelandri care latră și-ți stîrnesc vînatul sau, mai bine zis, te fac să-l scapi. Dintr-o clipă în alta, o să-i vezi cum încep să le arunce cu miez de pîine ori cu cuburi de zahăr în cap.

Nu s-a întîmplat asta. N-a fost timp. Pe neașteptate, cel cu pălăria pe ceafă a zis :

— Noapte bună, domnilor. Mulțumesc.

Blondul a spus și el : „Mulțumesc". Au ieșit amîndoi liniștiți. Doctorul s-a ridicat și a dat să se ia după ei.

— Lăsați-i în pace, doctore, a intervenit Gauna. Lăsați-i să se ducă. Acum o clipă, doream să-i luați la bătaie. Acum, nu.

Doctorul a așteptat să-și sfîrșească vorba ; pe urmă a făcut un pas spre ușă. Gauna l-a apucat persuasiv de braț. Doctorul a privit cu ură mîna ce-l atingea.

— Vă rog, a spus Gauna. Dacă ieșiți, doctore, o să-i ucideți. Carnavalul mai ține încă și mîine. De ce să ne stricăm cheful pentru niște tipi pe care nu i-am văzut pînă azi ? Vă rog eu, și nu uitați că sînteți invitatul meu.

— Și apoi, a îndrăznit Antúnez, dornic să evite situațiile neplăcute, totul s-a petrecut între noi, argentinienii. Dacă ar fi fost străini, n-am fi putut ierta batjocura.

— Dar pe tine cine te-a întrebat ? a strigat furios doctorul.

Plin de recunoștință, Gauna s-a gîndit că, față de el, doctorul se poartă cuviincios.

XLVII

AU COBORÎT pe Osvaldo Cruz pînă în Montes de Oca. În locul localului unde fuseseră în 1927 era acum o casă familială. Maidana a spus :

— Cum vor fi fiind domnișoarele ce locuiesc aici ?

— Ca toate celelalte, a răspuns Antúnez.
— Cu o deosebire, a comentat Pegoraro.
— Nu văd ce-i aici deosebit, zise Antúnez.
— Ca să le distreze, continuă Maidana, sigur că băieții din cartier le spun tot felul de vorbe cu două înțelesuri.

Au intrat în mai multe birturi. Doctorul părea supărat pe Gauna. Acesta îl privea cu afecțiune reînnoită, care avea ceva filial. Resentimentul lui Valerga l-a tulburat foarte tare, dar nu-l băga prea mult în seamă ; importantă îi părea împăcarea, imboldul spre prietenie pe care îl simțea în clipa de față. Desigur că nu oboseala zilei aceleia bezmetice și nici sumedenia de pahare băute îl făceau să uite și să treacă peste ura de dimineață, ci sentimentele avute în barul din piața Díaz Vélez, atunci cînd dialogul dintre cei doi necunoscuți îi perturbase și, ca să spunem așa, îi jignise o seamă dintre credințele la care ținea cel mai mult și cînd Valerga, credincios lui însuși sau ideii pe care Gauna și-o făcuse despre el în primele timpuri, se ridicase asemeni unui munte de curaj.

Pe Montes de Oca au căutat un hotel unde să-și petreacă noaptea. Era cît pe-aici să intre la Guimaraes y Moreyra, dar văzînd că jos se află un atelier mecanic, și-au continuat drumul.

— Cel mai bine ar fi să mergem la șchiopul Araujo, a fost de părere Valerga.

Șchiopul Araujo era proprietarul sau, mai bine zis, paznicul unui depozit de materiale de construcție de pe strada Lamadrid. Tinerii au fost încîntați. Comentau, clătinînd din cap, întîmplarea asta de necrezut. Pegoraro zicea :

— Să fii din Saavedra, ca doctorul, și să cunoști tot felul de lume în colțurile cele mai îndepărtate, ba chiar și prin cartierele mărginașe, ca să nu zic la dracu-n praznic.

— Și să faci parte din Saavedra așa cum face parte parcul, adăugă Antúnez.

— Nu mi se pare nimic nemaipomenit, îndrăzni Maidana. Și noi sîntem din Saavedra și uite-ne aici.

— Ei, nu fi tîmpit ; altele sînt timpurile, îl dojeni Pegoraro.

— Ăsta, zise Antúnez arătînd spre Maidana, grăbit cum e mereu să-i ponegrească pe alții, n-are nici un respect pentru nimeni.

Pegoraro l-a ajuns din urmă pe doctor, care mergea înainte cu Gauna, și l-a întrebat :

— Cum se face, doctore, de cunoașteți atîta lume ?

— Concetățene, a răspuns Valerga cu un fel de orgoliu plin de tristețe, cînd veți fi trecut și voi prin cîte am trecut eu, o să vedeți că, dacă mare scofală n-ați făcut pe lumea asta, v-ați cîștigat totuși o mulțime de prieteni, căci trebuie să le spunem cumva, care, la nevoie, n-o să vă refuze adăpostul pe-o noapte, chiar de n-ar fi decît o magazie unde mișună șoarecii, ca asta...

Pe cînd doctorul bătea la poartă, Gauna se gîndea : „Pe altcineva în locul lui, soarta l-ar pedepsi pentru fraza asta, neîngăduindu-i să intre înăuntru. Dar doctorul face parte dintre oamenii cărora nu li se întîmplă niciodată așa ceva“. Și firește că nu i s-a întîmplat. Dincolo de zid, șonticăind și bombănind, se apropia Araujo, care părea să nu mai sosească. În sfîrșit, a deschis poarta și, pe cînd se salutau, a

văzîndu-i, în umbră, pe băieți. Doctorul s-a rezemat de poartă, pesemne ca să-și împiedice prietenul s-o închidă, și a rostit cu glas domol :

— Nu-ți fie teamă, *don* Araujo. Azi n-avem de gînd să dăm buzna peste dumneata. Domnii aici de față au ieșit să-și petreacă sărbătorile și, ce zici de asta ?, au avut bunăvoința să cheme și pe un bătrînel ca mine. Ei, și ne-a prins noaptea pe drum iar eu mi-am zis : Înainte de a ne duce la hotel, ia să încercăm la șchiopul.

— Și bine-ați făcut, zise șchiopul, acum liniștit. Ați făcut foarte bine.

Doctorul a continuat :

— La vîrsta noastră, soarele nu mai răsare, prietene Araujo. Dacă ieși împreună cu oameni tineri unul mai binevoitor te poate lua drept pedagog ieșit la plimbare cu elevii ; dacă, în schimb, ieși cu oameni de vîrsta ta, asta e numai ca să te duci în piață și să stai pe o bancă la soare, răcnind ca să te faci auzit. Cred că nu ne rămîne decît să ne așezăm jos și să sorbim din *mate* singuri-cuc, pînă sosesc ăia de la pompele funebre.

Șchiopătînd și tușind, Araujo a fost de părere că pentru ei doi soarta pusese deoparte distracții mai de soi și încă mulți ani de trăit de-aici înainte.

Au vorbit despre cum urma să-și petreacă noaptea.

— Prea mare lux nu vă pot oferi, spuse șchiopul. Pentru doctor, sofaua aceea scurtă din birou. Mi-e cam teamă că n-o să-i fie tocmai pe plac, dar ceva mai ca lumea nu se află schițat un ușor gest de retragere și de alarmă,

în casa asta. În vremurile mele bune, am încercat-o și eu : mă culcam, în cîte-o după-amiază, să ațipesc un pic, iar a doua zi să mă fi văzut : eram mai încovoiat decît un cocoșat bătrîn. Eu bănuiesc că reumatismul nu se trage, așa cum zic unii, de la locul nesănătos unde ți-i așezat patul, cît din aceea că-ți turtești scăfîrlia de căpătîiul lui. Domnilor o să le dau niște saci curați. Căutați-vă un loc, care v-o plăcea și întindeți-vă fără grijă, ca la dumneavoastră acasă.

Gauna era foarte obosit. Își amintea vag că a pășit, pe dibuite, prin întuneric, printre niște forme albe. Pe urmă trebuie să fi adormit îndată.

A visat că intră într-un salon luminat cu luminări, unde era o masă rotundă, foarte mare, la care stăteau eroii, jucînd cărți. Nu se aflau nici Falucho, nici sergentul Cabral și nici altcineva pe care Gauna să-l fi cunoscut. Erau niște tineri aproape goi, dar nu erau sălbatici ; aveau fața și trupul atît de albe, încît păreau de ghips ; îi aminteau de Discobolul, o statuie aflată la clubul „Platense". Jucau cu niște cărți de două ori mai mari decît cele obișnuite și alt fapt de reținut — din acelea care au pe ele trefle și inimi. Jucătorii își disputau dreptul de a urca pe tron, adică de a ocupa locul de cinste cuvenit celui dintîi dintre eroi. Tronul era un scaun ca de lustragerie, dar mai înalt și mai comod. Gauna a observat că spre el duce un covor lung roșu, ca acela care, după cît se spune, la Royal duce pînă la closet. Pe cînd se străduia să înțeleagă toate astea, s-a trezit. S-a pomenit că e culcat printre niște

statui care, după cum i-a lămurit mai tîrziu șchiopul, în timp ce beau *mate*, îl înfățișează pe Iason și pe eroii ce l-au însoțit în aventurile sale. Gauna a încercat să le spună băieților că el visase acești eroi înainte de a ști de existența lor și înainte de a vedea statuile. Pegoraro l-a întrebat :

— Încă nu ți-a spus nimeni că e plicticos să-ți povestești visele ?

— Nu știu, a răspuns Gauna.

— E vremea s-o afli, a spus Pegoraro.

Araujo i-a rugat să nu se supere și să plece cu ceva înainte de opt, oră la care începeau să sosească muncitorii și domnișoara cea urîtă de la birou. Dezvinovățindu-se, a adăugat :

— Totdeauna se găsește cîte unul care să umble cu vorba și, parcă poți să știi ? se prea poate ca patronului să nu-i convină.

— Cu o grămadă de *voulez-vous*, șchiopul ăsta afurisit îndrăznește să ne trimită la plimbare, comentă doctorul.

Nu vorbea serios ; voia, pur și simplu, să-și necăjească prietenul. Acesta protesta :

— Nu spune una ca asta, doctore. Din partea mea, n-aveți decît să rămîneți.

Într-un birt aflat pe Montes de Oca, la numărul 600, au luat micul dejun : cafea cu lapte, cifle și cornuri. Aproape de Constitución, au intrat la o baie publică și în vreme ce, după cum a zis doctorul, hainele le-au fost călcate și periate. Au mîncat de prînz, cu tot dichisul, tocmai pe bulevardul Mayo ; apoi au văzut la un cinematograf *Prețul gloriei*, cu Barry Norton, iar la „Bataclán", un spectacol de revistă care,

„cinstit vorbind, n-a fost grozav", cum a comentat Pegoraro. Au mîncat într-o cîrciumă de pe Paseo de Julio. În schimbul a cîtorva monede, s-au uitat la niște fotografii înfățișînd bulevardul din Mar del Plata, expoziția de la Paris din 1889, cîțiva boxeri japonezi foarte grași în poziție de luptă și alte persoane de ambe sexe. Apoi, într-un taximetru marca Buick, cu capota deschisă, s-au plimbat pe corso-uri și au ajuns la „Armenonville". Înainte de a coborî, Pegoraro a făcut cu briceagul mai multe tăieturi de forma cifrei șapte în pielea roșie a tapițeriei.

— Mi-am pus iscălitura, a zis.

A fost un moment neplăcut, cînd portarul de la „Armenonville" n-a vrut să-i lase să intre ; dar Gauna i-a pus în palmă o hîrtie de cinci *pesos* și în fața eroilor noștri s-au deschis porțile acelui palat fermecat.

XLVIII

ACUM E NEVOIE să înaintăm fără grabă și cu foarte mare grijă. Lucrurile ce urmează să le povestesc sînt atît de ciudate, încît, dacă nu explic limpede totul, n-o să fiu nici înțeles și nici crezut. Acum începe partea magică a acestei povestiri ; sau poate întreaga povestire a fost magică și doar noi nu ne-am dat seama de adevărata ei natură. Poate ne-a indus în eroare tonul acesta de Buenos Aires, neîncrezător și vulgar.

Cînd a intrat în sala strălucitoare de la „Armenonville", cînd a dat ocol îmbulzelii greoaie

și vii a oamenilor mascați care dansau un vag fox copiat după un vag fox din anii trecuți, cînd a uitat cu ce scop venise, lui Gauna i s-a părut că minunea mult așteptată se împlinise ; i s-a părut că își regăsește starea de spirit din 1927, după care jinduise atît, și că și-o regăsește nu numai el, ci și prietenii lui. Se va zice că nu e nimic ciudat la mijloc : sufletește era pregătit pentru asta, fiindcă mai întîi își dorise s-o regăsească, iar pe urmă uitase de această dorință, aidoma cuiva care lasă o ușă deschisă ; trupește era pregătit de asemeni, cîtă vreme, după trei zile de carnaval petrecut într-un chef și aproape nedormit, trebuie să fi fost la fel de obosit acum ca și atunci ; în afară de asta, mai era și sala de la „Armenonville", atît de luxoasă, plină de lumină, de muzică și înțesată de oameni mascați, și care reprezenta ceva unic în viața lui. Firește că atunci relatarea asta nu pare a atinge un fapt magic, cît unul psihologic ; pare o descriere a ceva care s-a petrecut numai în sufletul lui Gauna și care s-a datorat oboselii și băuturii. Atîta doar că mă întreb dacă o asemenea relatare nu lasă neexplicate o seamă de întîmplări din ultima noapte. Și mă mai întreb dacă nu cumva atare întîmplări sînt inexplicabile sau, cel puțin, magice.

După cîteva minute, au găsit o masă liberă. Au întors pe toate părțile pălăriile fanteziste care se aflau pe șervețelul fiecăruia. În hohotele de rîs ale băieților și sub privirea indiferentă a doctorului, Pegoraro și-a pus-o pe a lui în cap ; ceilalți le-au așezat deoparte, ca să le ducă acasă drept amintire. Au închinat cu șampanie și, ridicîndu-și paharul, pe cine a zărit Gauna bînd la bar ? Așa cum și-a zis el însuși, pare de necrezut : pe unul dintre tinerii aceia din Lincoln, pe blondul cu cap uriaș pe care îl văzuse tot aici în 1927. Gauna nu s-a îndoit nici o clipă că, de-ar fi căutat numai puțin, ar fi dat și de ceilalți trei : cel cu picioarele strîmbe și care se pusese în gardă ca un boxer ; acela palid la față și înalt ; acela cu chip de viteaz din cartea lui Grosso. Și-a umplut din nou paharul și l-a golit, de două ori. Oare mai e nevoie să spunem împreună cu cine au venit la „Armenonville", în noaptea din 1927, tinereii ăștia ? Desigur că nu și desigur că dinaintea ochilor neîncrezători și pierduți ai lui Gauna, lîngă același bar, în dreapta, îmbrăcată într-un domino aidoma cu acela purtat în 1927, se afla, în chip neîndoielnic, fata mascată.

XLIX

CU TOATE CĂ o prevăzuse, apariția l-a tulburat atît de tare, încît s-a întrebat dacă nu cumva e o iluzie iscată din cauza băuturii. Fără îndoială, nu era de crezut așa ceva — prezența, realitatea ei erau evidente — dar, oricare ar fi fost motivul, se simțea grozav de emoționat iar cele două pahare de șampanie de la urmă se făceau simțite mai mult decît toate paharele de *grapa* și de rachiu băute înainte. De aceea, n-a încercat să se ridice de pe scaun ; și-a fluturat doar de cîteva ori mîna, spre a atrage atenția mascatei. Spera că ea îl va recunoaște și va veni să stea lîngă el.

Măsurînd-o cînd pe fata mascată, cînd pe Gauna, Pegoraro comentă :

— Nu-l vede.

— Mă întreb cum face de nu-l vede, răspunse Maidana.

— Că bine zici, a fost de acord Pegoraro. Gauna ăsta se mişcă atîta, că te apucă ameţeala.

Plin de zel, Maidana spuse :

— După cum cred eu, fata aia de la bar îl ia drept omul invizibil.

Gauna nu i-a băgat în seamă ; şi-a zis : „Şi dacă nu e ea ?" Ajunsese, în gîndurile sale zbuciumate de beţiv, la o buimăceală aproape filosofică. Mai întîi şi-a zis că s-ar putea ca masca şi dominoul să nu fie decît o păcăleală. Apoi, cu oarecare nelinişte, a întrezărit o alternativă ce i s-a părut nouă, deşi poate nu era : dacă dădeai deoparte dominoul şi masca, nu mai rămînea nimic din femeia mascată din 1927, cîtă vreme acestea erau cel mai concret lucru din amintirea lui. Fireşte, mai exista farmecul, dar cum să prinzi în amintire o însuşire atît de vagă şi atît de magică ? Nu ştia dacă la gîndul acesta trebuie să se simtă îmbărbătat ori să se cufunde în disperare.

Tinerelul cel blond s-a apropiat de fată ; cu chipul lăbărţîndu-i-se şi alungindu-i-se întruna, o privea fermecat ; fata surîdea şi ea, dar, pesemne din pricina măştii, expresia ei era mai ambiguă. Ori poate ambiguitatea asta exista doar în închipuirea lui ? Acum blondul a invitat-o la dans. Sala era imensă ; trebuia să fii foarte atent ca să-i poţi urmări din priviri printre ceilalţi dansatori. Oricît de sfîrşit se simţea, avea de gînd să n-o scape din ochi. În

clipa aceea şi-a adus aminte de o seară din copilărie, cînd, la Lobos, urmărise pe cer luna ivindu-se printre nori ; construiau o moară, iar el se cocoţase în turnul ce încă nu era gata ; se juca încercînd să ghicească clipa cînd luna va reapărea dintre norii groşi ; fireşte că izbutea iar atunci îl umplea bucuria şi o încredere plăcută în darul de ghicitor pe care şi-l descoperise.

A rămas deodată descumpănit. Ascunsă în spatele unor capete de asin şi de şoim, care semănau cu nişte coifuri foarte înalte şi care se mişcau încet dintr-o parte în cealaltă, fata mascată a dispărut. Gauna a dat să se ridice, dar s-a oprit de teamă că se va prăbuşi, făcîndu-se de rîs în faţa tuturor necunoscuţilor ăstora. Pentru a-şi face curaj, a mai sorbit de cîteva ori din pahar.

— Îmi caut altă masă, a spus apoi. Am de schimbat două vorbe cu o domnişoară, o cunoştinţă de-a mea.

I-au spus, în glumă, tot felul de lucruri pe care nu le-a auzit — să fie în mînă cînd va veni socoteala, să le lase lor portofelul — şi au izbucnit în rîs ca şi cum faptul de a-l vedea sculîndu-se în picioare ar fi fost ceva caraghios. O vreme a uitat de fata mascată. Găsirea unei mese i se părea o misiune grea şi neliniştitoare. La masa băieţilor nu se mai putea întoarce ; altundeva nu avea unde să se aşeze. Nefericit din cale afară, a mai făcut cîţiva paşi, pînă cînd, deodată, fără a-şi crede ochilor, s-a pomenit în faţa unei mese goale. S-a lăsat iute să cadă pe un scaun. Oare băieţii se uită la el ? Nu ; de aici nu-i zărea, aşa încît

nici ei nu puteau să-l vadă. Un chelner l-a întrebat ceva; deși n-a auzit cuvintele, le-a ghicit și a răspuns foarte vesel:

— Șampanie.

Și totuși necazurile nu se sfîrșiseră. Nu ca să stea singur la ea avusese nevoie de masa asta — „ce rușine, să mă vadă singur", a murmurat — însă îndată ce ar fi părăsit-o, i-ar fi ocupat-o pe loc alții. Iar dacă n-o caută acum pe fata mascată, s-ar putea s-o piardă pentru totdeauna.

L

CEL PUȚIN ÎNCĂ CINEVA dintre cei aflați în noaptea aceea în sala de la „Armenonville" împărtășea părerea lui Gauna că se petrece un miracol. Totuși, cei doi martori nu înțelegeau lucrurile în același fel. Gauna plecase în căutarea miracolului și-l întîlnise tocmai cînd părea pierdută orice speranță. Femeia cu mască nu vedea în el o simplă repetare, oricît de miraculoasă ar fi fost ea, a unei stări sufletești; vedea o minune îngrozitoare. Numai că o altă împrejurare, mai personală, a făcut să-i dispară această groază și i s-a înfățișat drept o minune nouă, nespus de vie și de fericită. În această ultimă noapte a marii aventuri, Gauna și fata seamănă cu doi actori care, interpretîndu-și rolurile, au ieșit din situația magică a unei drame și au trecut într-o lume magică.

Cînd, în cele din urmă, l-a descoperit la masa lui îndepărtată — cu fruntea sprijinită în mîini, atît de stingher și de încrîncenat — femeia mascată a alergat spre Gauna. (Blondul a rămas singur în mijlocul mulțimii de dansatori care-l îmbrînceau, întrebîndu-se dacă trebuie să stea s-o aștepte, fiindcă ea îi spusese: „Mă întorc îndată".) Prezența mascatei l-a scos pe Gauna din posomoreala în care îl cufundaseră ultimele pahare băute și isprăvile celor trei zile și trei nopți de nebunie; ea, la rîndul ei, a dat uitării orice prudență, a dat uitării că-și propusese să nu bea și s-a lăsat în voia fericirii de a fi din nou fermecată de soțul ei. Prin aceasta am spus că femeia mascată era Clara. Clara cea din noaptea asta, dar și aceea care îl fermecase în 1927.

În ajun — vorbesc despre anul 1930, se înțelege — îl visase pe *don* Serafín, care-i spusese; „Noaptea cea de a treia se repeta. Ai grijă de Emilio". Pentru Clara, vestea asta a însemnat confirmarea deplină și supranaturală a spaimei sale; nu însă și cauza ei. Dacă tot cartierul știa că Gauna cîștigase la curse și că ieșise cu doctorul și cu băieții, s-ar fi putut oare ca ea să nu afle? Iar lumea din cartier o știa prea bine, ba știa chiar mai multe: unii ziceau că Gauna este „prințul moștenitor al Vraciului, că e abonat la jurnalul Centrului Spiritist și că ieșise acum cu gîndul ascuns de a da din nou de urma aiurelilor și bazaconiilor pe care le văzuse, ori numai i s-o fi părut că le vede, în noaptea a treia de carnaval din 1927".

Din toate aceste pricini, zilele acelea s-au scurs pentru Clara pline de îngrijorare. Apoi în suflet i-a pogorît liniștea. Va merge la „Armenonville" să se întîlnească cu Gauna. Va lupta pentru el. Avea încredere în ea însăși. Clara era o fată curajoasă iar oamenilor lui-

moși apropierea luptei le trezește curajul. A scăpat de aproape toate neliniștile ; îi mai rămăsese o singură problemă de rezolvat și poate că aceasta era numai una de conștiință, o problemă din acelea care, în clipa cînd ți se înfățișează, sînt deja gata rezolvate și care constau doar în a renunța la unele scrupule și precauțiuni ; problema Clarei era să găsească pe cineva care s-o însoțească. Ar fi vrut să se ducă singură ; știa însă că, dacă ajunge singură la „Armenonville", există pericolul că n-o vor lăsa să intre. Firește, însoțitorul cel mai potrivit ar fi Larsen. Era singurul pe care Gauna nu l-ar fi refuzat ; era singurul prieten pe care se puteau bizui. Trebuia să încerce să-l convingă, ceea ce nu era un lucru prea ușor ; Clara s-a străduit din răsputeri să-l ducă la îndeplinire.

După o noapte întreagă de chibzuială, i s-a părut că are mai multe șanse vorbindu-i pe neașteptate, în ultima clipă. Nu trebuia, așadar, să se lase mînată de nerăbdare. În zilele acelea, Larsen își oblojea ultimele urme ale unei răceli. Clara îl cunoștea prea bine pe Larsen și răcelile sale ; și-a zis că pînă luni noaptea va fi însănătoșit pe deplin ; dacă însă îi dă răgazul, Larsen nu va pierde prilejul fie să profite de indispoziția lui pentru a o refuza pe loc, fie, în cazul că acceptase o dată, pentru a se îmbolnăvi iarăși tocmai la țanc.

La ce i-au slujit însă toată elocvența și strategia ? Larsen a clătinat din cap și i-a explicat serios că există riscul ca răceala, care deocamdată nu i-a atins decît un punct de undeva din gît, îndată ce-o stîrnești cît de puțin, să treacă într-un guturai zdravăn. Clara a zîmbit, dezamăgită. Cînd te gîndești la oameni ca Larsen, ai o consolare. Ei sînt aidoma unor coloane neclintite în mijlocul schimbărilor și al degradării universale ; egali cu ei înșiși, fideli măruntului lor egoism, cum îi cauți, așa îi găsești.

Nu s-a dat bătut. Nu-i putea explica totul ; față de tihna înserării aceleia din cartier, față de discuția lor cuminte, ca între doi prieteni vechi, explicația ar fi părut fantasmagorică. Larsen nu s-a arătat prea curios ; dar era inteligent și trebuie să fi înțeles cîtă nevoie are Clara de el ; trebuie să fi fost de acord cu ea. Dacă a refuzat-o, s-ar fi zis că o face ca să scape de unele complicații neplăcute. Bănuiesc că a făcut-o pentru a scăpa de o singură complicație : aceea de a intra într-un local ca acest „Armenonville", care-l intimida atît fiindcă-i era necunoscut, cît și datorită faimei sale. Unii vor găsi lașitatea asta de neînțeles ; nimeni însă nu se cuvine să pună la îndoială prietenia lui Larsen față de Clara și față de Gauna. Sînt sentimente ce nu au nevoie de fapte care să le confirme și s-ar zice că prietenia e unul dintre ele.

Cînd a înțeles că e zadarnic să mai insiste, Clara l-a lăsat pe Larsen să se întoarcă la leacurile și la compresele lui, a căutat un carnețel vechi (îl scosese cu trei zile în urmă din fundul scrinului) și i-a telefonat Blondului. Eu cred că, fiind vorba de misiunea de-a o însoți, Blondul reprezenta „pontul" ei, cum se spune în limbajul curselor. Din lealitate față de Gauna, Clara se străduise ca însoțitorul să fie Larsen ; dar Larsen prezenta un dezavantaj : alături de el, s-ar fi putut, cu toate paharele pe care de bună seamă le golise, ca Gauna s-o recunoască ;

alături de Blond, în schimb, o văzuse doar sub înfățișarea misterioasei femei mascate din 1927 și, zărindu-i din nou împreună, nu va șovăi s-o ia drept cea de atunci. Clara n-avea nici un motiv să creadă că Gauna ar fi recunoscut-o vreodată în femeia aceea mascată.

LI

A TREBUIT să insiste o mulțime spre a-l convinge pe Blond să nu vină s-o ia înainte de unsprezece iar apoi, cînd acesta a sosit, să o ducă direct la „Armenonville". Cu toate astea, nu se cade să-l judecăm aspru. Clara îl chemase : cei mai mulți dintre noi ar fi căzut în aceeași greșeală, închipuindu-ne că o făcuse cu alt scop. Pe o stradă întunecoasă, mărginită de copaci, din Belgrano, tînărul a oprit mașina, s-a apucat să-i spună Clarei cît e de frumoasă, ea și costumul ei de domino, după care a procedat la ultima încercare. În cele din urmă, a priceput că refuzul e sincer ; și-a dat silința să nu pară supărat. Au adus vorba despre prietenii comuni : Julito, Enrique, Charlie.

— Nu i-ai mai întîlnit de mult ? a întrebat Blondul.

— Din 1927. Știi noutatea ?

— Nu.

— M-am măritat.

— Și cum îți merge ?

— Foarte bine. Dar tu ce mai faci ?

— Mai nimic, a răspuns Blondul. Studiez dreptul, din obligație. Mă gîndesc tot timpul. Știi la ce ?

— Nu.

— La femei și la mașini. Merg, bunăoară, pe stradă și-mi zic : Ia treci tu pe partea cealaltă ; fetița asta din fața ta pare frumușică. Sau mă gîndesc la mașini. La drept vorbind, la mașina asta pe care mi-am cumpărat-o. N-ai băgat de seamă că nu mă mai duce Julito cu Lincolnul lui ? Mi-am cumpărat nu de mult mașina asta.

Era o mașină verde. Clara a lăudat-o și s-a străduit s-o privească cu interes.

— Da, nu-i urîtă, a continuat Blondul. Marca Auburn, 8 cilindri, 115 cai putere, o viteză de nu-ți vine să crezi. Te plictisesc ? M-am făcut atît de pisălog, că prietenii l-au tras la sorți pe Charlie să mă roage el în numele tuturor să nu-i mai bat la cap cu nici un Auburn.

Clara l-a întrebat de ce nu studiază ingineria.

— Dar ce-ți închipui, că am habar de mecanică ? Nici poveste. Dacă tărăboanța asta ne lasă în drum, să nu te aștepți de la mine să-i fac ceva ; nu ne rămîne decît s-o lăsăm baltă în stradă. Mă pricep la literatura despre mașini, nu la știință. Te asigur că-i o literatură foarte proastă.

Au ajuns la „Armenonville". Cu destulă greutate, Blondul a găsit un loc unde să-și lase mașina. Clara și-a pus masca pe față. Au intrat.

LII

INTRÎND la „Armenonville", Clara s-a întrebat cum ar putea să afle dacă venise, cum ar putea să-l găsească în mulțimea aceea ? Orchestra cînta *Horses*, o melodie deja învechită. Si-

gur că dacă ați asculta-o vi s-ar părea banală și plicticoasă. Pe Clara a tulburat-o ca ceva de pe altă lume și prevestitor de nenorocire : din noaptea aceea, n-o s-o mai poată auzi vreodată fără să se cutremure. Și-a dat seama că e atît de înspăimîntată, că nu ar fi în stare să-l vadă nici dacă l-ar avea în fața ochilor. Domnul în frac și cu meniul în mînă se înclina ușor dinaintea ei și a Blondului ; au pornit-o pe urmele lui, printre oamenii mascați.

În clipa cînd s-au luat pe urmele bărbatului aceluia țeapăn și îmbrăcat în negru, printre oamenii mascați care dansau, strigau și suflau în niște fluiere sîcîitoare și lipsite de expresie — sau expresive tocmai fiind atît de sîcîitoare — Clara s-a întrebat dacă nu cumva pătrunsese într-o încăpere magică, unde noaptea a treia a carnavalului din 1927 urma să se repete. „Numai de nu l-aș întîlni", și-a zis în gînd. „Numai de nu l-aș întîlni. Dacă nu-l întîlnesc, nu mai poate fi vorba de nici o repetare." De fapt, nu-i era teamă că lucrurile se vor repeta. Nu prea-i părea cu putință să se întîmple vreo minune. Omul în negru i-a condus pînă la bar.

Încruntîndu-și sprîncenele și vorbind pe un ton grav, de parcă i-ar fi împărtășit ceva grozav de important, Blondul i-a explicat : „I-am dat un bacșiș gras. Să vezi că ne face rost de masă". Clara a observat că, vorbind, Blondul își mișcă mult buzele. Dintr-un motiv neștiut, faptul a impresionat-o. Cîteva ore mai tîrziu, cînd închidea ochii, îi apăreau niște buze ce se mișcau cu o vioiciune dezgustătoare și, alături de acestea, o jucărie pe care o avusese în copilărie : un fel de minge de gumă, reprezentînd o mică față foarte albă. Cineva i-o arătase, zicînd : „Agapito, scoate limba". Schimonosită sub apăsarea degetelor, fetișoara scotea o limbă roșie ce părea că nu se mai sfîrșește. Fața asta, precum și obrazul lătăreț de paiață, cu uriașa lui gură căscată în care trebuia să arunci cu monedele, așa cum cerea jocul acela pe care i-l dăruise o mătușă cînd a împlinit patru ani, îi dădeau, totdeauna cînd își amintea de ele, o ușoară senzație de greață.

Blondul a invitat-o la dans. Ea își zicea : „Mai bine să nu-l întîlnesc. Dacă nu-l întîlnesc, nu mai poate fi vorba de nici un fel de repetare". Tocmai își spunea aceste cuvinte cînd l-a zărit. În aceeași clipă a uitat de tot și de toate : au dispărut Blondul, dansul, gîndul de dinainte. Ca mînată de vijelie, cu inima gata să i se frîngă de duioșie, a alergat spre Gauna. Văzînd că e fără Valerga și fără băieți, a fost încredințată că presentimentele ei sînt niște sminteli și că nu-i amenință nici o primejdie.

Mai tîrziu a spus că ar fi trebuit să aibă o bănuială, dar n-a fost în stare ; ar fi trebuit să înțeleagă că prea se petrec toate plăcut și lesne, de parcă ar fi lucrat o vrajă. Atunci însă, n-a fost în stare să înțeleagă ; sau, dacă a înțeles, nu a putut scăpa de sub stăpînirea acestei forțe. Iată grozăvia ascunsă a vrajei : te vrăjește. Clara a simțit că o îmbată și o învăluie. A încercat să reziste, pînă cînd, în cele din urmă, a lăsat s-o cuprindă ceea ce i s-a părut a fi fericirea. În clipa aceea scurtă, dar de o mare profunzime, a fost așa de fericită, încît a părăsit-o orice prudență. Atît a fost de ajuns pentru ca destinul să-i scape din mînă.

Fără ca cineva să i-o fi cerut, un chelner le-a adus șampanie. Au băut, privindu-se în ochi. Cu un ton voit solemn, Emilio a zis :

— Poate mi-am închipuit că iubesc două femei. Acum văd că în viața mea n-a fost decît una.

Ea a înțeles că o recunoscuse. Și-a întins brațele spre el, l-a prins de mînă, și-a ascuns obrazul în mantie și a plîns de fericire. A fost cît pe-aci să-și scoată masca, dar și-a amintit că plînsese și și-a zis că trebuie mai întîi să se privească într-o oglindă. A invitat-o la dans. În brațele lui Gauna s-a simțit încă mai fericită și în deplină siguranță. În clipa aceea, au răsunat niște talgere stridente, melodia s-a schimbat într-una mai repede și mai săltăreață iar toți dansatorii, împinși parcă de la spate de o veselie diabolică, s-au prins de mînă într-un șir lung și au început să alerge șerpuind prin sală. Talgerele au sunat iarăși și Clara s-a pomenit în brațele unui bărbat cu mască iar pe Gauna l-a văzut cu o altă femeie. A încercat să se desprindă din brațele bărbatului ; acesta a apucat-o cu nădejde și, uitîndu-se în sus, a izbucnit într-un hohot de rîs teatral. Clara a văzut că Gauna o privește neliniștit, zîmbind trist și resemnat. Dansul i-a despărțit. I-a despărțit într-un chip îngrozitor.

— Îmi dați voie, stimată domnișoară, să fac prezentările, a zis bărbatul mascat, fără a se opri din charlestonul pe care-l dansau. Eu sînt scriitor, poet și din cînd în cînd jurnalist, și sînt dintr-una din cele douăzeci și ceva de republici surori. Dumneavoastră știți cîte sînt ?

— Nu, a răspuns Clara.

— Nici eu. Dar ajunge să știm că sînt surori, nu-i așa ? Și ce mai surori ! Un colier strălucitor de fetișcane, care de care mai tînără și mai frumoasă. Fără doar și poate însă, cea mai frumoasă e aceea cu chipul Buenos Aires-ului, patria dumneavoastră, domnișoară. Doar n-o să-mi spuneți că nu sînteți argentiniană.

— Sînt argentiniană.

— Știam eu. Ce oraș mai e și Buenos Aires-ul ăsta ! Am sosit ieri și încă n-am ajuns să-l cunosc. E Parisul Americii, nu vi se pare ?

— Nu cunosc Parisul.

— Cine poate zice că-l cunoaște ? Eu mi-am făcut studiile acolo, în Orașul universitar, dar vă închipuiți că aș îndrăzni să spun că-l cunosc ? Nici pomeneală. Unii sînt de părere că numai în Italia poți descoperi lucruri noi ; ăștia cred că frumusețea Parisului e prea artificială și ordonată. Ei bine, eu nu-s nicidecum de părerea domnilor ăstora, eu am descoperit ceva la Paris. Asta a fost într-o noapte de sîmbătă, cam spre sfîrșitul iernii, pe cînd mă întorceam acasă, după ce cinasem împreună cu niște prieteni, oameni plăcuți cu toții, cam pe la trei dimineața. Nu la trei ; la trei și douăzeci, ca să fiu exact. Atunci am descoperit piața Concordiei. Ce spuneți despre piața Concordiei ?

— Nimic. N-o cunosc.

— Trebuie s-o cunoașteți, cît de curînd. Ei bine, în noaptea aceea eu am descoperit piața Concordiei. Era acolo, cu toate luminile ei, cu jocurile ei de apă strălucitoare, și, în afară de mine, nimeni care s-o vadă. Banchetul era acolo : tartinele și pateurile pe masă, șampa-

nia gata să curgă în valuri, lumînările în candelabrul de argint, mantilele de dantelă, lacheii în livrea cu nasturi de bronz, totul pregătit, totul aranjat pentru niște comeseni absenți. Dacă n-aș fi trecut eu, toată sărbătoarea asta s-ar fi irosit zadarnic.

Cînd orchestra a tăcut, ca un artist adevărat, bărbatul și-a încheiat și el discursul ; dar în clipa asta plăcută, însăși dorința sa de perfecțiune i-a jucat renghiul, căci a deschis brațele pentru ca finalul să fie mai patetic. Clara a luat-o la goană prin mulțime.

LIII

A ALERGAT SPRE LOCUL unde bănuia că se află masa lui Gauna. N-a găsit-o. A căutat-o mereu mai grăbită, pentru că îi era teamă că mascatul se va lua după ea. Cînd a văzut că orchestra se află în celălalt capăt al sălii, a crezut că se rătăcise. Pe urmă și-a adunat gîndurile : acum cîntau un tangou, așa că nu putea fi aceeași orchestră. Cea de jazz se afla într-un capăt al salonului ; cea obișnuită, în celălalt. La un moment dat, a simțit că i se face rău și e grozav de amețită. E cu putință ca cele două pahare de șampanie băute cu Emilio să-i fi produs starea de mulțumire de acum cîtva timp și, cine știe, poate și clipa de abandon și de siguranță ; dar nu tulburarea asta. Era limpede că e înspăimîntată ; dacă nu voia să piardă totul, trebuia să se stăpînească. Clara s-a îndreptat spre bar.

Ca într-un delir, se zărea pe ea însăși pășind printre măștile grotești. Nu cred că dedublarea ei trebuie pusă pe seama vanității feminine ; nu cred că ea face parte dintre femeile, sau poate s-ar cădea să spun dintre persoanele, atît de numeroase, care, într-o situatie îngrozitoare, se gîndesc numai la ele. Se vedea pe ea însăși din afară deoarece, într-un fel, rămăsese afară din ea însăși. Într-adevăr, i se părea că nu mai depinde de vointa sa proprie, ci de o alta, mai puternică, venită de sus și care pusese stăpînire asupra întregului salon. Gauna, Valerga, băieții, Blondul, bărbatul cu mască, toti își pierduseră propria vointă, înlocuită fiind de vointa asta străină. Nici unul nu-și dădea seama de asta în afară de ea ; de aceea vedea totul, chiar și pe sine însăși, din afară. Dar Clara și-a spus că asta nu-i decît o amăgire : nici ea nu e în afară ; și pe ea, ca pe toți ceilalți, o stăpînește destinul.

Așa cum se așteptase, destinul luase frîiele în mîna lui. Pe cînd se gîndea la asta, a înțeles într-o străfulgerare că nu-i adevărat ce gîndise, a înțeles, pesemne, că lumea nu-i chiar atît de ciudată ; sau, mai bine zis, că e ciudată într-un anume fel al ei, neașteptat sau întîmplător, dar niciodată supranatural.

A privit în direcția unde bănuia că e masa lui Gauna. I s-a părut că o descoperise. N-a recunoscut oamenii care stăteau la ea. Îndată apoi, nebună de fericire, l-a zărit pe Gauna stînd între oamenii aceia. Îndată apoi, plină de groază, i-a recunoscut și pe ei : erau Valerga și băieții. Totul s-a petrecut în cîteva clipe.

Lîngă ea, la bar, a apărut Blondul. Era grozav de vesel ; zîmbea cu buzele lui ce n-aveau astîmpăr și vorbea. Ce-o mai fi vrînd și afurisitul ăsta ? s-a gîndit ea. Jumătate uimită, jumătate dezgustată, îl asculta ca și cum Blondul s-ar fi aflat undeva foarte departe, într-o altă lume, de unde neroada lui dorință de a i se vîrî în suflet își croia cale pînă la ea. Despre ce-i vorbește oare afurisitul ăsta ? Despre cît e de bucuros că a găsit-o. Și-o întreba, împiedicîndu-se întruna și plin de stîngăcie, dacă a crezut adevărate toate lucrurile rele pe care i le spusese despre sine. Vorbea cu atîta umilință, încît ea, de milă, i-a zîmbit.

Întorcîndu-și ochii, și-a dat seama că Gauna o văzuse zîmbind. Se uita acum la ea, cu o expresie întunecată. Părea nu atît supărat, cît mai degrabă disperat și trist.

LIV

CU O GROAZĂ plină de uimire, Clara a urmărit mișcările lui Gauna. Încremenită, copleșită de spaima că, sub ochii ei, totul se împlinește în chip magic, întocmai așa cum presimțise în seara aceea ploioasă, a văzut că Gauna îi spune ceva lui Valerga, se ridică, pune niște bani pe masă și pleacă încet împreună cu prietenii lui.

Orchestra tăcuse. Lumea s-a întors pe la mese. A fost o clipă stranie, în care s-au înstăpînit tăcerea și liniștea (prin contrast, desigur, cu zarva de dinainte). Clara a înțeles că temerile ei se confirmaseră : începînd cu un

moment anume, imposibil de precizat, timpul de acum se întîlnise cu cel din 1927. Apoi lucrurile s-au precipitat : orchestra s-a dezlănțuit, Clara a alergat după Gauna, Blondul a ajuns-o din urmă și a apucat-o de braț, ea a izbutit să-i scape, dar n-a putut străbate decît foarte încet și anevoie prin sala ce se umpluse iarăși de dansatori. A ajuns la ușă, a ieșit în fugă afară, dar nu i-a zărit nici pe Gauna, nici pe ceilalți. S-a întors înapoi. S-a îndreptat spre portar — un bărbat foarte înalt, îmbrăcat într-o livrea roșie peste măsură de largă, cu nasturi auriți, și avînd un cap mic, ca de vultur, cu niște ochi mici, privind printre gene cu o expresie ironică — și l-a întrebat :

— Nu cumva ați văzut niște domni care au plecat ?

— Au venit și au plecat o grămadă, a răspuns portarul.

— Erau cinci la număr, l-a lămurit fata, încercînd să-și înăbușe nerăbdarea. Un domn mai în vîrstă și patru tineri. Nu erau mascați.

— Urît din partea lor, răspunse portarul. Aici toți sîntem mascați.

Clara li s-a adresat celor doi băieți de la garderobă. (Și-a dat seama că Blondul se ține, timid, pe urmele ei.) Unul dintre ei a răspuns : „Mi se pare că da" ; celălalt însă a spus că n-a văzut nimic.

— Acum de curînd ? a întrebat-o. Cinci și necostumați ? N-aveau nici măcar mască ? Și nici măcar nasuri ? Nu, domnișoară : mi i-aș aminti perfect.

Celălalt, cînd Clara și-a îndreptat ochii spre el, a ridicat din umeri și a dat din cap ambiguu.

Clara s-a întors către Blond.

— Pot să te rog ceva ? l-a întrebat.

— Orice, a răspuns Blondul.

Clara l-a apucat de mînă și au alergat amîndoi spre ieșire. I-a spus :

— Du-mă cu mașina ta.

— Numai o clipă, s-a rugat Blondul. Să-mi caut pălăria.

Clara nu i-a dat drumul de mînă.

— O cauți pe urmă, a îngînat ea. Acum nu avem timp. Iute !

S-au îndreptat în goană spre mașină. Cineva fugea în spatele lor ; li s-a părut că-i urmărește ; urmăritorul a reușit să arunce ceva prin fereastră : pălăria Blondului. După o manevră spectaculoasă și un scrîșnet fioros de cauciucuri, Blondul a început să gonească pe Centenario, mîndru pesemne de Auburn-ul său. Clara i-a spus s-o ia mai întîi spre lacuri, apoi spre pădure. Au străbătut încet potecile din pădure. Clara îi cerea să lumineze cu farurile printre copaci. Era foarte îngrijorată.

— Ce se întîmplă ? a întrebat-o Blondul.

— Nu se întîmplă nimic, a răspuns ea.

— Cum nu se întîmplă nimic ? Nu te porți frumos cu mine, i-a reproșat Blondul. Azi n-ai făcut toată ziua decît să te slujești de mine, fără să-mi spui ce urmărești. Poate dacă aș ști, aș putea să te ajut. Lămurește-mă și pe mine.

— N-am timp, i-a răspuns Clara.

Blondul insista.

— Nu m-ai crede, i-a spus Clara. Și nici n-are importanță că mă crezi sau nu. Dar e adevărul adevărat și e groaznic. Dacă mai zăbovim mult, n-o s-o putem evita.

— Ce anume n-o să putem evita ? Îți închipui că, bîjbîind cu farurile astea, o să dăm de urma cuiva ? Ar însemna să avem un noroc chior. Pe cine cauți ?

— Pe soțul meu. Era și el la dans. Ne-a văzut.

— O să-i treacă, a zis Blondul.

— Nu-i vorba de asta. N-ai înțeles bine. A ieșit cu niște amici, cu niște așa-ziși prieteni. Adică așa-și închipuie el, că-i sînt prieteni, însă ei o să-l omoare.

— De ce ? a întrebat Blondul.

Au luminat cu farurile pe sub podurile de la calea ferată.

Clara i-a răspuns cu altă întrebare :

— Îți amintești de carnavalul din 1927 ?

— Îmi amintesc, a răspuns Blondul. Îmi amintesc că ți-am ajutat să scoți afară de la „Armenonville“ pe un tînăr căruia-i purtai grija.

— Tînărul acela e acum soțul meu, a spus Clara. Îl cheamă Emilio Gauna. L-am cunoscut în noaptea aceea.

— M-ai rugat să-ți ajut să-l iei de acolo. Eu nu prea voiam să mă vîr în povestea asta, dar te-am văzut așa de îngrijorată, că n-am fost în stare să zic nu.

În noaptea aceea din 1927, cînd să-l ia de acolo, Gauna le dăduse destulă bătaie de cap. Era băut bine. Blondul i-a mai turnat un pahar. „Nu mă pricep la treburi de astea, a zis,

fiindcă eu nu beau, dar s-ar putea să aibă efect". Și a avut, într-adevăr : l-au scos fără greutate și l-au urcat într-un taxi. „Unde-l trimitem ?" a întrebat Blondul. Clara n-a vrut să-l lase singur. Au urcat toți trei și s-au învîrtit de ici-colo prin Palermo. În cele din urmă, Blondul și-a amintit că Santiago și Mutul, îngrijitorii de la clubul K.D.T., locuiesc acum în căsuța de la debarcaderul lacului și, după multe stăruinți, a izbutit s-o convingă să-l lase pe bețiv acolo. I-a întîmpinat Mutul, fiindcă Santiago nu era acasă în noaptea aceea. Gauna a rămas acolo, culcat pe un pat de lemn și acoperit cu o manta cenușie. Drept răsplată, Clara i-a îngăduit Blondului s-o conducă acasă. Blondul a zis : „Prietenul tău se află pe mîini bune. Sînt niște oameni grozavi. Îi cunosc de cînd mă știu. Erau îngrijitori la club încă de pe vremea cînd îl conducea Rossi și au rămas și sub Kramer, pînă la sfîrșit. Îmi aduc aminte cum se mai aprindeau cînd jucam împotriva celor din Urquiza sau a celor de la «Sportivo Palermo» ; numai că totdeauna pierdeam."

Gîndindu-se la toate astea, ori poate din cauză că ele îi aminteau de copilărie, s-a simțit la început tulburat ; totuși, îndată după aceea, a ajuns să-și dea seama că fata se jucase cu el de două ori pînă acum, de două ori pînă acum îi dăduse speranțe, pentru ca apoi, fără nici un scrupul, să se slujească de el în combinația cu alt bărbat. S-a înfuriat foarte tare. A oprit brusc mașina.

— Știi ceva, fetițo ? a întrebat-o cu o voce pe care ea nu i-o cunoștea.

Trăsese frîna, oprise motorul. Sprijinit de portieră, cu o mînă pe volan, cu pălăria împinsă pe ceafă, o privea printre gene cu o înfățișare disprețuitoare și posomorîtă.

— Știi ceva ? M-am săturat. M-am săturat de slujba asta.

— Care slujbă ? a întrebat Clara.

— De-a mai face pe servitorul tău și al smintelilor tale.

— Te implor, să căutăm mai departe. O să-l omoare pe Emilio.

— Auzi, cică o să-l omoare ! Omul ăsta te face să-ți pierzi mințile. Aceeași poveste ca și data trecută.

Blondul a încercat s-o îmbrățișeze și s-o sărute.

— Fii bun, l-a rugat Clara, fii, te rog, bun și ascultă-mă. Data trecută era cît pe-aci să-l omoare.

— De unde știi ?

— Îți explic. Nu-l cunoșteam. L-am cunoscut în noaptea aceea, la dans. Și am știut în aceeași clipă că trebuie să-l scot de acolo, fiindcă oamenii aceia au de gînd să-l omoare.

— Intuiție curată, nu-i așa ?

— Nu știu, îți jur. Nu ți-am spus decît ție ce am presimțit în noaptea aceea. Nu i-am spus nici lui, nici tatălui meu. Înainte de a muri, tata m-a sfătuit să am grijă de Emilio. Tata mi-a spus...

Ca și cînd i-ar fi pierit atît sensibilitatea, cît și scrupulele, Clara a spus în clipa aceea o minciună. Faptul că umbrește cu o minciună amintirea părintelui ei mort i se părea o cale josnică, dar nu s-a oprit din drum. A înțeles că, dacă ar fi rostit : „Tata mi-a vorbit de toa-

te astea pe patul de moarte și în vis", în fața Blondului, argumentul n-ar mai fi avut nici o greutate. Era sigură că temerile îi sînt cumplit de adevărate și voia ca Blondul s-o ajute.

— Tata mi-a spus: „Cea de a treia noapte se va repeta. Ai grijă de Emilio".

Deși tatăl ei îi spusese vorbele astea în vis, Clara nu credea că, în esență, mințise, așa încît, continuîndu-și spusele, în vocea ei nu s-a produs nici o schimbare.

— Emilio urma să moară în timpul carnavalului, a zis Clara. Acum înțeleg totul: fără ca eu să știu ceva, tata m-a trimis data trecută să-l caut, ca să-i tai firul destinului. Acum trebuie să am grijă să nu și-l reia din punctul unde și l-a părăsit; dar poate că deja e prea tîrziu.

Drept reacție, Blondul a întrebat-o:

— Cum poți crede așa ceva?

— Tu nu crezi? a întrebat ea. Știi ce mi-a spus nu de mult Emilio? Că în noaptea aceea din 1927 a plecat împreună cu prietenii lui.

— În ce hal era, i-ar fi putut trece prin cap orice.

— Ascultă-mă, te rog. Mi-a spus că era singur la o masă, că m-a văzut la bar, că eu ți-am zîmbit ție iar asta l-a înfuriat încît a plecat cu prietenii lui. Ei bine, toate astea nu s-au întîmplat data trecută; înțelege-mă bine: nimic din toate astea nu s-au întîmplat data trecută; toate s-au petrecut acum și întocmai după cum mi-a spus el. Emilio a văzut lucrurile astea întîmplîndu-se pentru că ele fac parte din destinul lui. A văzut ceea ce trebuia să aibă loc data trecută și ceea ce tocmai are loc acum.

Și mi-a mai spus că, din pricina unor bani, s-a bătut cu cuțitul în pădure cu unul dintre ei, pe care-l cheamă Valerga și care-i un ucigaș. Dacă nu-l împiedicăm, Valerga o să-l omoare.

— Cîtă crezare-i mai dai lui Emilio ăsta al tău...

— Tu nu-l cunoști pe Valerga.

Blondul a zis:

— Hai să mai căutăm.

Au colindat iar prin pădure, ajutîndu-se cu lumina farurilor. După o vreme, Blondul a ajuns la casa de la debarcader și i-a rugat pe Santiago și pe Mutul să caute și ei.

LV

IAR CU EMILIO GAUNA ce s-a întîmplat în vremea asta?

Într-o poiană din pădure, cu băieții împresurîndu-l de jur împrejur ca o haită de cîini înverșunați și avînd în fața ochilor cuțitul lui Valerga, era fericit. Nicicînd nu-și închipuise că e atît de viteaz și că pe lume poate exista atîta curaj. Luna strălucea printre copaci iar el o vedea oglindită pe lama micului său cuțit și vedea că mîna care îl ține nu-i tremură. Curajul nu e totul, îi spusese *don* Serafín Taboada odată; *don* Serafín Taboada știa mult mai multe decît el, dar el știa ce mare năpastă e să crezi despre tine că ești laș. Iar acum știa că e curajos. Și mai știa că nu se înșelase niciodată asupra lui Valerga: cînd e vorba să lupte, acesta e curajos. Într-o încăierare cu cuțitul, cu

greu îi puteai face față. N-avea importanță de ce se bat. Și-or fi închipuit pesemne că el cîștigase la curse mai mulți bani și urmăreau să-l jefuiască ? Motivul, care-o fi fost, era doar un pretext : n-avea importanță. Cu totul nedeslușit, i s-a părut că mai fusese cîndva aici, la ora 'asta, în poiana asta, printre copacii ăștia ce se înălțau uriași în noapte : clipa asta o mai trăise odată.

A știut, ori pur și simplu a simțit, că, în sfîrșit, își regăsește destinul și că acesta tocmai e pe cale să se împlinească. L-a cuprins, încă o dată, fericirea.

Nu și-a văzut doar curajul, care se oglindea, odată cu luna, pe tăișul strălucitor al cuțitului ; și-a văzut sfîrșitul triumfător, moartea plină de măreție. Încă din 1927, Gauna întrezărise cele aflate dincolo. Acum și le-a amintit sub chipul unei închipuiri : numai așa îți poți aminti propria moarte. S-a pomenit intrînd iarăși în visul avut noaptea trecută, în magazia șchiopului Araujo, visul acela cu eroii. A înțeles pentru cine e întins covorul roșu și a pășit pe el fără șovăire.

Necredincios ca toți bărbații, nu și-a îndreptat măcar o dată gîndul la Clara, iubita lui, înainte de a muri.

Mutul a găsit trupul.

JURNAL din „RĂZBOIUL PORCULUI“

I

Luni, 23 iunie — miercuri, 25 iunie

ÎNCEPÎND DE LUNEA trecută, Isidoro Vidal, cunoscut în cartier drept *don* Isidro, nu ieșea practic din casă și nu mai dădea ochii cu nimeni. Sigur că unul sau altul dintre vecini și mai ales fetele de la atelierul de croitorie, aflat în încăperea de vizavi, îl mai surprindeau cîteodată afară din bîrlog. În hardughia aceea înțesată de oameni, ca să ajungi la baie, erai nevoit să treci prin două *patio*-uri. Ferecat în cele două camere, a lui și a fiului său, aflată alături, a fost, în tot răstimpul acesta, rupt cu totul de lume. Băiatul, care susținea că e în urmă cu somnul, căci lucra ca supraveghetor la școala serală de pe strada Las Heras, pierdea veșnic ziarul pe care tatăl lui îl aștepta cu nerăbdare și uita mereu să ducă radioul la un electrician, așa cum promisese. Lipsit de aparatul ăsta străvechi, Vidal nu putea asculta „taifasul la gura sobei“ rostit zilnic de un oarecare Farrell, despre care se zvonea că e șeful secret al Tinerilor Turci, o mișcare ce a strălucit întocmai ca o stea iute stinsă în lunga noastră noapte politică. În fața prietenilor săi, care îl detestau pe Farrell, Vidal îi lua apărarea, chiar dacă numai cu jumătate de gură ; e drept că găsea deplorabile argumentele șefului, mai degrabă exaltate decît rezonabile, și îi condamna calomniile și minciunile ; însă

nu-și ascundea admirația pentru harul lui de orator, pentru căldura din vocea aceea atît de a noastră și, susținînd că e obiectiv, recunoștea că, aidoma tuturor demagogilor, și acesta are meritul de a conferi milioanelor de paria conștiința propriei demnități.

Pricina acestei izolări — prea îndelungată pentru a nu deveni periculoasă — a fost o durere vagă de măsele și obiceiul de a-și duce mîna la gură. Într-o după-amiază, întorcîndu-se din spatele casei, s-a pomenit cu mirare că cineva îl întreabă :

— Ce e cu dumneavoastră ?

Și-a luat mîna de la obraz și s-a uitat uimit la vecinul său Bogliolo. Într-adevăr, acesta îl salutase. Vidal a răspuns politicos :

— Nimic, domnule.

— Cum nimic ? a protestat Bogliolo, care, dacă te uitai bine la el, avea ceva ciudat în înfățișare. De ce vă țineți mîna la gură ?

— O măsea. Mă doare. Nu-i cine știe ce, a răspuns el zîmbind.

Vidal era mai degrabă mic de statură și subțire ; părul începuse să i se rărească și avea o privire tristă, care devenea foarte blîndă cînd zîmbea. Lunganul a scos din buzunar un carnețel, a scris un nume și o adresă, a rupt foaia și i-a dat-o, spunîndu-i :

— Un dentist. Duceți-vă chiar acum. Vă face ca nou.

Vidal s-a grăbit să se ducă la cabinet în aceeași după-amiază. Frecîndu-și mîinile, dentistul i-a explicat că, de la o anumită vîrstă, gingiile se înmoaie pe dinăuntru, ca și cum ar fi din nou ; din fericire însă, știința are acum la îndemînă un leac eficace : scoaterea tuturor

dinților și înlocuirea lor cu alții mai buni. După ce a menționat o sumă globală, omul s-a apucat să-l măcelărească ; în sfîrșit, peste carnea vie, a fixat măselele și dinții cei noi, spunînd :

— Puteți închide gura.

Atîta doar că durerea, corpurile acelea străine, ba chiar și neplăcerea psihică prilejuită de confruntarea cu oglinda nu-i dădeau voie s-o facă. Cînd s-a trezit a doua zi, Vidal se simțea rău și avea febră. Băiatul l-a sfătuit să se ducă la dentist ; el însă nu mai voia nici să audă de tipul acela. A zăcut mai departe în pat, bolnav și abătut, fără a îndrăzni, în primele douăzeci de ore, să bea măcar un *mate*. Starea de slăbiciune îi sporea și mai mult deprimarea ; febra era un pretext să rămînă în cameră și să nu dea ochii cu nimeni.

Miercuri, 25 iunie, a hotărît să pună capăt acestei situații. O să se ducă la cafenea, să-și joace partida obișnuită de *truco* [1]. Și-a zis că seara e cel mai nimerit moment pentru a se înfățișa prietenilor săi.

Abia a intrat în cafenea, că Jimi (Jaime Newman, născut din părinți irlandezi, dar care nu știa o boabă englezește ; era înalt, blond, cu pielea trandafirie și avea șaizeci și trei de ani) l-a salutat cu următorul comentariu :

— Îți invidiez rîșnița.

O vreme, Vidal s-a simțit alături de sărmanul Néstor Labarthe, care, după cum a ieșit atunci la iveală, îndurase aceleași chinuri. Făcîndu-și să-i joace o proteză care bătea ușor

---

[1] Joc de cărți (la care participă doi, patru sau mai mulți jucători perechi).

în cenușiu, Néstor a rostit aceste vorbe misterioase :

— Ca să știi și tu : despre una din urmări, e mai sănătos să nu vorbești.

Ca în fiecare seară, băieții s-au așezat la masa lor de joc obișnuită din cafeneaua Canning, aflată în piața Las Heras. Cuvîntul „băieții" pe care-l foloseau pentru a se numi ei între ei nu ascundea nici un fel de intenție întortocheată și subconștientă de a se întineri cu ajutorul lui, așa cum afirma Isidorito, băiatul lui Vidal, ci se datorește faptului că odinioară chiar fuseseră tineri și că, pe vremea aceea, își dădeau acest nume cu deplină îndreptățire. Isidorito, care nu deschide gura pînă nu se consultă cu doctorița aceea a lui, clatină doar din cap și preferă să nu discute, ca și cînd tatăl lui s-ar fi încurcat în plasa propriilor argumente găunoase. În privința faptului că e mai bine să nu discute, Vidal îi dădea dreptate. Nu ne înțelegem unii cu alții vorbind. Sîntem de partea sau împotriva cuiva așa cum o haită de cîini atacă ori resping un dușman întîmplător. Ei, bunăoară — cînd își aducea aminte, Vidal se ferea să spună „băieții" — își trec timpul alături, la masa de joc, ba chiar și-l petrec cît se poate de bine, nu pentru că se înțeleg sau se aseamănă cine știe cît între ei, ci prin forța și în virtutea obișnuinței. S-au obișnuit cu ceasul și cu locul acela, cu fernetul și cu cărțile de joc, cu figurile, cu stofa și culoarea îmbrăcăminții, în așa fel încît, în grupul lor, nu mai poate avea loc nici o surpriză. O dovadă ? Dacă Néstor — prietenii rosteau în glumă Nestór, cu „r" franțuzesc — începea să spună că uitase ceva, Jimi,

căruia, fiindcă era atît de vioi și de inventiv, îi ziceau Maestrul de ceremonii, încheia fraza cu cuvintele :

— De cu totul.

Iar Dante Révora îi făcea în necaz :

— Nu-i așa că ai uitat de cu totul ?

Degeaba încerca să-i convingă Néstor — cu fața lui care-și păstrase rotunjimea din tinerețe, cu ochișorii-i rotunzi ca de găină și cu aerul că vorbește totdeauna serios — că e vorba de o greșeală făcută în îndepărtata-i copilărie, dar care i-a rămas, cum se zice ? ca un fix... Nu-l ascultau. Și nu-l ascultau nici atît cînd îl dădea de exemplu pe Dante, care se încăpățîna să spună *delicvent* în loc de *delincvent*, fără ca vreunul dintre ei să nu-i arate respectul datorat unui om cultivat.

Cum în amintirea lui noaptea de 25 va lua înfățișarea unui vis, ba chiar a unui coșmar, e bine să menționez cîteva amănunte concrete. Cel dintîi care-mi vine în minte este că Vidal a pierdut toate partidele. Faptul nu trebuie să ne mire, cîtă vreme adversari îi erau Jimi, care nu are nici un scrupul și e șiretenia întruchipată (uneori Vidal îl întreba, în glumă, dacă nu cumva își vînduse și el sufletul, ca Faust), Lucio Arevalo, cîștigătorul mai multor campianatele de *truco* desfășurate la „La Paloma" de pe strada Santa Fe și Leandro Rey, poreclit Forțosul. Pe acesta din urmă, brutar de meserie, se cade să-l deosebim de ceilalți băieți datorită faptului că nu e pensionat și că e spaniol. Deși cele trei fiice ale sale — ambiția le va aduce pieirea — îl cicăleau să se lase de slujbă și să se ducă după-amiaza să stea la soare cu prietenii în piața Las Heras,

bătrînul nu se clintea de lîngă aparatul de taxat. Om rece și egoist, strîns la pungă, primejdios în afaceri și la masa de joc, Rey le călca pe nervi celorlalți din pricina unui defect nevinovat : cînd era vorba de mîncare, chiar de n-ar fi fost la mijloc decît brînza și alunele americane servite odată cu fernetul, se lăsa, fără a se ascunde cîtuși de puțin, în voia unei lăcomii pline de nerăbdare. Vidal zicea : „Mi-e așa de silă de el atunci, că mi se întunecă mintea și aș vrea să-l văd mort". Arévalo, fost ziarist, care, o bucată de vreme, a scris cronici teatrale pentru o agenție de presă internă, era cel mai citit. Dacă nu strălucea prin harul vorbirii ori prin inteligență, recurgea cîteodată la un fel de ironie creolă, cuminte și potrivită împrejurării, care te făcea să-i treci cu vederea slutenia. Slutenie agravată de o neglijență ce creștea odată cu anii. Barba rasă de mîntuială, ochelarii soioși, un chiștoc lipit de buza de jos, saliva plină de nicotină adunată la colțul gurii, mătreața de pe *poncho*, toate veneau să completeze înfățișarea acestui personaj astmatic și suferind. Partenerii lui Vidal în partida aceea au fost Néstor, ale cărui trucuri erau cu totul nevinovate, și Dante, un bătrîn ce nu s-a remarcat niciodată prin agerime, și care acum, surd și miop cum era, trăia retras în carapacea lui de carne și oase.

Pentru ca imaginea acestei nopți să rămînă vie în amintire, mai pomenesc încă un amănunt legat de ea : frigul. Era atît de frig, că tuturor celor din cafenea le-a venit același gînd : să-și sufle în palme. Cum Vidal nu putea crede că n-a rămas pe undeva vreo ușă ori

vreo fereastră deschisă, din cînd în cînd își arunca ochii de jur împrejur. Dante, care era furios cînd pierdea (în mod inexplicabil, atașamentul neclintit față de echipa de fotbal „Excursionistas“ nu-l învățase să întîmpine stoic înfrîngerile), l-a ocărît că nu-i atent la joc. Arătîndu-l pe Vidal cu degetul, Jimi a exclamat :

— Moșulică lucrează pentru noi.

Vidal îi măsura gura umedă și țuguiată, mustață care, pesemne din cauza temperaturii scăzute, i se năzărea că e acoperită de zăpadă, și nu putea decît să admire vioiciunea prietenului său.

— Mie, frigul îmi priește, zise Néstor. Așa încît, domnilor, fiți gata s-o luați pe coajă.

A pus victorios o carte pe masă. Arévalo a recitat :

Dacă nu mai am parale,
Nu-mi fac gînduri eu de-aice :
Azi la cărți — prăpăd și jale,
Mîine cîștig la arșice,

— Cer, a răspuns Néstor.

— Cui cere, i se va da, a zis Arévalo și a pus deasupra o carte mai mare.

A intrat *don* Manuel, vînzătorul de ziare, și-a băut la tejghea paharul de vin roșu, a plecat și, ca totdeauna a lăsat ușa întredeschisă. Ca să nu-l tragă curentul, Vidal s-a ridicat iute și a închis-o. La întoarcere, cam pe la mijlocul sălii, a fost cît pe-aci să se izbească de o bătrînică uscată și pocită, o pildă vie pentru ce obișnuia să spună Jimi : „Cînd e vorba să te sluțească, bătrînețea dă dovadă

de multă imaginație !“ Vidal a-întors capul și a murmurat :

— Babornița afurisită !

Spre a-și motiva această izbucnire neașteptată împotriva femeii, la o primă examinare a lucrurilor, Vidal a învinuit-o pentru curentul de aer stîrnit, și de pe urma căruia cel puțin gîtul lui o să aibă de suferit și și-a zis în sinea lui că femeile nu catadixesc niciodată să închidă ușile, fiindcă nu-i una care să nu-și dea aere de prințesă. Apoi, gîndindu-se bine, și-a dat seama că e nedrept punîndu-i în cîrcă faptul, căci ușa rămăsese deschisă din vina bietului vînzător de ziare. Singurul lucru ce i-l putea reproșa bătrînei e doar bătrînețea. Deși mai rămîne o alternativă : s-o întrebe, cu o abia ascunsă furie, ce caută, la ora asta, la cafenea ? Foarte curînd, ar fi primit și răspunsul, pentru că femeia a intrat pe ușa unde stă scris *Doamne* și n-a mai zărit-o nimeni ieșind de acolo.

Au mai rămas la cafenea încă vreo douăzeci de minute. Ca să cîștige norocul de partea lui, Vidal a epuizat toate mijloacele consacrate : a sperat cu credință, a îndurat cu resemnare. Dar n-ar fi avut rost să se încăpățîneze. Orice jucător inteligent susține că norocul preferă să i te supui și nu-l ajută pe cel care îi face împotrivă. Dacă nu-i intră cartea și are asemenea parteneri, cum o să cîștige ? După al cincilea joc pierdut, Vidal a anunțat :

— Domnilor, e vremea să ridicăm ancora.

Au făcut socotelile, Dante a plătit datoria de joc și a achitat nota de plată, prietenii i-au restituit fiecare partea ce le revenea, deși el se împotrivea. Cînd Dante a făcut uitat bac-

șișul, toți ceilalți au sărit cu gura, ca întotdeauna.

— De-acum înainte, o să mă fac că nu-l cunosc, a rostit Arévalo.

— Asta nu poate rămîne așa, a protestat Jimi.

Îi reproșau, în glumă, zgîrcenia.

Pălăvrăgind plini de însuflețire, au ieșit în aerul rece de afară. O clipă, frigul i-a amuțit. O ceață diafană se cernea din văzduh ca burnița și învăluia într-un nimb alburiu felinarele. Cineva zise temător :

— Umezeala asta te pătrunde pînă la os.

Rey rosti afectat :

— De acum înainte, să te ții guturai.

Într-adevăr, pe cîțiva dintre ei îi apucase tusea. Au pornit-o pe Cabello, către Paunero și Bulnes. Néstor a comentat :

— Ptii, ce mai noapte !

Cu tonul său de ironie domoală, Arévalo întări :

— S-ar putea să plouă.

Dante i-a făcut să izbucnească în rîs :

— Ce-ați zice dacă după asta s-ar mai răcori un pic ?

Maestrul de ceremonii Jimi s-a mărginit să facă :

— Brrr.

Viața de societate e cel mai bun toiag pe care să te sprijini la vreme de bătrînețe și cînd te-apucă beteșugurile. Voi spune asta cu cuvintele rostite de ei înșiși : în ciuda condițiilor atmosferice vitrege, grupul lor se dovedea plin de vigoare. Mai în glumă, mai în serios, o țineau într-un foarte vesel dialog între surzi. Cei ce cîștigaseră aduceau vorba despre joc, pe cînd ceilalți le răspundeau iute cu observații privind vremea. Arévalo, care avea darul de a privi din afară orice situație, chiar și pe acelea în care era amestecat, rosti sec, vorbind parcă de unul singur :

— Ne distrăm ca între băieți. Asta am fost și asta am rămas. Oare de ce tinerii din ziua de azi nu pricep atîta lucru ?

Pășeau atît de absorbiți de distracția asta a lor, încît la început n-au băgat de seamă zarva ce se auzea dinspre pasajul El Lazo. Deodată însă strigătele i-au făcut să tresară iar atunci au văzut un grup de oameni stînd și uitîndu-se spre pasaj.

— Omoară vreun cîine, zise Dante.

— Aveți grijă, îi preveni Vidal. Nu cumva să fie turbat.

— Cred că sînt șobolani, a fost de părere Rey.

Prin partea locului dădeau tîrcoale cîini, șobolani și o sumedenie de pisici, fiindcă aici aruncau gunoaiele vînzătorii din mica piață de la colț. Cum curiozitatea e mai puternică decît teama, prietenii au mai înaintat cîțiva metri. Le-au ajuns la urechi, întîi învălmășite, apoi distincte, sudălmi, lovituri, vaiete, zgomot de fier și de tăblărie, o respirație gîfîită. Din penumbră țîșneau în lumina albicioasă niște găligani de băieți, care țopăiau și urlau, ținînd în mîini bîte și bucăți de fier, cu care dezlănțuiau o adevărată ploaie de lovituri asupra unei mogîldețe ce zăcea printre pubele și grămezile de gunoi. Vidal a zărit în fugă fețe furioase, foarte tinere, pe care beția trufiei parcă le smintise. Arévalo a zis încet :

— Mogîldeaţa aceea e *don* Manuel, vînzătorul de ziare.

Vidal a izbutit să vadă că nenorocitul de bătrîn căzuse în genunchi, cu trupul aplecat înainte, apărîndu-şi cu mîinile pline de sînge capul spart, pe care încerca totodată să şi-l vîre într-un bidon de gunoi.

— Să facem ceva, pînă nu-l omoară, a izbucnit Vidal într-un ţipăt fără glas.

— Taci, i-a răspuns poruncitor Jimi. Nu le atrage atenţia.

Prinzînd curaj deoarece prietenii îl ţineau pe loc, Vidal a repetat :

— Să facem ceva. O să-l omoare.

Arévalo rosti flegmatic :

— E mort.

— De ce ? întrebă Vidal, puţin aiurit.

Afectuos, Jimi i-a suflat la ureche :

— Ţine-ţi gura.

Şi pesemne a şi luat-o din loc. În timp ce-l căuta, Vidal a dat peste un băiat şi o fată ce urmăreau plini de dezaprobare asasinatul. Tînărul, care purta ochelari, ţinea sub braţ nişte cărţi ; fata părea bine crescută. În căutarea sprijinului moral pe care de atîtea ori îl găsise la necunoscuţii de pe stradă, Vidal a comentat :

— Cîtă înverşunare !

Fata şi-a deschis servieta, a scos nişte ochelari rotunzi şi, fără grabă, şi i-a pus pe nas. Şi-au întors amîndoi spre Vidal feţele cu ochelari şi l-au măsurat fără sfială. Rostind vorbele exagerat de limpede, fata zise :

— Eu sînt împotriva oricărei violenţe.

Fără a sta să cugete cîtă răceală vădesc cuvintele ei, Vidal s-a străduit să le cîştige bunăvoinţa.

— Noi nu putem face nimic, dar poliţia ce păzeşte ?

Pe un ton aproape cordial, tînărul l-a avertizat :

— Bunicule, nu-i tocmai vremea potrivită să te fîţîi de ici-colo. De ce nu-ţi vezi de drum, înainte să mai păţeşti cine ştie ce ?

Se vede că acel „bunicule“, cu totul nejustificat — Isidorito nu avea copii iar el era sigur că, în ciuda începutului de chelie, pare mai tînăr decît cei de o vîrstă cu el — l-a făcut să se piardă cu firea, simţindu-se respins de cei doi. A încercat să-şi regăsească prietenii, dar n-a mai dat de ei. În cele din urmă, a plecat şi el. Singur, fără băieţii cu care ar fi putut să schimbe o vorbă şi să le spună cît îi e de silă, se simţea cam derutat.

A ajuns acasă — locuia peste drum de atelierul unui tapiţer de automobile, pe strada Paunero. Camera i s-a părut neprimitoare. În ultima vreme, simţea o înclinare de neînvins spre tristeţe, care schimba faţa celor mai obişnuite lucruri. Noaptea, mobilele din odaie i se înfăţişau drept nişte martori impasibili şi duşmănoşi. S-a străduit să nu facă zgomot : în odaia de alături dormea băiatul, care se culca tîrziu, deoarece urma la şcoala serală. Abia s-a acoperit cu pătura, că şi-a şi pus întrebarea dacă nu cumva o să facă o noapte albă. Nu-şi găsea nicicum locul. Se răsucea de pe-o parte pe alta, pradă gîndurilor ; să mai zică cineva că gîndirea nu afectează materia. Faptele petrecute sub ochii lui luau acum o înfăţişare

insuportabil de vie iar el se zvîrcolea mereu, sperînd că viziunile şi amintirile vor dispărea. După o vreme, pesemne ca să mai alunge gîndurile astea, i-a trecut prin minte să se ducă la baie ; nu de altceva, dar ca să poată dormi liniştit dinspre partea asta. În nopţile de iarnă, se îngrozea la ideea de a străbate cele două *patio*-uri ; însă nici nu voia să-i alunge somnul vreo îndoială privind utilitatea acestei plimbări.

Cînd, în miez de noapte, se pomenea în dependinţa puţin îmbietoare din spatele casei — rece, întunecoasă, duhnitoare — îl apuca întotdeauna deprimarea. Motive pentru aşa ceva se găsesc cîte vrei, dar de ce apar tocmai la ora aceea şi în locul acela ? Ca să uite de vînzătorul de ziare şi de ucigaşii lui, şi-a amintit vremuri, care azi i se par de neînchipuit, cînd nu se dădea în lături de la nici o aventură... Culmea culmilor a fost seara aceea cînd, fără să aibă habar cum, s-a trezit în braţele unei fete pe care o chema Nélida, fiica unei bucătărese, doamna Carmen, care lucra la nişte familii din partea de nord a oraşului. Nélida şi mama ei locuiau în cea de a doua cameră aflată uşă în uşă cu locuinţa lui şi unde e acum atelierul de croitorie. Printr-o simplă întîmplare, amintirea sfîrşitului acestei iubiri coincidea cu alta, care lui Vidal i se părea sfîşietoare (nu ştia prea bine de ce) şi respingătoare : a unui bătrîn aţîţat şi beat, care o fugărea pe doamna Carmen ţinînd în mînă un cuţit lung, scos din teacă. De la Nélida păstra, într-o cutie unde ţinea tot felul de vechituri şi de suveniruri de la părinţii lui, o fotografie făcută în Rosedal şi o panglică de mătase

decolorată. Vremurile se schimbaseră. Odinioară, dacă se întîlnea în spatele casei cu vreo femeie, izbucneau amîndoi în rîs ; acum îşi cerea scuze şi o ştergea iute de acolo, nu cumva să-i treacă prin cap vreunuia că e un degenerat ori poate şi mai rău. Pesemne că tocmai deteriorarea asta a poziţiei sale sociale îl făcea nostalgic. Fapt este că, de luni de zile, poate chiar de ani, de cîte ori se afla în locul cu pricina, de atîtea ori se deda viciului de a-şi aminti ; la fel ca orice viciu, şi acesta mai întîi te amuză, pentru ca apoi să-ţi dăuneze şi să-ţi aducă necazuri. Şi-a spus că a doua zi o să fie frînt de oboseală şi s-a grăbit să se întoarcă în cameră. Întins în pat, a exprimat, cu relativă luciditate (un semn cît se poate de rău pentru cineva pe care nu-l prinde somnul), următoarea cugetare : „Am ajuns într-un momoment al vieţii cînd oboseala nu ţi-e de folos ca să adormi iar somnul nu ţi-e de folos ca să te odihneşti". Cuibărindu-se sub pătură, şi-a amintit iar crima la care fusese de faţă şi, probabil pentru a-şi stăpîni sila produsă de cadavrul zărit mai întîi cu proprii ochi iar acum văzut în închipuire, s-a întrebat dacă mortul e chiar vînzătorul de ziare. Ca şi cum soarta amărîtului ăstuia ar fi fost de cea mai mare importanţă pentru el, s-a simţit năpădit de o speranţă fierbinte ; a fost tentat să şi-l închipuie alergînd pe stradă, dar de teama dezamăgirii ce ar fi urmat, s-a ferit să se lase dus de asemenea năluciri. Şi-a adus aminte propoziţia rostită de fată cu ochelari : „Eu sînt împotriva oricărei violenţe". De cîte ori nu ascultase propoziţia asta, ca şi cum n-ar fi avut nici un înţeles ! Acum, în aceeaşi clipă în care

își spunea : „Ce fată fandosită“, a priceput-o pentru întîia dată. I-a trecut atunci prin minte o teorie despre violență, destul de inteligentă, pe care însă, din păcate, a uitat-o numaidecît. A chibzuit că în nopți ca asta, cînd ar da oricît să poată dormi, fără voia lui, gîndurile îi sînt la fel de sclipitoare ca un articol de ziar. Cînd păsările au început să cînte și prin ferestre a pătruns lumina zilei, s-a întristat de-a binelea, fiindcă-și pierduse noaptea. În clipa aceea a adormit.

II

Joi, 26 iunie

L-A TREZIT DIN SOMN nerăbdarea de a ajunge cît mai iute la priveghi. În ultima vreme, îl cuprindea foarte ușor nerăbdarea.

Și-a făcut, pe primus, niște *mate*, pe care l-a băut la repezeală, rupînd două-trei bucături din pîinea de ieri. Dejunul îi era calculat cu strictețe : cum își îngăduia prea mult *mate* sau prea multă pîine, pe dată îl apucau arsurile acelea care îl cam băgaseră în sperieți. S-a spălat pe picioare și pe mîini, pe față și pe gît. S-a pieptănat dîndu-și pe păr cu apă de violete și briantină. Îndată ce s-a văzut îmbrăcat, s-a și repezit la atelierul de croitorie și a întrebat dacă poate da un telefon. Proteza ajunsese o adevărată obsesie. Ar fi putut să jure că fetele se zgîiesc la el și trăncănesc pe seama lui, de parcă ar fi fost o arătare sau ca și cum, pînă la el, n-ar mai fi văzut om cu dinții puși. De aceea, a rămas uimit de faptul că,

deși se aștepta la asta, n-a surprins nici un zîmbet ori altceva care să semene a bătaie de joc. A întîlnit figuri serioase, îngrijorate, posace, probabil înspăimîntate sau chiar mînioase. Toate acestea i se păreau de neînțeles.

L-a sunat pe Jimi, dar nu i-a răspuns nimeni. Acasă la Rey, una din fiice l-a înștiințat că tatăl ei ieșise și l-a sfătuit să n-o bată la cap. În vremea asta, una dintre fetele din atelier, o șatenă cu pielea albă, pe care o chema Nélida și care, cel puțin prin nume, îi amintea de Nélida aceea de odinioară, îl ațintea cu stăruință, de parcă ar fi vrut să-i spună ceva. Dacă într-adevăr voia să-i vorbească, fata ar fi putut găsi destule prilejuri, căci stătea în aceeași casă într-una din camerele prietenei sale Antonia și ale mamei acesteia, *doña* Dalmacia. Pe Vidal îl scotea totdeauna din fire să se știe privit cît vorbește la telefon. Se zăpăcea ca și cînd cineva i-ar fi abătut atenția în mijlocul unor treburi dificile ; acum, faptul că e privit în timpul unei conversații în care el abia dacă deschide gura îl enerva și mai mult. Oare era o copilărie ? Vidal își punea cîteodată întrebarea ce anume învățăm de-a lungul anilor : poate să ne resemnăm în fața propriilor noastre defecte ? A cercetat pe furiș ochii care îl urmăreau, pielea fetei de care era așa de aproape, tricoul ei strîns pe trup și și-a spus că, pentru un admirator al frumuseții, nimic nu poate fi asemănat cu tinerețea. Cuprins brusc de neliniște, s-a gîndit în același timp că din partea unei fete de vîsta ei te poți aștepta la vreo nebunie și că el, așa cum stă înțepenit acolo, cu aerul că nu pricepe nimic, pare desigur un prostănac. A lăsat pe consolă

banii pentru convorbire și a plecat, ca să nu țină prea mult ocupat telefonul.

O să se ducă la restaurant, unde poate vorbi în liniște de la telefonul public. Și-o să-și cumpere și ziarul, să vadă dacă nu cumva, așa după cum susțin Faber și alții, se dau deja pensiile pe luna mai. Înainte de a ieși, a iscodit cu grijă să nu care cumva să dea tîrcoale pe acolo administratorul, un spaniol împămîntenit, anarhist și apărător plin de zel al intereselor proprietarului. Din fericire, pe coridor nu se afla nici domnul Bogliolo, care, dintr-un sentiment cu greu înăbușit de ură împotriva neamului omenesc, făcea, pe gratis, pe polițaiul în slujba administratorului. Pînă spre douăzeci ale lunii, cînd primea de obicei pensia și-și plătea chiria, Vidal se ferea cu mare grijă din calea celor doi indivizi.

Îi făcea plăcere să hoinărească prin cartier într-o zi cu soare, să-și „dezmorțească oasele“, după vorba lui Jimi. Dimineața era senină și, după cum prevăzuseră băieții, frigul nu se înmuiase. Pășind în stradă, a observat că atelierul tapițerului e închis. A constatat fără amărăciune :

— Încă nu-i ora prînzului, dar a și tras obloanele. Oamenii din ziua de azi nu prea se dau în vînt după treabă. Bine le mai merge !

A băgat de seamă că oricînd e gata să găsească un pretext ca să vorbească singur și să dea glas unei cugetări de moralist.

De telefonul din restaurant era atîrnat la vedere, ca de obicei, anunțul : *Defect.* Luînd-o pe Las Heras ca să iasă în piață, s-a întrebat cu glas tare ce o fi auzind azi orașul, de arată mai frumos și mai vesel ca alte dăți. Adevărul e că unii trecători se uitau lung la el, într-un fel care îl stînjenea. Și-a zis că e ciudat ca o proteză să fie atît de bătătoare la ochi și a mai adăugat un argument : „La urma urmelor, stă într-o gură mai mult sau mai puțin închisă“. Oare dantura și privirile pe care le atrăgea aceasta să fi fost pricina neliniștii ce-i cuprinsese sufletul ? Nu, de bună seamă ; trebuie mai degrabă pusă în legătură cu fata aceea fermecătoare care, parcă mai poți să știi ?, e poate gata să-i cadă în brațe, precum și cu plecarea lui zorită, ce semănase cu fuga. Deși părea de neînțeles, timiditatea îi crescuse odată cu anii ; ca și cum n-ar fi avut nici o încredere în el însuși, era tot timpul gata să se dea la o parte. După cum se prea poate iarăși că adevărata pricină a neliniștii sale nu e alta decît pensia aceea pe care n-o primise încă și grijile bănești, mai importante acum pentru el decît orice.

După ce l-a salutat cu multă prietenie și cu sinceră și vădită bunăvoință pe vînzătorul de ziare care-și are vadul pe Salguero și Las Heras, l-a întrebat :

— Unde se ține priveghiul pentru *don* Manuel ?

— Încă nu l-au scos de la morgă, a zis omul cu o voce pe care Vidal s-a hazardat s-o califice drept neutră.

— Sfîrșitul de săptămînă, s-a pornit el să explice, făcînd cu ochiul. Pun pariu că medicul legist vrea să-i tihnească sfîrșitul ăsta de săptămînă și n-are chef nici să audă de cadavre.

L-a străfulgerat deodată bănuiala că vorbăria sau cine știe ce altceva din persoana sa îl scoate din sărite pe omul din fața lui. Această

simplă presupunere l-a făcut să se simtă jignit. Oare răposatul n-a fost și el vînzător de ziare, coleg așadar cu tinerelul ăsta care se uită la el urît, ca un nerecunoscător ce este ? Iar atenția cu totul deosebită pe care le-o arătase, cu atît mai prețioasă cu cît vine de la cineva care nu face parte din branșă, se cade oare privită cu dispreț ? S-a gîndit că n-are nici un rost să încălzească șarpele la sîn. Totuși, credința în prietenia originară dintre oameni l-a făcut să-i mai dea o șansă :

— E în Gallo priveghiul ?

— Știu cît știți și dumneavoastră.

— Dumneata te duci ? stărui el.

— De ce naiba m-aș duce ?

— Păi... eu mă gîndesc să merg.

O fetiță îi ceruse o revistă și pesemne din cauza asta băiețandrul i-a întors spatelt. Vidal și-a zis că n-o să cumpere de la el ziarul, ca să nu se umilească de tot. Plin de obidă, se îndepărtase deja de acolo, cînd i-au ajuns la ureche niște vorbe ce l-au descumpănit :

— Provocatorii primesc ce li se cuvine.

A stat în cumpănă dacă n-ar trebui să-i ceară explicații, dar i-au venit în minte spatele lat și mușchii ce ieșeau bine la iveală sub hăinuța lui cenușie ; cît despre sine, a recunoscut că, uneori, dimineața, cînd se trezește, îl doare mijlocul de parcă i-ar fi trecut ciolan prin ciolan, ba și mai rău, de parcă i s-ar fi înmuiat toate oscioarele. Recunoașterea propriilor limite este, pare-se, o înțelepciune cam jalnică.

A tăiat piața de-a curmezișul, nu fără a se opri în fața monumentului, să citească inscripția. O știa pe dinafară, dar de cîte ori trecea pe aici, o mai citea o dată. Și-a zis, într-o izbucnire, că nu se poate ca țara asta să-și fi purtat războaiele cu dușmănie.

Și-a sunat zadarnic prietenii, de la telefonul public din cafenea. La Arévalo nu răspundea nimeni. Vecina lui Néstor, care îndeobște era dispusă să-l cheme (dacă o întrebai pe îndelete cum o duce cu sănătatea și ce mai fac cei din familie), l-a ocărît printre dinți și i-a trîntit telefonul. Mereu preocupat de mersul vremii, Vidal a făcut observația că, deși frigul s-a îndulcit, lumea e în continuare acră. Încercînd din nou să dea de Jimi, a introdus în aparat ultima fisă. S-a bucurat că nu i-a răspuns servitoarea, o fată necioplită, care abia-și deschidea gura și nu auzea aproape deloc. Nepoata lui Jimi, Eulalia, l-a lămurit :

— Are de gînd să treacă după-amiază pe la dumneavoastră. Am încercat să-l opresc, dar mi-a zis că o să vină.

Încă îi mai mulțumea pentru amabilitate, cînd Eulalia a închis. Vidal a pornit-o spre brutărie. Trecînd prin fața pasajului El Lazo, amintirea coșmarului din noaptea trecută i-a apăsat sufletul. Întrucîtva surprins, a observat că pasajul își recăpătase înfățișarea de totdeauna, că nu se mai păstrase nici o urmă sau mărturie despre cele întîmplate. Nu se afla acolo nici măcar un polițist. Dacă n-ar fi fost bidonul acela de gunoi, și-ar fi putut închipui că moartea vînzătorului de ziare fusese o nălucire. Vidal știa prea bine că viața ne-o ia mereu înainte iar noi rămînem mereu în urma ei, dar se întreba de ce atîta grabă ? Chiar pe locul unde, în urmă abia cu cîteva ceasuri, a fost ucis un om care-și vedea de treabă, joacă acum fotbal cîțiva puștani. Oare numai el își

dă seama de această profanare ? Dar îl mai jignea și altceva : uitîndu-se la el cu niște mutre care voiau să pară nevinovate, dar pe care se citea disprețul, mucoșii ăștia au început toți deodată un cîntecel :

Iată că vine și primăvara,
Și bătrînețea-o presară cu flori.

Vidal s-a gîndit că, în ultima vreme, făcuse mari progrese în a se perfecționa în soiul acesta de curaj, pasiv ori negativ, fără discuție, care-ți permite să faci urechea surdă la orice batjocură.

Pe cînd trecea prin fața unei case în demolare, privirea i-a fost atrasă de o cameră căreia îi lipsea acoperișul, dar mai avea încă niște bucăți de perete de jur împrejur și s-a gîndit : „Trebuie să fi fost un salon". La brutărie îl aștepta o surpriză. Leandro Rey nu se afla pe scaunul său de la casă. A întrebat-o pe una din fetele brutarului :

— S-a întîmplat ceva cu *don* Leandro ?

Amabilitatea lui a căzut prost. Mișcîndu-și buzele închise la culoare, groase și umede, cu aerul că îi face un mare hatîr și cu un ton destul de ridicat, pare-se pentru a face impresie, fata i-a retezat-o sec :

— Nu vedeți că stă lumea la coadă ? Dacă n-aveți de gînd să cumpărați nimic, faceți bine și vedeți-vă de drum.

Necuviința asta prin nimic motivată l-a lăsat fără grai și n-a fost în stare de nici un răspuns pe măsură. Dacă voia să-și salveze demnitatea, nu-i rămînea decît să-i întoarcă spatele și să plece. Cu un sînge rece care l-a uimit și pe el, fără să-i tresară un mușchi pe obraz,

a așteptat să-și recapete darul vorbirii ; atunci, în mijlocul așteptării generale, s-a apucat să înșire :

— Șase brioșe, patru cornuri și o turtiță cu miere.

Rîsete înfundate au întîmpinat această turtiță cu miere ca și cum răspunsul ar fi fost plin de subînțelesuri. Dar nici pomeneală de așa ceva. Înseși fetele lui *don* Leandro aveau să recunoască pe urmă că Vidal n-a făcut altceva decît să ceară ce cerea de obicei. De ce n-a ieșit mîndru din prăvălie ? Pentru că îi place pîinea de la brutăria lui Leandro. Pentru că prin preajmă nu se găsește altă brutărie. Pentru că mîine n-ar fi știut ce să-i răspundă prietenului său, cînd acesta l-ar fi întrebat de ce nu cumpărase de la el. Pentru că, în ultima vreme, făcuse o adevărată pasiune pentru fidelitate : e fidel prietenilor și locurilor, fiecărui negustor și fiecărei prăvălii la care-și face cumpărăturile, tuturor orarelor și obiceiurilor.

Se spune că mai multe explicații nu-s la fel de convingătoare ca una singură, dar adevărul e că aproape pentru orice găsești mai multe motive. S-ar zice că întotdeauna e mai avantajos să ocolești adevărul.

III

A TRECUT PE ACASĂ, să last pachetul. Pe coridor, sprijinit gînditor în mătură, administratorul vorbea cu Antonia, una dintre fetele de la atelier. Trecînd pe lîngă ei, lui Vidal care n-avusese timp să bată în retragere înainte de a fi zărit, i-au ajuns la ureche niște vorbe :

cîțiva, rămășiță, rușine, precum și o frază întreagă :

— Nu-și plătesc chiria, dar se îmbuibă pe la brutării și restaurante.

Odată ușa camerei sale închisă, era la adăpost. Omul ăsta îl incomoda, fără însă a-i face zile fripte. Cel mai afurisit administrator din ziua de azi e un adevărat înger în comparație cu administratorii aceia aproape legendari din tinerețea lui sau — cum spunea el — din vremurile bune ; pe atunci, pentru un fleac de nimic te pomeneai azvîrlit în stradă. Și apoi, omul nu spusese decît adevărul : el și cu băiatul trăiesc amîndoi din ce cîștigă acesta (la colegiu și făcînd pe misitul pe la cîteva farmacii) și nu-și aduc aminte să-și plătească chiria pînă ce nu-și aduce aminte guvernul să plătească pensiile. Cînd ești sărac, e mai greu decît își închipuie lumea să rămîi cinstit, s-a gîndit Vidal și a adăugat : „Azi chiar mai greu decît ieri și cu mai puțini sorți de izbîndă".

Odată ajuns în cameră, calmul i s-a preschimbat în neliniște. După atîtea zile de nemîncare, se simțea vlăguit, avea nevoie de hrană. Oare o vor mai lungi mult cu discuția aceea pe coridor ? A încercat să-și spună că sărăcia își are și ea părțile ei bune. Pe el, de pildă, îl obligă la niște tertipuri și năzdrăvănii de flăcău și nu-i dă voie să ajungă la respectabilitatea aceea („a lui Rey sau Dante sau Néstor", și-a zis) care seamănă așa de bine cu bătrînețea.

În clipa aceea, s-au auzit niște bușituri, zgomotul unei învălmășeli, răcnetele puternice ale administratorului și ale altor cîtorva oameni. L-a trecut un fior, amintindu-și întîmplarea

de noaptea trecută. S-a gîndit că administratorul e în toane rele și trebuie cu orice chip să se ferească din calea lui. Cînd zarva s-a potolit, l-a apucat iarăși foamea, care a fost mai tare decît prudența și l-a împins afară din cameră. Lucru de necrezut, dar administratorul nu se mai afla pe coridor. Nu era nimeni. A ajuns în stradă, a apucat-o la dreapta și s-a îndreptat spre restaurantul de la colț. A prînzit pe cinste, numai mîncăruri ușor de mestecat, care să nu-i miște proteza din loc. Și-a dat glas mulțumirii rostind aproape cu voce tare :

— Nu degeaba vin aici șoferii de taxiuri ; ăștia, unii, umblă mult și știu de toate.

La ieșire s-a încrucișat cu domnul Bogliolo, zis și Botafogo[1]. Vidal l-a salutat. Tipul a întors capul. Încă mai chibzuia la mojicia asta, cînd atenția i-a fost atrasă de o priveliște sumbră și măreață : în fața prăvăliei tapițerului, stăteau înșirate mai multe birje negre. S-a apropiat de una din ferestrele prăvăliei. Înăuntru lumea tătea grupuri-grupuri. A întrebat :

— Ce se întîmplă ?

Un tip îmbrăcat în negru, care stătea lîngă ușă, i-a răspuns :

— A murit domnul Huberman.

— Ce nenorocire ! a exclamat el.

Deși îi cădeau pleoapele de somn, a renunțat cu hotărîre la siestă și a intrat și el la priveghi. Prin cîteva amintiri — îi plăcea să fie credincios amintirilor, ca și cum acestea ar fi împrumutat demnitatea tradiției — era

1 *Botafuego* = (figurat, familiar) om cu toane, supărăcios, țîfnos.

legat de cei din familia Huberman. Gîndul de-a fi alături de ei în clipele astea triste îl înviora.

Sărmanul tapițer, cu chelia lui presărată cu pistrui și cu urechile lui clăpăuge! O cît de mică vorbă de duh pe buzele lui îl umplea de uimire pe Vidal, care pesemne că-și spunea cu mirare: „Nu numai că taie întruna strofa și adună gologani, dar mai și glumește. De necrezut!“ Blondă și pistruiată era și Madelón, fata lui Huberman, veselă din fire, cu o față lunguiață și grațioasă. Cu ani în urmă, Vidal i-a făcut, nu fără succes, curte, dar apoi a bătut în retragere, căci fata s-a dovedit una din acelea gata una-două să pună la cale ieșiri în grup. Cînd a fost să ia o hotărîre, s-a pomenit că intrase deja în cercurile prietenilor și al rudelor iar oamenii ăștia ciudați se purtau cu el ca și cu unul din familie. Nu era nici un pericol, sau cel puțin așa își repeta el mereu, dar simulacrul ăsta de logodnă a fost de ajuns ca să-l chinuie. Încăpățînarea asta a femeilor! Cînd vorbea cu vreuna din ele în gînd — și să mai zică apoi cineva că gîndurile pot fi transmise — o sfătuia să nu forțeze mîna nimănui. Chiar dacă lui nu i-ar fi fost forțată, e limpede că el tot ar fi plecat. Fiindcă a părăsit-o în prea mare grabă, a rămas cu un fel de nostalgie. Madelón era, cum am mai spus, blondă, pistruiată, cu ochi zîmbitori, nemaipomenit de tînără și, oricît ar părea de necrezut, frumoasă. O mai întîlnea uneori și în vremea din urmă, dar acum se făcuse un zdrahon de femeie, spălăcită la chip, cu oasele mari și un trup din topor, cu o față lungă de nu se mai termina, plină de alunițe și de negi scîrboși.

Ca și cum amintirea n-ar fi putut reține două imagini diferite ale aceleiași persoane, imaginea actuală a lui Madelón i se ștergea din minte iar cînd ea îi apărea în carne și oase, era uluit. Mereu se întorcea la credința că Madelón e întocmai ca odinioară; îndată ce nu era puțin atent, i se năzărea că ea trebuie să fi fost ascunsă undeva și că, dacă s-ar strădui, ar găsi-o.

Primul lucru pe care l-a zărit intrînd a fost Madelón cea cu înfățișarea de acum, mătăhăloasă și din topor. Fiindcă nu era ranchiunoasă, îndată ce l-a văzut, s-a și repezit la el și s-a apucat să-i plîngă pe umăr. Vidal i-a spus:

— Sînt alături de tine. Cum s-a întîmplat?

Cu tonul cuiva care o ia încă o dată de la capăt cu explicațiile, Madelón i-a povestit:

— Se întorcea, săracul, acasă cu mașina pe Las Heras și cînd a ajuns la Pueyrredon...

— Poftim?

Vidal s-a gîndit că ori femeia vorbește prea încet, din cauza priveghiului, ori că el a început să fie tare de ureche.

— Cînd a ajuns la Pueyrredon, stopul era pe roșu. Pe cînd se pregătea să pornească, fiindcă se făcuse verde, tocmai atunci s-a întîmplat...

Vidal a întrebat iarăși:

— Poftim?

Femeia s-a pornit din nou să-i explice și din nou el a pierdut bună parte din cuvinte. Și-a zis că, în ziua de azi, oamenii nu rostesc vorbele ca lumea, nu-și deschid gura și se uită aiurea. Cu oarecare afectare, i-a șoptit vecinului din stînga:

— Fata asta nu „articulează“ cum trebuie.

— Care fată ?

O clipă, Madelón s-a însuflețit iarăși, pentru a-l anunța :

— Huguito tocmai a plecat.

— Huguito ? a repetat el încurcat.

— Huguito, a zis ea din nou. Huguito Bogliolo.

— Botafogo ? Ne-am întîlnit nas în nas și nu m-a salutat.

— Ciudat... Nu te-o fi văzut.

— M-a văzut. Acum cîteva zile, a fost amabilitatea întruchipată.

— Și atunci cum să nu te salute ?

— A fost amabil ca să mă prostească pe mine. Mai întîi l-au prostit alții pe el și, ca să se răzbune, el m-a prostit pe mine.

— Cum l-au prostit ?

— Ca și pe mine. Cu proteza. N-ai băgat de seamă ?

A zîmbit cu toată gura. Își dădea aere cu femeile, dar făcea și excepții.

Cînd a simțit iar că i se închid ochii de somn, și-a făcut apariția omul în negru care stătuse înainte de gardă la intrare și în prăvălie s-a produs oarecare agitație. Speriat, Vidal și-a dat seama că, dacă Madelón îi cere s-o însoțească la cimitir, s-a terminat cu siesta lui. S-a îndepărtat un moment, ca și cînd ar fi căutat pe cineva căruia avea ceva să-i spună. Ajuns în ușă, și-a învins tentația de a privi înapoi și s-a strecurat afară. A trecut iute drumul spre casă.

Era o zi atît de friguroasă, încît, în pat, pătura și *poncho*-ul nu i-au fost de ajuns. A tras pe el și paltonul. S-a gîndit că, de la un timp, dăduse pe neașteptate în neurastenie, de vreme ce vederea patului acoperit pe jumătate cu paltonul său maro, pătat și ros, îl face să se simtă deprimat.

În timpul din urmă, după siestă se trezea destul de odihnit. Vidal își amintea cît de mahmur și prost dispus se ridica din pat alte dăți. Acum s-ar fi zis că, pentru o vreme, își recapătă tinerețea, ca îndată după ce sfîrșește să se radă. În schimb, noaptea o aștepta cu teamă, pentru că se trezea după cîteva ceasuri — un obicei prost — și, cum e de așteptat, nu mai era chip să închidă ochii din pricina gîndurilor negre.

A dormit o jumătate de oră. Punînd la fiert apa pentru *mate*, s-a gîndit că, oricît ar fi ea de scurtă, o viață ajunge cît pentru doi-trei oameni ; dac-ar fi, de pildă, să luăm acest *mate*, mai întîi el fusese un om căruia-i plăcea să-l bea numai amar, apoi un om care nu l-a mai putut bea deloc, fiindcă-i făcea rău, iar acum ajunsese un mare pasionat al ceaiului dulce. Tocmai era gata să soarbă din primul *mate*, cînd a intrat Jimi. Din cauza frigului, de bună seamă, nasul și mustața i se ascuțiseră pînă ajunseseră aidoma unui bot de vulpe. Tipului ăstuia — în care inteligența se împletea cu un instinct aproape ca de animal — i se dusese vestea că are obiceiul să pice în vizită tocmai cînd prietenii lui sînt gata așezați la masă. Fără să stea pe gînduri, cu mîna dreaptă Jimi a înhățat turtița, iar stînga și-a pus-o peste cornuri. După o clipă de enervare, Vidal s-a felicitat : prăjitura asta, cumpărată pare-se din dorința copilărească de a amîna momentul înfrîngerii, îi producea tot felul de tulburări de digestie.

După ce a băut primul *mate* — un semn, totdeauna, de politețe, și o măsură de prevedere în clipa de față — Vidal l-a întrebat pe prietenul său, în timp ce pregătea alt ceai :
— Unde-i fac priveghiul ?
— Cui ? a întrebat Jimi, de parcă n-ar fi priceput.
Nu atît din cauză că nu picepea, cît fiindcă se lăsa greu, așa cum fac unii jucători de *truco*. Fără a-și pierde răbdarea, Vidal l-a lămurit :
— Vînzătorul de ziare.
— Vesel subiect, n-am ce zice.
— Dar gîndește-te cum l-au omorît. Avem datoria să facem ceva pentru el.
— Cel mai bine e să taci chitic.
— Și datoria ?
— Asta vine după.
— Și ce vine înainte ? a întrebat Vidal, înfuriindu-se puțin.
— Ce vine înainte ? Mania asta a ta de a te duce la toate priveghiurile și înmormîntările. De la o anumită vîrstă, în loc de club, oamenii se adună prin cimitire.
— Știi ceva ? Am fugit de la Huberman ca să nu mă duc la înmormîntare.
— Asta nu înseamnă nimic. Ai avut chef să tragi un pui de somn.
Vidal a tăcut. Fiindcă n-avea nici un rost să se prefacă în fața lui Jimi, l-a bătut pe umăr și i-a spus :
— Știi, azi-dimineață m-am trezit din somn de nerăbdător ce eram să aflu unde e priveghiul.
— Cu nerăbdarea e altă poveste, a remarcat Jimi implacabil.
— Altă poveste ?

— De nerăbdare și de iritare nu scăpăm niciodată. Ca dovadă uită-te la războiul ăsta.
— Care război ?
Ca și cum l-ar fi lovit și pe el surzenia, Jimi a continuat :
— De la o anumită vîrstă...
— Vorbele astea mă scot din sărite, i-a atras atenția Vidal.
— Și pe mine. Cu toate astea, recunosc că, de la o anumită vîrstă, îți slăbește controlul.
— Care control ?
Nu-l luă în seamă. A continuat :
— Ca și toate celelalte, îți slăbește odată cu ramoleala și ajungi să nu te mai poți stăpîni. O dovadă : oriunde ar fi să fie asta, primii care sosesc acolo sînt bătrînii.
— Extraordinar, a admis plin de admirație Vidal. Eu nu sînt bătrîn și să nu mă vîri în aceeași oală cu ăștia.
— Într-un cuvînt, o combinație nefericită : nerăbdare plus reflexe greoaie. Nu-i de mirare că nu ne au la inimă.
— Cine nu ne are la inimă ?
În loc să-i răspundă, Jimi l-a întrebat :
— Cum te înțelegi cu băiatul ?
— Foarte bine, a răspuns Vidal. De ce ?
— Cel mai bine s-a aranjat Néstor. El și cu fiu-său seamănă ca frații.
Cum i-a auzit vorbele, Vidal s-a și lansat în una din teoriile sale preferate. Dînd glas primei reguli : „Să păstrezi distanța, fiindcă asta impune un climat de joc cinstit“ (cuvinte care, în împrejurarea dată, nu s-au mai bucurat de aceeași aprobare ca de obicei), și-a luat apoi avînt, punîndu-și la bătaie facultățile de gîndire și de exprimare pe care și le pusese la

punct de-a lungul altor asemenea experienţe, dar s-a speriat cînd i-a trecut prin minte gîndul iute alungat, că se prea poate să-i fi expus deja lui Jimi, cu aceleaşi vorbe, aceleaşi idei. A rostit tulburat :

— Aşa cere legea firii, ca noi, părinţii, să plecăm primii...

Jimi l-a întreupt cu grosolănie :

— La ce oră vine băiatul ?

— Acum trebuie să sosească, a răspuns, ascunzîndu-şi necazul.

— Atunci plec şi eu, ca să nu mă vadă, a replicat Jimi.

Fraza l-a surprins neplăcut. A fost cît pe-aci să protesteze, dar s-a stăpînit. Era sigur că nu-l orbeşte dragostea : fiul lui e un băiat bun la suflet şi care merită să fie iubit.

IV

VIDAL A TRECUT prin cele două *patio-uri* şi a ajuns la baie.

Spălînd ceva într-una din chiuvete, Nélida stătea de vorbă cu Antonia şi cu nepotul lui Bogliolo. Antonia era o fată măruntă de statură, cu părul castaniu ; avea tenul gras şi nişte braţe scurte ; vocea, ştearsă şi joasă, părea a unei fiinţe care tocmai s-a trezit din somn. Ceilalţi chiriaşi o preţuiau foarte mult. Strîngînd-o de mijloc, nepotul lui Bogliolo — înalt, sfrijit, fără barbă, cu nişte ochi rotunzi şi îmbrăcat într-o cămaşă prin care i se vedea maieul — a exclamat :

— Ca Bondoaca, mai rar !

Vidal şi-a zis : „Nimic pe lume nu-i ca tinereţea“ şi „Între ăştia doi e cu siguranţă ceva“.

— Despre ce vorbeaţi ? a întrebat.

— Ia plecaţi de aici, hai, plecaţi, a spus rîzînd Antonia.

— Mă alungaţi ? a întrebat Vidal.

— Nici vorbă, cum vă închipuiţi ? l-a întrebat Nélida.

Antonia o ţinea pe-a ei :

— *Don* Isidro nu poate asculta ce vorbeam noi.

Vidal a observat că Nélida are ochii verzi.

— De ce nu ? a strigat nepotul. Domnul Vidal e tînăr la minte.

— Şi deschis, a adăugat Nélida.

Vidal a consimţit :

— Aşa sper, cel puţin...

S-a gîndit că i-a fost dat să trăiască o perioadă de tranziţie. În tinereţea lui, femeile nu vorbeau aşa de liber ca acum.

— Şi nu e tînăr doar la minte, a zis Nélida cu oarecare afectare. Domnul e în floarea vîrstei.

— Din păcate-mi spui „domnul“, a remarcat Vidal.

— În ce an v-aţi născut ? a întrebat Antonia.

Vidal şi-a amintit atunci de întîlnirea lui cu cele două domnişoare care făceau o anchetă printre chiriaşi, pentru un institut psihologic sau sociologic. Şi-a zis : „Nu mai lipseşte decît să scoată acum şi asta carnetul şi creionul“. Şi în continuare : „Ce bine mă simt printre tineri“. A răspuns cu un ton glumeţ :

— Asta nu se întreabă.

— Aşa e, a fost de acord nepotul lui Bogliolo. N-o luaţi în seamă pe Bondoaca. Şi să vă mai spun una : Faber nu i-a răspuns.

— Doar n-o să-l compari pe domnul cu moșul acela ! a strigat Nélida cu neașteptată căldură. Fac prinsoare că bătrînul ăla are deja cincizeci de ani.

Vidal s-a gîndit : „Eu i-aș da între șaizeci și șaptezeci. Pentru copilandrii ăștia, la cincizeci de ani ești moșneag".

Pornită parcă la atac, Nélida a urmat :

— Dacă vrei să știi, domnul e mai tînăr ca unchiul tău.

Faptul nu i-a convenit nepotului lui Bogliolo : s-a posomorît la față și, o clipă, pe figura lui de obicei ștearsă, s-a citit neîndoios necazul. Vidal s-a gîndit că dragostea asta cam copilăroasă pentru ruda asta cam nesuferită merită toată lauda. În același timp, s-a întrebat dacă o să aibă curajul să intre la closet, cît sînt fetele astea de față. Rușinea asta a lui e o prostie, fiindcă la urma urmelor... A găsit termenul : o rușine de copil. În străfundurile sale, bărbatul e un copil care se ascunde sub înfățișarea unui om mare. Oare toți ceilalți sînt la fel ? Chiar și Leandro Rey e un copil ? Cu siguranță, Leandro îl păcălește pe el, tot așa cum el îi păcălește pe ceilalți.

V

TIMIDUL DUCE o viață chinuită. Abia pornise spre camera lui, cînd și-a dat seama că un om care pleacă fiindcă n-are curajul să intre la closet e mai caraghios decît unul care intră. Există rușine mai mare decît să-i lași pe ceilalți să vadă că ți-e rușine ? Și ce-i mai rău este că s-ar putea ca episodul să nu se fi încheiat. Un lucru e neîndoielnic : nu peste multă

vreme, o să se ducă din nou la baie. Singura speranță e ca fetele și nepotul lui Bogliolo să plece cît mai iute de acolo. Era cu mîna pe clanța de la ușa camerei, cînd, spre uimirea lui, Bogliolo în persoană i s-a adresat întrebîndu-l :

— Ce mai faceți, *don* Isidro ?

Cu unul ca ăsta, nu știe omul la ce să se aștepte. Vidal era atît de năucit, că a răspuns :

— Ce mai faceți, *don* Botafogo ?

Nădăjduia că tipul n-a auzit că i se adresase cu porecla, pe care o rostise (fiindcă-i venise deja pe limbă) într-un mormăit nedeslușit.

Din înălțimea lui, Bogliolo l-a privit fix. Serios din cale-afară, i-a spus :

— Îmi îngădui să vă dau un sfat. Vă vorbesc ca un tată. Administratorul face presiuni. Plătiți-i chiria, domnule, înainte ca individul să facă cine știe ce grozăvie. Lumea e rea și umblă vorba că trăiți pe picior mare, numai prin restaurante, dar acoperișul de deasupra capului nu vreți să-l plătiți. A dat să plece, dar s-a întors, ca să adauge : Nu mă întrebați cum, dar au aflat pînă și cît v-a costat proteza.

În cameră, a dat peste fiul lui, care punea ceva în dulap.

— Faci ordine ? l-a întrebat.

Întors tot cu spatele, băiatul a scos un sunet pe care Vidal l-a tradus prin cuvîntul „da". Fără a-i da mare atenție, a văzut că Isidorito pune în dulap vechea pălărie cu boruri largi, fularul, briciul și cureaua de ascuțit, cutiuța de lemn deschis la culoare pe care scria : *Amintire de la Necochea* și în care-și ținea peste noapte ceasul de buzunar. Deodată își dădu seama.

— Ei, dar toate astea-s ale mele. Vreau să le am la îndemînă.

— Sînt la îndemînă, răspunse Isidorito, închizînd dulapul.

— Ți-ai pierdut mințile ? întrebă tatăl. Pălăria și fularul, mai treacă-meargă. Dar să mă uit în fiecare dimineață cît e ora, cînd ceasu-i aici, înăuntru, asta-i tare comod, ce să zic.

— Deseară se adună aici Grupul Tineretului din Douăzeci și Unu.

Lui Vidal i s-a părut că în tonul cu care rostise cuvintele citește o umbră de necaz sau de nerăbdare.

— Ce bine ! exclamă el cu toată sinceritatea. Mă bucur foarte mult că-ți aduci aici prietenii. Și-n afară de asta, cum să-ți spun, mi se pare mult mai nimerit să te întîlnești cu tineri de vîrsta ta...

S-a oprit la timp, pentru că nu dorea să-și amărască fiul cu reproșuri. Cum nu-i destul de atent, cum i-o scoate pe nas pe doctorița aceea care-l făcuse să devină atît de sîcîit și de agresiv. Ca și cum ar fi ghicit un atac la adresa doctoriței, Isidro răspunse cu asprime :

— Din partea mea, n-au decît să nu vină.

— Să-l fi văzut pe tata, ce mai primire le făcea prietenilor mei, cu mijloacele sale modeste, mă înțelegi. Ba o silea și pe mama, cînd termina de copt plăcintele, să se îmbrace în rochia cea bună.

— Ce manie, să tot vorbești despre fosilele astea.

— Nu uita că sînt bunicii tăi.

— Am aflat de mult că nu sîntem de familie bună. Mi-o amintești în fiecare clipă.

Vidal l-a măsurat cu o curioztate afectuoasă. Și-a zis că pînă și cei pe care-i cunoaștem mai bine și ne sînt mai apropiați, pînă și ei au niște gînduri pe care nici nu le-am bănui... Faptul acesta, pe care el îl descria cu vorbele : „Nu sîntem transparenți“, i se păruse odinioară un zid protector, garanția libertății fiecăruia dintre noi ; azi îl întrista ca o dovadă de însingurare. Ca să ajungă pînă la sufletul băiatului și să-l smulgă din izolarea în care-l vedea, a zis :

— Eu, unul, mă bucur că vin. Adineauri mă gîndeam că mă simt totdeauna bine printre tineri.

— Dumnezeu știe de ce te-i fi simțind așa bine.

— Tu nu te simți bine cu ei ?

— De ce să nu mă simt ? Eu nu-s dumneata.

— Ah, problema generațiilor. Nu ne putem înțelege, nu-i așa ? Doctorița ți-a spus toate astea ?

— Ascultă, așa o fi, dar mai bine să nu te găsească băieții aici. Colac peste pupăză, vine și unul dintre șefi. Unul pe care toată lumea îl iubește și care se ocupă cu transportul legumelor. Un tip pitoresc, un erou popular. I-au făcut chiar și o poezioară :

Ieși iute de după colț,
Camionagiu bezmetic...

— Și, pînă-ți primești tu prietenii, eu să bat străzile ?

— Ce-ți veni ? Străzile ? N-am chef să pățești ceva.

— Asta-i bună ! Doar nu-i fi vrînd să mă ascund sub pat !

— Ce-ţi veni ? Am o idee mai bună. L-a prins de braţ şi l-a scos afară din cameră. Hade, iute. Pot să sosească oricînd.

— Nu mă împinge. Unde mergem ?

Isidorito i-a făcut cu ochiul şi, ducîndu-şi un deget la gură, i-a făcut semn să vorbească încet.

— În pod, i-a şoptit.

Vidal putea înţelege vorbele astea fie drept o explicaţie, fie drept o poruncă. În primul *patio*, s-au întîlnit cu Faber, care se ducea la baie. A apărut şi Nélida, cu o legătură de rufe. Împins de băiat, Vidal a urcat iute scara, cu speranţa că fata n-o să-l vadă. Ajuns sus, a pătruns înăuntru de-a buşilea, fiindcă acoperişul era foarte jos.

— Poţi să stai aici foarte bine, l-a încredinţat băiatul. Dacă te lungeşti într-una din lăzile astea, poţi chiar să tragi un pui de somn. Stinge lumina şi să nu cobori pînă nu-ţi spun.

Isidorito s-a făcut nevăzut înainte ca el să poată protesta. Locul nu-i părea bine ales. Întrucît *don* Soldano, angrosistul de păsări şi de ouă, îl folosea drept depozit, era ticsit de lăzi murdare şi rău mirositoare. Dacă stingeai lumina, întunericul era de nesuportat. Isidorito îl zorise în aşa hal, că nu şi-a amintit să-şi ia nici *poncho*-ul, nici paltonul, lucru de care-i părea bine, căci altfel ar fi trebuit duse la curăţătorie ; deşi e adevărat că tremura de frig, ca să nu mai vorbim cît de tari erau scîndurile de sub el. Şi măcar de-ar fi putut trece pe la dependinţe, înainte de-a urca... Cînd băiatul îi dă atîta zor, îşi pierde întotdeauna capul.

Tot aşa îl zăpăcise, în urmă cu douăzeci de ani, şi Violeta, mama lui Isidorito, o femeie autoritară, care, fără să simtă nevoia vreunei dovezi, emitea cele mai categorice păreri. Faţă de o atare convingere, lui i se păruse mereu că orice îndoială înseamnă o insultă şi o vreme s-a lăsat dominat. Ce imagini îi răsăreau mai întîi în minte, cînd se gîndea la timpul cît fusese cu Violeta ? În primul rînd, nişte rotunjimi monumentale şi trandafirii, culoarea părului — blond roşcat — şi un miros ce aducea cu izul de fiară sălbatică. Apoi, cîteva momente dintr-o perioadă ce i se părea acum scurtă : ziua cînd l-a anunţat, la „Palais Blanc", că aşteaptă un copil şi trebuie să se căsătorească. Ziua cînd s-a născut copilul. Ziua cînd a aflat, în cele din urmă, că-l înşeală. Pentru că rula un film cu Louise Brooks, a intrat în acelaşi „Palais Blanc", unde a simţit pe dată un parfum care i-a trezit nostalgia şi a auzit, în sala întunecată, în rîndul din faţă, un glas de neconfundat, care zicea : „Fii liniştit. Nu vine niciodată fără mine la film". Ziua cînd a găsit pe pernă un bilet de la Violeta ; îi dădea în grijă copilul — *Eşti un tată bun* etc. — şi pleca în nord cu un paraguaian. Iar el se pomenise — s-a întrebat dacă nu cumva e vreo greşeală la mijloc — într-o situaţie mult cîntată în tangouri şi care, de te uitai bine în jur, vedeai că nu e obişnuită. În timp ce pe el Violeta îl părăsea, prietenii lui vorbeau numai de jugul pe care-l poartă şi de cum ar mai vrea să scape de el, de parcă şi-ar fi cărat nevestele în spinare ; trădarea l-a necăjit, fără să-i trezească însă durerea şi disperarea la care se aşteaptă neapărat lumea, iar pentru că îi purta de grijă copilului,

și-a cîștigat o adevărată faimă în rîndul femeilor de prin vecini, deși s-a găsit și cîte una care să-l oprească și să-i spună că ea n-ar fi nicicînd în stare să respecte un bărbat ce se îndeletnicește cu asemenea treburi. Toate acestea i-au dovedit că ceilalți sînt altfel decît el. Pe vremea aceea, a hotărît să se mute într-un apartament, pentru că moștenise ceva bani de la o rudă (ce necaz pe sărmana Violete, dacă ar fi aflat !) ; cum, însă, vecinele aveau grijă de Isidorito cînd el se afla la lucru, a renunțat la acest plan. Puțin cîte puțin, banii s-au dus pe traiul zilnic și nu s-a mai gîndit la mutare. Apoi și-a amintit după-amiaza aceea cînd, intrînd în casă, prin hărmălaia pe care o făceau, în camera alăturată, femeile căzute în admirație, a auzit-o pe o doamnă zicînd : „Ia uitați-vă numai la trebușoara lui !“ Amintirea asta i-a dat și mai tare ghes să viziteze dependințele. Era disperat de-a binelea, dar nu îndrăznea să coboare, fiindcă așa i se spusese. Ascultîndu-l atît de orbește pe băiat, se poartă ca un moșneag prăpădit ; pe urmă și-a zis că ăsta nu-i decît un argument de copil rîzgîiat : de bună seamă că nu de florile mărului i se spusese să nu coboare. Un lucru e sigur : el nu mai rezistă. Cu chiu, cu vai, s-a tîrît prin podul acela infect, s-a pitit în spatele ultimei lăzi și, în genunchi, într-un echilibru instabil, s-a ușurat îndelung. Către sfîrșit, a băgat de seamă că printre scîndurile dușumelei se strecoară lumina ; cuprins de spaimă, și-a făcut socoteala că dedesubt se află camera domnului Bogliolo. Chiar și numai gîndul că ar putea izbucni un scandal în locul ăsta plin de găinaț îl băga în toate răcorile. Fără cel mai mic zgomot, s-a chinuit să

se ascundă printre cutiile îngrămădite în partea opusă. După o vreme, în vis îi apărea un bărbat care și-a petrecut aproape tot timpul cît a ținut dictatura lui Rosas ascuns într-un pod, pînă cînd l-a denunțat cel mai mare dintre copiii pe care noaptea, i-i făcuse nevestei sale iar gealații tiranului l-au decapitat. Apoi, în alt compartiment al aceluiași vis, el sărea călare niște obstacole foarte înalte, spre marea admirație a femeilor, și, îmbinînd modesta sa persoană cu orgoliul patriotic, explica : „Mă țin bine călare, ca orice argentinian“. Cum nicicînd înainte nu mai călărise, a început să se îndoiască de calitățile sale și, sfîrșit, a tras o căzătură zdravănă. Mirosind a levănțică, Nélida s-a aplecat peste fața lui și l-a întrebat : „Ce ți s-a întîmplat ?“ Nu ; de fapt, Nélida repeta :

— Au plecat.

— Cît e ceasul ? a întrebat-o. Era încă pe jumătate adormit.

— Două. Au plecat. Isidorito n-a venit, fiindcă a trebuit să-i însoțească o bucată de drum. N-o să întîrzie mult. Acum puteți coborî, *don* Isidro.

Încercînd să se ridice, a simțit că-l doare tot trupul și îl înjunghie prin șale. S-a întrebat neîncrezător : „Iarăși un lumbago ?“ Îl deranja faptul că fata e de față la strădaniile sale trudnice, pe care, în sinea lui, le-a numit „mizerii“. A spus, dezvinovățindu-se :

— Parc-aș fi un bătrîn ramolit.

— O poziție incomodă, a zis Nélida.

— O poziție incomodă, a căzut el de acord, nu prea convins.

— Dați-mi voie să vă ajut.

— Nu-i nevoie. Pot și singur.

— Dați-mi voie.

Fără ajutor n-ar fi ieșit de acolo. Nélida l-a sprijinit ; ca o infirmieră, l-a condus pînă în cameră. Vidal s-a lăsat în grija ei.

— Acum dați-mi voie să vă așez în pat, l-a rugat Nélida.

A răspuns zîmbind :

— Asta nu. N-am ajuns chiar pînă acolo. Pot să mă culc și singur.

— Bine. Aștept. Nu plec nicăieri, pînă nu vă văd culcat

Privind-o, așa cum stătea, cu spatele la el, oprită în mjlocul camerei, și-a zis că e în ea o forță și o frumusețe care o fac să semene cu o sălbăticiune tînără. A reușit să se dezbrace și să se așeze în pat.

— Gata, a zis.

— Aveți ceai ? O să vă fac un ceai.

În ciuda durerii din șale, a simțit un fel de beatitudine neîncercată încă pînă acum, căci de mulți ani, nu mai știa cîți, nu-l mai răsfățase nimeni. S-a gîndit că e pe cale să se inițieze în plăcerile bătrîneții și ale bolii. Aducîndu-i ceaiul, Nélida a spus că mai rămîne o clipă. Așezată la picioarele patului, i-a vorbit — pentru a face conversație, cum i s-a părut lui — despre viața ei și, cu oarecare mîndrie, a declarat :

— Am un logodnic. Un băiat pe care mi-ar plăcea să-l cunoașteți.

— De ce nu, a zis el, cam cu jumătate de gură.

S-a gîndit că îi plac mîinile Nélidei

— Știți, lucrează la un atelier mecanic, repară mașini și, cum e o fire de artist, face parte din trioul folcloric „Los Porteñitos", care cîntă noaptea prin localurile din centru și mai ales din Piața Italia.

— Aveți, de gînd să vă căsătoriți ? a întrebat.

— Îndată ce adunăm banii de apartament și de mobilă. Nici nu vă închipuiți cît mă iubește. Nu trăiește decît pentru mine.

Și Nélida a urmat înainte cu laudele. În curînd, datorită căldurii cu care descria lucrurile, viața ei a prins să se înfățișeze drept un lanț de succese pe la niște baluri și petreceri a căror protagonistă inconfundabilă era ea. Vidal o asculta cu neîncredere și cu duioșie.

S-a deschis ușa. Isidorito i-a privit cu mirare.

— Scuzați, v-am întrerupt.

— Tatăl dumitale nu se simțea bine, l-a lămurit fata. N-am vrut să-l las singur pînă te întorci.

Lui Vidal i s-a părut că Nélida se înroșise.

VI

Vineri, 27 iunie

DIMINEAȚA URMĂTOARE se simțea mai bine, dar nu destul ca să-i fi pierit orice îngrijorare. S-a gîndit că, dacă ar avea bani, s-ar duce la farmacie, și-ar face o injecție și s-ar pune de-a binelea pe picioare (dacă nu chiar azi, atunci peste o săptămînă, după ce și-ar fi făcut toate injecțiile). Pînă nu primește pensia însă, e exclusă orice cheltuială care nu-i

neapărat necesară. Dacă la farmacie lucrează azi domnul Garaventa, ar fi simplu, fiindcă i-ar fi spus ca de la bărbat la bărbat cum stau lucrurile ; dar dacă e de rînd *doña* Raquel, i-ar veni greu să-i ceară așa ceva. Alte două împrejurări îi sporeau și mai mult încurcătura : pe cînd *doña* Raquel are mîna ușoară, farmacistului îi mersese vestea că lucrează ca un măcelar.

În drum spre baie, s-a întîlnit cu Faber și cu Bogliolo, care povestea ceva dînd din mîini, vorbind iute și agitat. Împingîndu-și puțin deoparte interlocutorul, Faber l-a întrebat :

— Dumneavoastră unde ați stat azi-noapte ?

Vidal a șovăit, încurcat. A reușit să îngaime :

— Păi...

N-a mai fost nevoie de lămuriri. Bogliolo a început să-i povestească.

— Eu, unul, deși nu mă las surprins cu una, cu două...

Vidal l-a măsurat cu oarecare curiozitate : vorbea într-un fel ciudat și era schimbat la înfățișare.

Ridicînd glasul, Faber a reușit să se facă ascultat.

— Eu am izbutit să mă vîr într-unul din closete, le-a explicat el, dar am avut o noapte mai ceva ca în romane, puteți să mă credeți. La un moment dat, cineva a bătut la ușă. Tocmai cînd îmi ziceam că ăsta-i sfîrșitul, a plecat.

— Eu, unul, a repetat Bogliolo, deși nu mă las surprins cu una, cu două, m-am trezit drept în mijlocul tinerilor ălora și, fiindcă nu-mi pierd capul, am hotărît să mă iau după ei.

— Dimineață, cînd am văzut că ieșirea e liberă, n-am fost în stare să mă ridic în picioare. De atîta ședere, mă apucase ceva ca o durere sau ca un junghi în șale.

Mînat de un impuls fratern, Vidal rosti :

— Și pe mine la fel.

— Nu, nu, a protestat Faber. După ce am ieșit din closet, nu m-am mai putut îndrepta de mijloc o grămadă de vreme.

Cu toate că vorbea cam anevoie, Bogliolo a reușit să-i facă pe cei doi interlocutori să tacă și și-a reluat povestea :

— Băieții au intrat în joc și așa am tăifăsuit și am pus la cale tot felul de planuri pînă tîrziu. Să nu vă închipuiți că mă simțeam tocmai la îndemînă : procesiunea se mutase înăuntru și, cu toate că nu lăsam să se vadă, eram nervos. Cînd s-a spart adunarea, am încercat să rămîn pe loc, dar au stăruit să merg cu ei. Am vrut să mă lipesc de grupul unde era băiatul tău, pe care, la urma urmei, îl cunosc, însă doi dintre ei m-au luat de braț și, stînd de vorbă ca niște prieteni, am umblat o grămadă de vreme, apucînd-o către Pacifico. Lîngă depozitele de vin Giol, acela căruia-i ziceau Bebelușul, fără să-și schimbe nicidecum tonul prietenos, mi-a spus să uit tot ce-am auzit în noaptea aceea. Celălalt mi-a lăudat proteza și, zicînd că vrea să se uite la ea, mi-a smuls-o din gură dintr-o smucitură. Poate n-o să mă credeți, dar cînd i-am cerut-o înapoi, mărunțelul mi-a spus că, dacă am chef să ajung cît de cît întreg acasă, să nu mai ard gazul pe-acolo.

— Oricum, am scăpat mai ieftin decît Huberman, a remarcat Faber.

Cu afectarea încăpățînată la care recurgea în împrejurările delicate, Bogliolo îndrăzni :

— *Don* Isidro, băiatul dumneavoastră mi-a făcut impresia unui tînăr cu scaun la cap. Aveți curajul să-l descoaseți ?

— Să-l descos ? a întrebat Vidal.

— Da, ca să vadă el cum stau lucrurile și dacă am vreo șansă s-o primesc înapoi. Dumneavoastră știți cît e de scumpă o proteză.

— De n-aș mai fi știut.

— Îmi promiteți ?

— Vă promit, vă promit. Ce s-a întîmplat cu Huberman ?

Bogliolo a înălțat din sprîncene oarecum neîncrezător. Apoi s-a apucat să explice :

— Venea, săracul, cu mașina pe Las Heras...

Faber l-a dat puțin la o parte și l-a întrerupt.

— Mă lăsați să vorbesc ? Am tăiat din *Ultima Hora* declarația ucigașului. Scoase din buzunar tăietura din ziar și o desfăcu cu grijă. Merită citită. Ascultați :

„Cînd am văzut chelia aceea în mașina din față, mi-am dat seama că greșisem banda. Recunosc că se prea poate să-mi fi închipuit cam cum se vor petrece lucrurile și să mă fi enervat de dinainte. Dar, credeți-mă, domnilor, toate s-au întîmplat întocmai cum îmi închipuisem : cînd mașinile celelalte au pornit, cea din fața mea nici vorbă s-o ia din loc, fiindcă șoferul, bătrînul cu chelia, a așteptat mai întîi să i se trezească reflexele și abia apoi s-a pregătit să pună mașina în mișcare. Bătrînul acela a fost victima unei enervări care s-a adunat mereu în mine, de cînd tot pățesc lucruri asemănătoare din cauza unor bătrîni asemănători.

Abia îmi mai țineam firea iar tentația de a trage ca la tir în chelia aceea mărginită de două urechi clăpăuge a fost mai tare decît mine.“

Vidal a întrebat :

— Ce au făcut cu nebunul ăsta ?

— Ei, dar n-o luați chiar așa ! a protestat Bogliolo.

— A fost pus imediat în libertate, a zis Faber.

Bogliolo a deschis robinetul de la o chiuvetă și a băut din căușul palmelor. I-a amintit lui Vidal :

— Nu uitați, cînd aveți prilejul, să-l descoaseți pe băiat.

S-a îndreptat spre casă. Ceilalți doi l-au urmat agale.

— Mi-e milă de el, a zis Faber.

— Mie, cîtuși de puțin, a răspuns Vidal.

— Cu toată mutra lui răutăcioasă, nu-i decît un biet prăpădit, un nenorocit care face pe periuța administratorului. Nu mai știe pe unde să scoată cămașa

S-au întîlnit cu Nélida și Antonia. Vidal a băgat de seamă că fetele nu-l salută pe Faber. Acesta a plecat.

— Grozavi prieteni mai aveți, *don* Isidro, a observat ironic Antonia.

— Vorbești de Botafogo ?

— Botafogo ca Botafogo. Dar pe boșorogul ăsta nerușinat nu-l pot vedea în fața ochilor.

— Antonia are dreptate, a zis Nélida.

Vidal s-a uitat la ea, i-a admirat linia ușor arcuită a gîtului și s-a gîndit că l-ai fi putut asemui cu un gît de lebădă și că mereu va des-

coperi cîte ceva nou la fata asta. A întrebat iute :

— Ce-a făcut ?

Antonia s-a înfuriat.

— Ce n-a făcut ? E un boșorog scîrbos. Mă apucă furia chiar și să povestesc. Te duci la baie ori la locul de-alături, iar el se dă la tine și numai gînduri curate nu are. Întrebați-o pe Nélida, dacă nu mă credeți.

Nélida a recunoscut :

— De pe la zece seara, se-așează la pîndă.

— Nu se poate ! a exclamat Vidal.

— Ba bine că nu. Dacă vă spuneam că-i așa...

— Ei, asta-i bună ! Dar nu se vede cum arată ? Te pomenești că, de disperare, și-o fi pierdut orice rușine.

Vidal a mai spus că purtarea lui Faber e nemaipomenită și l-a ocărît în tot felul.

— Pe un bătrîn ca ăsta, l-aș denunța fără urmă de remușcare, a declarat Antonia.

Părînd că-i dă dreptate fetei, Vidal a sărit în ajutorul lui Faber.

— E un biet nenorocit.

A repetat vorbele astea de cîteva ori. A încercat să-i ia apărarea și altfel, pentru că atacurile erau nemiloase.

— Bătrînii de felul ăstuia ar trebui stîrpiți pînă la unul, a declarat Antonia.

— Bine. Recunosc că aveți dreptate. Bătrînii care aleargă după femei tinere oferă un spectacol trist. Dezgustător. Aveți dreptate. Aveți toată dreptatea. Dar dacă-l compari cu un delator sau un trădător sau un ucigaș...

— Pe dumneavoastră nu v-a jignit Faber. Puneți-vă însă în locul meu.

— Ai dreptate să te simți jignită, a fost Vidal de acord. Faber nu are nici o scuză. Însă poate nefericitul nici nu-și dă seama cît e de grotesc ceea ce face, pentru ca să-ți dai seama de asta ar însemna să recunoști că ești bătrîn și că te pîndește moartea.

Antonia a întrebat :

— Și ce-mi pasă mie de asta ?

Lui Vidal replica i s-a părut fără drept de apel ; crezînd, totuși, că e dator să facă un ultim efort pentru prietenul său, și-a rezumat argumentația astfel :

— Bine, vă dau întru totul dreptate. E bătrîn și urît, dar nu-i el de vină pentru asta. Nimeni nu-i bătrîn și urît fiindcă așa îi place lui.

Antonia l-a privit clătinînd din cap, de parcă ar fi auzit ceva nemaipomenit, dar îl iartă pur și simplu fiindcă-l ia așa cum este.

— Cu *don* Isidro n-o scoți la capăt. Mă duc să m-apuc de spălat.

Înainte de-a o urma, Nélida i-a șoptit :

— Nu mai vorbiți așa de față cu Antonia.

VII

SE SIMȚEA MAI BINE. Faptul că trîndăvise o zi întreagă în casă îl însănătoșise văzînd cu ochii. Dacă n-a ieșit, asta a fost pentru că așa îl sfătuise Nélida. La douăsprezece, cînd să meargă la restaurant, a întîlnit-o în poarta de la stradă. Fata i-a spus :

— Nu vă duceți nicăieri. Nu-i deloc cuminte să ieșiți așa, în stradă. Azi vă odihniți, iar mîine o să fiți sănătos tun.

— Nu te poți hrăni cu aer. N-am chef, crede-mă, nici să-mi fierb niște macaroane.

— Mătușa Paula mi-a adus un castron de plăcinte. Îmi dați voie să vă invit ?

— Dacă vii să le mănînci cu mine.

— Nu, asta nu. Nu vă supărați, vă rog, dar știți cum e lumea.

Întîi una, apoi încă una, a mîncat vreo șase plăcinte de ale Nélidei, un adevărat ospăț, după care, pentru a le mistui mai bine, a băut niște *mate*. Oricum, i-au căzut greu și după prînz a dormit mult, un somn din acelea cum avusese odinioară, din care te trezești în cele din urmă buimac, fără să știi dacă e ziuă sau miezul nopții. Și-a mai făcut niște *mate*, a așteptat zadarnic ca Isidorito să-i aducă radioul pe care în sfîrșit reușise să-l repare, s-a resemnat să-și fiarbă niște macaroane pe care le-a mîncat cu brînză rasă, niște pîine de ieri și vin roșu ; cînd nu mai rămăseseră decît niște firimituri a intrat Jimi.

— Am sosit prea tîrziu ? a întrebat.

— Oricît nu ți-ar veni să crezi. N-a mai rămas nimic.

— Doar n-o să-mi spui că n-ai o prăjitură în bufet ? Ceva budincă ? Sau măcar o bucată de ciocolată ?

— Păi, am ciocolata lui Isidorito. O să-ți cadă ca un bolovan.

— Nu-ți fie frică, am încă stomac bun, a spus mușcînd iute din bucata de ciocolată. Sper să nu vă certați din cauza asta. Apropo, deseară ne ducem să jucăm cărți la Néstor, care se înțelege bine cu băiatul. E mai sigur. Vii și tu ?

Vidal și-a zis că poate să accepte, pentru că Nélida nu va afla nimic iar lui i-ar face bine să se întîlnească cu băieții, să ia puțin aer și să-și mai schimbe gîndurile negre care-l cuprinseră în ziua aceea de lenevie și indigestie. A întrebat :

— E tot frig ?

— Îmbracă-te bine ; coroanele de înmormîntare sînt scumpe.

Vidal și-a aruncat un *poncho* pe umeri și au ieșit în noapte.

— Ce-i cu tine ? l-a întrebat Jimi. Parcă ai fi nervos.

— Nu-i nimic. Mă doare mijlocul.

— Anii, bătrîne, anii. Zici că ești șiret și-ți pui în aplicare la vreme strategia împotriva bătrîneții. Dacă te gîndești la ea, te-apucă tristețea, îți piere curajul iar asta se vede și ceilalți zic că te dai bătut înainte de luptă. Dacă uiți de ea, ți se aduce aminte vorba că orice lucru la vremea lui și ți se spune boșorog caraghios. Împotriva bătrîneții nu există nici un fel de strategie. Ia privește, la colț e adunată lume, pesemne că-i o bandă de bătăuși sau vreunul din pichetele acelea de represiune, cum li se zice... Nu ne costă nimic să facem un ocol și să ne ferim de banda asta.

— Sîntem gata să înghițim orice. Îți închipui că, în tinerețea noastră, doi domni argentinieni în vîrstă ar fi înghițit la fel de cuminte toate astea ?

— Ei, pe vremea aceea, tuturor le sărea iute muștarul, dar, mai știi ? poate numai cînd nu-i vedea nimeni.

VIII

NÉSTOR, ÎMPREUNĂ CU SOŢIA şi cu fiul, care se numea tot Néstor, locuia pe strada Juan Francisco Seguí, într-o căsuţă care, în faţă, avea sufrageria şi o cameră, iar în spate o altă cameră şi dependinţele, ce dădeau spre grădină sau spre curte. Cînd au sosit cei doi prieteni, ceilalţi erau adunaţi în sufragerie. Pe unul din pereţi se afla o pendulă oprită la ora douăsprezece. Stăpîna casei, *doña* Regina, după cum îi era obiceiul, nu s-a lăsat nici acum zărită de prietenii soţului ; răspunzînd cuiva care întrebase de ea, Néstor a arătat într-o doară spre partea din spate a casei.

Fiul lui spunea :

— Sînt aşteptat la o cafenea, de partea cealaltă a bulevardului.

— Alvear, a precizat Dante.

Au izbucnit cu toţii în rîs. Cum nu se poate mai serios, Jimi a explicat :

— Moşulică ăsta al nostru e de pe vremea lui tata Noe

Fiul lui Néstor l-a corectat politicos :

— Domnul Dante a vrut să spună bulevardul Del Libertador.

— Dante are dreptate, a remarcat Arévalo. N-ar trebui să lăsăm să li se schimbe întruna numele. Tot la douăzeci de ani, se schimbă casele, se schimbă numele străzilor...

— Se schimbă oamenii, zise Jimi şi se apucă să cînte : *Unde eşti tu, Buenos Aires al meu ?*

— Nici nu-ţi vine să crezi că-i acelaşi oraş, rosti Arévalo. Băiatul îşi luă rămas bun de la oaspeţii tatălui său. Vidal s-a dezvinovăţit :

— Ce mod de a da buzna în casa omului...

— Încît îl facem s-o ia din loc, adăugă Arévalo.

— Important e să vă simţiţi bine, îi încredinţă băiatul. Nu vă bateţi capul din cauza mea.

— E nemaipomenit, să fie nevoit să plece din pricina noastră, zise Arévalo.

— Dar ce importanţă are asta, cînd te gîndeşti că sînteţi prietenii tatălui meu ? a protestat băiatul. Şi a adăugat, într-un murmur nedesluşit : Fie ce-o fi.

Şi-a bătut afectuos tatăl pe umăr. A zîmbit, a salutat ridicînd mîna şi a plecat.

— Un băiat bun, zise Vidal.

— Un pezevenghi, a mormăit Jimi.

Néstor a adus fernetul, alunele americane, măslinele. Rey a întins o mînă lacomă. Au tras la sorţi ; lui Vidal i-a căzut să joace cu Jimi şi Arévalo, aşa încît, în seara aceea, partidele erau cîştigate înainte de a începe.

— Ce ziceţi de tapiţer ? a spus Rey cu gura plină.

Vidal l-a întrebat pe Néstor :

— Tu îl cunoşteai ?

— L-am văzut de nenumărate ori în faţa casei tale.

Deşi Néstor a rostit cuvîntul „ori“ cu un *r* grozav de franţuzesc, n-a zîmbit nici unul, în afară de Jimi, care le-a şi făcut semn cu ochiul.

— Despre cine vorbiţi ? a întrebat Dante.

— Observ cu nelinişte o mare schimbare, a zis Arévalo.

— Despre bunicul lui Rey, a spus Jimi, prăpădindu-se de rîs.

— Nu te cred, a răspuns Dante.

— Observ cu neliniște o mare schimbare, a repetat Arévalo. Înainte, fapte de astea aflai la rubrica de știri a poliției și li se întîmplau unor necunoscuți ; acum li se întîmplă oamenilor din cartier.

— Ale căror chipuri le cunoaștem, adăugă Rey cu cruzime.

— Încă puțin, și vai de pielea noastră ! oftă Jimi, făcînd cu ochiul.

— Tu n-ai pic de suflet, zise Rey, ca și cînd l-ar fi descalificat cu asta. De ce dă voie guvernul ca șarlatanul ăla, de la postul de radio oficial, să ne umple urechile cu venin ?

Vidal rosti gînditor :

— Eu cred că Farrell i-a dat tineretului o conștiință. Cum ești împotriva „taifasului la gura sobei", cum te și consideră un babalîc.

— Halal raționament, zise Arévalo zîmbind.

Rey sări :

— Uite, vedeți otrava ? Pînă și Isidro al nostru ne vorbește cu formulele neghioabe ale demagogului.

— Așa e, a căzut de acord Arévalo ; dar și tu, Leandro, te întreci cu gluma. Prea ești conservator.

— Și de ce să nu fiu ?

— Știi de ce sînt urîți bătrînii ? Pentru că-s prea mulțumiți de sine și nu-i lasă pe alții în locul lor, argumentă Arévalo.

— Care-i ăla să-l miște de la casă pe Forțosul ? a întrebat Jimi.

— Să las în locul meu niște lichele, numai fiindcă-s tineri ? Să-mi părăsesc eu rodul muncii mele ? Să las cîrma din mînă ?

Făcînd cu ochiul, Jimi a început să cînte :

— *Cum mai cîntăresc bătrînii !*

— Vă arde de glumă, a comentat Néstor ; apoi, nelăsînd nici un *r* să scape de pronunția lui franțuzească, a adăugat : Dar dacă autoritățile nu opresc vîrtejul ăsta, cine va mai fi în siguranță ?

— Vă amintiți de cucoana aceea bogată. Ugarteche ? a întrebat Rey.

— Bătrîna cu pisicile ? a întrebat Arévalo.

— Bătrîna cu pisicile, a încuviințat Rey. Ce i se putea reproșa ? Avea și ea o ciudățenie : hrănea pisici. Dintr-atîta lucru, ieri, o hoardă de tineri au omorît-o în bătaie la colțul casei sale, sub ochii trecătorilor care nici n-au crîcnit.

— Și sub ochii pisicilor, adăugă Jimi, care nu putea suporta timp mai îndelungat lucrurile triste.

— Care adulmecau cadavrul, zise, drept încununare, Rey.

Jimi i se adresă lui Vidal :

— Cînd stai față-n față cu veneticul ăsta de spaniol, trebuie să te aperi cu umbrela. Ai văzut cum i-a zburat din gură bucățica de alună ? Cînd vorbesc, bătrînii stropesc cu salivă în toate părțile. Pînă de curînd, scăpasem de pacostea asta, dar acum am început și eu. Zilele trecute, în focul unei discuții, i-am pus, nu mai știu cui, un mic semn alb pe mînecă. Aș fi vrut, ca să nu se observe, să continui conversația, dar nu mai aveam în cap decît asta : Doamne, de nu și-ar da seama.

— Bunicul a pățit-o și mai rău, zise Arévalo.

— Bunicul lui Rey ? întrebă Dante.

— Voi nu citiți ziarele ? li s-a adresat Arévalo. Era o povară în cîrca familiei și l-au făcut să dispară două nepoțele, de șase și de opt ani

— Respectiv, a încheiat fraza Rey.

— V-ați pus în cap să mă speriați ? a întrebat Jimi. Hai să vorbim lucruri mai serioase. Dumnică, bate „River" ?

— În partidele amicale, „River" se întrece pe sine, zise Rey.

— Nu degeaba ți se zice Forțosul, a remarcat Arévalo.

Dante întrebă, iritat :

— Ce are asta de-a face cu bunicul lui ?

S-au apucat să înșire cîte grozăvii se petrec pe terenurile de sport și în tribune. Rey a afirmat :

— În ziua de azi, un om cu scaun la cap se uită la fotbal așezat în fața ecranului de televizor.

— Eu, unul, a zis Dante, care de data asta îl auzise și el, nu mă mai duc acum la stadion nici dacă joacă „Excursionistas".

După ce s-a declarat partizan al unei „confruntări adevărate, directe", Néstor a anunțat :

— Duminică mă puteți vedea în tribună, strgînd : „Haide, River !"

— Doar nu ți-ai pierdut mințile, zise rugător Jimi.

— Sinucidere curată, conchise nepăsător Rey.

Dante i-a lămurit :

— Néstor se duce împreună cu băiatul.

— Ei, asta-i altă poveste, a căzut chiar și Rey de acord.

Plăcut atins în mîndria lui de tată, Néstor a întărit :

— Ei, vedeți ? Nu mi-am pierdut nici mințile și nici nu mă sinucid. Merge cu mine băiatul.

— Iar între timp, tot trăncănind, ține jocul în loc ca să amîne înfrîngerea, i-a retezat-o Jimi. Moșulică ne crede proști. Mare șmecher, nu-i așa ?

După ce-au mîncat patru bătăi la rînd, înfrînți au spus că le ajunge. Dante a zis că are de gînd să se culce devreme ; Néstor a mai adus un rînd de fernet și de alune americane ; Rey a remarcat că se făcuse miezul nopții. Au plătit.

— Noi o să avem un noroc chior în dragoste, zise Néstor.

— Și de ce, mă rog ? întrebă Jimi. Nu din pricina cărților ați pierdut voi.

Rey a zîmbit, a dat din cap și l-a dojenit afectuos :

— Lasă-ne măcar speranța.

— Ia uitați-vă la el ! a exclamat Arévalo. Unde e vestitul lui tupeu ? Nu degeaba susținea Novión [1] că e de ajuns chiar și gîndul la dragoste, ca să facă din tine om.

Au plecat împreună, dar în curînd au apucat-o fiecare spre casele lor, afară de Rey, care i-a spus :

— Vreau să-mi mai dezmorțesc picioarele. Vin cu tine pînă la poartă. Și a adăugat pe un ton confidențial : Te rog să nu-ți închipui că singura mea distracție e să stau tolănit în fotoliu în fața televizorului și să mă uit la fot-

[1] Dramaturg argentinian mediocru (n. t.).

bal. Spun asta cu tot respectul ce-l am pentru drăcoveniile astea tehnice.

În chip inexplicabil, auzind vorbele din urmă, pe Vidal l-a apucat furia împotriva prietenului său. Au mers mai departe. Rey l-a luat de braț și i-a spus :

— Să ne mai plimbăm puțin. Hai și condu-mă pînă acasă.

Plimbîndu-se, Vidal se gîndea că, în ce-l privește, ar fi avut chef să rămînă singur, să fie deja în patul lui și, dacă se poate, chiar adormit. Ca să curme tăcerea, a comentat :

— Noaptea asta nu-i chiar așa de frig.

— Vine de-acum, cu întîrziere, dar vine, vara Sfîntului Ioan.

Vidal și-a zis că noaptea, ca și cum s-ar fi lărgit locul, se elibera de obicei de niște lucruri care, în timpul zilei, îl țineau ca-n chingi ; durerea de mijloc, bunăoară, îi dispăruse sau cel puțin nu-l mai supăra așa tare. Ajungînd la brutărie, s-a grăbit să exclame :

— La revedere.

— Te duc pînă acasă.

Lui Vidal i-a trecut prin minte, pentru întîia dată, că poate vrea să-i spună ceva important. Și-a mai zis că, de-o țin tot așa și Rey nu se hotărăște odată, o să se plimbe pînă la ziuă. A rupt din nou tăcerea :

— De ce lipseai ieri de la prăvălie ?

— De dimineață ? Fetele astea totdeauna înfloresc lucrurile...

De bună seamă că dorința de a vorbi și scrupulele legate de asta îl făceau să nu fie atent. Vidal nu era curios. Cu egoismul omului obosit, s-a hotărît să pună capăt acestui du-te-vino

— La revedere, a rostit intrînd în coridor. A mai zărit vag fața cărnoasă a lui Rey, care tocmai deschidea gura.

IX

Sîmbătă, 28 iunie

DIMINEAȚA, durerea de șale reapăruse. Vidal s-a sculat cu chiu, cu vai din pat, a pus apa la fiert, s-a îmbrăcat, a băut niște *mate*. Și-a urmărit, pe îndelete, durerea la fiecare mișcare. Luîndu-se singur în rîs, și-a spus că procedează întocmai ca un jucător de cărți priceput, bunăoară Arévalo (sau Jimi, cînd se ținea pe urmele lui Arévalo), care filează cărțile și cercetează cu încetineală studiată mîna ce i-a fost împărțită. După o vreme, a ajuns la concluzia că, durerea fiind pe deplin suportabilă, nu mai e nevoie să arunce banii pe injecții ori altele asemenea de la farmacie. Atunci și-a dat seama că trebuie să înfrunte, ca un adevărat bărbat, o altă încercare, cea mai grea dintre toate, și anume să-și spele niște haine. Și-a zis : „În secunda asta" ; și-a închipuit cît îi va veni de greu să le frece și să le clătească aplecîndu-se de spinare ; i-a pierit tot curajul și a numit „mastodonți" vechile chiuvete largi și adînci ce se aflau la baie. A protestat : „Azi nici nu se mai fabrică din astea. Nu degeaba se zice că altă dată oamenii erau mai voinici". A clădit grămadă o pereche de ciorapi, niște indispensabili, o cămașă, un maieu. A clătinat din cap și a rostit : „N-am de ales. Pînă vine pensia — se pune întrebarea dacă mai vine vreodată ?

— nu dau rufele la spălat. Antonia o să se uite chiorîș la mine, ca în fiecare lună cînd nu-i duc maică-si rufele să le spele. Pînă nu-mi vin banii, trebuie să renunț la asta și la orice lux. Frumos îți mai stă, să vorbești singur".

Doña Dalmacia, mama Antoniei, era cel mai popular personaj dintre toți chiriașii. Rămasă văduvă de tînără, se zicea că, spălînd și călcînd (fără a înceta între timp să glumească și să cînte), femeia asta creolă plină de curaj crescuse, educase, ținuse cît de cît curați opt copii. Acum, fiindcă toți (în afară de Antonia) se căsătoriseră și se mutaseră la casele lor, *doña* Dalmacia luase la ea cele trei fetițe palide ale unui fiu aflat la strîmtoare : în inima-i largă era loc destul iar pofta ei de lucru nu cunoștea oboseala. Totuși, vîrsta o schimbase, făcînd să crească sîmburele acela de asprime care-i stătea în fire, fapt care, de bună seamă, a făcut ca, mai degrabă cu afecțiune decît în bătaie de joc, lumea nou venită în cartier s-o poreclească Soldățoiul ; dacă, însă, era iute la mînie — nu era tocmai cuminte să te pui rău cu ea — tot pe atît de sigur este și că ierta repede și uita jignirile.

Mergînd spre baie, Vidal a murmurat : „Numai de nu m-aș întîlni cu careva. În casa asta, îți țin socoteala și de cîte ori te duci la closet". S-a întîlnit, vezi bine, cu Nélida, care spăla, și cu Faber.

— Îi explicam domnișoarei, zise Faber, că nu-s de vină numai cei care nu fac față împrejurărilor. Mai sînt și ăia care vîră zîzanie.

— *Don* Isidro, vă vine să credeți că Antonia mi-a întors spatele ?

— Nu se poate, zise Vidal.

— Nu se poate ? Dumneavoastră n-o cunoașteți. Domnul Faber nu mi-a făcut nimic, dar ea vrea să mă port cu dînsul mai rău decît cu un cîine.

Faber dădu afirmativ din cap. Vidal exclamă :

— Nemaipomenit !

— Și încă ceva. Mă bîrfește acum peste tot, fiindcă noaptea trecută am fost la dumneavoastră în cameră.

Vidal n-a putut să-și arate îndeajuns uimirea față de descoperirea asta, căci au apărut Dante (care avea ceva neobișnuit în înfățișare) împreună cu Arévalo. Nélida s-a retras în grabă, zicînd :

— Bine, dar și dumneavoastră prea stați în calea și în ochii lumii.

Faber a pornit-o în goană spre casă iar Vidal s-a pomenit față în față cu administratorul. Acesta a zis :

— Nu trebuie să ne lăsăm dezbinați de niște fleacuri, am putea zice. Vă dau o pildă. Domnul Bogliolo a făcut un tărăboi nemaipomenit fiindcă cineva l-a inundat cu apă din pod. Ce mare lucru ? Mă duc acum sus, să văd dacă nu descopăr ceva. S-a îndepărtat cîțiva pași, s-a întors înapoi și a anunțat dramatic : Sau ne strîngem rîndurile, sau ne încolțesc din toate părțile.

După plecarea administratorului, Arévalo a zis :

— În casa asta-i prea multă agitație. Iar noi, dimpotrivă, avem nevoie de liniște. Am venit să-ți cerem un sfat.

— Vă stau la dispoziție, a răspuns Vidal.

— Nu mai fi așa de solemn. Să vedem ce zici și tu. Dante, aici de față, a hotărît azi-noapte... Să-i spun ?

— Doar de asta am bătut drumul pînă aici, zise Dante iritat. Cu cît mai repede, cu atît mai bine.

Arévalo vorbi iute :

— A hotărît azi-noapte să-și vopsească părul și te întreabă cum ți se pare.

Vidal îngăimă :

— Mi se pare grozav.

— Nu te grăbi, protestă Arévalo.

— Să-ți spun ce mă pune pe gînduri. Sînt unii cărora părul cărunt le face silă și-i înfurie ; alții, în schimb, turbează de mînie cînd văd un bătrîn cu părul vopsit.

Arévalo zise :

— Să-ți explic. I-am povestit lui Dante că, odată, pe cînd să intru cu o pipiță la hotel, ne întîlnim în ușă cu altă pereche. Fata pufnește în rîs : „Ia te uită la moșulică ăsta". Mă uit și văd că-i un fost coleg de școală, mai tînăr decît mine, atîta doar că alb la cap ca oaia.

— Tu te vopsești ?

— Ești nebun ? Slavă Domnului, n-a fost nicicînd nevoie de asta.

— E aici o chestie, observă Dante, vizibil îngrijorat. Vopseaua se vede.

— Cum să se vadă ? replică Arévalo. Nimeni nu se uită cu atîta atenție la altul. Știm, destul de vag, că unu-i cărunt, altul e chel, dar atît.

— Se pare că femeile se uită, și-a dat cu părerea Vidal.

— N-aud ce zici, a spus Dante.

— Se uită la alte femei, ca să le caute nod în papură, zise Arévalo.

— Lumea din ziua de azi se uită, se încăpățînă Dante. Și n-o să tăgăduiți că un bătrîn cu părul vopsit le stîrnește furia.

— Dar cei cu chelie ? întrebă Vidal.

— Vopseaua de acum e proastă, a continuat Dante. Se observă.

— Jumătate din fetele care trec pe stradă sînt vopsite. Tu observi ?

— Eu, nu, zise Dante.

Ca și cum și-ar fi schimbat părerea, Arévalo încuviință :

— Se observă cînd te ascunzi. Ce părere aveți despre negresele care-și fac părul blond ?

— Nu-mi pasă ce fac negresele. Mie să-mi spuneți drept : par mai tînăr ? Dacă-i așa, înseamnă că nu înșel pe nimeni, a rostit Dante posomorît.

— Atunci de ce te-ai mai vopsit ? a întrebat Arévalo.

— Păi, nu știu. Te-am întrebat și pe tine.

— Cîteodată, cel mai bun lucru e să sari în apă.

— Pare ușor, cînd e vorba de alții. Iar acum, nu-mi răspundeți nimic : îmi stă bine ? îmi stă rău ? Îmi stă mai rău decît înainte ?

Vidal și-a zis : „Parcă-i un copil cicălitor și prostănac". A întrebat :

— Dar unul cu chelie ce face ?

Nélida s-a întors.

— Domnule, i-a spus încet, vă cheamă la telefon unul Leandro.

— Mă așteptați o clipă ?

— Nu ; ne ducem.

Nélida l-a întrebat :

— Ce faceți cu rufele astea ?
— Vreau să le spăl.
— Dați-mi-le mie.
— Antonia o să intre la niște idei...
— Asta ar mai lipsi.

Ca să intre în atelier, unde lucrau vreo șase fete, a trebuit să-și înăbușe o pornire instinctivă de teamă ; cu toate astea, pînă nu demult, îi plăcea să fie înconjurat de femei tinere.

Rey i-a răspuns la telefon :

— Am de gînd să investesc niște bani într-un hotel...
— Nu mai spune...
— Mi-ar plăcea să-l vezi și tu. Ai curaj să ieși în după-amiaza asta ? Nu-i departe de tine. La cinci e prea devreme ?

I-a spus numele străzii — Lafinur — și numărul.

Vidal nu și-ar fi închipuit în ruptul capului că ăsta e secretul ce nu-i dădea pace azi-noapte prietenului său. Și-a zis că e un prost psiholog. Nu izbutea nicidecum să cunoască oamenii.

X

AJUNGÎND PE STRADA Lafinur, a exclamat : „Nu se poate". După alți cîțiva pași, a trebuit să admită : „Și totuși, altul nu se află pe aici". Desigur, șovăielile de noaptea trecută erau de înțeles : sărmanul Rey nu se hotăra să-i spună că are de gînd să cumpere o casă de întîlniri. Acum șovăia el însuși. „Să recunoaștem că nu-i prea plăcut să intri fără o însoțitoare", s-a gîndit. Rey a apărut în ușa hotelului, zîmbind cu toată gura și făcîndu-i semn să se apropie. Oare cîți ani ar trebui să trăiască un om, ca să înceteze odată de-a se mai tot rușina fără nici un motiv și să devină matur de-a binelea ? Își aruncase ochii în jur, sperînd că, cine știe, n-o să-l vadă nimeni intrînd acolo, mai ales că, ceea ce agrava lucrurile, grăsanul de Rey atrăgea atenția cu gesturile sale. Rey l-a îmbrățișat degrabă, foarte bucuros și agitat. Negreșit că nu exista nici un motiv ca vreun observator întîmplător să-și închipuie cine știe ce grozăvii. Nenumărate pricini ar fi putut să aducă aici doi domni cum sînt ei. De pildă, aceea de a vizita hotelul, cu gîndul să-l cumpere. Ca de atîtea ori, adevărul părea de necrezut.

Rey l-a condus de-a lungul unui coridor care dădea în *patio*, a bătut ușurel la o ușă, a deschis-o fără să mai aștepte răspunsul și s-a dat la o parte, lăsîndu-l pe Vidal să intre primul. După un scurt moment de șovăială, acesta a făcut ce i se indicase. Îi pierise toată îndrăzneala, așa cum ți se întîmplă uneori în vis, astfel încît s-a bucurat trezindu-se în fața unui grăsan palid — patronul, desigur — într-un birou unde se afla o masă cu niște cești de cafea. Rey a făcut prezentările :

— Prietenul meu Vidal. Compatriotul meu Jesús Vilaseco.

— Mai adu o ceașcă, Paco, a strigat patronul. Și o cafea ca lumea, și fierbinte ! Apoi a coborît glasul, pentru a întreba, oftînd : Oare există servitori mai proști decît aceia de la hoteluri de soiul ăsta ? La ce bun să-l mai tragi jos din pat pe Paco ăsta ? O să-ți aducă, vezi bine, cafeaua rece iar răcoritoarele calde.

A intrat individul cu ceașca : un coate-goale galben la față ca și stăpînul lui, dar mai tînăr și din cale afară de murdar. A zis :

— *Don* Jesús, la opșpe iar e mînjit peretele.

— Tot ăla cu Angélica lui, Paco ?

— Da' de unde. Cînd oi pune eu laba pe șmecherul ăsta....

— Pune cafea ca lumea, Paco, și măcar de data asta să fie fierbinte.

— Cine-i ăla cu Angélica ?

— Un țicnit care mîzgălește mereu pe perete : *Angélica, te caut întruna.*

Vidal s-a gîndit : „Un bărbat părăsit. O cheamă plin de dragoste, dar nu-și face iluzii". A intrat și el în vorbă :

— Sărmanul om...

— Sărmanul ? a repetat patronul. Din cauza unor sărmani ca ăsta, într-o bună zi te pomenești cu hotelul închis.

— Nu-ți dai seama ? a sărit și Rey.

— Mai devreme sau mai tîrziu, tot dă nas în nas cu respectiva, care, dacă vine aici, nu vine singură, și-i taie gîtul ca la un pui de găină. De departe, dumneavoastră vi se pare că aici omul huzurește și că-i raiul pe pămînt.

Rey l-a întrerupt cu viclenie :

— Nu te plînge. În afară de pompele funebre, unde în altă meserie se mai cîștigă atîtea parale ca în asta a ta ?

— Mă pui alături de ăia ? Dar lor cine le face necazuri ? E drept, nu zic ba, că trebuie să ai un stomac...

Vidal s-a gîndit că în discuția asta rolurile se inversaseră. Cumpărătorul laudă marfa, iar

vînzătorul o ponegrește. Oare pe unde le umblă mintea ? Rey i s-a adresat compatriotului său:

— Ce știi tu cît mă zbat, ca la sfîrșit de lună să cîștig și eu o pîine ? Ca să nu mai pun la socoteală creditele și furtișagurile mărunte...

— Și tu ce știi cît îmi sare mie inima din loc ? Pe inspector, cu care tu te aranjezi dîndu-i cozonac, eu nu-l pot mulțumi nici cu tot cîștigul dintr-o zi de sîmbătă ; cît despre vizitele comisiei de la onorata primărie și ale marțafoilor din patrulă, să nici nu mai vorbim. Știi pe cine invidiez ? Pe *don* Eladio, care și-a lăsat baltă taximetrele, a deschis un garaj și s-a apucat să transporte carne. Vii odată cu cafeaua aia, Paco ?

Au vorbit pe lung și pe larg despre *don* Eladio. Vidal și-a zis că oamenii ăștia de afaceri nu-s nicicînd grăbiți, de parcă n-ar avea nici o treabă ; el, în schimb, care n-are nimic de făcut, nu-și poate pierde vremea în halul ăsta. Pesemne că îl ținea legat acolo pe scaun un spectacol ce părea inevitabil : felul în care cei doi, plecînd de la poziția pe care se situaseră, își vor atinge fiecare scopul urmărit : unul să cîștige cît mai mult, celălalt să plătească cît mai puțin. Într-adevăr, nerăbdarea îl făcea de-a dreptul nervos. A intrat Paco și, punînd ibricul de cafea pe masă, a spus :

— Dacă nu-i fierbinte, de vină-s ăia care tot vin întruna. Nu trece-o clipă și țrr ! soneria.

— Și te mai plîngi, a comentat Rey.

— Crezi că n-am de ce să mă plîng, Leandro ? N-am cerut decît o cafea fierbinte.

S-a întredeschis ușa și o voce de femeie a întrebat :

— Se poate ?

Paco s-a dus iute să vadă cine-i la ușă.

— E Tuna, a zis. Ce mai faci ?

— Cum îți merge ? a întrebat patronul.

— Bine că ai venit, a zis Rey, uitîndu-se pe furiș la ceas.

Era o fată cu pielea arămie, nu prea înaltă, cu un păr negru des și fruntea îngustă ; avea ochii mici și duri, pometii ieșiți în afară și era îmbrăcată în niște haine noi, dar sărăcăcioase. Era răcită.

— Bei o cafea, Tuna ? a întrebat patronul. Poate se îndură Paco și-o aduce fierbinte.

— Mulțumesc, n-am timp.

Rey a întrebat alarmat :

— N-ai timp ?

— Ei, ba am. Numai că nu prea mult.

Vidal se ridicase de pe scaun ; fiindcă nu l-au prezentat, a salutat-o înclinînd capul.

— Bine, dacă vrei, hai să mergem, a zis patronul.

Tuna a scos din poșetă o batistă de hîrtie, a desfăcut-o cu un gest elegant și și-a suflat îndelung nasul. Vidal a observat că mototolește în mînă ghemotocul de hîrtie umedă și are unghiile date cu lac roșu închis. S-a întrebat ce caută fata aici. Era intermediara ? Nu s-ar fi zis.

— După tine, a spus Rey.

Vidal a ieșit ultimul. Camerele, ale căror uși vernil alcătuiau un șir nesfîrșit, dădeau spre un acoperiș ; la dreapta, sub o boltă de viță, se afla un loc de trecere pentru mașini, închis. Patronul a pus mîna pe clanța de la prima cameră.

— Nu, *don* Jesús, aici e ocupat, i-a atras atenția Paco.

— Toate camerele-s la fel, a spus patronul și a deschis-o pe următoarea.

Tuna și Rey au intrat, patronul i-a făcut loc lui Vidal să intre iar el s-a retras și a închis ușa. În cameră se aflau un pat larg, două noptiere, două fotolii și cîteva oglinzi mari. Vidal și-a zis : „Am căzut în cursă". Îndată apoi gîndul i s-a părut absurd. Oare pînă cînd el, un om aproape trecut, o să rămînă în străfundul sufletului său doar un copil ? Ba și mai rău : un copil timid. Se pare că, în cele mai multe din situațiile neașteptate, pînă la sfîrșitul vieții sale... A băgat atunci de seamă că Rey sărută drăgăstos mîinile fetei.

— Sau te porți ca lumea, sau plec, l-a amenințat Tuna. Ți-am mai spus că n-am timp de pierdut.

— O să fim cuminți, a spus Rey resemnat.

I-a arătat lui Vidal un scaun iar el s-a așezat pe marginea patului. Așa cum stătea acolo, ca un copil cuminte, arăta grozav de mătăhălos și de gras.

Cu gîndul aiurea, Vidal a citit inscripțiile de pe pereți : *Adriana și Martin ; Rubén și Celia ; Amintire de la o inimă din Entre Ríos ; Pilar și Rubén.*

Tuna era răcită bine. Își sufla mereu nasul tot scoțînd la batiste de hîrtie din poșetă, pe care, după folosire, le punea grămadă pe fotoliul liber. Grijuliu, Rey a strecurat :

— Dacă te temi că-ți face rău...

— Dacă mi-ar face rău să mă dezbrac, ar însemna că-s tuberculoasă, l-a încredințat Tuna.

— Pe măsură ce-și scotea hainele, le punea în ordine pe spătarul fotoliului. Goală, s-a plimbat de ici-colo prin cameră, apoi, cu neașteptată sfială, a schițat cîțiva pași de dans, și-a ridicat extatic brațele, a făcut o piruetă. Vidal a observat că, de la sîni pînă mai jos de pîntec, pielea îi e cenușie și că are o aluniță neagră lîngă buric. Fata s-a apropiat de Rey, s-o sărute. Apoi a spus ceva. Uluit, Vidal și-a dat seama că vorbește *cu el*. Tuna îi zicea :

— Dumneavoastră nu doriți nimic ?

S-a grăbit să răspundă.

— Nu, nu ; mulțumesc.

În clipa aceea, i-a trecut prin minte că mai tîrziu o să-l apuce greața sau, mai știi ? poate furia. Printre hohote de rîs, Rey îl îndemna :

— Să nu te jenezi de mine... Tuna nu-și face decît meseria.

Voia, se vede, să pară stăpîn pe situație. Vidal era cît pe-aci să-l repeadă, cînd fata i s-a adresat cu o voce mîhnită.

— Dacă nu vrei nimic, primește, te rog, o amintire de la mine.

A mai scos din poșetă o batistă de hîrtie, și-a apăsat-o pe buze și, sub desenul astfel întipărit, a scris stîngaci, cu rujul de buze : *De la Negresa.*

— Mulțumesc, a rostit Vidal.

— Ți se zice Negresa ? a întrebat Rey neliniștit. Mie nu mi-ai spus că ți se zice Negresa.

Femeia s-a îmbrăcat, și-a cerut banii, între ea și Rey a izbucnit o ceartă înverșunată în legătură cu suma. Vidal și-a amintit că Rey numea clipa cînd dădeai bani cuiva „momentul adevărului". La despărțire, Tuna și Rey nu

păreau deloc supărați. S-au sărutat drăgăstos pe obraz, ca o nepoțică cu unchiul ei.

Cînd bărbații au rămas singuri, Rey a comentat :

— Nu-i urîtă, micuța. Și mai am încă o grămadă ca ea sau cam pe-acolo, cărora nu trebuie decît să le dau un telefon... Ți-am spus cum am pescuit-o ? La rubrica : *Servicii casnice*, unul dintre anunțuri atîta tot pomenea de înfățișarea plăcută, că mi-a sărit pe dată în ochi. Nu-s fete rele, dar, de bună seamă, trebuie date în grija unor vlăjgani cu care nu-i de glumit.

Și-au luat rămas-bun de la patron și au ieșit în stradă. Cine știe de ce, Vidal a simțit că-l apucă mila de prietenul său. Voia să-i vorbească. să nu-i dea impresia că e supărat, dar au mers vreme îndelungată fără să-i vină nici un subiect de discuție în minte. Trecînd prin fața casei în demolare, a zis :

— Iute o mai dărîmă !

— Cînd e vorba de dărîmat, sîntem foarte harnici, a întărit Rey.

Vidal s-a uitat la ruine. Acum rămăsese dezgolit tapetul camerei în care fusese desigur dormitorul, avînd pe el un pătrat decolorat, unde probabil atîrnase un tablou, după cum ieșeau la iveală și intimitățile băii. În fața brutăriei, și-a amintit cum se descotorosise de Rey noaptea trecută și, fiindcă ajunge un antecedent pentru a crea obișnuința, fără nici o altă pregătire, a spus :

— Sînt așteptat. Te las.

S-a îndepărtat cu pași grăbiți. Întorcîndu-și privirea, a întîlnit aceeași imagine ca și noaptea trecută : fața cărnoasă a lui Rey, care tocmai deschidea gura.

XI

ÎȘI DOREA SĂ SE ÎNTOARCĂ acasă așa cum un animal tînjește după bîrlogul lui ; a băgat însă de seamă cu uimire că e agitat și s-a hotărît să-și calmeze puțin nervii înainte de a se duce la culcare. Și-a spus că, pînă la vîrsta asta, un bărbat a trecut prin atîtea experiențe, încît o întîmplare de felul celei de la hotel nu-l mai miră cine știe ce. Totuși, era îndemnat s-o compare cu unul din visele acelea în care nu se întîmplă nimic amenințător sau neliniștitor, dar care ajung să te apese datorită imaginilor de o forță greu de definit. În aceeași clipă, prin cine știe ce asociație de idei, și-a amintit de un cîine pe care-l avuseseră cînd era mic : sărmanul Vigilante, care, după ce ani și ani de zile avusese o comportare devotată, statornică și demnă, căzuse la bătrînețe în boala de-a se lua la harță, în chip rușinos și inutil, cu toți cîinii din cartier. Probabil pentru prima oară în viață, el s-a simțit jignit. Prietenia cu cîinele n-a mai fost aceeași iar cînd acesta s-a prăpădit, a cunoscut alte două sentimente neîncercate încă : remușcarea și mîhnirea.

S-a gîndit că i-ar face bine să stea de vorbă cu Jimi. Cu mintea lui atît de chibzuită, Jimi o să-l ajute să ia totul în glumă, să-și dea seama ce înseamnă capcana asta atît de absurdă ce-i fusese întinsă, E drept că nu-i va veni ușor să istorisească toată povestea fără a pomeni numele lui Rey ; mai bine zis, fără să-l facă de rîs pe Rey ; dar e la fel de adevărat că, urmărind niște scopuri misterioase, acesta își bătuse joc de el. Oricum, nu-i făcea plăcere să-și trădeze, cu bună știință, un prieten.

Și-a adus atunci aminte o vorbă care s-ar fi putut să-i fie de folos ca să-l acopere pe sărmanul Rey : dai în vileag păcatul, nu și pe păcătos. Cîtă vreme însă va fi în stare să se ascundă de Jimi ? Fără a-și face prea mari iluzii, a ajuns pe strada Malabia, unde stătea Jimi, de cînd fusese plătit ca să se mute din fosta lui locuință de pe Juncal, colț cu Bulnes. Cu gîndul că va sta acolo doar cîteva zile, s-a mutat la un hotel. Spre norocul lui, proprietarul acestuia voia și el să ridice o clădire nouă și le plătea clienților să se mute. Jimi, proaspătul sosit, a pretins mai mulți bani decît toți ceilalți și a rămas pe loc pentru un timp nedefinit iar acum locuia în aceeași casă, pe care încă se mai vedea, în dreptul ușii, o placă neagră și strălucitoare, unde puteai citi, scris cu litere de mînă aurite : *Hotel Nuevo Lucense*. Împreună cu Jimi mai stătea o nepoată, Eulalia, ștearsă la figură, blondă și voinică, despre al cărei rol în casa aceea umblau tot felul de zvonuri, cîtă vreme greul treburilor gospodărești cădea în spinarea unei fete care nu dormea acolo, Leticia, o ființă cu un obraz ce părea neterminat și la care ce te izbea mai ales neplăcut era pielea ca de mumie.

Nuevo Lucense fusese la începuturi o casă familială, din acelea de început de secol, care avea bucătăria și celelalte dependințe la subsol. În bucătărie, lumina pătrundea printr-o fereastră semicirculară, tăiată la același nivel cu trotuarul. I-au căzut ochii pe ceva care, acolo jos, se mișca pe albul mozaicului.

S-a oprit, s-a aplecat, s-a uitat. I s-a părut că zărește un bărbat și o femeie dansînd prin

subsol, cu mișcări ce erau cînd rigide și țepene, cînd vijelioase ; cînd săltărețe, cînd smucite. Îndată apoi și-a dat seama că femeia care se zbătea în brațele bărbatului e Leticia. Jimi se ținea strîns de ea, cu o tenacitate și o sprinteneală de nerecunoscut. Amîndoi arătau răvășiți, cu hainele în dezordine și cu părul vîlvoi. La vederea lor, Vidal a rămas înlemnit, aplecat spre fereastră. L-a trezit din uimire o voce necunoscută, care venea de undeva de aproape :

— Ca un cîine în călduri. Boșorogul ăsta scîrbos ar merita o chelfăneală.

S-a ridicat pe jumătate. De sus i se adresa un tînăr deșirat, cu o figură fanatică și amenințătoare. Instinctiv, Vidal i-a luat apărarea prietenului său :

— Ei, nici chiar așa, a zis el.

— Credeți ? l-a întrebat tînărul, de parcă l-ar fi acuzat.

Vidal a reușit să rostească ·

— Eu, unul, n-aș face așa ceva, dar dacă lui îi place, n-are decît.

Mergînd spre casă, s-a uitat mereu în urmă, să se încredințeze că nu-l urmărește nimeni. Ciudatul vîrtej al hotelurilor și al amorurilor grotești se sfîrșise printr-o scenă ambiguă, care-l umplea de nemulțumire. Putea oare să-și reproșeze ceva ? Dintr-o curiozitate prostească, își dăduse de gol un prieten iar apoi nu-l apărase destul de hotărît. Deplîngînd lipsa de curaj de care dăduse dovadă, fapt ce nu se va mai repeta niciodată, s-a uitat încă o dată în urmă

XII

Duminică, 29 iunie

— E O DIMINEAȚĂ foarte frumoasă, a zis Néstor intrînd în camera lui Vidal. Într-o zi ca asta, nu-ți vine să stai în casă. Nu vrei să vii cu noi la meci ?

— Nu cred. E încă frig.

— Aici înăuntru, vrei să zici. N-ai ieșit încă ?

— M-am dus pînă la birt și la brutărie. Am fost așa de distrat, că numai la întoarcere mi-am dat seama ce aer ciudat are orașul, ca în vremuri de revoluție. Nu-i vorba pur și simplu de liniștea duminicală.

— Deosebirea e că zărești polițiști la fiecare pas. S-a spus că nu vor fi îngăduite nici un fel de incidente. Haide, mișcă ; să mergem la meci.

— Mă tot gîndesc...

— La ce te gîndești ?

— Prostii. Că sîntem bătrîni. Că bătrînii n-au loc pe lumea asta, fiindcă nu-i nimic pregătit pentru ei. Pentru noi. Ia te uită ce mai noutate...

— Pînă una-alta, nici nu ești bătrîn. Și apoi, este loc pentru toți. Viața e plină de tot felul de lucruri plăcute...

— Nu știu ce să zic. Dacă ieși pe Las Heras și te uiți la femeile tinere... Aici nu încape zgîrcenie, natura e inepuizabilă și dă an de an lăstare noi.

— O priveliște stimulatoare.

— Ești nebun. Vrînd-nevrînd, îți spui că nu-s de nasul tău. Cu cît te uiți mai mult la ele, cu atît te preschimbi mai mult într-un boșorog scîrbos.

Néstor l-a cercetat cu ochii lui ca de găină, rotunzi și fără expresie, și a spus :

— Femeile nu-s totul.

— Chiar așa să fie ?

— Ți-am mai spus că viața e plină de tot felul de atracții...

— Întocmai ca o grădină japoneză, sugeră Vidal.

— Fiecare vîrstă cu plăcerile ei.

Se auzi ceva ca un răget. Vidal răspunse iute:

— Cînd ești bătrîn, totul e trist și ridicol ; chiar și teama de moarte.

— Îți dau un sfat : vino la meci și-o să-ți mai schimbi gîndurile.

— Degeaba. Cum ies pe Las Heras și mă uit la femeile alea care trec...

— Să-ți spun ceva. De la o vreme încoace, nici nu-mi mai pasă de femei.

Răgetul s-a auzit din nou, mai aproape.

— Ce vorbești ? a comentat Vidal.

— Așa cum ai auzit. Pur și simplu nu-mi mai bat capul cu ele. Într-o vreme, mi-aduc aminte, dacă aveam o întîlnire, aș fi făcut orice să mă pot duce.

— Iar acum te lasă rece ?

— De cu totul.

— De cu totul ? repetă în glumă Vidal.

Prietenul lui spuse zîmbind :

— Ei, mai mult sau mai puțin. În schimb, am descoperit plăcerea banului.

Vidal l-a măsurat cu oarecare curiozitate, nu lipsită de admirație. Deși îl știa de o grămadă de vreme, nu-l crezuse în stare să judece cu propriu-i cap. Poate Néstor nu greșea prea tare cu teoria lui : cît trăiești, ai veșnic surprize.

— Mă duc să pun la fiert apa de ceai, a zis.

— Pentru mîine, nu. Se face tîrziu.

— Nu pleci pînă nu-mi explici cum ai descoperit plăcerea banului.

— Cu totul și cu totul din întîmplare... Deși, cu siguranță, toate se petrec la vremea lor. Întîmplarea nu-i decît o amăgire. Îl știi pe Eladio, ăla cu garajul ? Era cît pe-aci să fie amendat pentru lipsa de igienă a latrinelor. Inspectorul era un prieten de-al meu și l-am scăpat. Mi-a spus că o să-mi răsplătească serviciul și că voi cîștiga o grămadă de bani. M-am împotrivit, fiindcă eu și cu Regina trăiam liniștiți și nu duceam lipsă de nimic, dar el m-a angajat să cumpăr în rate un apartament.

— Faci și tu afaceri imobiliare ca ale lui Rey ?

— Nu știu ce afaceri face Rey, dar eu, unul, ca să pot plăti ratele, a trebuit să mă lipsesc de cheltuielile neplanificate. La rubrica asta intrau escapadele cu prietenele Reginei.

— Cu prietenele nevesti-ti ?

Răgetul s-a auzit din nou.

— Bagă de seamă, în camera de alături ai un leu.

— Isidorito, săracul ; doarme

— Prietenele nevestei ți se oferă primele. Taine ale firii omenești : pe de-o parte, mi-a pierit dorința față de femei. Cauza ? Lipsa practicii sau, dacă preferi, lipsa noutății. Pe de altă parte, am prins gustul capitalului și mi s-a deschis pofta de mai multe proprietăți.

— Nu-ți era de ajuns un apartament ?

— Am început să mă gîndesc cu cît va mai rămîne Néstor, băiatul, după ce-o să plătească taxele de succesiune.

— O idee într-adevăr funebră, zise Vidal, imitîndu-l pe Jimi.

— Mai degrabă firească. O să-mi spui că altul în locul meu ar fi trăit liniștit din rodul dobîndit după atîtea lipsuri. Eu nici n-am apucat bine să termin cu ratele, că m-am și repezit să cumpăr încă un apartament. Tocmai cu asta mă ocup acum și-s în plină fierbere. Serios, de ce nu vii cu noi la stadion ?

— Săracul fiu-tău. Numai părinți bătrîni să n-ai.

— Cînd o să pricepi odată că nu ești bătrîn ? Și apoi, să-ți mai spun ceva. Băiatul mi-a zis să te invit.

— La ce oră plecați ?

— La douăsprezece.

— Bine. Dacă la douăsprezece n-am sosit, nu mă mai așteptați.

— Încearcă să vii. Ai nevoie să schimbi aerul.

XIII

ISIDORITO ÎNCĂ MAI DORMEA. Mai degrabă ca să-i dea timp băiatului să se trezească decît fiindcă i-ar fi fost foame, Vidal și-a pregătit un mic dejun ușor : un ou tare (și-a zis :„Imediat o să mă înțepe într-o parte. Asta-i ultima noutate"), pîine prăjită, niște brînză Chubut, gem de gutui, un pahar de vin. A mîncat în fugă, și-a aruncat *poncho*-ul pe umeri și s-a uitat la ceas. Dacă nu pierde nici o clipă, îi mai poate prinde.

Văzînd-o pe coridor, Vidal s-a gîndit că Nélida nu-și pune duminica haine de sărbătoare, ca Antonia și celelalte. Îmbrăcată de oraș, era foarte frumoasă. A căutat vorbele potrivite pentru a-și rosti gîndul, dar teama ca nu cumva ele să semene a lingușire l-a făcut să-i vorbească despre vreme, zicîndu-i că e în continuare frig.

— Ba mie mi se pare că parcă-parcă s-a mai încălzit, a fost de părere Nélida.

— O fi venind vara Sfîntului Ioan.

A intrat, șchiopătînd, administratorul ; a salutat foarte prietenos și, deși nu era decît în trecere, a ținut să arunce și el o vorbă.

— Așa cum ziceți. Anul ăsta, Sfîntul Ioan s-a lăsat așteptat, a spus.

— Asta cam așa e, răspunse Vidal. Sînt înghețat de-a binelea.

Ca și cum ar fi vorbit singur, celălalt a replicat :

— Vara Sfîntului Ioan, ce porcărie : căldură umedă, guturai, gripă.

După ce administratorul s-a îndepărtat, Vidal a întrebat :

— Ce-o fi cu ăsta ?

— De ce ?

— Nu-l mai recunoști. Strîmb de spate, ba chiar șchiop de-a binelea, dar blînd nevoie mare.

— Ce vreți, domnule ; i-au înmuiat un pic oasele în bătăie.

— De data asta, bine au făcut. Zici că l-au bătut ?

— Chiar aici, pe coridorul ăsta. N-ați auzit tărăboiul ?

— Ba da, acuma-mi aduc aminte. Ieri dimineață.

— Pe la prînz.

— Așa e, joi pe la prînz. S-a gîndit că Nélida e prea frumoasă ca el să-i tot dea înainte cu administratorul, așa încît a întrebat-o : Ce faci aici în poartă, așa gătită ?

Voise să-i spună ceva drăguț, dar stîngăcia i-a preschimbat cele rostite într-o întrebare obraznică. Nélida a răspuns :

— Îmi aștept logodnicul.

Vorbele astea au pus o anume distanță între ei. Vidal a zîmbit, a privit-o cu tristețe, a dat din cap și a plecat. S-a gîndit că ar fi fost destul de absurd ca el, bărbat în toată firea, să se simtă tulburat pentru că i-a făcut puțină curte unei fetișcane ; dar să se simtă tulburat cînd nu i-a spus decît niște vorbe nevinovate, asta chiar că e prea de tot. Încercînd să-și revină, s-a uitat în jur de parcă ar fi căutat ceva și a rostit încet : „Néstor n-a exagerat deloc. E o dimineață splendidă". A pășit mai departe, ocolind bidoanele de gunoi care alcătuiau două lungi șiruri paralele de-o parte și de alta a străzii. Dacă sînt prieteni de atîția ani, de ce n-a ajuns decît azi să-l cunoască pe Néstor ? Trăiește oare cu capul în nori ? „Nu sînt cîtuși de puțin un om curios, și se zice că, fără curiozitate, nu ajungi să descoperi nimic, dar toți tipii curioși și băgăreți pe care i-am cunoscut sînt niște nătărăi." Néstor i se revelase drept un om în stare să vadă adevărul și să-l exprime cu simplitate. După toată povestea aia a lui despre plăcerea banului, un mod de a se lua în zeflemea pe sine însuși,

s-ar putea să nu-l îndrăgești ? Se vorbește mult despre singurătate, dar cînd te afli printre prieteni, poți să simți că ai alături pe cineva.

La colț, a zărit un om care stătea lîngă un cărucior plin de sticle goale și de ziare vechi, oprit lîngă bordura trotuarului. Pe lada căruciorului era scris : *Pește de tîrfe sărace*. Pe cînd își spunea apatic că spiritul cetățenesc face ca întregul popor să-și stringă rîndurile pînă ajunge una, deasupra lui, în stînga, la nu mai mult de doi metri înălțime, în zid a răsunat o bubuitură pe care, în primul moment, a luat-o drept împușcătură. Înainte de a-și reveni din clipa de uluire, a văzut că, fără ca el să-l fi provocat în vreun fel, omul cu căruciorul arunca după el cu a doua sticlă, de data asta ochind mult mai precis. Simțind pe obraz suflul stîrnit de obiect, s-a uitat în jur, căutînd ajutorul celor trei-patru oameni aflați întîmplător pe acolo — unul care se pregătea să treacă strada și se oprise pe loc ; alți cîțiva care stăteau de vorbă în ușa unui bloc — și, în răstimpul acesta foarte scurt, a deslușit pe chipurile lor expresia crudă a vînătorului gata să se repeadă asupra prăzii. Instinctiv, s-a răsucit pe călcîie și a luat-o la goană. Și-a dat seama cu mirare — căci în tinerețe se remarcase, la clubul „Sportivo Palermo", la alergările pe distanță scurtă — că obosește iute și că înaintează cu o încetineală exasperantă. Toate la un loc — atacul, pe care-l socotea gratuit, oboseala, semn al unei degradări fizice la care nu se așteptase, picioarele ce abia i se mișcau, ceea ce l-a speriat

aproape la fel de tare ca și agresorul — toate astea l-au afectat vizibil. Nélida, care încă mai aștepta în poartă, a întins miinile spre el, să-l sprijine și l-a întrebat :

— Ce s-a întîmplat, Isidro ?

În aceeași clipă s-a simțit descumpănit. Oare deprimarea lui are vreo legătură cu faptul care a provocat-o ? Dacă-i povestește Nélidei ce l-a necăjit, cum ar putea-o împiedica să-și spună pentru sine, ba chiar să rostească cu voce tare : „Fleacuri" ? S-ar fi pomenit în postura unui copil speriat, întocmai cum era și acum, înainte ca adevărul să fi ieșit la iveală. De la o vreme încoace, nu mai e același. Nu fusese el nicicînd prea descurcăreț, dar nici un neajutorat. Pentru a doua oară în decurs de o săptămînă, fata asta îl ajută să ajungă acasă. Înainte nu i se întîmplau asemenea lucruri. N-o să sufle o vorbă, ce altceva să facă ? Dacă Nélida va stărui să-l întrebe, cît o să poată tăcea ? Cu cît va amîna mai mult, cu atît revelația finală va fi mai neînsemnată, iar discreditarea mai mare.

În ciuda tuturor așteptărilor, Nélida nu l-a întrebat nimic. Vidal a privit-o cu recunoștință. A priceput totuși că s-ar putea ca lipsa ei de curiozitate să se datoreze convingerii că nu e mare lucru de povestit. Probabil din orgoliu, i-a spus :

— Au aruncat după mine cu sticle.

Stînd lîngă el pe marginea patului, Nélida îl îmbrățișa și îi mîngîia. Vidal s-a gîndit : „Mă crede un moșneag, de aceea mă mîngîie ca pe un copil".

XIV

O PRIVEA DE APROAPE. Își oprea ochii asupra buzelor, asupra pielii în toată amănunțimea ei, asupra gîtului și a mîinilor ce i se păreau expresive și pline de mister. Pe dată, i s-a părut că nu mai poate îndura să n-o sărute. Și-a zis : „Mi-am pierdut mințile". S-a gîndit că, dacă ar fi sărutat-o, ar fi nimicit toată duioșia pe care în chip atît de neașteptat o revărsa asupra lui. Ar fi fost, cine știe, o greșeală care ar fi dezamăgit-o, arătîndu-i-l drept un om lipsit de sensibilitate, care nu-i în stare să înțeleagă cum se cuvine o izbucnire de generozitate ; drept un ipocrit care face pe mielușelul, cînd el fierbe de poftele cele mai josnice ; drept un nătărău care îndrăznește să și le dea în vileag. S-a gîndit : „Înainte nu mi se întîmpla așa ceva" (și și-a zis că remarca asta îi intrase deja în obicei). „În asemenea cazuri, mă purtam cu femeile ca un bărbat ; acum însă..." Dar dacă acum se înșală ? Dacă, dintr-o timiditate de nelecuit, va pierde cea mai bună ocazie ? De ce să nu iei lucrurile așa cum sînt și să nu înțelegi că Nélida și el...

— Nélida ! Nélida ! a răsunat pe coridor o voce groasă.

Fata s-a înroșit. Vidal a fost cît pe-aci să-i dea ideea să iasă prin camera de alături, dar din fericire a tăcut, fiindcă a înțeles fără întîrziere că e o propunere nu numai lașă și neroadă, dar și jignitoare pentru o fată mîndră. Nélida și-a aranjat părul și hainele. Vidal s-a gîndit că cineva care i-ar fi văzut cu greu

l-ar crede cînd i-ar spune cum stau lucrurile, l-ar face mincinos și, mai știi ? în cele din urmă, neghiob.

Fără să se uite la el, cu capul sus, Nélida a deschis ușa și a plecat. Vidal a tras cu urechea. După o clipă de tăcere, vocea bărbatului de afară a întrebat :

— Unde ai fost ?

— Nu mai striga, i-a răspuns fata.

S-a ridicat, gata să-i sară în ajutor. A rămas nemișcat, ciulind urechile, dar n-a auzit decît niște pași ce se îndepărtau. Cînd și-a dat seama că lucrurile nu mai depind de el, s-a aruncat pe pat. Ca unul obișnuit cu frustrările, și-a alungat gîndurile negre și a adormit. S-a trezit după cîteva minute, bine dispus și iarăși plin de curaj. Alungîndu-și temerile legate de ce i se putea întîmpla Nélidei, și-a spus : „Logodnicii ăștia sar iute la bătaie, dar la fel de iute se și împacă". S-a dus la baie, de data asta avînd norocul să nu întîlnească pe nimeni. Udîndu-se tot pe față, a băut apă proaspătă direct de la robinet : o plăcere care ți se oferă fără rezerve. După întîmplarea cu omul cu sticlele, cel mai bine ar fi să se închidă în casă. Nu citise oare într-o revistă că oamenii intră în tot soiul de buclucuri numai fiindcă nu stau acasă ? Dar, pentru că la fel de adevărat e și că viața nu-i așteaptă pe cei rămași în urmă, s-a hotărît să iasă și, ca în toate după-amiezele, să meargă în piața Las Heras, ca să-și întîlnească prietenii și să stea la soare pe o bancă.

XV

S-A BUCURAT dînd ochii cu Jimi. Inconfundabil în pardesiul său gri, lustruit și îngălbenit de atîta călcat, stătea pe una din băncile de lîngă monument. Soarele îi cădea din plin pe obrazul trandafiriu și alungit, acoperit de țepi albi. O față ca de vulpoi, pe care nu și-o rădea în fiecare zi. Părea, ca și vulpoiul, adormit, dar nu te lăsa să-l iei prin surprindere.

— Acum ești mai în siguranță afară, decît la tine în casă, a comentat Jimi. Ai descoperit și tu treaba asta ?

Tonul era de laudă ușor batjocoritoare. Vidal l-a privit cu afecțiune, fiindcă știa că glumele astea mai mult sau mai puțin jignitoare corespund unui fel de a fi propriu lui Jimi, și nu neapărat părerii sale privind interlocutorul. O prietenie veche e ca o casă mare și comodă, unde te simți la largul tău.

Poate pentru că scăpase de niște momente rele — atacul a cărui victimă fusese, ura celor ce asistaseră, fuga lui, lunga scenă cu fata, în mare prielnică, însă ratată din cauza unei șovăieli ce semăna cu lipsa de curaj, precum și din cauza finalului nereușit — poate pentru că toate astea rămăseseră în urmă, dar mai ales fiindcă el însuși își revenise, gata să uite de necazuri și să înfrunte viitorul, l-a cuprins o euforie de nestăpînit, care-l făcea să vorbească fără încetare. Ca și cum ar fi intonat un cîntec înainte de luptă, a recitat pentru sine însuși niște versuri pe care avea obiceiul să le recite tatăl său și de care nu-și mai amintise din copilărie :

Nu iau în seamă necazul
Care mă-ntîmpină-n viață

și a întrebat cu nepăsare :

— Știi ce mi s-a întîmplat ieri ?

I-a povestit întîmplarea de la casa de întîlniri. Jimi a părut încîntat. Abia stăpînindu-și rîsul tăcut și convulsiv care făcea să-i curgă lacrimile pe fața trandafirie și descompusă, a zis :

— Ia te uită ce ticăloși mai sînt și bătrînii aștia. Lui Rey, săracul, nu-i ajunge să facă porcării ; mai trebuie să-l și vadă cineva.

— Tocmai că n-a făcut porcării.

— Partea frumoasă asta-i, că vrea să se înjosească în public, exclamă Jimi înveselit.

— Cum o să vrea așa ceva ?

— Habar n-ai cît de josnice-s slăbiciunile unui bătrîn.

Vidal i-a văzut în gînd pe Faber, pîndind fetele ascuns pe lîngă latrine, pe Rey sărutînd mîinile Tunei, pe Jimi semănînd cu un cîine în călduri.

— Sînt grotești, dar nu-ți arde de rîs văzîndu-i, a comentat. Mai degrabă te simți jignit.

— Ba nu mă simt jignit deloc. Prea s-a făcut lumea sensibilă. Eu găsesc că orice bătrîn se preschimbă într-o caricatură. Să mori de rîs, nu alta.

— Sau de tristețe.

— Tristețe ? De ce ? Nu cumva te-a apucat frica să nu intri și tu în hora asta ?

— S-ar putea să ai dreptate.

— În marea mascaradă.

Vidal a convenit :

— Mai mult sau mai puțin, fiecare purtăm un costum de carnaval.

— Care, totuși, nu ne vine prea bine, a răspuns Jimi, vizibil stimulat de colaborarea prietenului său. Pare o haină de împrumut. Flutură pe tine. Un spectacol comic.

— Vrei să spui groaznic. O adevărată umilință. Te împaci cu propriile defecte pînă ajungi să-ți pierzi orice rușine.

— Pînă ajungi o scîrnăvie. Un fel de moluscă vîscoasă și plină de bale. N-am crezut că Rey va ajunge aici. Ședea atît de falnic în spatele casei de bani și nu ne lăsa să ghicim ce străfunduri interesante are, ca o fîntînă fără fund...

— Ei, un fleac, acolo...

— Se poate ceva mai jalnic ? O săruta cu aceeași lăcomie cu care înfulecă brînza și alunele americane ?

Fără să se mai poată stăpîni, Vidal răspunse:

— Sau cu care te dădeai tu la Leticia.

A rămas uluit de ce rostise. Voia să-i ia apărarea lui Rey, nu să-l jignească pe Jimi.

Jimi însă n-a fost jignit deloc. Auzindu-i replica, a izbucnit în hohote vesele de rîs :

— Ah, m-ai văzut de pe trotuar ? Mi s-a părut mie că tu erai, dar n-am apucat să-mi dau seama. Doar nu era s-o mai las pe proasta aia să-mi scape. După părerea mea, nu trebuie pierdută ocazia. Nu crezi ?

— Există ocazii și ocazii.

— Dacă amîni, te-apucă șovăiala.

— Nu s-ar zice, după cum te purtai cu comoara aia.

— Şi ce-are, mă rog, comoara aia, cum îi zici tu? La urma urmei, toate femeile-s la fel, iar cu una ca asta nu te doare capul.

— Bine-bine, dar, iartă-mă, nu-i cine ştie ce frumuseţe.

— Eu judec altfel. Cel mai important lucru e să-ţi placă una, care-o fi să fie. Dacă, oricît ţi-ai scotoci creierii, nu găseşti una să-ţi placă, abia atunci e cazul să te sperii de-a binelea, fiindcă atunci eşti bătrîn.

Totdeauna se întîmpla la fel. Tu îl credeai la pămînt, dar nici n-apucai să te dezmeticeşti, că te şi pomeneai că el îţi dă sfaturi ca unui şcolar. Jimi era imbatabil.

— Pe tine nu te poate da gata omul, dacă nu pune cîinii pe tine, a comentat Vidal.

A rostit vorbele cu admiraţie afectuoasă. I se părea că, printre atîţia oameni gata să cedeze, Jimi e ca un stîlp pe care se sprijină lumea. Sau, cel puţin, lumea lui şi a prietenilor săi.

Cum soarele nu mai încălzea, au pornit-o spre casă. Deodată, Jimi şi-a aţintit ochii pe un taxi care mergea încet pe Canning.

— Vrei să-l iei ?

Maşina s-a oprit pe la jumătatea cvartalului.

— Ce-ţi veni ? Casc ochii şi atît. Vremurile astea nu-s pentru oameni care dorm de-a-npicioarelea. Pun pariu că n-ai băgat de seamă că lîngă şofer e un poliţai.

Au trecut strada şi s-au apropiat de maşină. Înăuntru era o femeie bătrînă care plîngea. Vidal a întrebat :

— Oare ce s-o fi întîmplat ?

— Mai bine nu te amesteca.

— O biată nenorocită.

— O pocitanie. Fără supărare, dar eu nu mă pot uita la ea. E ca o cobe.

— Mă duc, a zis Vidal.

Jimi l-a înştiinţat :

— Desează ne întîlnim la Rey.

„Avea dreptate Jimi", s-a gîndit Vidal. „Nu trebuia să mă uit la bătrîna aia. Doar ştiam şi aşa prea bine că, pînă la urmă, viaţa ajunge o pacoste."

XVI

PUŢIN ÎNAINTE de-a ajunge la Salguero, s-a întîlnit cu băiatul.

— Ca să vezi ce noroc, a spus.

— N-aş prea zice. După mine, mai bine ai avea grijă să nu răceşti.

Vidal s-a gîndit că nu poţi trece peste bariera dintre generaţii. Pe urmă, chibzuind mai bine, şi-a zis : „Nu există o asemenea barieră". De vină pentru toate astea e sau psiholoaga aceea a lui, domnişoara doctoriţă căreia băiatul îi spune totul şi pe care-o ascultă ca pe oracol, sau, dacă nu, Farrell şi Tinerii Turci. Fapt e că deja se resemnase să nu priceapă nimic din aiurelile pe care le aude în fiecare clipă. Ca să schimbe vorba, a întrebat :

— Cum a fost meciul ?

— Să nu mai vorbim. Moralul echipei — la pămînt. Îmi spunea mie Crosta : disciplina e o poveste. În ziua de azi. băieţii ştiu una şi bună : banii şi iar banii. Toată săptămîna nu fac decît să tragă la măsea şi să alerge după

femei ; sîmbăta apar la stadion cu minţile aiurea iar cînd începe meciul, joacă de parc-ar fi somnambuli. Şi să te mai miri apoi de ce falnicul nostru fotbal naţional nu-i decît umbra a ceea ce a fost înainte.

— Nu-i din cauză că bătrînii nu erau buni de nimic ?

— Absolut de nimic. Ce ştiaţi voi despre munca de echipă şi despre pregătire ? Fotbalul ăla egoist, pur individualist nu are nimic de-a face cu pregătirea ştiinţifică a partidei, aşa cum se face azi.

— Ceva tulbărări au fost ?

— În tribună un fapt izolat şi fără importanţă, dar în general a fost atîta disciplină şi ordine, că lumea s-a şi plictisit.

— Ia te uită, în fiecare zi uit de asta. Botafogo m-a rugat să te întreb ceva.

— Ce să mă întrebi ?

— Proteza. Ar dori să ştie de mai e vreo speranţă să şi-o primească înapoi.

— Şi vrei să-mi pun eu obrazul pentru asta ? Lumea a înnebunit de-a binelea. Sînt într-o situaţie dificilă şi însuşi tatăl meu mă împinge...

— Şi de ce, mă rog, eşti într-o situaţie aşa de dificilă ?

— Asta-i cea mai aiurită întrebare pe care mi-a fost dat s-o aud. Voisem să nu-ţi spun nimic, ca să nu te îngrijorezi, dar ştii ce mi-a ajuns la ureche ?

— Nu.

— Camionagiul şi grupul lui au aflat, nu ştiu cum, că te-am ascuns în pod. Se pare că-s furioşi.

Vidal n-a stăruit mai mult, să nu-şi enerveze fiul şi mai ales să nu stîrnească una din explicaţiile acelea dogmatice atît de nefavorabile pentru armonia dintre ei. Au mers împreună pînă pe Paunero. Şi-a amintit ce spusese o vecină, pe cînd Isidorito era încă în leagăn : „Mi-ar plăcea să-i văd într-o zi, plimbîndu-se împreună şi nemaiîncăpîndu-şi în piele de mîndrie".

— Nu vreau să te bat la cap, dar ştii cît de pisălog şi chiar de ameninţător uneori poate fi Botafogo.

— Voinicos nevoie mare.

— Nu-i singur. Îl are în spate pe nepotul lui, care-i gata să sară în foc pentru el.

Faţa lui Isidorito s-a făcut de culoarea ceaiului în care ai turnat mult lapte. Buzele lui groase şi răsfrînte îi dădeau o expresie de spaimă înjositoare.

— Ascultă, trebuie să înţelegi odată şi cît mai curînd, i-a spus. În fond şi la urma urmei, cine va fi, aproape sigur, următoarea victimă, a grupurilor ăstora de represiune ? În loc să-mi faci greutăţi în plus, cel mai bine ar fi să te descurci cum poţi cu domnul cutare iar pe mine să mă laşi în pace. În vremurile astea, nimeni n-ar dori să fie în locul meu.

— Bine, dar dacă cei doi Bogliolo, unchiul şi nepotul, se dau la noi...

— Ascultă, toată lumea e cu mîinile legate. Şi ei la fel. Bondoaca, Antonia, care era înainte o activistă înverşunată, acum poate zice că are mare noroc, dacă trece neobservată. Fie chiar şi numai pentru Bondoaca, nepotul lui Bogliolo o să stea cuminte.

— Ce s-a întîmplat cu Antonia ?

— Dar bine, dumneata unde trăiești ? Nici atîta nu știi, că *doña* Dalmacia a făcut o ateriosclerоză cu evoluție fulgerătoare.

— Biata femeie.

— Bietele nepoțele, vrei să zici. Boala, care trece de la exterior spre interior, i-a atins nu știu care centru de control, așa că femeia, care a luat-o razna de-a binelea, s-a preschimbat într-un adevărat bărbat. Dacă nu-i ia cineva nepoțelele, bucățele le face. Ce mai, o grozăvie.

— Nu-i frumos să vorbești așa despre o doamnă care ți-ar putea fi bunică.

— Mai întîi, cine ți-a spus că-mi doresc o bunică ? Iar pe urmă, femeia asta s-a preschimbat într-o gînganie care se vede cît de colo că trebuie ucisă. Iar dumneata ce-ți poți dori mai mult ? Cît ei își apără poziția, e aproape sigur că te vor lăsa în pace.

Cotind pe Paunero, Vidal a avut deodată convingerea că e singur. Și-a întors capul spre partea unde trebuia să fie Isidorito : nu era nimeni. A făcut calea întoarsă pînă la colț. Isidorito se îndepărta către Bulnes.

— Nu vii acasă ? a strigat Vidal.

— Ba da, bătrîne, vin. Am o treabă și pe urmă vin, a răspuns băiatul arțăgos.

Vidal s-a gîndit că, fără doar și poate, sosește un moment în viață cînd, orice-ai face, nu reușești decît să enervezi pe toată lumea. Iar atunci nu-ți rămîne decît o cale pentru a-ți recîștiga prestigiul : să mori. A adăugat, ambiguu. : „Pentru atît de scurt timp, nu merită osteneala“.

Ajunsese acasă. Teama ca nu cumva Bogliolo, care stătea sprijinit în poartă, să-i fi surprins monologul, l-a făcut să-l salute cu prea mult zel :

— Ce mai faceți, *don* Bogliolo ? Cum o mai duceți ?

Celălalt nu i-a răspuns imediat. Apoi a zis :

— Doar nu veți fi așteptînd să vă salut. Cineva care nu-și ține cuvîntul pentru mine e mort. Și încă ceva : nu-l bag în seamă cum nu bagi în seamă un gunoi.

Vidal l-a privit de jos în sus, s-a făcut mic și a pornit-o spre camera lui. Închizînd ușa în urmă, și-a făgăduit lui însuși că, de se va preface vreodată într-un uriaș, o să-i rupă ciolanele lui Bogliolo. În cameră era frig. S-a gîndit : „Ce ciudat. Abia am terminat să vorbim cu Isidorito despre tip, că l-am și întîlnit“. Și-a spus că aceste presimțiri, pesemne simple coincidențe, te fac să-ți aduci aminte că viața, așa de limitată și de concretă pentru cineva care caută semne venite de dincolo, e gata mereu să te vîre în niște necazuri neplăcut de supranaturale. A pus apa la fiert. Trebuie să nu uite să vorbească cu Arévalo despre presimțiri. În tinerețe, făcînd interminabile plimbări nocturne, ei doi purtaseră niște discuții filosofice grozave ; apoi, aparent, viața îi obosise. A luat micul ibric și iarba *mate*, s-a așezat în balansoar și, legănîndu-se din cînd în cînd, și-a băut ceaiul. Pe stradă s-a auzit un claxon ca acelea de la mașinile de pe vremuri. Cînd a auzit de departe tramvaiul, care, ajuns la curbă, se bălăbănea luîndu-și avînt și, cu un scrîșnet metalic, prindea vi-

teză, a înțeles că visează. Dacă nu-și amintea nimic din cele întîmplate pe urmă, exista oarecare speranță că e dimineața devreme, că se află în casa lor de pe strada Paraguay și că părinții lui dorm în odaia de alături. A auzit un lătrat. Și-a spus că e Vigilante, cîinele legat de glicina din *patio*. Și-a închipuit sau a visat o discuție în care îi povestea visul ăsta lui Isidorito, care-l găsea nostim, fiindcă apăreau în el tramvaie străvechi și mașini al căror claxon scotea sunete caraghioase. Retrospectiv, îi era greu să deosebească lucrurile pe care le gîndise de cele pe care le visase. Pentru întîia oară în viață, i s-a părut că înțelege de ce se spune că viața e vis: dacă cineva trăiește destul de mult, faptele vieții sale, aidoma celor dintr-un vis, nu mai pot fi povestite, pentru că nu mai interesează pe nimeni. Oamenii înșiși, odată morți, încep să fie personaje de vis pentru cei care le supraviețuiesc; apar și dispar din mintea acestora întocmai ca niște vise care au fost foarte adevărate, dar pe care nu dorește nimeni să le asculte. Sînt părinți care găsesc în copiii lor un foarte bun auditoriu, astfel încît în imaginația încrezătoare a cîte unui copil morții redobîndesc o ultimă pîlpîire de viață, care și ea se șterge însă curînd, ca și cînd ei n-ar fi trăit niciodată. Ce noroc pe el, și-a zis Vidal, că încă mai are prieteni: Néstor, Jimi, Arévalo, Rey, Dante. De fapt, trebuie să fi dormit, fiindcă a sărit în sus auzind bătăile în ușă. În cameră era întuneric. Vidal și-a trecut mîna prin păr, și-a îndreptat cravata și a deschis. A zărit, nu tocmai deslușit, doi bărbați.

XVII

DUPĂ O CLIPĂ de buimăceală, l-a recunoscut pe Eladio, proprietarul garajului. Pe celălalt, care rămăsese mai în spate, nu-l cunoștea. Ca și cum l-ar fi îndemnat o veche tradiție a ospitalității, Vidal a întrebat:

— Cu ce vă pot fi de folos, domnilor? Poftiți, vă rog. Poftiți.

Eladio era un bărbat între două vîrste, mai degrabă mic de statură; avea fața rasă, un nas care o lua puțin într-o parte și gura strîmbată a dezgust. În loc de *s* rostea *ș*, într-un fel care te ducea cu gîndul că în golurile dintre dinți i se adunau bobițe de salivă. A răspuns:

— Nu, mulțumim. Ne așteaptă niște prieteni.

— Nu stați în ușă. Intrați, vă rog, a repetat Vidal.

Vizitatorii n-au intrat iar lui nu i-a trecut prin cap să aprindă lumina. I s-a părut că în atitudinea lui Eladio observă o oarecare reținere care l-a iritat. S-a întrebat ce caută aici celălalt, necunoscutul, cine e și de ce nu i-l prezintă. Omul stătea mai departe în semiîntunericul ce domnea în *patio*. „Îl cunosc sau l-am văzut nu demult undeva", și-a spus Vidal. Evident, Eladio era nervos. Vidal s-a gîndit că, dacă tot au venit să-l deranjeze, s-ar cuveni măcar să-i explice cît mai iute motivul; îl treziseră din somn sau din amintiri iar acum se poartă într-un chip de neînțeles. Tocmai era gata să-i poftească din nou să intre, cînd a văzut că Eladio zîmbește timid. Zîmbetul i

s-a părut atît de neașteptat, că a rămas fără grai. Iar cuvintele pe care le-a auzit, fiindcă veneau numaidecît după zîmbetul acela, i s-au părut la fel de neașteptate.

— S-a întîmplat ceva neplăcut. Nu știu cum să vă spun. Eladio a zîmbit umil și a repetat : Chiar că nu știu cum să vă spun. De-aia l-am și adus pe băiatul ăsta cu mine, ca „acolit", cum spuneți dumneavoastră, fiindcă nu mă prea descurc în treburi d-astea și n-am vrut să vin de unul singur. Sînt așa de zăpăcit, că nici nu vi l-am prezentat pe Paco. Îl știți ? Paco, servitorul de la hotel. Nici nu vreau să mă gîndesc pe unde ar scoate cămașa Vilaseco săracul, cu toți clienții ăia ai lui, de n-ar fi cineva să-l ajute. Parcă-l văd cum ar mai fugi de la un pat la altul...

— Ascultă, spune-mi ce s-a întîmplat, oricît ar fi de neplăcut.

— Néstor a fost omorît.

— Nu se poate !

— Așa cum vă spun. În tribună. Nici nu-ți vine să crezi.

— Unde îi fac priveghiul ? a întrebat Vidal și și-a amintit de glumele lui Jimi, cînd, zilele trecute, pusese aceeași întrebare.

— Nu știu unde îi fac priveghiul, dar prietenii sînt la el acasă, să fie împreună cu doamna.

— Și băiatul ?

— Asta chiar că n-o mai știu. O fi alergînd după toate formalitățile alea de înmormîntare, fiindcă a fost moarte violentă la mijloc. Vreau să vă spun, *don* Isidro, că-mi pare rău. Știu că erați prieteni buni. Și eu am ținut mult la Néstor. Acum noi ne ducem.

— Vin cu dumneavoastră. Mă așteptați ? Numai să-mi iau *poncho*-ul și plecăm. Nu știu, dar mi se pare că iar s-a făcut frig.

Pe cînd închidea ușa cu cheia, a auzit rîsete dinspre coridor. Acolo se aflau Nélida, Antonia și Bogliolo, care au tăcut pe dată. Ajuns în dreptul lor, a înclinat doar ușor capul și s-a gîndit că, de bună seamă, nu numai fetele, dar chiar și Bogliolo îi înțeleg și-i respectă durerea. Acest respect pe care-l presupunea îi dădea un sentiment asemănător cu mîndria. Pe stradă, l-a fulgerat prin minte o întrebare neliniștitoare. Nélida și Bogliolo : de unde pînă unde ? S-a gîndit că prietenul lui a murit iar el a și început să-l uite. În realitate însă, era un reproș nedrept, pentru că, asemeni febrei, moartea lui Néstor îl făcea în clipa aceea să se simtă alcătuit din doi oameni și schimba într-atît fața lucrurilor, încît casele gălbui printre care treceau îl apăsau ca un zid de închisoare. A zărit în depărtare trei sau patru focuri la rînd, care, cu lumina lor roșietică, întretăiată de umbre, dădeau adîncime perspectivei străzii. Priveliștea asta l-a tulburat de asemenea.

Eladio a zis, în chip de explicație :

— Sfinții Petru și Pavel. Cu mic, cu mare, lumea țopăie în jurul focurilor.

— Ce vînzoleală, a răspuns Vidal. Parcă-s niște diavoli.

XVIII

ÎN SUFRAGERIA CASEI lui Nestor, adunați în jurul unei sobe cu gaz, prietenii discutau cu însuflețire și fumau. Pe sobă era o cratiță cu apă și cu frunze de eucalipt. Ceasul de pe perete era oprit la ora douăsprezece. Jimi citea cu glas tare un ziar. Au tăcut cu toții, ca să-i întîmpine pe noii sosiți. Cineva a clătinat din cap iar Rey a întrebat trist :

— Ce ziceți de asta ?

Vidal a observat că Arévalo e îmbrăcat în haine noi. „Și fără mătreață. Și dichisit. Trebuie să vorbesc despre asta cu Jimi. E un mister la mijloc", și-a zis. Amintindu-și de Néstor, a întrebat :

— Cum s-a întîmplat ?

— Încă nu dispunem de toate datele, a răspuns Rey afectat.

— Pezevenghiul ăla de băiat n-ar fi trebuit să fie de acord, a susținut Jimi.

— Ce spuneți ? a întrebat Dante.

— Sînteți martori că am făcut tot ce-am putut să-l împiedic, a zis Rey. I-am spus că-i curată sinucidere.

Arévalo a rostit :

— A crezut, săracul, că dacă se duce cu băiatul, nu pățește nimic.

— I-am spus că-i curată sinucidere, a repetat Rey.

— Bietul băiat, ce remușcări o fi avînd, a comentat Vidal.

— Nu-mi închipui că i-a pierit somnul, a fost de părere Jimi.

— Despre cine vorbiți ? a întrebat Dante.

Rey a răspuns :

— I-am spus că-i curată sinucidere.

A intrat un domn chel, greoi și masiv, cu niște miini uriașe, a căror piele lucitoare părea foarte uscată, și cu o voce domoală și blajină. Cineva l-a lămurit că e o rudă de-a lui Néstor sau de-a doamnei Regina. Auzindu-i pomenit numele, Vidal a întrebat :

— Ea unde-i ?

Rey a răspuns maiestuos :

— În camera ei.

— Aș putea s-o salut ? a întrebat Vidal.

— E împreună cu o vecină, a zis Dante.

Vidal a repetat :

— Aș putea s-o salut ?

— Las-o în pace, l-a sfătuit Jimi, pierzîndu-și răbdarea. La urma urmei, n-ai văzut-o niciodată.

— Ce citeai ? a întrebat Vidal.

Au intrat doi tineri. Unul, în plină creștere, firav, cu fața plină de coșuri. Celălalt, mărunt de statură, cu un cap foarte rotund și ochii bulbucați, care păreau că se uită de jos în sus, cercetîndu-te cu o curiozitate rău ascunsă. Tinerii i-au salutat de la distanță, dînd nervos din cap și s-au postat în celălalt capăt al salonului. „În capătul neîncălzit", s-a gîndit Vidal. „Ce noroc că soba asta a încăput pe mîna noastră, a bătrînilor. Mirosul de gaz combinat cu cel de eucalipt te face să te gîndești la guturai."

— Îi vezi ? îl întrebă Jimi, arătînd spre cei doi tineri. Tipii ăștia nu-mi plac deloc.

— Ce citeai ?

— Articolul din *Última Hora* intitulat *Război porcului.*

— Război porcului ? repetă Vidal.
— Mă întreb : de ce *porcului ?* zise Arévalo.
— Singularul ăsta nu mi se pare corect, fu de părere Rey.
— Nu, omule, a protestat Arévalo. Eu mă întreb de ce pun cuvîntul *cerdo*. Poporul ăsta nu-i consecvent în nimic, nici măcar în felul cum folosește cuvintele. Noi zicem totdeauna *chancho* [1].
— E de ajuns toana unui jurnalist, și toată țara va folosi formula *războiul porcului,* le atrase atenția Rey.
— Să nu crezi asta, zise Dante. *Crítica* vorbește despre *Vînătoarea de bufnițe.*
— Bufnița mi se pare mai nimerită. E simbolul filosofiei, zise Arévalo.
— Recunoașteți însă că voi doi ați prefera să vi se spună porci, rosti Jimi, arătînd spre Arévalo și Rey.
Au izbucnit în rîs. Și-a făcut apariția vecina, aducînd o tavă plină cu cești de cafea. I-a dojenit :
— Mai încet, domnilor. Ați uitat că avem un mort în casă.
— L-au adus deja ? a întrebat Vidal.
— Încă nu, dar e același lucru, a răspuns femeia. Doriți cafea ?
— Ce grozăvie, zise Dante. L-au adus, iar noi ne purtăm de parcă nu s-ar fi întîmplat nimic.

---

[1] În America Latină, pentru a denumi *porcul,* se utilizează termenul *chancho,* iar nu cuvîntul spaniol *cerdo.*

Sorbind din cafea, Vidal l-a întrebat pe Jimi :
— Bine-bine, dar de ce bufnițe sau porci ?
— Parcă poți să știi.
— Vă spun eu cum le-a venit ideea, zise Arévalo. Susțin că bătrînii sînt egoiști, zgîrciți, lacomi, murdari. Niște adevărați porci.
— Adevărul adevărat, a întărit Jimi.
Dante i-a atras atenția :
— Să te vedem ce-o să mai zici cînd o să pună laba pe tine.
— Scap eu de asta, a răspuns Jimi. Eu nu-s bătrîn. Toată lumea îmi spune că sînt în floarea vîrstei.
— Și mie la fel, i-a încredințat Rey.
— Iar eu sînt deja sătul s-o tot aud, a zis Dante.
— Nu-i același lucru, protestă, iritat, Jimi.
— Nu de florile mărului eschimoșii sau laponii îi scot pe bătrîni afară din casă, să moară de frig, zise Arévalo. În sprijinul bătrînilor, nu poți veni decît cu niște argumente sentimentale, bunăoară că au făcut atîtea pentru noi, că au și ei un suflet și îi doare etc.
Jimi, care se amuza din nou, a remarcat :
— Noroc că tinerii noștri nu știu asta, căci altfel ar fi vai de pielea noastră. Și cred că nici chiar activiștii din comitetele tineretului...
— Grav este că nici măcar nu simt nevoia unor motive întemeiate, zise domnul cu mîini uriașe. Se descurcă cu cele pe care le au.
A intrat un om slab și mic de statură, cu o figură ascuțită, ca un vîrf de baston. I-a întrebat :
— Știți cum s-a întîmplat ?

— Să vă spun ce cred eu, a zis Arévalo. Părerea mea este că, în războiul ăsta împotriva bătrînilor, tineretul n-are de partea lui decît niște argumente sentimentale.

— Știți cum s-a întîmplat ? a repetat noul venit. Se pare că l-au doborît la pămînt și l-au călcat în picioare, urcînd și coborînd din tribună.

— Bietul Néstor, să fie călcat în picioare de fiarele alea, a zis Vidal.

Din celălalt capăt al salonului, tînărul cel înalt a anunțat :

— Sosesc.

— Atunci eu mă duc să-mi văd de treburi, a zis Eladio. Că sîntem aici ori că nu sîntem, bietului Néstor nu-i mai pasă de asta.

Rey le-a adus prietenilor la cunoștință :

— Îmi datorați niște bani. Am comandat o coroană.

— Sau e din aur curat, sau te-au tras pe sfoară, a zis Dante, plătindu-i.

— Nu ți-am spus, Isidro, că-s scumpe coroanele ? a întrebat Jimi, făcîndu-i cu ochiul.

XIX

DE ATÎȚIA ANI de cînd erau prieteni, acum intra pentru prima oară în camera lui Néstor. A zărit vag fotografiile unor necunoscuți și s-a gîndit : „N-am fost intimi, dar asta nu ne-a împiedicat să fim prieteni“. Remarca l-a îndemnat să mediteze sentențios : „Azi toți sînt intimi ; dar prieteni n-are nici unul“. O femeie a rostit :

— E total desfigurat, sărăcuțul.

Vestea morții lui Néstor l-a tulburat mai puțin decît acest diminutiv. „Plîng ca un copil“, și-a zis. „Sau ca un bleg. Ce rușine.“

A închis ochii. Nu voia ca ultima amintire de la prietenul său să fie chipul acesta mort. Se pregătea s-o salute pe *doña* Regina, dar i s-a părut așa de distrusă și de bătrînă, că și-a tras mîna înapoi. S-a întors în sufragerie.

— Să știi că slăbănogul ăla a fost în tribună, l-a încredințat Arévalo.

Vidal s-a apropiat de tînărul plin de coșuri.

— Dumneata ai văzut cum a fost omorît ?

— N-am văzut eu cu ochii mei. Am aflat însă de la mai mulți martori oculari.

Vidal l-a măsurat cu scîrbă și a întrebat :

— E adevărat că l-au călcat în picioare ?

— Cum era să-l calce, dacă se afla tocmai în vîrful tribunei ? Știți cum a fost ? Meciul nu începuse încă, lumea se plictisea, iar atunci unul a aruncat : „Nu dăm gata un boșorog ?“ Al doilea bătrîn pe care l-au dat gata a fost domnul Néstor.

— Dar băiatul nu l-a apărat ?

— Se spune că nu l-a apărat, dacă am înțeles eu bine, zise bărbatul cu mîini uriașe. E adevărat ?

Tinerelul a consimțit :

— E adevărat. Apoi adăugă nepăsător : Cine nu are cîte un bătrîn în familie ? Asta nu compromite pe nimeni. Dar unii mai și sar să-i apere pe bătrînii lor.

Vidal a observat că Jimi îi atingea brațul. Bărbatul cu figura ascuțită a întrebat :

— Sînteți sigur că nu l-au călcat în picioare ?

— Ce să-l mai calce, dacă a căzut ca-o plăcintă ? a întrebat băiatul.

— Să plecăm de aici, Jimi, a propus Vidal. Haide lîngă Rey, să stăm de vorbă cu el. Cum îţi plac tinerelii ăştia ?

— Ţi-i fac ţie cadou.

Vidal şi-a apropiat palmele de sobă.

— Dacă astea-i sînt sentimentele, de ce mai vine la priveghi ? a întrebat.

— Vorbeşti de mucosul ăla ? a întrebat Rey. Şi el, şi camaradul lui, care arată ca un prostănac, sînt aici fiindcă fac parte din coloana a cincea.

Ca şi cum s-ar fi trezit deodată din somn şi ar fi început să audă, Dante a profeţit :

— Faptele îmi vor confirma teoria. Am căzut în cursă, luaţi aminte la mine. Cînd indivizii ăştia doi vor da semnalul, complicii, care aşteaptă în stradă, o să se repeadă aici.

— Mai doriţi o cafea ? le-a oferit vecina.

— Unde-i băiatul lui Néstor ? a întrebat-o Vidal.

Femeia a răspuns :

— Comisionarii nu se arată la faţă.

Jimi a comentat cu viclenie :

— N-o să-l poţi saluta.

— Se zice că acum eşti mai în siguranţă dacă nu stai acasă, a zis Rey.

— Întocmai, pentru că, să vă intre bine în cap, în casă eşti prins în cursă, a repetat Dante.

Rey i-a lămurit :

— Ca să păstreze aparenţele, guvernul nu mai îngăduie nici cea mai mică dezordine în locurile publice.

— Nu ştiu dacă sărmanul Néstor e de aceeaşi părere, i-a retezat-o Jimi.

— E un fapt izolat, a argumentat Rey.

Dante a comparat încă o dată casele cu nişte curse de şoareci. Domnul cu mîini uriaşe, cel cu figura ascuţită şi Arévalo s-au alăturat şi ei grupului. Vidal a băgat de seamă că cei doi tineri sînt din nou singuri. Domnul cu mîini uriaşe a zis :

— În sfîrşit, guvernul a luat hăţurile în mînă. Se observă o atitudine mai fermă. Declaraţiile ministrului m-au uns la inimă. Au, cum să spun, măreţie şi demnitate.

— Multă demnitate, a încuviinţat Arévalo, dar sînt toţi morţi de frică.

— Adevărul e că n-aş vrea să fiu în locul guvernului, a recunoscut omul cu mîini uriaşe. Gîndiţi-vă numai : o situaţie mai mult decît delicată. Dacă nu-i va atrage de partea lui pe tinerii ofiţeri şi pe recruţi, ne paşte anarhia. Iar un fapt izolat, din cînd în cînd, ăsta-i preţul pe care trebuie să-l plătim.

— Ce i-a apucat pe ăştia ? a întrebat Arévalo. Toţi vorbesc de fapte izolate.

Jimi l-a lămurit :

— Au ascultat aseară comunicatul ministerului. Se spunea că e pe deplin stăpîn pe situaţie, cu excepţia unor fapte izolate.

— Ce vreţi mai mult ? Se observă acum un ton mai demn, care te îmbărbătează, a repetat cel cu mîinile uriaşe.

A sosit coroana de la florărie. Dante a întrebat :

— Ce scrie pe panglică ?

— *Băieții*, a răspuns Rey. După mine, vorba asta spune totul.

— Dar n-o să creadă lumea că au trimis-o tinerii ? a întrebat Jimi.

— Asta ar fi bună, să reiasă acum că *băieții* nu sîntem noi, a replicat Rey.

Omul cu figura ascuțită zicea :

— Unii bătrîni n-au nici un pic de grijă. Mai că ai zice că doresc să provoace.

— Cei care provoacă sînt agenți provocatori, plătiți de Tinerii Turci, a afirmat Dante.

— Credeți ? a întrebat cel cu figura ascuțită. Oare l-or fi plătit și pe bătrînul care-și făcea de cap cu liceenele în Caballito ?

Cel cu mîini uriașe a adăugat :

— Să recunoaștem că în ultima vreme s-a răspîndit un val de criminalitate senilă. Ziarele-s pline de asemenea știri.

Dante a protestat :

— Minciuni, ca să ațîțe spiritele.

— Bagă de seamă ce scoți pe gură, i-a șoptit Jimi lui Vidal. Îl cunoști pe ăla cu mîinile mari ? Eu nu-l cunosc nici pe el, nici pe celălalt. Se prea poate să fie doi bătrîni vînduți, care s-au dat de partea tinerilor. Hai să plecăm de aici.

— Cînd mă gîndesc că m-aș fi putut duce cu Néstor la stadion... a comentat Vidal.

— De mare belea ai scăpat, a zis Jimi.

— Poate că, dacă eram amîndoi, ne-am fi putut apăra iar Néstor ar fi acum în viață.

— Ori poate am fi avut doi de privegheat.

— Nu te știam așa mare amator de fotbal, a zis Arévalo.

— Nu că aș fi mare amator, rosti Vidal, simțindu-se important, dar cum băiatul lui Néstor m-a invitat...

— Te-a invitat ? întrebă Arévalo.

— Oh, exclamă Jimi.

— Ce este ? întrebă Vidal.

— Nimic, rosti Jimi.

— Nu cumva credeți că m-au trecut și pe mine pe lista bătrînilor ?

— Ce prostie, a replicat Arévalo.

— Eu n-aș crede s-o fi făcut, a fost de acord Vidal, dar cu tinerii din ziua de azi nu poți fi sigur. Dacă pe un om de șaizeci de ani îl consideră bătrîn...

— Mai rău e cu fetițele alea care, vorbindu-ți despre logodnicul lor, îți spun : e bătrîn, are treizeci de ani, s-a trezit Jimi, pe care subiectul îl amuza.

— Cu asta nu-i de glumit. Răspundeți-mi : credeți că sînt însemnat ?

Arévalo a întrebat :

— Ce-ți trece prin minte ?

— Eu însă, în locul tău, aș fi cu ochii în patru, l-a sfătuit Jimi.

— De bună seamă, a fost de acord Arévalo. Din prudență.

Vidal l-a cercetat neîncrezător.

— E mai bine să nu te ia pe nepusă masă, a argumentat Jimi.

— Ei, drăcie, a murmurat Vidal, mă doare capul. N-aveți careva o aspirină ?

Rey zise, ridicîndu-se :

— Trebuie să fie în casa asta.

— Nu, omule, l-a oprit Jimi. Astea aduc ghinion. Îi vedeți pe tinerii ăștia? Se uită întruna afară.

— Par nervoși, fu de părere Dante.

— Nu-s decît plictisiți, zise Arévalo.

Vidal s-a gîndit: „Eu sînt nervos". Îl durea capul, mirosul de gaz amestecat cu eucalipt îl îmbolnăvea. „Mi-s reci picioarele ca sloiul", și-a zis. Ca să-l ferească de ghinion, Jimi nu-i dă din aspirina răposatului. Vezi bine, pe Jimi nu-l doare capul. Cuprins de neliniște, și-a dorit să iasă și să fie singur, să tragă în piept aerul nopții, să se miște puțin. „Numai de nu m-ar întreba unde plec. Numai de nu s-ar lua careva după mine." Domnul cu mîini mari și cel cu figura ascuțită (cineva îi spusese că unul dintre ei, nu mai știa care, se numește Cuenca) s-au apropiat iar de grupul lor. Vidal s-a ridicat... prietenii l-au văzut plecînd, fără să-l întrebe nimic: desigur, au găsit răspunsul în prezența celor doi necunoscuți.

Strada era cufundată în întuneric. „Mai întunecoasă decît acum cîteva clipe", și-a zis. „S-o fi găsit unul să spargă felinarele. Sau se pregătește o ambuscadă." Cercetînd cu teamă șirul de copaci, și-a făcut socoteala că în spatele primelor trunchiuri nu se ascunde nimeni, însă începînd cu al treilea sau al patrulea, întunericul devine de nepătruns. Dacă înaintează, se expune unui atac care, cu toate că se aștepta la el, o să vină fulgerător. Era cît pe-aci să se întoarcă în casă, dar l-a apucat disperarea și i-a pierit curajul. Și-a adus aminte de Néstor. S-a gîndit cu jale: „Cît trăiești, te lași dus, cu nepăsare, înainte". Dacă se împotrivește, dacă iese din nepăsarea asta, se va gîndi la Néstor, la moarte, la oameni și lucruri dispărute, la sine însuși, la bătrînețe. Și-a zis: „O durere mare te eliberează". A pășit indiferent pe mijlocul străzii, pentru că oricum nu voia să fie surprins. Pe dată i s-a părut că întrezărește, puțin mai departe, o formă nedeslușită, o siluetă mai întunecată decît întunericul nopții. A încercat s-o recunoască: „Un tanc. Nu, trebuie să fie un camion". Undeva foarte aproape s-a aprins o lumină. Vidal n-a întors capul și poate n-a închis nici ochii; obrazul ridicat în sus i-a rămas nemișcat. Orbit de șuvoiul acesta alb, a simțit că-l cuprinde o bucurie neașteptată, de parcă eventualitatea unei morți atît de luminoase l-ar fi îmbătat ca o biruință. A stat așa cîteva clipe, absorbit doar de lumina albă, incapabil să gîndească ori să-și amintească ceva, neclintit. Apoi lumina farurilor s-a micșorat și în bătaia lor au apărut cercuri în care se zăreau trunchiuri de arbori și fațadele caselor. A putut vedea camionul îndepărtîndu-se, plin de oameni tăcuți, care se rezemau de marginile vopsite și cu desene albe. Nu fără mîndrie, s-a gîndit: „Dacă aș fi rupt-o la fugă ca un iepure, m-ar fi strivit sub roți. Pesemne nu s-au așteptat să le fac față". Aerul nopții și mai ales mulțumirea lăuntrică i-au făcut atît de bine, încît i s-a mai domolit și durerea de cap. Pășind repede, s-a gîndit în termeni militari: „Dușmanul fiind respins, sînt stăpîn pe cîmpul de bătaie". Puțin rușinat, a încercat să-și exprime gîndul cu mai multă modestie: „Nu mi-a fost teamă. Au plecat. Sînt singur". Chiar dacă s-ar întoarce acum

în casă, nu va mai părea (nimănui, nici chiar lui însuși) că aleargă după ajutor. Ca și cum ar fi prins gustul curajului, a pășit înainte pe strada întunecoasă, hotărît să nu se înapoieze pînă nu va străbate trei sute de metri. S-a gîndit că toată demonstrația asta e un pic inutilă, de vreme ce, în clipa cînd se va întoarce, va avea inevitabil sentimentul că se pune la adăpost.

XX

VĂZÎND CĂ JIMI nu e înăuntru, a presupus că se dusese la baie și și-a zis că, îndată ce se va înapoia de acolo, se va duce și el. Evident, fusese puțin cam nervos, iar afară îl cuprinsese și frigul. Lumea era și acum împărțită în două grupuri : mai vîrstnicii, în stînga, în jurul sobei, iar tinerii în dreapta. S-a apropiat de tineri. Fără doar și poate, mica lui plimbare îl făcea să se simtă foarte mîndru, pentru că a rostit imediat, cu tonul cuiva care te ia la rost :

— Ceea ce mă deranjează în războiul ăsta al porcului — l-a scos din sărite faptul că, fără voie, a numit astfel prigonirea bătrînilor — este trufia tineretului. Parcă-și pierd mințile numai pentru că sînt tineri.

Tînărul mic de statură și cu ochi bulbucați a convenit :

— O situație care nu poate să dureze.

Pesemne fiindcă nu se aștepta să i se dea atît de repede dreptate, Vidal a lăsat să-i scape niște vorbe imprudente.

— Împotriva bătrînilor se găsesc argumente valabile, a rostit.

Temîndu-se ca nu cumva să-l întrebe care sînt astea — nu era sigur că-și amintește argumentele acelea și nu voia să dea arme dușmanului — a încercat să-și continue vorba. Tînărul cel scund l-a întrerupt :

— Știu, știu, a zis el.

— Dumneata vei fi știind, dar tinerii ăia bezmetici, niște adevărați delincvenți, ei ce știu ? Pînă și Arturo Farrell...

— Un agitator, sînt de acord, un șarlatan.

— Trist e că în spatele mișcării nu e nimic. Absolut nimic. Neantul.

— Ah, nu, domnule. Aici vă înșelați, a zis tînărul.

— Crezi ? a întrebat Vidal și, căutînd parcă un sprijin, s-a uitat înspre Arévalo.

— Știu sigur. Sînt oameni cu studii. În spatele mișcării se află o mulțime de medici, de sociologi și de economiști. Ba chiar — v-o spun în cel mai mare secret — și oameni de-ai bisericii.

Vidal s-a gîndit : „Ai o mutră de știucă". Cu voce tare, a zis :

— Și toată grămada asta de minți luminate n-au găsit niște argumente mai ca lumea ?

— Dați-mi voie. Argumentația e șubredă, dar calculată la țanc spre a ațîța mulțimea. Scopul urmărit e o acțiune rapidă și decisivă. Însă, credeți-mă, comitetul central acționează mînat de alte motive. Cu totul altele, ascultați-mă pe mine.

— Ei, nu mai spune, a răspuns Vidal și s-a uitat iar spre Arévalo.

Tînărul plin de coșuri a afirmat :

— Sigur că da. De aceea l-au lichidat, vă amintiți, pe guvernatorul care n-a dat ordin să fie șterse de pe stema provinciei cuvintele : *a guverna înseamnă a popula*. Pe aici circulă o altă lozincă, la fel de iresponsabilă, care nu-mi vine acum în minte.

— După părerea mea, direct vinovați de asta sînt medicii, a zis cel scund. Au umplut lumea de bătrîni, fără să prelungească nici cu o zi viața omului.

— Nu te înțeleg, a zis cel cu coșuri.

— Cunoști mulți oameni de o sută douăzeci de ani ? Eu nu cunosc nici unul.

— Așa e : s-au mărginit să umple lumea de bătrîni care, practic, nu mai sînt buni de nimic.

Vidal și-a amintit de mama Antoniei.

— Bătrînii sînt cea dintîi victimă a creșterii populației, rosti tînărul scund. Cea de a doua mi se pare mai importantă : individul. O să vedeți. Individualitatea va deveni un lux interzis atît bogaților, cît și săracilor.

— Nu-s cam premature toate astea ? a întrebat Vidal. Ca și cum ar dori să ne vindece, cînd noi sîntem bine, sănătoși.

— Așa cum spuneți, răspunse tînărul cu coșuri. Medicină preventivă.

Vidal ripostă :

— Noi facem aici teorii iar în vremea asta se comit asasinate. Nu mai departe decît sărmanul Néstor.

— E groaznic, dar totdeauna a fost așa. Dacă mi s-ar da mînă liberă în chestiunea asta, eu i-aș lăsa în pace pe bătrîni, care au o conștiință, și aș organiza un al doilea masacru al inocenților.

— Atunci să vezi ce ne-ar mai auzi urechile, l-a asigurat cel cu coșuri. Că distrugem ce e mai de preț, copiii, care sînt viitorul. Îți dai seama ce-ar mai zbiera mamele ?

— Cu astea nu-mi bat capul. Știu ele prea bine că nu-i cuminte să fie luate la ochi.

Pentru a doua oară în noaptea asta, Vidal și-a zis că a trăi înseamnă a te lăsa cuprins de nepăsare. În timp ce lui îi stătea gîndul la cine știe ce fleacuri personale (în primul rînd, la respectarea întocmai a obiceiurilor : să bea *mate* cînd s-a făcut ora, să plece iute în piața Las Heras, ca să profite de soarele după-amiezii, să joace cărți la cafenea), în țară se petrecuseră schimbări mari. Tinerii ăștia — cel cu coșuri și mărunțelul, care pare inteligent — vorbesc de schimbările astea ca de ceva cunoscut și familiar. El, pesemne fiindcă nu urmărise procesul, nu mai înțelegea acum nimic. „Am rămas pe dinafară“, și-a zis. „Sînt deja bătrîn sau nu mai e mult pînă să ajung.“

XXI

NU LIPSIT DE BUNĂVOINȚĂ, tînărul scund a întrebat :

— La ce vă gîndiți, domnule ?

— Că sînt bătrîn, a răspuns Vidal.

Pe loc s-a întrebat dacă nu cumva e prea imprudent. Va sfîrși prin a da de bucluc.

— Iertați-mă, a protestat tînărul scund, dar cred că ați spus o prostie. După părerea mea, țineți de zona pe care șarlatanul ăla de Far-

rell o numește „pămîntul nimănui". Nu puteți fi socotit tînăr, dar cu siguranță nici bătrîn.
Vidal a remarcat :
— Totul e ca nu cumva vreunul din nebunii ăștia care circulă liberi să încurce lucrurile.
— Aș zice că încurcăturile sînt puțin probabile, deși, nu tăgăduiesc, posibile, a admis mărunțelul, pentru ca îndată să explice : Din cauză că spiritele sînt în mare fierbere.
Vidal a simțit iar că-l părăsește curajul și l-a apucat regretul după vechea sa ignoranță privind situația. Discuția cu tinerii i s-a părut o încercare vrednică de dispreț de a se pune bine pe lîngă ei. A îngăimat :
— Mă scuzați.
Ca să se simtă mai în largul său, s-a înapoiat la grupul prietenilor.
Emfatic, Rey afirma :
— Să vedem ce va face guvernul în ceasul adevărului. Cînd va plăti ce are de plătit.
— Ceasul ăsta o să-l aștepți tu mult și bine, ține minte, l-a prevenit Arévalo. Chiar dacă o să restabilească ordinea, nu ne vor plăti un sfanț.
— Unde e Jimi ? a întrebat Vidal.
— Nu ne întrerupe, a zis Dante, care, firește, nu auzise nimic. Discutăm lucruri importante. Pensia.
— Guvernul nu se va hotărî s-o plătească, a insistat Arévalo.
— Să recunoaștem că-ți trebuie mult curaj ca să dai ordin să fie plătită, a spus omul cu mîinile mari. O măsură nepopulară, la care era logic să renunțe.

— Dar să-ți îndeplinești obligațiile, asta n-are importanță ? a replicat Rey.
Bărbatul cu figura ascuțită a zis :
— Zilele astea am auzit vorbindu-se despre un plan care să compenseze lucrurile : oamenilor în vîrstă li se vor oferi terenuri în sudul țării.
— Ca să spunem lucrurilor pe nume, o să-i deporteze în masă pe bătrîni, a replicat Dante.
— Drept carne de tun, a întărit Rey.
— Ca tampon împotriva unei posibile infiltrări a fraților noștri chilieni, a adăugat Arévalo.
— Unde e Jimi ? a întrebat Vidal.
— Cum ? a tresărit Arévalo. A plecat să te caute. Nu v-ați întîlnit ?
Vidal a întrebat :
— Nu s-a dus la baie ?
— L-am văzut eu plecînd, a afirmat Rey. Pe ușa asta. A zis că merge să te caute.
— Jimi e ca un vulpoi, a explicat Dante. Nu prea are la inimă adunări de felul ăsteia și, îndată ce poate, o întinde spre casă, spre vizuina lui.
— A zis că merge să te caute, a repetat Rey.
— Eu nu l-am întîlnit, l-a lămurit Vidal.
Dante a luat-o de la capăt :
— E ca un vulpoi : se duce acasă, la vizuina lui. Îl cunoaștem nu de azi, de ieri.
— Și pe bietul Néstor îl cunoșteam de-o viață, a replicat Arévalo. Mă duc să văd dacă Jimi a ajuns acasă.
— Se pare că iarăși ați intrat la idei, a comentat zîmbind omul cu figura ascuțită. Eu nu

mi-aș face griji ; o să se-ntoarcă din clipă-n clipă.

— Mă duc eu. Pe mine a pornit să mă caute, așa că mă duc eu, a spus Vidal.

— Bine, a încuviințat Arévalo. Mergem amîndoi.

Arévalo și-a luat impermeabilul iar Vidal s-a înfășurat în *poncho*. S-au oprit o clipă în prag, scrutînd întunericul, iar apoi au ieșit.

— Nu că i-ar fi cuiva frică, dar o surpriză nu-ți cade tocmai bine, a explicat Vidal.

— E și mai rău cînd te aștepți la ea. Și apoi, n-am nici un chef să-mi las moartea la cheremul cretinilor ăstora. Ca să-ți spun drept, nici boala nu mă prea încîntă. Dacă-ți tragi un glonte în cap ori te arunci pe fereastră, bănuiesc că te zgîlțîie cam neplăcut. Iar dacă adormi după ce ai luat pastile, ce te faci cînd vrei să te trezești ?

— Încetează ; încă mai poți opta pentru cretini, deși ăia doi îmi spuneau că nu sîntem trecuți pe lista bătrînilor.

— Atunci nu-s chiar așa de cretini. Au descoperit că nici un bătrîn nu se crede bătrîn. Si tu i-ai crezut ? Vor să ne cîștige încrederea, ca să n-aibă nici o bătaie de cap cu noi.

— Ți se pare foarte periculos să mă expun ?

— Nu înțeleg, a răspuns Arévalo.

— Copacii ăștia se văd grozav de bine în întuneric. Adevărul e că n-aș face o figură prea bună dacă m-ar ataca acum.

Vidal se ușura lîngă un copac. Arévalo i-a urmat exemplul și a comentat :

— E din cauza frigului. A frigului și a ani-

lor. Una dintre cele mai statornice îndeletniciri din viața noastră.

Și-au urmat drumul, mai vioi. Vidal a spus :

— Unul dintre tinerii ăia mi-a explicat...

— Acela plin de coșuri ?

— Nu, măruntelul, ăla cu fața ca de știucă.

— Tot un drac.

— ... mi-a explicat că în spatele acestui război al porcului se ascund intenții bune.

— Și tu l-ai crezut ? Nimeni nu ucide din bune intenții.

— Vorbeau ceva despre creșterea populației și despre faptul că numărul bătrînilor nefolositori sporește întruna.

— Oamenii ucid din prostie sau din frică.

— Și totuși, problema bătrînilor nefolositori nu-i o simplă născocire. Adu-ți aminte de mama Antoniei, femeia aceea căreia i se spune Soldățoiul.

Arévalo nu-l asculta ; cu un ton cicălitor, zise :

— În războiul ăsta, tinerii ucid din ură față de bătrînii ce vor deveni. O ură destul de speriată...

Au grăbit pasul, fiindcă era frig. Ca să ocolească focurile, au cotit-o pe după cîteva colțuri și au străbătut cîteva sute de metri în plus.

Au ajuns într-o zonă unde felinarele nu erau sparte.

— Pe lumină, războiul ăsta al porcului pare ceva de necrezut, a spus Vidal.

În fața casei lui Jimi, Arévalo a remarcat :

— Aici dorm cu toții.

Au privit ferestrele, dar nu era nici o dîră de lumină.

— Sunăm ? a întrebat Vidal.
— Sunăm, a răspuns Arévalo.

Vidal a pus degetul pe buton. Soneria a răsunat în noapte, undeva în străfundul casei. Au așteptat. După cîteva clipe, Vidal a întrebat :

— Ce facem ?
— Mai sunăm o dată.

Vidal a apăsat din nou pe buton și din nou s-a auzit țîrîitul strident al soneriei.

— Și dacă doarme, așa cum zicea Dante ? a întrebat Vidal.

— Un încurcă-lume. Iar noi doi, niște alarmiști.

— Așa e, fiindcă de-ar fi pățit ceva...

— N-a pățit nimic. Doarme. E un vulpoi bătrîn.

— Crezi ?

— Da. Hai să nu mai fim alarmiști.

În depărtare ardea un foc. Vidal și-a amintit un tablou văzut în copilărie, în care Orfeu, ori poate un diavol, cînta la vioară înconjurat de flăcările iadului.

— Ce prostie, a zis.
— Care anume ?
— Nimic. Focurile. Totul.

XXII

ÎNTORCÎNDU-SE ACASĂ la Néstor, și-au dat seama că prietenii par îngrijorați. Arévalo i-a șoptit :

— Aici s-a întîmplat ceva.

— A sosit ăsta, l-a lămurit Vidal, arătîndu-i-l pe nepotul lui Bogliolo.

S-a gîndit : „Orice nou venit face să reînvie tristețea. Un lucru pe care l-am verificat. Lumea adunată la un priveghi ia lucrurile așa cum sînt : viața merge înainte și nu-ți rămîne decît să-ți abați gîndurile de la asta ; orice nou venit însă, li-l readuce în minte pe mort."

Trezindu-se parcă din somn, a auzit că Dante spunea :

— Se zice că l-au ridicat pe Jimi.
— Cine zice ? a întrebat Arévalo.
— Așa umblă vorba prin cercurile tinerilor, a rostit nepotul lui Bogliolo.

Rey a scos un fel de muget înăbușit, s-a făcut roșu la față și a tras aer pe nări șuierînd. „Cînd e furios, omul ăsta pare-se că devine o adevărată fiară", s-a gîndit Vidal și pe dată l-a cuprins remușcarea că el și Arévalo se dovediseră atît de puțin hotărîți. N-ar fi trebuit să plece de acolo pînă nu s-ar fi încredințat că Jimi e acasă. A spus :

— Ei bine, n-am insistat destul. Am sunat numai de două ori.

— Dacă ați fi insistat mai mult și ati fi aflat că Jimi nu-i acasă, n-ați fi reușit decît să alarmați femeile, a replicat Dante.

— Omul trebuie să știe la ce să se aștepte, a răspuns Vidal.

— A zis că merge să te caute, săracul, a rostit Rey. A ieșit pe ușa asta. Și n-o să-l mai vedem niciodată.

Vidal l-a luat deoparte pe nepotul lui Bogliolo, l-a dus într-un colț al salonului și i-a spus hotărît :

— Îți vorbesc confidențial. Dacă-i adevărat că l-au ridicat pe Jimi, încearcă să te întîlnești

cu ei și spune-le, te rog, să-i dea drumul. Dacă nu vor, spune-le să ia legătura cu mine.

— Dar cum să dau de ei, domnule? a întrebat nepotul oftînd.

Vidal s-a gîndit: „Nu cumva mă port ca un nechibzuit? Dar trebuie făcut ceva pentru Jimi. Zilele trecute, mă opresc ca un nerod și mă uit la el pe geam, iar cu asta le-am atras atenția asupra lui. Acum ies ca să mă pot umfla în pene cu curajul meu iar pe el îl arestează."

S-a întors la grupul prietenilor. În furia lui neputincioasă, Rey mormăia ceva împotriva băiatului lui Néstor și a nepotului lui Bogliolo.

— Cum? a întrebat Dante zîmbind. Cum zici?

— Adevărul este că e suspect, a căzut de acord Arévalo. Prea ușor a obținut informația asta din cercurile tinerilor.

Vidal și-a amintit cît de mîndru era Néstor de băiatul lui. Apoi s-a gîndit la Isidorito; s-a întrebat dacă aflase cumva de ultimele crime și dacă va avea curajul să nu le aprobe.

Rey a declarat:

— E nedrept să stăm cu brațele încrucișate. Dacă tot trebuie să mor, măcar să-mi rămînă mîngîierea că le-am venit de hac la vreo trei-patru. Îi spunem ăstuia că îl cheamă cineva dincolo și îl ducem la closet.

— Și acolo ce faci cu el? a întrebat bărbatul cu mîini uriașe.

— Nimic altceva decît că-l dau gata, a răspuns Rey.

— Asta nu-i o cruzime? a întrebat cel cu figura ascuțită.

— E ca și cum ar exista o înțelegere tacită: jumătate din societate poate să-și facă de cap, dar cealaltă nu, a remarcat Arévalo. Așa a fost totdeauna.

Rey a spus:

— Nu-s de acord cu asta. Eu tare mai am poftă, și, slavă Domnului, nici forța nu-mi lipsește, să-i bag mințile-n cap unuia din mucoșii ăștia care fac pe grozavii... numai că păsărica și-a luat zborul! a terminat el, într-un muget înăbușit.

S-au uitat cu toții spre ușă și l-au văzut pe nepotul lui Bogliolo salutînd și plecînd. Vidal s-a întrebat dacă nu e cazul să se bucure. A intrat din nou vecina, aducînd tava cu cafea.

— Doamnă, i s-a adresat Dante, ne-ați putea lămuri pe ce vă bazați cînd spuneți că pe Néstor li l-a dat pe mînă chiar băiatul lui?

— De ce umblați cu scorneli? a protestat femeia. Eu nu acuz pe nimeni și nici n-am chef să fiu acuzată.

Arévalo și-a șters ochelarii și a comentat cu vocea lui astmatică:

— Înțeleaptă treabă, teama asta. I-o fi zis careva din tinereii ăia că, de mai scoate o vorbă, o face fărîme.

— Bagă groaza în oameni, îi ucid, iar noi stăm cu brațele încrucișate, a remarcat Rey.

Vidal a auzit duduitul unui motor și scrîșnetul unor cauciucuri.

— Poate că e altceva la mijloc, a zis Arévalo. Cotoroanța o fi mirosit că lucrurile vor lua o întorsătură și mai rea.

— Nu credeți mai degrabă că femeia, cum să zic?, o fi amuțit în fața unor întrebări atît

de directe? a întrebat bărbatul cu mîinile uriașe. La examene se mai întîmplă...

— Ei, drăcie, a zis în șoaptă cel cu figura ascuțită, nu întoarceți capul. Vorbiți ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic.

Vidal a întors capul : în sufragerie dăduseră buzna patru tineri. Nu numai că a întors capul, dar (pesemne pentru că n-a înțeles pe loc ce se petrece) a și susținut privirea unuia dintre ei, care părea șeful. După cîteva clipe de înfruntare mută, individul s-a apropiat de tînărul scund și de cel cu coșuri pe față ; cînd grupul celorlalți l-a urmat, pașii au bubuit pe podele : pînă atunci, lumea din casă umblase pe vîrfuri și vorbise în șoaptă. Pendula a început să meargă. Ca și cum ar fi fost surd, bărbatul cu mîini uriașe a comentat :

— Se vede de la o poștă ce sînt.

— Ce sînt? a întrebat Dante neliniștit.

— Niște nesimțiți care nu respectă morții, a răspuns celălalt

— Nesimțiți și obraznici, a rostit cu un firicel de voce cel cu figura ascuțită.

Noii veniți discutau agitați cu tînărul scund și cu cel cu coșuri pe obraz. Din cînd în cînd, aruncau cîte o privire spre grupul vîrstnicilor sau îi arătau cu degetul fără să se uite la ei. Pendula făcea și mai grea așteptarea.

— Pînă la ușă sînt vreo patru-cinci pași, a zis cel cu figura ascuțită.

— Dacă ieșim de aici, am scăpat, a rostit bărbatul cu mîini uriașe.

Rey i-a amenințat :

— Gura, sau vă fac praf !

Vidal urmărea totul cu indiferența unui spectator aflat departe. „Dintr-o clipă în alta, o să mă apuce frica“, s-a gîndit, pentru ca îndată după aceea să se întrebe ce va veni întîi : frica sau atacul ?

Atacul nu s-a produs. Pe neașteptate, așa cum sosiseră, cei patru tineri au plecat. Fiindcă nu voiau să arate prin ce spaimă trecuseră, prietenii nu s-au clintit de pe locurile lor. Afară a pornit o mașină iar apoi s-a îndepărtat. Arévalo a fost primul care s-a adresat celuilalt grup :

— Voiau să ne taie beregata ?

— Nu tocmai, a zis tînărul scund. Dar cam așa ceva.

— Nimeni nu le ține piept. El și cu mine le-am ținut piept, a explicat tînărul plin de coșuri.

— Pentru domnul Néstor, care ne-a fost ca un tată, a recunoscut mărunțelul.

— I-am făcut să priceapă că grupul dumneavoastră și-a dat obolul prin domnul Néstor.

— Care v-a fost ca un tată, a subliniat Arévalo.

— Adevărul este că, în țara asta, nimeni nu dorește vărsări de sînge, a rostit agresiv Vidal. Nenorocirile se datoresc doar ghinionului, fiindcă altminteri ne agățăm cu toții de cel dintîi pretext ca să dăm înapoi.

— Eu, unul, n-aș plînge din cauza asta, a zis Arévalo.

— Să nu credeți așa ceva, domnule Vidal, a spus mărunțelul. O țineau morțiș că domnul — a arătat înspre Dante — și domnul — a

arătat înspre Rey — intră neîndoielnic în categoria bătrînilor.

— Pe mă-sa, a zis Dante.

— Voiau să-i ridice, a rostit mărunțelul.

— Ca să-i ducă la o mică plimbare. I-am făcut să priceapă că unul dintre domnii ăștia n-are fir de păr alb în cap iar celălalt e încă în plină putere, a zis cel cu coșuri pe obraz.

— Nu v-am spus că sîntem prinși în cursă ? a întrebat Dante. Voiau să mă înhațe ? De ce ? Ca să mă împuște ? Oamenii au înnebunit de-a binelea. Zău că m-apucă jalea, cînd văd atîta ură la compatrioții mei.

— Asta-i tineretul. S-ar cădea să judece cu capul, dar gîndesc și se poartă ca o cireadă de vite, a argumentat Arévalo.

— Greșești, a zis Rey. Ca o turmă. Ca o turmă de porci.

— Dar porcii nu sîntem noi ? a întrebat bărbatul cu mîini uriașe.

— Nu mai e loc pentru indivizi, a rostit flegmatic Arévalo. Sînt doar o mulțime de animale, care se nasc, se înmulțesc și mor. Conștiința e o trăsătură a celor dintîi, pe cînd celelalte n-au decît aripi sau coarne.

Teama și, cine știe, furia îi stimulau. Dante a zis :

— E ceva cumplit. Oamenii se înmulțesc întruna, deși nu mai există loc pentru ei. Fiecare se luptă cu fiecare. Nu cumva ne aflăm în pragul unei hecatombe ?

— N-aveți impresia că trebuie să fii de la țară, ca să-ți bați capul în ziua de azi cu sufletul și cu nemurirea lui ? Iar în loc de sate,

au apărut furnicarele astea omenești, a gîndit cu glas tare Arévalo.

— Unde-ți arunci ochii, dai numai de răutate și debandadă, și-a urmat vorba Dante. Nu mai departe decît felul cum se îmbracă femeile: ce părere aveți ? Nu-i asta culmea culmilor ? Nu-i ăsta sfîrșitul lumii ?

Vidal urmărise dialogul cu interes. Deodată a simțit că-și pierde răbdarea și s-a dus să se uite la Néstor. „Trebuia s-o fac“, s-a gîndit, iar apoi : „Cu ochii închiși, nu mai seamănă cu o găină. Arată chiar foarte bine, sărăcuțul“. Abia a rostit „sărăcuțul“, că a și simțit lacrimile curgîndu-i pe obraz.

XXIII

Luni, 30 iunie

ÎNȚEPENIT DE ȘEDERE, Vidal s-a frecat la ochi și s-a uitat în jur. În salon pătrundea o lumină rece și alburie, iscînd umbre care sporeau și mai mult nemișcarea obiectelor. Se crăpa de ziuă. Murmurul conversației celor doi tineri și sforăitul lui Rey, care dormea cu gura deschisă parcă în semn de dispreț, se amestecau cu ticăitul implacabil al pendulei. Arévalo fuma dus pe gînduri iar Dante, în somn, arăta fericit. Peste tot se vedea oarecare dezordine, țigări stinse și urme de scrum. Cîteva amintiri întîmplătoare despre Néstor, care purtau deja pecetea uitării, făceau ca la oboseala lui să i se adauge și remușcarea. De la amintirile astea a trecut la altele : ultimele

zile ale tatălui său. Și-l amintea atît de aproape și totuși atît de îndepărtat, învăluit în spaima și în durerea morții. Sîntem fiecare ferecați în noi înșine și nu putem face nimic pentru aproapele nostru. Pe Vidal l-a copleșit certitudinea disperată a zădărniciei tuturor lucrurilor. Și ce mai voia să însemne pofta asta de vorbă, curată deșertăciune, care-i apucase noaptea asta ? Știau de dinainte ce va rosti fiecare din ei. S-a gîndit că e un păcat josnic să pălăvrăgești astfel la priveghiul unui prieten și că el își continuă pălăvrăgeala și acum. Parcă nu mai demult decît ieri, duseseră o viață liniștită ; pe negîndite, viața în sine devenise de nesuportat. I-a venit s-o ia la fugă. Pentru a doua sau a treia oară în ultimele ceasuri, a simțit dorința să se afle afară. Orice fapt din noaptea aceea putea fi repetat.

Se vede că, pe nesimțite, meditația s-a transformat în somn, fiindcă dintr-o dată Vidal stătea uitîndu-se la bătrîna ce plîngea în taxiul de lîngă piața Las Heras, încredințat că de aceea murise Néstor, pentru că el privise figura aceea disperată și, tresărind, a observat că apăruse și un tip alb din cap pînă-n picioare, parcă presărat cu făină, care se uita la el prietenos și-i întindea un pachet. Era un lucrător de la brutăria lui Rey, care adusese cornuri proaspete și pogăcele pentru micul dejun, dar, de bună seamă, nu îndrăznea să-și trezească stăpînul. Acesta s-a trezit singur, a părut încîntat și și-a chemat prietenii la bucătărie, să fiarbă cafeaua cu lapte.

— Ce-o fi avînd ziua de azi ? a comentat Dante. Sîntem cu toții veseli, nu-i așa ?

Vidal a întrebat :

— S-ar putea ști motivul ?

— E simplu ca bună ziua, deși se prea poate ca tu să nu pricepi. Am visat că „Excursionistas“ cîștigase un meci groaznic de greu, l-a lămurit Dante.

Rey i-a chemat din nou :

— Haideți la bucătărie, domnilor. Trebuie să pregătim micul dejun.

— La urma urmei, după atîta vreme, am dobîndit și noi drepturi de stăpîni ai casei, a remarcat Dante cu un zîmbet ștrengăresc.

Vidal și-a zis că rațiunea deteriorată alcătuiește o carapace din care cei bătrîni își fac un adăpost.

Rey l-a îmboldit jovial :

— La masă, am spus !

Dînd impresia că are să-i urmeze mai tîrziu, Vidal a rămas în urmă. Îndată ce au plecat, s-a îndreptat spre ușa de la stradă și a ieșit. Se făcuse ziuă de-a binelea. După vreo sută de metri, și-a dat seama că *poncho*-ul de pe umeri îl deranjează. Așadar, în sfîrșit, sosise și vara Sfîntului Ioan. După ce a trecut de urmele fumegînde ale unui foc, a văzut un vînzător de ziare care mergea din poartă în poartă, împărțindu-și marfa. Vidal și-a dus mîna la buzunar să cumpere și el un ziar, însă omul i-a spus :

— Nu, bunicule. Pentru dumneata n-am.

Oare toate ziarele sînt pentru abonați ori el n-are dreptul la ele pentru că e bătrîn ? s-a întrebat Vidal.

Acasă la Jimi, jaluzelele erau și acum trase. A sunat la ușă. Cu toate că și-a zis că e absurd,

adevărul este că nu se simțea la largul lui. Trebuia să-și alunge gîndul că toată lumea de pe stradă — întîi un lăptar, pe urmă polițaiul iar acum femeia ce spăla gangul de peste drum — îl priveau cu un amestec de mirare și dușmănie rău ascunse. În sfîrșit, ușa s-a întredeschis și în crăpătura ei a apărut fețișoara minusculă a Leticiei, servitoarea. Vidal a întrebat :

— Jimi e acasă ?

— Nu știu. Cît e ceasul ? La ora asta, domnul se odihnește.

Fata îl privea cu niște ochișori rotunzi, foarte apropiați de rădăcina nasului. Ca să-i arate că e un prieten de-al casei, Vidal i-a spus :

— Credeam că dumneata vii cu ora.

— De ieri dorm și eu aici, a răspuns Leticia cu vădită mulțumire.

— Ai aflat de tulburările de azi-noapte ? Nouă, prietenilor, ne-ar veni inima la loc dacă Jimi ar fi acasă. Nu-l trezi, te rog. Uită-te numai să vezi, dacă poți.

Fata a dat să plece lăsîndu-l afară, apoi însă, ca și cum s-ar fi răzgîndit, l-a lăsat să intre. Coborînd mica scară aflată în stînga, au ajuns la subsol, acolo unde surprinsese ieri alergătura aceea pe care o urmărise cu atîta atenție.

— Mă așteptați ? Vin îndată, a zis fata.

Vidal s-a gîndit : „Doamne dă să fie acasă. Nu mai pot suporta nenorocirile". I se părea, pentru întîia oară, că în întîmplările vieții, pe care hazardul bezmetic ți le împarte îndeobște în mod echitabil, descoperă un scop anume, iar scopul acesta e, fără urmă de îndoială, potrivnic. Leticia a apărut numaidecît. Prea nerăbdător ca să-i aștepte răspunsul, Vidal s-a uitat în ochii ei. Fata a zîmbit. În sfîrșit, a zis :

— Nu-i decît nepoata. N-am trezit-o.

— Atunci, Jimi nu-i acasă ?

— Dacă vreți, o chem pe nepoată, s-o întrebați pe ea.

— Nu, în nici un caz.

Fata a zîmbit parcă cu înțeles și l-a privit fix pe Vidal.

— Doriți niște *mate ?*

— Nu, nu, mulțumesc, a răspuns el în grabă.

Deși a urcat treptele încet, a avut impresia că aleargă. Pe cînd deschidea ușa să iasă, de jos i-a ajuns la ureche o răsuflare gîfîită, urmată de ceva care la început i-a părut a fi un hohot de plîns iar apoi unul de rîs.

XXIV

ȘI-A ÎNDREPTAT CRAVATA, și-a potrivit *poncho*-ul pe umeri și a început să pășească luîndu-și un aer nepăsător. S-a gîndit : „Iute au mai stricat-o. Nu, ar fi trebuit să spun altfel : ieri era ea fugărită ; azi mă fugărește ea pe mine". I-a fost necaz că-și bate capul cu mizerii de-astea, tocmai acum cînd intrase în posesia unor dovezi irefutabile — a folosit chiar cuvintele astea — că lui Jimi i se întîmplase ceva. În aceeași clipă, și-a închipuit-o pe fată răsfirîndu-și în două evantaie degetele groase și crăpate. Cineva, poate Jimi ori mai degrabă Arévalo, spusese că o slutenie nemaipomenită poate să stimuleze dragostea, căreia

nu-i lipsește decît un pas ca să se preschimbe în nebunie. A încercat să și-o închipuie pe fată așa cum, mai știi ?, i s-ar fi putut întîmpla s-o vadă. A simțit că i se taie picioarele și-l apucă leșinul. „Mai mare rușinea“, a îngăimat. Și-a amintit că nu mai pusese nimic în gură de cine știe cînd și s-a îndreptat spre brutărie. Și-a zis că n-ar fi trebuit să refuze ceaiul oferit de Leticia, deși poate că oferta nu se mărginea la ceai. Cum va ajunge acasă, o să pună numaidecît apa la fiert : patru-cinci căni de *mate* și cîteva bucăți de pîine îl vor lecui de slăbiciunea asta neașteaptă. Avea impresia că, de cînd a plecat de la priveghi, devenise parcă neajutorat. Cînd a intrat, în brutărie nu se afla nici un client ; nu erau decît fetele lui Rey. Nu s-a gîndit să salute (măcar de simplă politețe) și a cerut :

— Șase brioșe, patru cornuri și o turtiță cu miere.

— Bătrînul a rămas la priveghi ? a întrebat una din fete.

— Ca să-i omoare pe toți deodată, a răspuns cealaltă.

Pesemne din cauza oboselii l-a apucat deznădejdea. I s-a părut că nu i-au mai rămas nici forță și nici iluzii ca să poată îndura pe mai departe viața. Prietenia e indiferentă, dragostea e înjositoare și mincinoasă și numai ura ți se dă din plin. Se ferise și se va feri de atacurile tinerilor (aici nu încăpea nici o îndoială), dar, ajungînd pe strada Paunero, i s-a înfățișat, ca o soluție ce merita luată în considerare, propria-i mînă ținînd un revolver imaginar lipit de tîmplă. Viziunea, care se

prea poate să nu fi fost decît un joc al neliniștii sale din clipa aceea, l-a făcut să se revolte împotriva a tot și a toate, dar mai ales împotriva lui însuși, care mai întîi apără cu orice preț ceea ce pe urmă dorește să distrugă.

Madelón, care spăla trotuarul din fața atelierului de tapițerie, i-a făcut semn s-o aștepte ; a dus mătura și găleata înăuntru, a încuiat ușa și a trecut strada. Vidal și-a zis că, dacă lui Madelón o să-i ia mult timp ceea ce vrea să-i spună, el o să leșine. Avea neîntîrziat nevoie să mănînce puțină pîine și să bea niște *mate*.

— Trebuie să-ți vorbesc, i-a spus femeia. E ceva foarte important. Nu vreau să fim văzuți împreună. Pot să vin la tine ?

Au intrat în cameră. Vidal tocmai se pregătea să pună pachetul pe noptieră, cînd și-a zis că, îi oferă și ei, poate să mănînce o bucată de pîine fără să mai zăbovească și fără să încalce buna cuviință. A desfăcut pe jumătate pachetul și a întrebat :

— Nu dorești ?

— În asemenea momente ? Ce te-a apucat ? a exclamat Madelón și s-a pornit pe plîns.

— Ce s-a întîmplat ? a întrebat-o Vidal, oftînd.

I-a apucat mîinile (ale ei erau umede) și l-a tras către ea. Vidal a recunoscut parfumul de săpun galben și de lavandă și i-a simțit mirosul hainelor și al părului. A auzit-o că-i zice :

— Iubitule !

Simțindu-i răsuflarea, s-a gîndit : „Încă n-a mîncat azi“. În timp ce-l îmbrățișa, i-a zărit de aproape pielea gălbuie și transpirată, alunițele, unghiile tocite, acoperite cu un strat

gros de lac roșu. Cu oarecare mîndrie, și-a zis că, din cauza Nélidei, Madelón nu-i spune nimic. A îndepărtat-o de el, pe motiv că vrea să-i vorbească. A întrebat :

— Ce s-a întîmplat ?

— Trebuie să-ți spun ceva foarte important, a repetat ea, apucîndu-l strîns în brațe.

În poziția asta incomodă, aproape dureroasă, fiindcă un antebraț, dur îi trăgea gîtul în jos, obligîndu-l să stea puțin înclinat, s-a întrebat de ce femeile se dau la el în dimineața asta. I se ofereau tocmai cînd era mai abătut și mai prost dispus ; oare faptul nu trebuie interpretat drept o dovadă privind natura contradictorie a lucrurilor ? Altă explicație (mai puțin pesimistă) ar putea fi aceea că nimic nu-ți vine pe rînd, ci toate deodată. Dar oare Madelón i se oferă într-adevăr sau chiar are ceva să-i spună ? s-a întrebat îndată după aceea. Ca și cum l-ar fi auzit, femeia a început să vorbească :

— Huguito mi-a zis că nepotu-său, un băiat ce le știe pe toate, i-a zis că... Vai, nu pot să cred !

— Ce i-a zis ? a întrebat Vidal, abia stăpînindu-și enervarea.

— I-a zis că te-au trecut pe listă și că următoarea victimă ești tu.

L-a cuprins o furie oarbă împotriva femeii, de parcă ea ar fi fost de vină pentru cele anunțate. S-a gîndit că e de-a dreptul tîmpită dacă-și închipuie că, aflînd vestea, lui o să-i mai ardă de îmbrățișări. Pe cînd gîndea astfel, a observat că femeia îl țintuia, de la brîu în jos, într-o încleștare strînsă. În chip obiectiv, dar și cu îngrijorarea cuiva care știe că, din moment în moment, se va vedea angajat în acțiune, Vidal s-a întrebat ce se va întîmpla mai departe, ce putea face cu femeia asta care sufla greu în brațele lui. Cum n-o uitase pe Madelón cea de altădată, și cum era milos din fire, nu dorea s-o respingă, însă își punea întrebarea dacă într-o atare situație purtarea depinde de voință. A încercat să și-o închipuie tînără ; o vedea cum e azi și îi simțea mirosul de acum. Ca să cîștige timp, a zis :

— Ei, și Bogliolo ăștia, unchiul și nepotul...

— Scoate-ți-i din minte, l-a sfătuit Madelón. Pe tine nu te excită pericolul ? Pe mine, da.

Ușa s-a întredeschis și o voce a zis :

— Scuzați.

Acest singur cuvînt a fost de-ajuns ca Nélida să-și reverse prin el tot năduful. Obrazul fetei, care avea o culoare ciudată, cenușie, s-a îmbujorat sub năvala sîngelui ; ochii îi străluceau ca de febră. A fost o apariție fulgerătoare, după care ușa s-a trîntit în urma ei. Pe Vidal l-a cuprins disperarea, de parcă s-ar fi întîmplat o catastrofă și, în prima clipă, fără șovăire, a aruncat vina pe Madelón ; totuși, înainte de-a apuca să rostească ceva, s-a gîndit că s-ar putea ca femeia să vadă altfel lucrurile, așa că s-a mulțumit să spună :

— În camera asta, nu poate fi omul liniștit. Dincolo, Isidorito... Aici, tot mereu cîte unul care dă buzna...

— Închide ușa cu cheia și bună ziua, a replicat Madelón.

— Da, numai că toate astea m-au enervat. Mă știi cum sînt cînd mă enervez. Zău că nu mai sînt bun de nimic.

— Nu exagera.

— Și-apoi, s-a făcut deja tîrziu și trebuie să mă întorc la priveghi. Mie-mi plac lucrurile făcute în tihnă. Ne întîlnim noi într-una din serile astea.

Femeia a protestat și nu prea, l-a rugat să fixeze ora întîlnirii și i-a spus că se poate ascunde în prăvălia ei, fiindcă trebuie ținut seama de avertismentul lui Huguito. Împingînd-o ușor de la spate, a condus-o pînă la ușă, apoi, rămas singur, s-a prefăcut — de parcă prietenii l-ar fi putut vedea — că oftează ușurat, ceea ce era o minciună ; îl apucase, dimpotrivă, șovăiala privind adevăratul motiv ce-l făcuse să dea înapoi, precum și teama că se purtase ca un bădăran față de Madelón și ca un trădător față de Nélida. A alungat însă gîndul din urmă, cîtă vreme nimic nu-l îndreptățea să creadă că între el și fată ar fi fost altceva decît o relație de prietenie. Cît despre motivul adevărat pentru care dăduse înapoi, la asta cu siguranță o să cugete, întorcîndu-l pe toate fețele, mai pe urmă. A renunțat la *mate* (se făcuse tîrziu) și, mușcînd dintr-o bucată de pîine, a ieșit din cameră, sperînd să nu se întîlnească în stradă cu Madelón. A trecut pe la baie. În al doilea *patio*, s-a încrucișat cu Nélida, care a întors capul. Amărît, a început să îngaime niște explicații pe care a fost silit să le întrerupă, fiindcă a apărut Antonia.

XXV

CÎND A SOSIT ACASĂ la Néstor, cei de față vorbeau despre bătrînii care, mai mult în joacă decît din dușmănie, fuseseră azvîrliți în focurile aprinse în cinstea Sfinților Petru și Pavel. Se știa că, în cuprinsul cartierului, avuseseră loc patru sau cinci asemenea incinerări parțiale : victimele și-au îngrijit arsurile la farmacia lui Garaventa, afară de una, care, avînd arsuri de gradul doi, a fost tratată la spitalul Fernández. S-a vorbit, de asemenea, și despre răpiri, un procedeu nou în războiul ăsta, în care dorința de cîștig se făcea pentru întîia oară remarcată, cum a spus Vidal.

— Măcar de-ar fi o răpire la mijloc și în cazul lui Jimi. Nu știu de ce am acceptat pe loc ideea asta...

— Și acum te duce gîndul la ceva mai rău ? a întrebat Arévalo.

— Cu brutele astea...

— Nu trebuie să ne pierdem calmul, a obiectat domnul cu mîinile mari.

— Calmul ! O să-l restabilim cu pumnii ! a scos Rey un muget amenințător. Să știți de la mine că prietenul nostru a sfîrșit-o rău. Jur că-l voi răzbuna.

Au pus în cumpănă avantajele, inutilitatea și riscurile unui denunț la poliție. Vidal era cît pe-aci să zică : „S-ar putea ca ăștia să-l elibereze, dacă e sechestrat“ ; s-a abținut însă, fiindcă asemenea vorbe l-ar fi pus în situația de a fi obligat să dea niște lămuriri nu prea comode.

Apoi s-au întors iar cu discuția la prietenul pe care-l privegheau și la înmormîntarea lui, acum iminentă. Referindu-se la absența fiului, domnul cu figura ascuțită a remarcat :

— Mi se pare pur și simplu ciudat.

— Ei, așa-i tineretul ăsta, a zis, cu indulgența-i obișnuită, cel cu mîinile mari. Nu se spune : Lăsați morții să îngroape... ?

— Pe moașă-sa ! a izbucnit Dante, care părea că aude mai bine.

Rey le-a propus :

— Ce-ar fi, înainte de a porni spre cimitirul Chacarita, să dăm ocol pieții cu catafalcul pe umeri ? Se obișnuiește, în cazuri de moarte violentă. Cu Néstor deasupra, vom înfrunta dușmanul.

Vidal s-a uitat la cei doi străini — întîi la cel cu mîinile mari, apoi la cel cu figura ascuțită — așteptîndu-le obiecțiile. Nici unul n-a zis nimic. După o tăcere în care s-a auzit cum cel cu mîinile mari își schimbă poziția, așezîndu-se mai bine pe scaun, Dante și-a dat cu părerea :

— Nu cred că sîntem în situația de-a provoca pe cineva.

— Cu atît mai puțin cu catafalcul deasupra, a adăugat Arévalo.

Vidal a admirat viclenia celor doi străini : convinși că va învinge prudența, ca nu cumva să-i pună piedici, s-au abținut să intervină în favoarea ei. Cînd a fost limpede că (în afară

de Rey) toți ceilalți sînt de partea moderației, cel cu mîinile mari a rostit :

— Și apoi n-ar fi o lipsă de răspundere din partea noastră să-i punem în pericol pe tipii de la pompele funebre ?

— Niște oameni care-și văd de treabă și n-au nici o vină, a adăugat cel cu figura ascuțită.

Reacția celorlalți nu s-a lăsat așteptată și, o clipă, a existat pericolul ca moderații să piardă lupta. A intervenit însă ceva care le-a distras atenția atît unora, cît și celorlalți, și, în cele din urmă, a fost spre binele tuturor, pentru că i-a făcut să renunțe la planurile primejdioase : a sosit băiatul lui Néstor. În termeni pompoși, tînărul și-a exprimat recunoștința pentru faptul că ei, prietenii, sînt de față și a spus că o asemenea dovadă minunată de fidelitate îl consolează de mîhnirea că n-a putut lua parte la priveghiul tatălui său : poliția, care-i adevărata încununare a birocrației nepăsătoare și căreia-i stă gîndul numai la formalități și interogatorii, nu ține seama de durerea unui fiu.

Arévalo i-a strecurat la ureche :

— Nu cumva te-a apucat bocitul ?

— Mi-e milă de el, săracul, a recunoscut Vidal.

— Crezi că e compromis ? a întrebat Rey.

— Dacă acum, cînd războiul ăsta e în toi, l-au reținut atîta vreme, înseamnă că ce a făcut el în tribună trebuie să fi fost ceva îngrozitor, a fost de părere Arévalo.

XXVI

VIDAL N-A APUCAT să-și zvînte lacrimile. S-a anunțat plecarea la cimitir ; prin camere și pe coridoare, a început agitația. Dacă nu voia să se pună iar pe bocit, trebuia să se țină bine, pentru că cel mai inofensiv dintre lucruri devenea pe negîndite ceva sfîșietor. Cel mai mult l-a tulburat *doña* Regina, care, cu părul în dezordine și privirea pierdută, pășea de parcă s-ar fi lăsat purtată pe sus, fără să atingă pămîntul. Vidal și-a întors fața de la ea și ochii i-au căzut pe Dante. Agitat ca un copil, Dante repeta :

— Hei, băieți, nu vă despărțiți. Țineți-vă aproape, țineți-vă aproape.

„Orb și surd", și-a zis Vidal. „Carne învelită în piele. Toți bătrînii ajung să semene cu niște animale."

— Cel mai important lucru e să nu se strecoare printre noi nepoftiții, a zis Arévalo, făcînd cu ochiul după exemplul lui Jimi.

— Cine merge cu fiul lui Néstor ? a întrebat Rey.

Dante a mai repetat o dată :

— Noi patru mergem împreună.

— Știm, știm, a murmurat ori a gîndit Vidal. A aruncat o ultimă privire casei pustii. S-a urcat apatic în mașină iar pe drum și-a scos capul pe fereastră, pentru ca prietenii să nu-i observe tulburarea abia stăpînită. A rostit cîteva vorbe care l-au surprins și pe el :

— Văzute din dricul ăsta, toate par schimbate.

— Du-te naibii, i-a răspuns Dante, care, în dimineața aceea, auzea de parcă și-ar fi cumpărat, în sfîrșit, aparatul acustic. Încă nu călătorim cu dricul.

Mergînd pe bulevardul Del Libertador, au înconjurat Monumentul Spaniolilor. Arévalo rosti :

— Sînt bătrîn, nu glumă ! Știți care-i una dintre primele mele amintiri ? Stau și mă uit la bulevardul ăsta, căreia-i zicea Alvear, și trec mașini cu capota ridicată și cu claxoane avînd forma unui șarpe de bronz. Unele sînt vopsite în galben și negru, ca niște coșuri. Oare unde-și vor fi găsit sfîrșitul uriașele Renault, Hispano Suiza și Delaunay-Belleville ?

În loc de răspuns, Dante comentă nostalgic :

— Am auzit că pe strada Malabia era un canal.

— Și mai era unul în fața capelei Guadalupe, răspunse Arévalo.

Vara Sfîntului Ioan se făcea simțită. Vidal și-a scos *poncho*-ul de pe umeri și a exclamat :

— Ce căldură !

— Din cauza umezelii, a zis Dante.

— Ați auzit că se pregătește un Marș al Bătrînilor ? a întrebat Rey. O manifestație ce vine la țanc și care s-ar putea să aibă un mare efect.

— Las-o baltă, a replicat Arévalo. Îți închipui ce-ar însemna asta ? Și-ar ridica tot orașul în cap. Un spectacol dantesc.

Vidal s-a gîndit că Jimi ar fi repetat de atîtea ori calificativul, pentru a-l lua peste picior pe Dante, încît ceilalți s-ar fi săturat de gluma asta. Dante zise :

— Un spectacol de sfîrșit de lume. Voi nici nu vă dați seama. Ce altceva să însemne toată nebunia și toate ororile astea, dacă nu că sfîrșitul lumii e aproape ?

Arévalo zise :

— Nu-i bătrîn care să nu-și închipuie că vine sfîrșitul lumii. Pînă și eu simt că-mi pierd răbdarea...

— Asta-i altceva, bombăni Rey. Însă trebuie oare să-i ridicăm în slăvi pe mucoșii ăștia, cu ifosele lor neroade ?

— Cel puțin noi, bătrînii, sîntem deja obosiți, zise Vidal.

— Și vreți să spuneți că goana asta a femeilor după modă nu e capătul ? Nu vestește pierzania și sfîrșitul lumii ? o ținea Dante pe a lui.

Mergeau pe Juan B. Justo, către Pacífico. Arévalo spuse :

— Bătrînilor n-ai cum să le iei apărarea. Numai cu argumente lacrimogene : că au făcut atîtea pentru noi, că au și ei un suflet care-i doare și așa mai departe. Știți cum scapă de bătrînii lor eschimoșii sau laponii ?

Dante i-a atras atenția :

— Ne-ai mai spus-o deja.

— Vedeți ? a continuat, cu vocea lui astmatică, Arévalo. Ne repetăm. Nimic nu seamănă mai mult cu un bătrîn decît alt bătrîn : aceeași situație, aceeași ateroscleroză.

— Aceeași ce ? a întrebat Dante. N-aud nimic, dacă nu deschideți gura cînd vorbiți. Ia uitați-vă la casele alea : cînd eram mic, locuiam cam pe-acolo. Acum au dărîmat casa.

Vidal și-a amintit de casa părintească : *patio*-ul și glicina, cîinele Vigilante, nopțile cînd auzea tramvaiul scrîșnind la curbă, pentru ca apoi să ia viteză și să se tot apropie, pînă trecea prin fața porții.

— Mai știți că pe strada Montevideo, la cîțiva zeci de metri de bulevardul Alvear, exista un han ? La colț era un grajd pentru cai.

— Un ce ? a întrebat Dante.

— Îți amintești, Rey, a zis Vidal. Chiar alături de brutăria ta stătea o femeie care avea o sută de ani.

— *Doña* Juana. Cînd mi-am mărit prăvălia, tot acolo era. O femeie ospitalieră. Pe masa ei, mîncărurile voastre creole arătau ca lumea. Ce mai tocană ! Și ce plăcinte ! Tot ei trebuie să-i mulțumesc și că m-a învățat istoria voastră, de la venirea infantei Isabel, pe care a văzut-o trecînd în trăsură. *Doña* Juana avea două nepoate, una frumoasă și alta urîtă, amîndouă pistruiate.

— Pilar și Celia, zise Vidal. Cea frumoasă, Celia, a murit tînără. Îmi sucise de-a binelea capul.

Dante comentă :

— Unde-s vremurile cînd femeile alergau după noi ?

Vidal s-a întrebat : „Le spun sau nu le spun ?"

— N-o să se mai întoarcă, zise Rey.

— Culmea ar fi să se întoarcă, remarcă flegmatic Arévalo.

— Nici mie nu-mi vine să cred, dar azi s-au dat la mine două femei, zise Vidal. La mine, așa cum auziți.

— Și tu ce-ai făcut ? a întrebat Rey.
— Păi, nimic. Erau prea urîte.
„Și apoi", s-a gîndit (dar n-a suflat un cuvînt) „mai e și Nélida la mijloc."
— Oare nu mai degrabă din pricină că ești tu prea bătrîn ? aruncă Dante. Cînd eram tineri, nu mai făceam atîtea mofturi.
„Asta așa-i", s-a gîndit Vidal. Au trecut de Villa Crespo. A urmat o tăcere mai îndelungată. Apoi Rey zise :
— Tăcem cu toții. La ce te gîndești, Arévalo ?
— O să rîdeți de mine, răspunse acesta. Am avut un fel de viziune.
— Chiar acum ?
— Chiar acum. Mi s-a părut că zăresc o fîntînă, care era trecutul și în care cădeau fără încetare oameni, animale și lucruri.
— Da, zise Vidal, iar asta-ți dă amețeală.
— Amețeală-ți dă și viitorul, urmă Arévalo. Mi-l închipui ca o prăpastie întoarsă cu susul în jos. Pe marginile ei răsar întruna oameni și lucruri noi, care par că vor rămîne pe loc, dar se rostogolesc și ele, făcîndu-se nevăzute în neant.
— Vezi ? a întrebat Dante. Nu-s chiar așa de tîmpiți bătrînii. Ba unii-s chiar deștepți.
— De-aia ne zic bufnițe, vorbi Arévalo.
— Porci, îl corectă Rey.
— Porci sau bufnițe, replică Arévalo. Bufnița e simbolul filosofiei. Inteligentă, dar respingătoare.
Au intrat în cimitir și s-au dat jos la capelă. După slujbă, s-au întors cu toții la mașini. Vidal

a observat că a lor e a treia și ultima din cortegiu. Era cald. Și-au urmat încet drumul. Arévalo a întrebat :
— Ce spuneai, Vidal, de fata aceea frumoasă care a murit tînără ?
Răspunse la nimereală :
— Îmi sucise de-a binelea capul. O chema Celia.
Mașina a frînat brusc. Într-un vîrtej alb ca de spumă, parbrizul s-a crăpat și a devenit opac. Vidal a deschis portiera și a coborît să vadă ce se petrece. L-a întîmpinat o tăcere de moarte, ca și cum nu numai cortegiul s-ar fi oprit pe loc, ci lumea întreagă. Din prima mașină a coborît domnul cu mîinile mari și, într-un fel de pantomimă patetică, și-a acoperit cu ele fața. La oarecare distanță înaintea dricului încărcat cu flori, erau adunați o mulțime de oameni, care rîdeau, dansau, se aplecau răsucindu-și trunchiul iar apoi se ridicau iute înapoi. În clipa aceea a văzut că pe obrazul domnului cu mîinile mari sîngele curge șiroaie iar după aceea a înțeles că mișcările contorsionate ale oamenilor văzuți în depărtare sînt pentru ca aceștia să-și ia avînt ca să azvîrle cu pietre. Dante scoase un geamăt.
— Ne-au prins în cursă.
În jur ploua cu pietre. Cineva a strigat cu voce înăbușită :
— Fugiți !
Nu i-a trebuit decît vorba asta, ca s-o rupă la fugă. Cînd și-a pierdut răsuflarea, s-a aruncat la pămînt și, tîrîndu-se, s-a ascuns în spa-

tele unui mormînt. Atingerea strînsă cu iarba și cu pămîntul acela i-a făcut silă. A sărit în picioare, scuturat ca de friguri. O piatră a căzut lîngă el și atunci a luat-o din nou la fugă: apoi, cînd n-a mai fost în stare să alerge, și-a domolit pasul și a mers mai departe, zicîndu-și că nu trebuie să se rătăcească, fiindcă cimitirul e uriaș. A simțit niște izbituri ușoare pe umeri și în ceafă, ca și cum l-ar fi atins niște bucățele de lemn. Erau picături de ploaie. Picături mari și grele. Începuse să plouă. Și-a zis: „O ploaie murdară, amestecată cu sudoare". Grăbind pasul, poticnindu-se din cînd în cînd, și-a continuat drumul pînă a dat în Jorge Newbery și, șchiopătînd a ajuns pe Corrientes, de cealaltă parte a parcului. „Există un cuvînt", și-a zis. „Un cuvînt." Era prea obosit ca să-l găsească, dar în cele din urmă și l-a amintit: „Ofensă. Ce ofensă". S-a gîndit: „O să opresc primul taxi pe care-l întîlnesc". A întîlnit mai multe, dar toate și-au urmat drumul de parcă n-ar fi observat că le face semn. A intrat într-un birt și, punîndu-și coatele pe tejghea, a cerut:

— O bere rece și două sandviciuri cu carne.

Ștergînd cu cîrpa petele umede, omul i-a spus:

— Cum doriți, domnule, dar eu nu vă sfătuiesc. Atmosfera e încărcată.

Ca să nu pară că se încăpățînează, a mulțumit și s-a îndreptat spre ușă. S-a gîndit: „Cuminte e să faci singurul lucru care se așteaptă de la tine: să te lași călcat în picioare. Dacă ești bătrîn, se înțelege".

XXVII

VĂZÎND CÎT DE TARE plouă afară, s-a uitat întrebător spre sfătuitorul din spatele tejghelei. Acesta, care desigur îi aștepta privirea, a dat scurt și morocănos din cap, arătîndu-i strada. Vidal a mers pînă la Dorrego; dacă se ținea pe lîngă case, nu i se uda decît un umăr. Le-a făcut semn la trei sau patru taxiuri; nu s-a oprit nici unul. Începuse tocmai să coboare scările metroului, cînd i-a dat prin minte că aici se putea prea bine ca cineva să nu reziste tentației de a-i da brînci sub vagoane. Buimac de oboseală și de sfîrșeală, a adăugat: „Dar ce-i mai prost e că mă lasă departe". Din nou afară, a simțit cum apa și sudoarea, una pe dinafară, alta pe dinăuntru, îi pătrund prin haine. „Noroc că încă nu-s bătrîn", și-a zis. „Unora ca ăștia nu le-ar trebui atît, ca să facă pe loc o dublă pneumonie ori o bronșită cronică." A tușit, dregîndu-și glasul. Deși autobuzul 93 îl lăsa aproape de casă, n-a îndrăznit să urce, căci, între atîta lume, se putea prea bine să se afle și un agresor. Pe cînd chibzuia că probabil nu-i rămîne altă posibilitate decît aceea, la care-i era groază și să se gîndească, de a face pe jos drumul nesfîrșit de lung, ploaia a încetat. Vidal a văzut în asta un semn al destinului și a pornit-o în marșul său parcă fără sfîrșit. Pierduse socoteala orelor de cînd nu mai mîncase și nu mai dormise.

Dacă ar fi fost să-l atace cineva, pe un bulevard poate s-ar fi găsit vreunul să-i sară

în ajutor ; în același timp însă, aici era în mai mare pericol decît pe o stradă liniștită, unde puteai vedea totul pînă departe... Ieșind pe Bonpland, a băgat de seamă că vîntul suflă dinspre sud și vremea se răcise. S-a gîndit : „Soartă de bătrîn idiot : scapi de pericole și dai ortul popii de frig". Ajungînd pe Soler, a zărit un grup de tineri ; deși s-ar fi putut să fie inofensivi, a făcut un ocol larg ca să-i evite și a traversat strada Paraguay prin pasajul dintre antrepozite. A fost de ajuns o piatră ieșită din pavaj, ca să se împiedice și să cadă. A rămas nemişcat, întins la pămînt, tremurînd de sfîrşeală. Cînd s-a ridicat, a avut impresia că uită ceva foarte important, de care-şi amintise cu cîteva clipe înainte. S-a gîndit. „Dorm de-a-npicioarelea ; mai mare ruşinea". A mers mai departe şi în piaţa Güemes a găsit, în fine, un taxi : o mașină veche, condusă de un om bătrîn. Acesta a ascultat cu luare-aminte adresa, a pornit aparatul de taxat şi a zis :

— Bine-aţi făcut, domnule. De la o anumită vîrstă, omul nu trebuie să mai urce în taximetre conduse de tineri.

— De ce ? a întrebat Vidal.

— N-aţi auzit, domnule ? Ăştia au un joc : răpesc bătrînii iar apoi îi aruncă jos din mașină pe unde-apucă.

Vidal zăcea întins aproape cu totul pe scaun. Și-a îndreptat trupul și, dîndu-se mai aproape de șofer, i-a spus :

— Să mai termine cu povestea că războiul ăsta l-au pornit dintr-o necesitate ştiinţifică

importantă. Nu-i altceva la mijloc decît multă înșelătorie.

— Bine ziceţi, domnule. Creolul e șmecher. Tineretul se face că iese la vînătoare de tatu, și ne vînează pe noi.

— Nu mai poate avea omul nici o siguranță. Nimic nu-i mai rău decît să te temi mereu de o surpriză.

— Așa-i cum spuneţi, a fost de acord șoferul. Hai să zicem că-s prea mulţi bătrîni care nu mai sînt buni de nimic. Atunci, mă rog, de ce nu-i aduni într-un loc ca lumea, unde să-i omori cu mijloace moderne ?

— Dar oare leacul ăsta n-ar fi mai rău decît boala ? a întrebat Vidal. Vreau să zic, prin abuz.

— Aici vă dau dreptate, a admis omul. Guvernul face prea multe abuzuri. Nu mai departe decît telefoanele.

Vidal a plătit și a coborît. Probabil nu mai fusese nicicînd așa de obosit. În clipa aceea, și-a adus aminte de prietenii lui. Numai de nu l-ar fi rănit pe careva vreo piatră, așa cum pățise domnul cu mîinile mari. Cum gîndul i-a fost mai întîi să scape iar apoi să se întoarcă în bîrlog, uitase de ei cu totul. „De cu totul, cum zicea bietul Néstor", și-a amintit tulburat. Oare ar mai fi fost acum în stare să meargă pînă acasă la Dante sau pînă la brutărie ? „Arévalo ăsta-i un tip destul de ciudat și, după cîte știu, nimeni nu i-a călcat pragul, nici măcar Jimi, care e curios, nu glumă." Vorbele din urmă le-a rostit în fața unui auditoriu care-l asculta în vis.

XXVIII

DEȘI ABIA SE ȚINEA pe picioare, n-a putut hotărî pe loc ce ar fi mai bine să facă : să se vîre iarăși în pat sau să o pornească din nou la drum, încercînd să afle ce-i fac prietenii ; înainte de toate, o să se încălzească bînd niște *mate*. Tocmai mușcase dintr-o bucată de pîine, așteptînd să fiarbă ceaiul, cînd a apărut Nélida. Fata l-a privit țintă și i-a spus :

— Iertați-mă că am intrat fără să bat. Un obicei foarte prost.

— Nu ; de ce ?

— Mereu vă întrerup cînd vă e lumea mai dragă. Voiam însă să vă spun să vă feriți.

— De cine să mă feresc, Nélida ?

— De niște prefăcuți care în față ți se arată prieteni iar pe la spate, cînd le vine bine, te denunță. Amica aceea a dumneavoastră, care e în vorbă cu Bogliolo, trebuie să știe foarte bine că nepotul lui Bogliolo...

— Da, știu, Nélida. Persoana aceea a fost aici ca să mă prevină.

— Iar în trecere... Toate vin pe aici pentru că sînt nebune după dumneavoastră.

— Nu mai vorbi așa, Nélida. Madelón nu-i nebună după mine și nici nu-i amica mea.

— Madelón ! Dacă între ea și dumneavoastră nu-i nimic, de ce îl lasă Bogliolo pe nepotu-său să vă denunțe ? Știți de ce ? Pentru că, dacă aveți chef, îl lăsați cu buzele umflate.

— Nu, Nélida ; n-am de gînd să las pe nimeni cu buzele umflate.

— Mă întreb ce-ți fi găsit la baba aceea.

— Nimic, Nélida. Te superi dacă-ți spun ceva ? Pic de somn. O să mă vîr în pat chiar acum. Tocmai voiam să mă dezbrac.

— Și cine vă oprește ?

— Dar, Nélida... a protestat, stingînd, resemnat, primusul.

— Dar ce anume ?

A văzut-o stînd pe marginea patului, ocupată să-și scoată, cu tot calmul, pantofii și ciorapii ; a admirat calmul și grația cu care mîinile ei făceau să alunece ciorapii de-a lungul picioarelor și îi aruncau pe un scaun. Și-a zis, plin de recunoștință : „Oare e cu putință să am atîta noroc ?" Fata s-a ridicat în picioare ; ca și cum n-ar fi fost decît ea în cameră, s-a privit un moment în oglindă și, dintr-o singură mișcare — cel puțin așa i s-a părut lui — și-a dezgolit trupul strălucitor de alb în semiîntunericul din odaie. Cutremurat de revelația asta, a auzit undeva foarte aproape o șoaptă : „Prostuțule, prostuțule !" L-a cuprins, l-a mîngîiat și l-a sărutat, pînă cînd, ca s-o poată privi mai bine, a îndepărtat-o puțin de el.

— Știi ? Sînt nebun după tine, i-a zis, nebun de-a binelea, dar atît de prost, că n-aș fi îndrăznit niciodată.

Această a doua revelație l-a lăsat cu gura căscată ; s-a repezit s-o îmbrățișeze pe Nélida și, cum rămăsese fără grai, a strîns-o doar tare la piept ; i se părea că se pierde în parfumul de levănțică. După o vreme, desprinzîndu-se de el, Nélida l-a pălmuit cu toată puterea.

— De ce ? l-a întrebat ea scîncind. De ce ?

— De ce mă lovești ? a întrebat Vidal. Voiam...

— Știu eu de ce, i-a răspuns ea.

Dar supărarea a trecut iute. Vidal a spus :

— Nu cumva toate astea sînt doar un vis ? Trebuie să mă îndoiesc, pentru că mereu mă pomenesc dormind.

— Asta e tot vis ? a întrebat Nélida rîzînd și i-a pus mîna pe obraz. Dacă vrei, dormim.

— Nu te așteaptă Antonia și maică-sa ?

— Mă mut, așa că o să-și închipuie că am rămas la mătușile mele.

— Te muți ?

— Nu știi ? Alaltăseară a murit biata mătușa Paula, îți amintești ?, aceea cu plăcintele. Din obișnuință, spun mereu „mătușile mele", dar acum nu mi-a rămas decît una. Am fost sfătuită să mă mut cît mai iute acolo, nu cumva să ocupe altcineva locuința.

— E departe ?

— Nu ; pe strada Guatemala, cum dai în Julián Alvarez.

— Fostul meu cartier.

— Chiar ? Hai, povestește-mi.

— M-am născut pe strada Paraguay. Cel mai frumos lucru din toată casa era, cu siguranță, *patio*-ul, unde creștea o glicină. Aveam și un cîine pe care-l chema Vigilante. Dar n-am de gînd să te bat la cap cu toate astea. Antonia și maică-sa o să-ți ducă dorul.

— Păi, nu prea știu ce să zic, fiindcă situația nu mai era de suportat. Poate biata Antonia preferă să nu fie un străin de față, pentru că, la urma urmelor, e mama ei. Femeia nu-și mai poate stăpîni firea, și gata. Cu anii, a

ajuns să semene cu o matahală de bărbat fioros : închipuie-ți, i se zice Soldățoiul. Sînt îngrijorată din cauza fetițelor. Dar văd că nu te las să dormi, sărăcuțul de tine.

I se închideau ochii, însă nu-i venea să întrerupă conversația... Cine știe, poate că odată, demult, s-o mai fi simțit tot așa de bine ca acum ; „dar acum", s-a gîndit, „ăsta-i un răsfăț cu care nu sînt obișnuit și pe care n-am de gînd să-l irosesc".

XXIX

L-A TREZIT UN ZGOMOT care i s-a părut că e detunătura armei cu care trăsese în bufniță. Își amintea limpede visul : se afla într-un adăpost, o cazemată de granit, care (după cum i se explicase) era rezistentă și sigură. Cu mulțumirea cuiva care-și inspectează proprietățile, a privit în sus : nici urmă de acoperiș. Prin deschizătură, se repezeau spre capul său niște bufnițe furioase, care apoi se înălțau greoi, ca pe urmă să se întoarcă iarăși la atac. A tras în cea care croncănea cel mai tare. Trezit de-a binelea, s-a întors spre stînga. Nélida era lîngă el. Și-a zis : „Ce mai viață am dus în ultima vreme, de visez asemenea lucruri cînd sînt cu ea". Privind-o cum doarme, i-a venit în minte un fapt banal, care i-a făcut însă plăcere, căci ținea de tinerețea lui : de obicei, adormea și se trezea înaintea femeilor. Cine știe de cînd nu-și mai amintise de asta.

Ca unul care repetă ceva ca să nu uite, a revăzut în închipuire, punct cu punct, totul, începînd cu clipa cînd Nélida a intrat în ca-

meră. S-a felicitat că a rezistat ispitei — atît de nepotrivită, încît s-ar fi putut dovedi fatală — de-a o întreba : „Și logodnicul tău ?“ Dintr-un scrupul prostesc față de un necunoscut, era cît pe-aci, la un moment dat, să-i scape întrebarea ; dacă ar rosti-o acum, ar fi sub imboldul dorinței de posesie. Și-a zis amuzat : „Cînd e vorba să cerem ceva, nu stăm mult pe gînduri“.

A avut, deodată, o intuiție care-i spunea că întreg rostul universului stă în actul dragostei. Cu modestia plină de orgoliu a cuiva care știe că marile premii ne sînt date nu neapărat fiindcă le merităm, cît mai degrabă datorită împrejurării fericite că, oricum, tot trebuie să le primească cineva, și-a zis că, în noaptea asta, el se numără printre cîștigători. Cu sentimentul că trebuie să împartă bucuria asta cu cineva, s-a apropiat de fată. A privit-o senin și a comentat încetișor : „E neînchipuit de frumoasă“. Cu mare grijă, ca și cum cel mai important lucru era să n-o trezească, a îmbrățișat-o din nou.

Mai tîrziu, cu ochii în tavan, au stat de vorbă liniștiți, pînă cînd Nélida a zis :

— Iar nu te las să dormi.

— Nu, nu tu ești de vină, a răspuns Vidal. Mi-e foame. N-am mai mîncat de două zile.

— Ce aș putea să gătesc ?

— N-am mare lucru în casă.

— Mă îmbrac și mă reped să caut ceva la Antonia.

— Nu, nu pleca nicăieri. Avem pîine, iarbă *mate*, fructe uscate, ba poate chiar și un baton de ciocolată. Atîta numai că ciocolata-i a lui Isidorito și se supără dacă i-o mîncăm. Pe băiatul ăsta, una-două îl ia cu amețeală.

Rîzînd, Nélida a respins obiecția. A comentat :

— Asta-i fleac, față de ce amețeală ne-a apucat pe noi.

A aprins lumina și s-a ridicat ; din pat, Vidal îi spunea unde găsește cutare sau cutare lucru și o privea umblînd goală prin odaie.

— O să pun apă proaspătă la fiert, a spus fata, vărsînd-o pe cea din ceainic. Știi ce-am visat ? Că eram pe cîmp, la vînătoare, tu, eu și cîinele Vigilante.

— Nemaipomenit. Și eu am visat că vînam nu știu ce păsări.

Încîntați, au recunoscut amîndoi că era nemaipomenit.

— Mi-a vorbit cineva de tine, i-a relatat Nélida. O doamnă pe care-am cunoscut-o ieri, acasă la mătușa Paula. O cheamă ca și pe mine.

— Doar n-o să-mi spui că e Nélida aceea care a locuit aici ?

Era chiar ea. Nélida a zis :

— Îți aduci foarte bine aminte de ea.

Pesemne pentru a arăta că nu-i mai pasă de vechea lui dragoste, Vidal a întrebat :

— Carmen stă cu ea ?

— Ei, nu mai fă pe craiul ; fata-i pe cale să se mărite.

După o clipă de buimăceală, Vidal a înțeles că e vorba despre o fată de-a Nélidei, dar n-a mărturisit că el întrebase de mama ei. I-au venit iarăși pe limbă vorbele : „Și ce-o să se întîmple acum cu logodnicul tău ?“ Și le-a înghițit însă, ca nu cumva s-o nimerească prost.

— O să mai prindem ceva forțe, cu ospățul ăsta, a zis Nélida.

Mîncau și rîdeau. Vidal s-a întrebat : „Oare n-o să-l trezim cu tărăboiul ăsta pe Isidorito ? N-o s-o găsească pe Nélida în camera mea ?“ S-a liniștit. „Dacă nu mă înșel, ei nu-i pasă. Are dreptate. Singurul lucru important e să ne amintim noaptea asta. Cea mai frumoasă din viața mea.“ În aceeași clipă, l-a cuprins necazul că vede ca pe-o amintire un lucru pe care-l trăiește : înseamnă că-l consideră deja trecut. I-a fost necaz și că gîndește : însemna că se îndepărtează de Nélida. Și totuși s-a gîndit : „De la o vreme, am luat prostul obicei să mă tot întreb dacă ceea ce mi se întîmplă nu cumva mi se întîmplă pentru ultima oară. S-ar zice că dinadins distrug totul cu tristețea mea.“

Nélida l-a întrebat :

— De ce nu vii să stai la mine ?

Mai întîi a respins ideea, pur și simplu fiindcă era cu totul neașteptată ; apoi, puțin mirat, a găsit-o acceptabilă, iar la sfîrșit a crezut necesar să declare ritos că, în noua lor casă, cheltuielile îl vor privi pe el (o izbucnire de amor propriu, căci nu s-a interesat nici la cît se ridică cheltuielile și nici n-a stat să socotească de cîți bani dispune). Fata nu-i prea dădea atenție, îl asculta ascunzîndu-și cu greu nerăbdarea, încît Vidal și-a zis : „Nu cumva mă port ca un tip învechit ?“ Cum nu știa limpede unde anume greșise, a hotărît iar că-i mai bine să tacă. Și tocmai atunci i-a țîșnit de pe buze întrebarea pe care de atîtea ori o înăbușise :

— Și logodnicul tău ?

„Desigur, altă greșeală, și de același fel, care-ți arată limpede ce distanță de netrecut e între generații“, s-a gîndit.

— Chiar îți pasă de asta ? a întrebat Nélida.

A răspuns cu curaj :

— Chiar îmi pasă.

— Mai bine că-i așa. Mă temeam că nu-ți pasă. Fii liniștit : o să-i spun că totul s-a terminat între noi. Te-am ales pe tine.

Chibzuind la declarația auzită, care era de mare preț și însemna o adevărată victorie pentru el — ziua asta îi aducea tot ce-și poate dori un îndrăgostit, atît în fapte, cît și în cuvinte — o purta pe Nélida spre pat, cînd au răsunat bătăi în ușă.

Și-a tras pe el vechiul palton maro și s-a grăbit să vadă cine bate.

XXX

— LA POD, DOMNUL MEU, la pod ! a zis agitat Faber, ițindu-și capul cărunt pe ușa întredeschisă de Vidal.

— Ce se întîmplă ? a întrebat acesta, așezîndu-se în așa fel încît celălalt să n-o poată vedea pe Nélida.

— N-ați auzit împușcăturile ? Parc-am fi la cinema. Trebuie să dormiți cu urechea ciulită, *don* Isidro. Eu, unul, deși sînt surd, cînd dorm, am un auz...

Împingea ușa dînd să intre, parcă ar fi bănuit ceva ori ar fi zărit-o pe Nélida. Vidal a apucat cu mîna canatul deschis și s-a sprijinit cu spatele de celălalt. A rostit :

— Nici nu mă gîndesc să merg în pod.
Faber și-a reluat explicațiile :
— Cînd au văzut că poarta-i încuiată — acum administratorul i-a pus lacăt și-o închide și cu cheia — au încercat s-o deschidă trăgînd în ea cu pușca. Noroc că a apărut una din patrulele alea ce se fîțîie de ici-colo, ca să se poată zice că ordinea e asigurată. Dar au promis că se întorc înapoi, *don* Isidro. De nu mă credeți, întrebați pe oricine. Toată lumea i-a auzit.
— Vă spun că nu mă mișc de aici. În primul rînd, nu cred că sînt bătrîn.
— E dreptul dumneavoastră, domnule, a căzut Faber de acord, dar tot răul să fie că greșim din prea multă prudență.
— Iar apoi, pe mine nu mă sperie. Cum o să mă sperie mucoșii ăștia din cartier, niște neisprăviți pe care i-am avut sub ochi de cînd mă știu, că m-am și săturat de ei ? Iar mucoșii ăștia mă cunosc și ei pe mine și știu foarte bine că nu sînt bătrîn. Mi-au spus-o chiar ei, vă dau cuvîntul.
— Ăia care-au zis că se vor întoarce nu-s din cartier. Sînt de la Clubul Personalului Municipal. Au pus mîna pe niște camioane ale diviziei Perrera și colindă străzile orașului la vînătoare de bătrîni, pe care-i scot din casele lor, îi vîră în niște cuști și, așa, îi plimbă de ici-colo, pe cîte-am înțeles, ca să-și bată joc de ei și să-i terfelească.
— Și ce fac cu ei după aceea ? a întrebat Nélida.
Era în spatele lui Vidal. Acesta s-a gîndit : „Probabil că Faber îi vede brațele".

— Unii zic, domnișoară, că-i omoară în hala unde se țin închiși cîinii turbați. Un țăran i-a spus administratorului că îi duc la San Pedrito, deschid cuștile și îi lasă acolo, după ce mai întîi i-au fugărit cu lovituri de bici spre cimitirul Flores.
Nélida i-a cerut lui Vidal :
— Închide ușa aceea.
Vidal a închis-o și a zis :
— E nebun. Nu mă duc în pod, cu bătrînii.
— Ascultă, eu, în locul tău, m-aș ascunde noaptea asta iar mîine, cu primul prilej, aș pleca.
— Unde să plec ?
— Pe strada Guatemala. Vii la mine, nu așa ne-am înțeles ? Încearcă să te strecori neobservat iar după aceea nimeni n-o să mai dea de tine nici cu poliția.
Prima dată refuzase propunerea de-a se ascunde în pod ; acum însă, prezentată ca făcînd parte din planurile Nélidei, ideea i s-a părut foarte potrivită. Pentru început, dacă voia să nu bată la ochi (așa cum îl sfătuise ea), n-o să poată lua mare lucru cu el. Ceea ce înseamnă că nu se mută pentru totdeauna și cu totul. Sub pretextul că-și salvează viața, își permitea aventura de a locui o săptămînă în aceeași casă cu o femeie. S-ar fi putut întîmpla ca, după aceea, să nu-i vină tocmai ușor să se întoarcă, după cum s-ar fi putut ca, pînă atunci, să-și formeze un nou obicei, acela de a trăi alături de Nélida, în locul vechiului obicei de a trăi alături de fiul lui, ceea ce e totuna cu a trăi de unul singur ; dar nu mergea cu gîndul atît de departe.

A îmbrățișat-o pe Nélida și, cu oarecare entuziasm, a întrebat-o :

— Așadar, am rămas că vin mîine la tine, nu-i așa ?

— N-ai cum să vii, dacă nu-ți dau adresa. Și cheile, ca să nu fii nevoit să suni și să aștepți. Mie o să-mi deschidă careva.

Cheile erau într-un buzunar al rochiei. Au căutat hîrtie și creion ; în sfîrșit, au găsit iar fata a scris ceva pe hîrtie. Fără s-o citească, Vidal a pus-o în buzunar.

XXXI

URCÎND TREPTELE SCĂRII abrupte și șubrede, a înțeles că data trecută nu se înșelase : era o umilință să urci în pod. Cînd a ajuns sus, acoperișul prea scund, duhoarea, murdăria, penele, toate i-au mărit descurajarea. Ca în străfundurile unui tunel — podul se întindea pe toată aripa stîngă a hardughiei — a întrezărit în depărtare pîlpîirea unei lumînări și două chipuri pierdute în întuneric. Le-a recunoscut : Faber și administratorul. A apucat-o tîrîș către ei.

— Iată-l și pe fiul risipitor, a comentat Faber. Nu mai lipsește decît Bogliolo.

Administratorul a replicat :

— Ăsta nu vine, pentru că se ascunde la fata tapițerului. Acum, că i-a murit tatăl, își aduce bărbații chiar la ea acasă.

— Mulți se ascund pe la amice, a zis Faber.

— Da, mîndri nevoie mare, a convenit administratorul. Atîta numai că cel dintîi lucru

la care cască lumea ochii e să vadă cu cine-i combinat cutare și cutare, iar atunci îl pot lua ca din oală.

Probabil că administratorul și Faber vorbeau fără vreun gînd ascuns. Ca să arate ori poate ca să-și arate că n-are nimic de-a face cu asemenea lucruri, Vidal a intrat și el în vorbă :

— S-ar zice că, după ce s-a mai domolit puțin, războiul ăsta al porcilor sau al bătrînilor a izbucnit iarăși cu toată forța.

— Ultimele zvîcniri înaintea sfîrșitului, a rostit Faber cu vocea ca de trîmbiță pe care-o avea de la o vreme. Tineretul e disperat.

— N-au făcut mare lucru, a zis și Vidal. În războiul ăsta, nu se întîmplă nimic ; simple amenințări. Spun asta pentru că am fost eu însumi prins la înghesuială, și nu o dată.

Administratorul l-a contrazis cu gravitate :

— Dumneavoastră vă dă mîna să spuneți asta, dar pe prietenul dumneavoastră Néstor nu l-au ucis ? Prietenul dumneavoastră Jimi n-a dispărut ? Măcar de-ar da Domnul să apară viu și nevătămat.

— Tineretul e disperat, a repetat Faber. Dacă regimul democratic se menține, în scurtă vreme, puterea va ajunge în mîna oamenilor în vîrstă. Faceți un calcul simplu și-o să mă înțelegeți. Majoritate de voturi, da ? Păi, ia să vedem, ce ne învață statistica ? Că în zilele noastre omul nu moare la cincizeci de ani, ci la optzeci și că mîine va trăi pînă la o sută. Foarte bine. Faceți atunci un efort de imaginație și calculați cam cîți bătrîni se vor aduna în felul ăsta și cît de greu va cîntări cuvîntul lor în ale politicii. S-a terminat cu dictatura

proletariatului, pe care o va înlocui dictatura bătrînilor.

Încetul cu încetul, chipul lui Faber se posomora tot mai mult.

— La ce vă gîndiţi ? l-a întrebat administratorul. Păreţi necăjit.

— Ca să spun drept, mă gîndeam că ar fi trebuit să trec pe la baie, înainte de a urca aici, a zis Faber. Pricepeţi, nu-i aşa ?

Administratorul l-a încredinţat :

— Ba bine că nu ; de-un timp încoace, numai asta-mi umblă şi mie prin cap.

— Iar eu nu-s în stare să mă gîndesc la altceva, a recunoscut şi Vidal.

Au izbucnit în rîs, s-au bătut cu palma pe spate, au fraternizat. Administratorul i-a făcut atenţi :

— Nu mă mai zgîlţîiţi, fiindcă altfel o să strig : „Om în apă !"

— Aveţi grijă de lumînare, l-a prevenit Faber, sprijinîndu-l.

— Dacă ia foc grămada asta de lăzi, i-am scutit pe tineri de-o treabă.

— Nu-i de glumit cu aşa ceva.

— Ce-ar fi să facem o excursie rapidă la baie ? a propus Faber.

— Nu se poate, din pricina tinerilor de aici din casă, a zis administratorul. Le-au spus ălorlalţi că sîntem plecaţi şi închipuiţi-vă cum ar fi să ne vadă ăştia coborînd. Îi compromitem.

— Atunci eu o să mă întorc la prima copilărie, a zis Faber, rîzînd de-i curgeau lacrimile pe obraz.

— Oare aici, sus, n-o fi existînd vreun loc potrivit ? a întrebat administratorul.

— Poate în dosul ultimelor cutii, şi-a dat cu părerea Vidal.

Administratorul a întrebat :

— Asta nu vine chiar deasupra camerei lui Bogliolo ?

— De unde vreţi să ştiu ? a răspuns Vidal.

— V-am prins ! a strigat administratorul. Dumneavoastră i-aţi udat data trecută tavanul. Acum o să i-l ude un trio întreg.

Cu poticneli datorate rîsului convulsiv — se străduiau să şi-l reţină, dar devenea zgomotos — au ajuns, tîrîş, la locul indicat de Vidal. O vreme au zăbovit acolo.

— De nu închiriază o barcă, se îneacă, a profeţit Faber.

Au făcut calea întoarsă. Arătînd înspre Faber, administratorul i-a şoptit :

— E în schimbare de voce. Are un glas ţipător.

— Ca de raţă, a zis Vidal.

În aceeaşi clipă au tăcut, alarmaţi de gălăgia ce răzbătea de jos. Au auzit şoapte, nişte bufnituri ca şi cum s-ar fi îmbrîncit cîţiva oameni şi, în cele din urmă, o sudalmă rostită de un glas gros.

— Dumnezeule, ce e asta ? a întrebat Faber, cu vocea lui ascuţită care acum tremura.

Ceilalţi nu i-au răspuns

Însoţiţi de o adevărată hărmălaie de scîrţîituri, nişte paşi greoi urcau cu încetineală. Zărind matahala apărută, pe Vidal l-a apucat pentru întîia oară frica. În prima clipă n-a recunoscut-o, pînă cînd lumina lanternei pe care-o ţinea fetiţa a căzut asupra ei : uriaşă, butucănoasă, mătăhăloasă, arămie la faţă ca

un indian, cu părul cărunt vîlvoi, *doña* Dalmacia îi privea cu o expresie iritată și cu ochii goi.

— Cine-s ăștia ? a întrebat femeia.

— Domnul administrator, domnii Faber și Vidal, a răspuns nepoata.

Femeia și-a revărsat disprețul plin de măreție :

— Trei papă-lapte. S-au speriat de băiețașii ăia și s-au pitit în pod. Aflați, papă-lapte ce sînteți, că eu am vrut să rămîn jos. Să îndrăznească numai să vină : dintr-un brînci, i-am și dat de-a rostogolul. Fie-mea însă m-a mînat de la spate în pod, fiindcă-i o nerușinată și zice că-s oarbă.

S-a lăsat apoi tăcerea. Vidal a întrebat :

— Acum ce face ?

— A uitat de noi. Se joacă cu nepoata, l-a lămurit Faber.

— Nu pricep cum de-i lasă fetița pe mînă, a zis administratorul. Femeia asta seamănă acum cu un bărbat fioros. Capricii de-ale bătrîneții.

XXXII

Marți, 1 iulie

PE CÎT SE PĂREA, sosirea furtunoasă a *doñei* Dalmacia le tăiase cheful. Tăceau. Trebuie să fi fost tîrziu iar în vremurile acelea zbuciumate de război zilele se scurgeau istovitoare. În semiobscuritatea tăcută, Vidal a adormit. A visat că, atinsă de mîna lui, lumînarea se răstoarnă, podul ia foc, iar el, una

dintre victime, aprobă această purificare prin foc. Datorită unor împrejurări pe care nu și le putea aminti în vis, dorea acum să iasă învingător tineretul și, drept explicație, rostea o frază pe care-o găsea întru totul satisfăcătoare : „Fiindcă am trăit ca un tînăr, mor ca un bătrîn". Efortul de a-i da glas, precum și, pesemne, șoapta ce-i ieșise de pe buze l-au făcut să se trezească.

Trebuie să-și fi adus aminte, chiar dacă numai instinctiv, că se mai adăpostise odată în podul ăsta, chinuit de lumbago, căci s-a apucat numaidecît să facă tot felul de mișcări, ca să vadă dacă-și poate îndoi mijlocul : și-a dat seama că nu-l doare.

„Primul la deșteptare, ca întotdeauna", și-a zis cu oarecare mîndrie. La lumina zorilor, care pătrundea prin lucarnă, i-a zărit pe Faber și pe administrator. Și-a zis : „Dorm întocmai ca două cadavre ce respiră" și a fost uimit să descopere că, în anumite cazuri, respirația devine o activitate respingătoare. A fost cît pe-aci să se împiedice de fetiță, care dormea arătîndu-și albul ochilor printre pleoapele întredeschise, fapt ce-i împrumuta înfățișarea ciudată a unei femei leșinate. Cîțiva pași mai încolo, cu mîinile și picioarele alandala, zăcea bătrîna. Pe scară, Vidal a simțit o mare sfîrșeală și și-a zis că trebuie să mănînce ceva. Poate în copilărie, oricum cu mulți ani în urmă, mai avusese asemenea amețeli în zilele de ajun. Ajungînd jos, s-a oprit, sprijinindu-se de balustradă. Nu răzbătea nici un zgomot. Oamenii mai dormeau încă, dar n-avea timp de pierdut, pentru că urmau să se trezească în orice clipă.

Camera era cufundată într-un întuneric rece și din nou, pentru a cîta oară în ultima săptămînă ? i s-a părut că poate zări calmul lucrurilor. S-a întrebat abătut dacă nu cumva e vorba de un semn rău. Obiectele acelea, care păruseră mereu gata să-l primească, le privea acum de parcă, întors dintr-o călătorie lungă, stă undeva în afara lor, despărțit de ele printr-un perete de sticlă.

S-a spălat, s-a îmbrăcat cu cele mai bune haine, a împachetat într-un ziar niște schimburi și cîteva batiste. În ultima clipă, i-au venit în minte cheile și biletul Nélidei. Le-a găsit în buzunarul celuilalt sacou. Sub adresă (și sub indicațiile următoare : *ușa 3, urci scările, ușa E, o iei pe coridor, urci scările la mezanin, ușa 5*). Nélida scrisese : *Te aștept.* Vidal și-a zis că atențiile delicate ale femeilor înseamnă foarte mult în viața unui bărbat. Pe urmă și-a dat seama că trebuie să-i lase cîteva rînduri lui Isidorito, prin care să-și explice absența. Nu știa ce să-i scrie. Nu putea lăsa aici un bilet care să cuprindă adevărul, nu știa ce altceva să-i spună în loc și nici nu voia să întîrzie. În cele din urmă, a scris : *M-a invitat un prieten să stau la el trei-patru zile. Acolo e liniște. Ai grijă de tine.* Înainte de-a ieși, a adăugat : *Nu-ți dau amănunte, ca nu cumva biletul să cadă în mîini străine.*

Întorcîndu-se de la baie, unde se repezise pentru ca, acasă la Nélida, să se știe scăpat o vreme de grija asta, s-a încrucișat cu cea mai mică dintre nepoatele *doñei* Dalmacia, care, pe cît i s-a părut, nici nu l-a băgat de seamă,

ocupată cum era să nu calce pe liniile dintre dalele de piatră. În afară de fetița asta, nu l-a mai văzut nimeni. Ajungînd pe strada deocamdată pustie, a aruncat o privire cercetătoare spre atelierul de tapițerie. Dacă l-ar fi surprins pe Bogliolo la vreuna din ferestre, nu s-ar fi uitat la el gelos sau cu dușmănie, ci cu un fel de complicitate amicală. Pesemne fiindcă, de ani de zile, nu mai avusese nici o iubire, reacționa în situația dată, care îi părea iarăși nouă, întocmai ca un tînăr înfumurat. S-a gîndit că, de va avea curajul, o să treacă pe-acasă pe la Jimi, să afle dacă prietenul i se întorsese ; a fost mai puternic însă imboldul de a ajunge cît mai iute acasă la Nélida, ca și cum lîngă ea și-ar fi găsit scăparea nu atît de amenințările tinerilor, care acum aproape nu-l mai înspăimînta, cît de pericolul ca, cine știe, printr-o potrivire aparentă cu mediul, să se molipsească și el de perfida și cumplita bătrînețe.

XXXIII

PESEMNE FIINDCĂ ERA o dimineață rece și umedă, Vidal n-a întîlnit pe drum nici un pichet de represiune. „Sălbatici-sălbatici, dar nu într-atît încît să-și pună în pericol propria sănătate", și-a zis. În piața Güemes, și-a amintit că aici reușise să oprească taxiul, întorcîndu-se de la Chacarita ; i s-a părut de necrezut că toate astea se întîmplaseră nu într-un trecut îndepărtat, ci abia ieri. La adăpostul trun-

chiurilor întunecate ale unor copaci uriași, care-și împreunau deasupra frunzișul delicat și verde, a mers pe strada Guatemala, urmărind pe de-o parte numerele caselor, iar pe de alta, atent să nu-l zărească un grup de vlăjgani adunați la un colț aflat ceva mai departe, probabil la încrucișarea cu Araoz. A descoperit că la numărul căutat — 4174 — se află o casă alcătuită din două corpuri, avînd între ele o grădină cu o magnolie și un ceas solar. A împins poarta întredeschisă a grilajului, a intrat, și-a aruncat ochii pe bilețel, cu cea mai mare dintre chei a deschis o ușă, n-a întîlnit pe nimeni în vestibul, a urcat scările, a deschis altă ușă, a străbătut un coridor lung, mărginit la stînga de o balustradă ce dădea spre un *patio* iar la dreapta de un perete de-a lungul căruia se înșirau mai multe uși. Într-una din ele, a doua sau a treia, stătea o femeie tînără, care l-a privit iscoditor. Vidal s-a gîndit : „Biata Nélida ; atîta a tot vorbit de casa ei, ca pînă la urmă să se mute într-o altă hardughie înțesată de chiriași". S-a uitat din nou la instrucțiuni, a urcat o scară de fier în spirală, de un gri bătînd în verde, și s-a pomenit în fața unei uși avînd o tăbliță rotundă, lăcuită, pe care era scris numărul 5. Ca să nu intre neanunțat, a bătut și tocmai cînd era pe cale să vîre cheia în broască, Nélida a deschis ușa.

— Ce bine ! a exclamat ea. Mi-era teamă că n-o să te ții de cuvînt și n-o să vii. Haide, intră. De-acum înainte, mi se pare că nu ni se mai poate întîmpla nimic rău.

Plin de admirație, și-a zis : „Alte femei nu te lasă să vezi că te iubesc. Nu sînt sigure

pe ele și nu-s nici atît de puternice." Locuința l-a umplut de încîntare. Se aflau într-un salon care-i părea enorm, cu tavanul înalt, împodobit cu ghirlande, și care, virtual, putea fi împărțit în două încăperi : într-un capăt, sufrageria, cu o masă, niște scaune, un bufet și un frigider ; în celălalt, un salon avînd o masă, un divan de răchită, un balansoar și televizorul. A întrezărit o parte din patul și din dulapul ce se aflau în dormitorul de alături. S-a gîndit că, după toate coridoarele, ușile și scările pe unde trecuse, era cu atît mai mare surpriza de-a te pomeni deodată într-o locuință așa de bine mobilată și de confortabilă.

— Îmi pare bine că sînt aici, a zis.

— N-ai adus aproape nimic cu tine.

— Mi-ai spus să nu bată la ochi faptul că mă mut.

— Ai venit ca să rămîi ?

— Dacă mă primești.

— Cîteva zile o să treacă ele cumva, iar cînd se va liniști situația, ne ducem după lucrurile tale. Mă aștepți ? Fac ceva de mîncare.

În vreme ce Nélida trebăluia la bucătărie, Vidal a cercetat casa. A văzut un *patio* plin de flori, precum și dormitorul, unde se aflau un pat larg, dulapul, două noptiere și, în niște rame de mahon, mari și ovale, două fotografii, care păreau desene în peniță și care înfățișau un domn și o doamnă de pe timpuri. A întrebat :

— Ale cui sînt fotografiile astea ?

— Ale bunicilor mei, a strigat Nélida din bucătărie. Nu-ți fie teamă, le iau de acolo.

Nu știu de ce, dar mi-a venit s-o fac de cum am sosit aici.

A fost gata să-i răspundă că pe el nu-l deranjează, dar s-a abținut, de teamă ca nu cumva vorbele să pară de prost gust. Se simțea la largul său în casa asta. Păcat numai, și-a zis, că nu-și adusese toate lucrurile, cu el ; singura lui neplăcere în clipa asta era gîndul că, într-o zi, va fi obligat, pentru scurtă vreme, să se întoarcă în strada Paunero. Tocmai cînd se simțea mai bine, a început să-l frămînte întrebarea : „Oare voi putea sta aici fără să par un întreținut ?“

XXXIV

UN LUCRU ÎL UMPLEA de mirare : Nélida nu-i ascunsese că îi place să facă dragoste. „Dar la fel de tare mă miră faptul că mă mir“, și-a zis, „fiindcă nu-s de azi, de ieri iar la vîrsta asta, s-ar cădea să pricep...“ Își închipuia, cu siguranță, că fata îi face un dar. Întins lîngă ea, cu fața în sus, s-a lăsat în voia senzației de bine care-l cuprinsese și, în chip de amuzament plin de lene, s-a gîndit la afirmația, de nenumărate ori auzită, cum că toată lumea se întristează după aceea — lucru, după părerea lui, de neînchipuit — amintindu-și totodată de ceea ce prietenii lui îi mărturisiseră ei înșiși : că abia așteptau să se întoarcă odată acasă, să iasă odată la aer. A ajuns la concluzia că, în general, bărbații nu sînt la fel de fericiți cum e el. S-a întors spre ea și a

privit-o, cuprins de dorința de a-i mulțimi și de a vorbi cu ea. Nélida l-a întrebat :

— Nu ți-e dor de casă ?

— Ce-ți trece prin cap ?

— Ducem dorul obiceiurilor noastre.

— Poate chiar și aceluia de a trece prin *patio* ca să ajungi la baie ? Dacă trăiești în felul ăsta, nu-ți vine prea greu s-o ții tot așa înainte ; dar a fost de ajuns o singură zi de comoditate, ca să mi se pară cu neputință să mă mai întorc în hardughia aceea.

— Nici eu n-aș mai avea putere să stau în aceeași cameră cu *doña* Dalmacia și cu fetițele. Mă mir de tine că nu te-ai mutat de acolo.

— Am avut odată niște bani și era cît pe-aci să mă mut într-un apartament. M-a părăsit însă soția, m-am pomenit singur cu băiețașul dar fiindcă niște vecine i-au purtat de grijă în lipsa mea, nu mi-am pierdut slujba. Orice lucru cu compensațiile sale.

Rostind cuvintele din urmă, a observat că privirea Nélidei rătăcește în gol. S-a întrebat cu spaimă : „O să se plictisească cu mine ? E tînără, e obișnuită cu oameni tineri iar eu n-am vorbit, de nici nu mai știu cîți ani, decît cu oameni în vîrstă“.

— Și n-ai cumpărat apartamentul ? a întrebat Nélida.

— Pe atunci, nu le cumpărai ; le închiriai. A fost un vis ce nu s-a împlinit. Ca și acela de a mă face profesor. A fost o vreme cînd doream să fiu profesor. Greu de crezut, nu-i așa ?

Nélida părea încîntată că, odinioară, el avusese asemenea dorință. Pe cînd depănau, cu

rîndul, tot felul de amintiri, Vidal a observat că, vorbind despre fapte petrecute în urmă cu doi-trei ani, Nélida rostea invariabil : „odată. demult". I-a venit brusc în minte ceva care-l îngrijora : discuția cu logodnicul ; a întrebat :

— I-ai spus logodnicului tău ?

— Nu, încă nu. Trebuie să vorbesc cu el.

Vidal s-a gîndit că ar da orice ca întrevederea asta să fi avut deja loc. A zis :

— Dacă vrei, vin cu tine.

— Nu-i nevoie, a răspuns Nélida. Martin nu-i un om rău.

— Martín ? Care Martín ?

— Logodnicul meu... Ar fi urît din partea mea să-i spun toate astea cu încă cineva de față.

— Unde-l poți întîlni ?

— Depinde. Înainte de cinci după-amiază, la atelierul mecanic. După aceea, ar trebui să-l caut într-unul din locurile unde lucrează. Ți-am spus că face parte din trioul *„Los Porteñitos"* ?

— Da, mi-ai spus. Mai bine te duci la atelier. Nu-mi place să umbli prin cafenele, și cu atît mai puțin noaptea.

— Cîntă la *„La esquinita"* de pe Thames, într-un subsol, bomba aceea numită *FOB*, și la *„Salón Maguenta"*, în piața Güemes. Mă duc o clipă la bucătărie și vin îndată. Nu ți-e foame ?

Vidal a rămas mai departe în pat, cu fața în sus, prea obosit ca să meargă cu ea ori să-și schimbe poziția. „Oboseala asta e cu totul altceva decît aceea pe care lumea o confundă cu tristețe. E reconfortantă ca o diplomă pe perete." Ce păcat că nu scăpaseră încă de

discuția aceea dintre Nélida și fostul ei logodnic ; n-avea nimic cu el, dar îi era ciudă că, din cauza lui Nélida va fi nevoită să colinde pe la *„La esquinita"*, *„Salón Maguenta"* sau, culmea, pe la bomba aceea cu nume străin. În loc să se gîndească la asta, mai bine și-ar trece vremea amintindu-și de apartamentul acela pe care fusese cît pe-aci să-l închirieze : azi ar fi locuit în Once, ar fi avut alți prieteni (în afară de Jimi, pe care-l cunoscuse la colegiu) și n-ar fi întîlnit-o pe Nélida. Aici, în camera asta și cu ea alături, i se părea de necrezut că pe străzile din Buenos Aires circulă oameni care trag cu pușca... Dînd frîu liber fanteziei, și-a zis că ar fi fost nemaipomenit ca tot războiul ăsta să fi avut de fapt loc doar în cartierul din jurul pieței Las Heras și să fi fost mașinația unui singur ucigaș, domnul Bogliolo, îndreptată împotriva unei singure victime, Isidro sau Isidoro Vidal.

— Poftim la masă, l-a chemat Nélida.

Pe masă era o farfurie cu sandviciuri.

— Nu știu dacă-ți plac.

Vidal a liniștit-o : îi aduceau aminte de vremuri fericite, de duminicile din copilărie și de mama lui. Într-un elan de sinceritate, i-a spus :

— Crede-mă, astea-s mai bune decît cele din amintirea mea. Și am fost convins că nimic pe lume n-o să le poată întrece pe acelea.

Au băut vin negru și au mîncat șnițel și cartofi. Cînd a sosit rîndul orezului cu lapte, Nélida a spus :

— Iartă-mă, dacă nu-ți place. Încă nu-ți știu gusturile.

A îmbrățișat-o fiindcă spusese *încă*. Cuvîntul l-a umplut de recunoștință, ca o promisiune că ei amîndoi au în față un viitor îndelungat. Apoi a tăcut, întrebîndu-se ce-ar mai putea adăuga, despre ce-ar mai putea vorbi, ca să n-o plictisească. A mai băut un pahar de vin și, cînd Nélida s-a ridicat să fiarbă cafeaua, a început s-o sărute din nou.

XXXV

A ÎNTINS încrezător mîna, căutînd trupul fetei, dar mîna a pipăit în gol. Necăjit, s-a trezit de-a binelea ; s-a uitat în stînga : Nélida nu era acolo. Inima a început să-i zvîcnească nebună ; a sărit din pat, a străbătut val-vîrtej cele două camere, a deschis ușa dinspre *patio*.

— Nélida ! Nélida ! a strigat.

Fata dispăruse de acasă. Neliniștit, neliniștit din cale-afară (poate nu avea de ce să fie), a încercat să priceapă ce se întîmplase. Brusc, și-a adus aminte. Nélida se aplecase deasupra lui — acum i se părea că o vede — și-i spuse ceva. Una cîte una, frazele îi veneau în minte. Nélida îi zisese :

— Vreau să limpezesc lucrurile cu Martín. Nu ieși și nu deschide nimănui. Așteaptă-mă. Mă întorc curînd. Așteaptă-mă.

Deși pe jumătate adormit, îi înțelesese perfect vorbele ; îl neliniștiseră, îl necăjiseră (cu cîtă familiaritate îi spunea individului pe nume !), dar — ca și cum deasupra lui s-ar fi prăbușit deodată toată oboseala nesfîrșitelor ceasuri de veghe, a drumului de întoarcere de la Chacarita, a nopții mizerabile petrecute în

pod, a multelor îmbrățișări — zăcuse în continuare neclintit, incapabil să protesteze ori să se miște. Și-a zis : „Am lăsat-o să plece, ca un nerod ce sînt. Acum stau aici, ca închis în cușcă". Nélida îi promisese (probabil cu tonul folosit de medici pentru a le insufla încredere bolnavilor) : „Mă întorc curînd : cum însă el habar n-avea cînd plecase, se putea foarte bine ca ea să fi ieșit abia de cîteva minute și, prin urmare, cu toate bunele ei intenții, o să întîrzie cine știe cît. S-a îmbrăcat încet. Ca să-și umple cumva timpul, s-a dus la bucătărie, să-și facă niște ceai. Căutînd chibriturile și iarba *mate*, s-a întrebat dacă îi va fi dat într-adevăr să trăiască lîngă Nélida în casa aceea. Și-a făcut tacticos infuzia și a băut o ceașcă ; pe urmă, cu oarecare grabă, încă vreo patru-cinci. Și-a amintit de Jimi și s-a gîndit că de mult nu mai încercase să afle vești despre el. Trebuia să facă un efort continuu de voință ca să stea acolo și să aștepte ; pierduse orice speranță că Nélida se va întoarce, cel puțin atîta vreme cît gîndurile îi vor rămîne ațintite doar la această așteptare. Își terminase de băut ceaiul iar acum nu mai avea răbdare nici să aștepte, dar nici să-și găsească altceva de făcut. Sigur că, de s-ar repezi pînă la Jimi, ar scăpa de așteptarea asta iar la întoarcere, dacă norocul ține cu el, o va găsi pe Nélida aici. Ar trebui, totuși, să mai stea pe loc cîteva minute, ca să-i dea prilejul să se întoarcă. Cel mai bine ar fi ca fata să se întoarcă înainte de-a apuca el să plece, fiindcă așa scăpau de tot felul de primejdii la care îi era groază și să se gîndească.

E limpede că, de multe ori, renunțăm la ce dorim și ne mulțumim cu ce putem. El însă tocmai că nu putea, cum și-a explicat lui însuși, să zacă în continuare aici, nefăcînd altceva decît să-și sfărîme creierii. Și-a pus *poncho*-ul pe umeri, a stins lumina, a găsit pe dibuite clanța, a trecut în coridor și a închis ușa cu cheia. A coborît fără grabă treptele de fier. Și-a zis : „A sosit clipa. Plec". Deși tare-i venea să se întoarcă înapoi, și-a urmat drumul de-a lungul coridorului îngust. „Ăștia nu-și ascund curiozitatea", s-a gîndit, căci, din prag, oamenii se uitau după el. „Oare de ce nu i-am scris pe-un bilet : *Mă reped pînă la Jimi și mă întorc ?*" Într-o pornire neașteaptă, și-a zis : „Așa o să se învețe minte". Nu știa dacă e un acces de gelozie autentic sau doar un pretext ca să nu se întoarcă în locuința aceea goală, unde stătuse s-o aștepte. Dar n-o să-și dea frîu liber nervilor, ca o femeie isterică. Jimi avea o vorbă : toate relele se întîmplă din cauză că oamenii nu-și țin în frîu nervii. Ca să și-i stăpînească pe-ai săi, făcea niște pași de-o încetineală exagerată. Și-a zis : „Îi tot dau prilejul să se întoarcă, dar ea n-o face din pură încăpățînare". În poarta de la stradă, s-a oprit o clipă, nehotărît, uitîndu-se într-o parte și în alta, cu gîndul nu atît la pericolul că, în umbra copacilor, se putea să fi stat la pîndă tineri, cît la faptul că ar fi posibil — deși aproape nu mai credea în asta — ca fata să-și facă apariția. Oare, pentru a ieși din agitația lui stupidă, n-ar fi cel mai simplu s-o caute prin cafenelele unde cîntă la chitară tipul acela, Martín ? Nu se cădea, totuși, trecută

cu vederea eventualitatea neplăcută ca fetei să nu-i cadă bine că a venit acolo și să-l creadă fie bezmetic, fie bănuitor. Atunci Nélida ar înceta să-l mai iubească : o nenorocire pe care, cu siguranță, n-avea cum s-o evite, căci era absurd să-l iubească o fată atît de tînără și de frumoasă. Apariția lui cu totul nepotrivită o va lecui de greșeala sau de toana ce-o făcuseră să-l iubească. Probabil îi va spune chiar acolo, pe loc, să plece, fiindcă ea rămîne cu Martín (de cînd știa cum îl cheamă, ura numele ăsta). A văzut în închipuire situația : retragerea lui rușinoasă, în bătaia de joc a mușteriilor casei, pe cînd, în fundul localului, cei doi se îmbrățișează — scenă de final de film, în care ticălosul (adică bătrînul) e pedepsit iar tinerii se unesc, după cum era de așteptat, în acordurile tunătoare ale orchestrei și aplauzele publicului. A apucat-o pe Salgoero, de-a lungul pieței Güemes, comentînd cu glas tare : „Mania asta de a merge mereu pe aceleași străzi. Am auzit că aici se afla odinioară canalul din Gaudalupe." La răspîntia dintre Arenales și Juncal, s-a întrebat : „Oare am uitat-o pe Nélida ?" Pînă în clipa aceea, dorise s-o uite, fiindcă simțea că așteptarea lui încordată îi închide fetei drumul de întoarcere ; acum, uitarea asta îl umplea de căință, ca și cum ar fi părăsit-o. „Oare nu i s-a întîmplat nimic ? Aici era odată închisoarea." Inconsecvența gîndurilor sale lăsa să se vadă că e aproape disperat. I-a venit cheful să treacă pe la Dante, care locuia în apropiere, pe French. „Recunosc că bietul Dante nu-i prea amuzant", și-a zis. După întîmplările din urmă,

ceea ce îl lega pe fiecare dintre ei de grup era mai degrabă afecțiunea decît obișnuința. E drept că, uneori, prietenii trezeau în el, mai mult sau mai puțin, repulsia, de parcă ar fi fost atinși de un viciu : bătrînețea, de care pe el îl salvase iubirea fetei ; nu știa însă în ce măsură se mai poate bizui pe ea. În chip de tactică superstițioasă, era mai cuminte s-o creadă pierdută. Așa, își va păstra oarecare șansă de-a o regăsi, căci, dacă e prea sigur, o să-și primească pedeapsa pentru asta și n-o s-o mai vadă nicicînd. „Iar acum, și-a zis cu un ton de resemnare ironică, am să-l văd, în schimb, pe Dante.“ Acesta locuia în singura casă joasă ce mai rămăsese prin împrejurimi : un fel de cavou aflat între două clădiri înalte. Totuși, nu el a fost prima persoană întîlnită, pentru că i-a deschis ușa „doamna“. Așa-i spunea Dante, fără ca cineva să știe exact dacă-i e servitoare sau soție, deși probabil ținea loc de amîndouă. Îmbrăcată în niște haine negre și largi, îl cerceta cu neîncrederea aceea de animal speriat, pe care, în zilele acelea, le-o trezea oamenilor în vîrstă apariția oricărui tînăr. Vidal și-a zis : „După cum se vede, mai sînt și din aceia care nu mă socotesc bătrîn“. Pe obrazul femeii, roșcovan la culoare, creșteau o sumedenie de fire de păr negre ; părul îi era și el negru, presărat cu șuvițe cenușii. Cît despre trăsăturile feței, de bună seamă că anii le îngroșaseră, încît arătau, ca și ale altor bătrîni, grosolane și proeminente. Vidal s-a întrebat dacă „cotoroanța asta“ fusese, ori poate încă mai era (căci în intimitatea căminelor se petrec lucruri de neînchipuit), ibovnica

prietenului său. „Un spectacol atît de dezgustător, că mai bine le-ai dori să moară cît mai grabnic. Sigur că, nici eu de-mi va fi dat și mie să ajung la vîrsta asta și să fiu în formă la fel de bună, n-o să resping, din delicatețe, nici o femeie. Tot ce mi-ar dovedi, în clipa aceea, că încă mai sînt în viață, va fi de mare preț.“ Văzînd că femeia dă să-i închidă ușa în nas, a strigat :

— Sînt Isidoro Vidal ! Spuneți-i domnului Dante că e Isidro.

Dînd-o la o parte pe femeie, și-a făcut apariția Dante.

— Sînt aici, a spus.

Zîmbea plin de mulțumire. Lui Vidal i s-a părut că arată așa de rău — galben-verzui la față — încît și-a pus întrebarea dacă nu cumva îl găsește mai îmbătrînit prin contrast cu tinerețea Nélidei. L-a întrebat :

— Ce mai faci ?

— Foarte bine. Deocamdată, o veste bună : a apărut Jimi.

— Ești sigur ?

— Mi-a spus Rey la telefon, de vreo jumătate de oră.

— Și e bine ?

— Foarte bine. Mă simt ca un ștrengar. Mai bine ca oricînd.

— Te-am întrebat dacă Jimi e bine. Nu ne ducem pînă la el ?

— Rey mi-a zis să nu merg, pînă nu trec mai întîi pe la brutărie. Are să-mi spună ceva așa de important, că n-o poate face decît personal. N-aveam curajul, cu toate grozăviile as-

tea, să mă pun pe drumuri de unul singur, dar, dacă vrei, mergem amîndoi.

— Hai la Jimi.

— Nu, omule. Rey mi-a spus ritos să nu mă duc nicăieri înainte de-a trece pe la brutărie.

— Nu prea am timp, din păcate, și mi-ar plăcea să-l văd și pe Jimi, a zis Vidal.

— Eu vreau să mă întorc cît mai iute acasă. Noaptea, așa cum sînt, aproape surd și aproape orb, pot să mă înșface cînd le vine bine. Să nu-ți închipui că am chef să mor. Încît, pricepi, eu o să mă întorc acasă cît mai iute.

XXXVI

AȘEZAT ÎN CAPUL MESEI, cu cîte o fată de fiecare parte și una în fața lui, Leandro Rey tocmai sfîrșea de mîncat și le-a oferit și prietenilor ospitalitatea mesei sale. Vidal a primit să bea o cafea ; Dante n-a luat nimic : cafeaua îi dădea insomnii iar alcoolul, aciditate. Vidal a întrebat :

— L-au eliberat pe Jimi ?

— Așa e, a răspuns Rey, dar ai puțină răbdare. Cu voce autoritară, le-a spus fetelor : Adunați de aici și lăsați-ne singuri. Avem de vorbit între bărbați.

— Ei, drăcie, a zis Dante cînd au rămas numai ei. Și eu care-mi închipuiam că în casa asta poruncesc fetele...

Rey a răspuns :

— Înainte vreme, le mai lăsam s-o facă ; acum însă, nici nu mai crîcnesc.

— În împrejurări ca acelea de-acum, n-ar fi mai cuminte să duci o politică de, ca să-i zicem așa, colaboraționism ? a sugerat Dante.

În loc de răspuns, Rey a scos un muget. Vidal a întrebat din nou :

— Atunci, l-au eliberat pe Jimi ?

— S-a întors acasă azi-dimineață.

— Haideți pînă la el.

— Deocamdată, nu. Eu nu mă duc.

— De ce ?

— Uite-așa. Circulă un zvon, un zvon urît de-a binelea.

— Dar ce-a putut face, încît să nu vrei să-l mai vezi ? Și apoi, ce importanță are asta ? Nu uita că Jimi e prietenul nostru.

— Și Arévalo e, a rostit Rey solemn. Sau, cel puțin, era.

— Ce s-a întîmplat ?

— Se pare că, pentru a fi pus în libertate, Jimi le-a spus celor care-l răpiseră că Arévalo se întîlnește cu o minoră și le-a indicat locul și ceasul cînd pot să-i surprindă. Jimi e acasă iar Arévalo, la Spitalul „Fernández". Așa cum auziți.

— De unde le-ai scos toate astea ?

— Înainte de cină, cînd tocmai mă pregăteam să închid, a intrat în brutărie vecinul tău Faber, care discutase mai întîi cu Bogliolo. Lui Bogliolo i-a povestit toată tărășenia nepotu-său, de-a fir a păr.

— Și ce-a mai fost apoi ?

— Nimic. Dacă vine așa de tîrziu, nu mai am pîine. I-am spus că nu mai sînt decît franzeluțe.

— Ce s-a întîmplat cu Arévalo ?

— Umbla cu minora aceea de o grămadă de vreme, l-a încredințat Dante.

Vidal l-a privit uluit. A comentat :

— Totdeauna aflu ultimul. Pe urmă a adăugat : Nu degeaba-l vedeam că se ține curat, ba chiar dichisit. Nici măcar mătreață nu mai avea.

— O bandă de nepricopsiți îl așteptau la ieșirea din hotelul „Nilo", a povestit Rey. Fata s-a apucat să strige cît o ținea gura : Îmi plac bătrînii ! Îmi plac bătrînii !

— O provocatoare. Eu i-aș fi tras un glonte-n scăfîrlie, a rostit Dante feroce. Numai ea e de vină.

— Ei, nu spune ! a zis Vidal.

— Nu mai vorbi prostii, Dante. În sfîrșit, auzim și noi de o fată cinstită, gata să moară pentru convingerile ei, iar tu cîrtești.

— Eu îmi scot pălăria, a zis Vidal. Ce i-au făcut lui Arévalo ?

— L-au lăsat lat. Haideți să mergem la spital, să vedem cum se simte.

— O trădătoare, a bombănit Dante.

— Eu sînt cam grăbit, le-a spus Vidal. Ce-ar fi să pornim odată ?

Abia le-a rostit, și vorbele i s-au părut grozav de meschine. Cu siguranță, pentru el, nimic nu era mai important decît obligațiile față de Nélida, dar cum ar fi putut să le dea curs în clipa asta ? Prietenii l-ar fi felicitat, l-ar fi invidiat pentru norocul lui, însă nu i-ar fi îngăduit s-o ia atît de în serios încît s-o compare cu un prieten de-o viață.

Dante a zis :

— Pe mine să mă duceți acasă. Pentru mine, așa-i cel mai bine, ăsta-i adevărul. În vremurile astea, nu-mi face nici o plăcere să bat străzile noaptea. Vorbesc foarte serios.

XXXVII

DISCUTÎND cu însuflețire, Vidal și Rey au ieșit din brutărie și au luat-o la stînga, pe Salguero. Dante i-a urmărit din ochi cu un aer jalnic, ca un copil gata să izbucnească în plîns. A alergat după ei și l-a apucat pe Rey de braț, rugîndu-se :

— De ce nu mă duceți acasă ?

— Ai răbdare, i-a răspuns Rey eliberîndu-și brațul iar apoi a adăugat placid : Întîi să vedem ce-i cu Arévalo.

— Nu vorbi așa de tare. O să le atragem atenția. Te rog, a zis Dante.

— M-am născut în Spania, dar ăsta-i orașul meu, l-a lămurit Rey.

— Ce legătură are asta ? a întrebat Dante.

— Cum, ce legătură are ? Am trăit în Buenos Aires mai mulți ani decît tîlharii ăștia, așa că n-o să-mi ia ei ce-i al meu.

— Foarte bine, a fost de acord Vidal. Foarte bine, cu tinerii n-ai decît să te încaieri cît poftești, dar nu te supăra că-ți spun ceva. Eu, unul, n-aș sări la Jimi, luîndu-mă după poveștile lui Botafogo.

— Ia ascultă, eu cum aud de delațiune, cum îmi ies din fire.

Destul de elocvent, Vidal l-a întrebat :

— De unde știi că nu ești o simplă victimă a unei noi tactici a tinerilor, în cazul nostru,

nepotul lui Botafogo, prin care se urmărește să semene discordia și dușmănia între noi ?

— Război psihologic, a conchis Dante.

— Poate că Dante are întrucîtva dreptate, a admis Rey, dar, oricum ar fi, eu n-am de gînd să iert un delator.

Vidal a mai adus un argument :

— Cum îți închipui că Jimi ar fi în stare să-și trădeze un prieten, în schimbul unei promisiuni în vînt ?

— Promisiune în vînt ?

— Ca să-l omoare pe Arévalo, n-ar fi fost deloc nevoie să-i dea drumul lui Jimi.

— Jimi e în sare de orice.

Plin de teamă, Dante a aruncat o privire în urmă.

— Ce mă îngrijorează pe mine, le-a explicat, e faptul că orașul arată la fel ca totdeauna, de parcă nu s-ar fi întîmplat nimic.

Vidal a zis :

— Și, ca să te liniștești, ți-ar trebui o luptă.

— A și fost ieri una, a spus Rey. Aici aproape. În fața hotelului lui Vilaseco. Niște bandiți din Gruparea Tineretului l-au luat cu asalt. Compatriotul meu, ajutat de credinciosul Paco, a ținut piept atacurilor. Tocmai cînd să se predea, au sosit paznicii cu boxuri și au salvat citadela.

XXXVIII

CEI TREI PRIETENI au urcat scările largi ale spitalului „Fernández“ și au intrat în hol. Aici, în semiîntuneric, au zărit ceva ce, de departe, li s-a părut a fi o sculptură, învelită

cu un cerceaf. Rey s-a îndepărtat cîțiva pași, ca să se uite.

— Ce e aceea ? a întrebat Dante.

— Un bătrîn.

— Un bătrîn ?

— Da, un bătrîn pe o targă.

— Și ce face acolo ? a întrebat iarăși Dante, fără să se apropie.

— Cred că-și dă sufletul, a răspuns Rey.

— Doamne, de ce-am venit aici ? s-a văicărit Dante.

— Cu toții o s-o sfîrșim în spitalul ăsta ori în altul, i-a spus Rey afectuos. Mai bine să se obișnuiască omul.

— Sînt obosit ! a izbucnit Dante. Voi habar n-aveți. Mă simt foarte bătrîn. Moartea lui Néstor, atacul acela de la Chacarita, căci a fost, nu ?, acum acela împotriva lui Arévalo, toate astea-mi fac rău. Mi-e frică. Nu mai am forța să rezist.

S-au apropiat de o încăpere care avea o ferestruică ce dădea spre hol.

— Am dori să aflăm ceva despre un domn. A fost adus aici azi-noapte, i s-a adresat Rey unui funcționar. Domnul Arévalo.

— Cînd a fost internat ?

— Nu-mi place locul ăsta, a vorbit Dante cu glas tare.

Vidal s-a gîndit : „Nefericitul. Dacă-i spun că-l lăsăm aici, începe să bocească“.

— A fost adus azi-noapte, a zis Rey.

— În ce salon ?

— Nu știm, a răspuns Vidal. A fost victima unei agresiuni.

Între timp, Dante își freca proteza cu degetul pe care apoi și-l mirosea.
— Ce-ai pățit ? l-a întrebat Vidal.
— Dacă ți se slăbește, intră mîncarea în ea și miroase, i-a explicat Dante. Și voi aveți proteză, așa e. O să vedeți voi.
— Sînteți rude cu accidentatul ? a întrebat un domn mic de statură, chel și cu capul rotund (care amintea de dovlecii uscați, unde se taie găuri în loc de ochi, nas și gură). Pe buzunarul de sus al halatului, într-un chenar albastru, stătea scris : *Dr. L. Cadelago.*
— Nu sîntem rude, a răspuns Vidal. Sîntem prieteni de-o viață.
— E același lucru, a replicat iute medicul. Să mergem sus.
Rey a zis :
— Spuneți-ne, domnule doctor, cum se simte ?
Doctorul s-a oprit. Dădea impresia că fusese cufundat în propriile gînduri și că întrebarea l-a deranjat. Abia stăpînindu-și neliniștea, Dante a întrebat :
— Nu s-a întîmplat nimic rău, nu-i așa ?
Chipul doctorului s-a întunecat.
— Nimic rău ? Nu pricep ce vreți să spuneți cu asta.
— Nu cumva prietenul nostru Arévalo... nu cumva a murit ? a îngăimat Dante.
Doctorul a vorbit, cu mîhnire plină de gravitate :
— Nu, domnule.
Vidal a întrebat în șoaptă :
— E grav ?
Medicul a zîmbit. Prietenii au așteptat o veste bună, să le mai vină sufletul la loc.

— Într-adevăr, e un caz delicat, a zis medicul.
— Ce nenorocire, a spus Vidal.
Doctorul Cadelago s-a posomorît iarăși și a rostit :
— Azi avem mijloace să facem față acestor situații.
— Dar, domnule doctor, credeți că va scăpa ?
Medicul l-a lămurit :
— Asta nici un profesionist conștient de răspunderea lui n-o va spune vreodată.. Cu un glas sumbru, a adăugat : Mijloace pentru a controla situația există. Fără discuție că există.
Deodată, Vidal și-a amintit că parcă-l mai întîlnise și înainte pe acest doctor Cadelago sau poate fusesee altcineva, care zîmbea cînd era trist, sau poate doar a visat o astfel de întîlnire.
S-au îndreptat spre ascensor, urmîndu-l pe medicul ce părea istovit. Vidal i-a șoptit lui Rey :
— Cu tipul ăsta, nu se poate omul înțelege.
— Cum vrei să ne înțelegem, cînd noi habar n-avem de medicină ? Dă-ți și tu seama că trăim în altă lume.
— Din fericire.
S-a gîndit : „Pășești sigur prin viață și chiar în toiul unui război îți zici că pacostea va cădea pe alții ; e de ajuns însă să-ți moară un prieten (sau să afli că s-ar putea să moară), pentru ca totul să devină ireal". Lucrurile-și schimbaseră înfățișarea, ca la teatru, cînd maestrul de lumini face să se rotească în fața reflectorului un disc cu gemulețe de diferite culori. Chiar și doctorul Cadelago, cu discre-

panța aceea dintre expresia feței și vorbele rostite, cu capul său ca un dovleac uscat, în care se pune o lumînare aprinsă ca să sperie noaptea copiii, pînă și el părea o plăsmuire. Vidal a avut senzația că pășise într-un coșmar ; mai bine zis, că trăiește un coșmar. „Dar există Nélida", și-a zis și s-a simțit îmbărbătat. Apoi s-a gîndit : „Poate, cine știe, pentru mine".

Pradă spaimei, Dante vocifera :

— Și acum, pînă cînd o să stăm aici ? Mie nu-mi place locul ăsta. De ce nu plecăm odată ?

Vidal și-a zis : „E, într-adevăr, bătrîn". Procesul de îmbătrînire se accelerase și din prietenul de dinainte nu mai rămăsese acum decît foarte puțin ; în ultima vreme, se transformase în cu totul altceva, ceva grozav de ingrat, cu care mai țineai legătura numai din fidelitate față de trecut.

Pe cînd intrau în ascensor, doctorul a întrebat :

— Ați împlinit cu toții șaizeci de ani ?

— Eu, nu, a răspuns iute Vidal.

Au coborît la etajul cinci. „Îi dau dreptate lui Dante, și-a zis, n-are de ce să-ți placă să te afli aici înăuntru. Cînd te gîndești la libertatea de-afară, te-apucă tristețea, de parcă ai fi pierdut-o pentru totdeauna."

XXXIX

— ASTA-I SALONUL, i-a anunțat medicul. De-o parte și de alta a coridorului, se deschideau mici încăperi de două sau de patru paturi, mărginite între ele de pereți despărțitori albi. Îndată ce-au pășit înăuntru, Arévalo a și ridicat brațul. Vidal s-a gîndit : „Semn bun" și în aceeași clipă a zărit dungile groase, închise la culoare, care desfigurau trăsăturile prietenului său. Celălalt pat era gol.

— Ce ți s-a întîmplat ? a întrebat Rey.

— Eu mă duc să dau un tur, a spus medicul. Să nu-l agitați. Puteți sta de vorbă cu el, dar fără să-l agitați.

— Un mic necaz, Rey. O simplă chelfăneală, i-a explicat Arévalo.

Pe față avea două pete. Una, mai închisă, care părea o adîncitură sub pomete, și alta, în tonuri vineții, pe frunte. Vidal l-a întrebat :

— Cum te simți ?

— Mă cam doare. Nu numai fața, ci și șalele. M-au călcat în picioare, cînd am căzut jos. Doctorul zice că s-a produs o hemoragie internă. Mi-a dat tabletele astea.

Flaconul era pe noptieră, lîngă un pahar cu apă și un ceas. Vidal și-a zis că acele ceasului se învîrt cu o iuțeală nebună ; și-a amintit de Nélida ; într-un fel anume, a asociat secundarul acela grăbit cu fata dispărută și, pe neașteptate, l-a cuprins o mare tristețe.

— Din ce-a pornit ? a întrebat Rey.

— Cred că a fost ceva pregătit dinainte. Mă așteptau. La început au cam șovăit, dar apoi și-au făcut curaj.

— Ca potăile, a zis Vidal.

Arévalo a zîmbit.

— Dacă fata aia nu s-ar fi obrăznicit, poate nu te-ar fi bătut, și-a dat Dante cu părerea. Știe toată lumea : femeia e cea care provoacă. Ea e veșnica vinovată. Veșnica scînteie.

— Ei, nici chiar așa, a zis Arévalo.

— Dante mi-amintește de bătrînii care se uită chioriș la sexul opus, a comentat Vidal. Cu cît e mai tînără femeia, cu atît mai tare îi poartă sîmbetele.

— Eu, unul, n-aș pune pe banca acuzaților celălalt sex, ci tineretul, a declarat Rey.

— Tineretul are și el calitățile lui, a replicat Arévalo. E dezinteresat. De ce asta ? Poate din cauza lipsei de experiență ori, cine știe, pentru că n-a avut încă vreme să îndrăgească banul.

Vidal a remarcat :

— Poate nu și-l doresc prea tare deoarece nu-i decît unul din sumedenia de lucruri pe care le speră.

— Pentru bătrîni, în schimb, devine singura pasiune, a zis Arévalo.

— Singura ? a întrebat Vidal. Dar atunci cum rămîne cu lăcomia, cu ticurile, cu egoismul ? Ai băgat de seamă cît se mai îngrijesc de stropul de viață ce le-a mai rămas ? Ai văzut cu ce aer de teamă idioată trec strada ?

— Eu nu condamn tot tineretul, i-a încredințat Rey. Dați-mi numai pe mînă o puicuță și-o să vedeți cum ți-o mănînc cu pene cu tot ; cînd se iau însă de mine niște mucoși nenorociți, îi blagoslovesc cu cea mai nevinovată armă a apărării pasive : pumnii și picioarele.

— Foarte bine, dacă ești în stare, a încuviințat Arévalo. Eu n-am reușit decît să-mi apăr capul, dar am ieșit mai bine la capăt decît vecinul din patul de alături.

— E gol, l-a făcut atent Dante.

— Deși turuie întruna, cred că nu și-a recăpătat cunoștința, a spus Arévalo. I s-a năzărit să-mi povestească vise. Zicea că a visat că era tînăr și, împreună cu niște prieteni, se afla la cafeneaua „Pedigree“, de la încrucișarea străzii Santa Fe cu Serrano, discutînd despre textele de tango. A amintit chiar de un băiat, Tronget, care prefera subiectele luate din viața de la țară...

— L-ai ascultat cu mare atenție, a zis Dante.

— Nu cumva o fi autor de texte ? a întrebat Vidal.

— Bănuiesc că da, a răspuns Arévalo. A pomenit de nu știu cîte ori tangoul *El cosquilloso*. A fost pesemne unul din marile sale succese. Sărmanul, spune de cîte douăzeci de ori același lucru.

— *El cosquilloso ?* Cine-și mai amintește azi de vechitura aceea ? a întrebat Dante.

Arévalo a urmat :

— Zicea că-i e dor după discuțiile din tinerețe. El și cu prietenii lui stăteau acolo fără să le pese de oră, făcînd teoria textului de tango și analizînd subiectul ultimei scenete scrise de Yvo Pelay. Spunea că în ziua de azi lumea vorbește despre lucruri concrete, îndeosebi despre cît costă cutare ori cutare lucru. Am impresia că în clipa aceea era lucid, dar apoi s-a apucat din nou să aiureze. Cînd a început să răsufle nu știu cum, l-au dus de aici.

— Unde ? a întrebat Dante.

— Undeva unde să-și dea duhul singur, a răspuns Rey.

— Sînt duși să moară singuri, nu cumva să slăbească moralul nefericitului din patul de alături, a explicat Arévalo.

— Oare cafeneaua unde se întîlneau o fi semănînd cu a noastră, din piața Las Heras ? a întrebat Vidal, vorbind parcă pentru sine.

— Doar n-o să te apuci acum să le compari, s-a împotrivit Arévalo. Era altă atmosferă.

Vidal a întrebat :

— Cînd o să ne reluăm partidele de cărți ?

— Curînd, l-a încredințat Arévalo. Așa mi-a spus doctorul. Asistăm la ultimele zvîcniri ale unui fenomen pe cale de-a se termina.

— Dar dacă ne termină pe noi mai întîi ? a întrebat Vidal.

— Tot ce se poate. Pe cît se pare, sîntem pe listă. Cel puțin în ce mă privește, cred că totul a fost pregătit de dinainte. Mă așteptau. La început au cam șovăit, dar apoi și-au făcut curaj.

— Asta sau ai mai spus-o, sau n-aud eu bine... a rostit Dante.

Vidal i-a tăiat vorba :

— Spune-mi, Arévalo, dar cu vecinul tău ce-a fost ?

— A venit, întocmai ca și voi, să-și viziteze un prieten, iar în drum spre casă, l-au înhățat chiar în fața magazinului de pompe funebre.

— Eu vreau să plec de-aici, s-a văicărit Dante. Rey, hai, te rog, cu mine. Du-mă acasă. Sînt tare bătrîn, zău că sînt, și mor de frică la gîndul că m-ar putea ataca.

Obrazul palid i se făcuse pămîntiu. Vidal și-a spus : „Sper că n-ai de gînd să mori aici".

— Lucrătorii de la pompele funebre tocmai se chinuiau să-l tragă înăuntru, cînd a sosit un polițai și l-a adus aici, a continuat Arévalo.

— Ar fi fost mai practic să-l fi lăsat încă de atunci pe mîna cioclilor, a fost de părere Rey.

— Ai zis că l-au dus de aici, ca să moară singur ; dar unde anume ? a întrebat Dante.

— Păi, habar n-am unde-i cară pe ăștia. Un infirmier mi-a spus că-i trîntesc pe unde le vine bine. Infirmierul încă e cu caș la gură ; pesemne mă consideră bătrîn și-mi descrie scene de groază, sperînd să mă vîre în sperieți. Mi-a zis că-i aruncă pe unde se nimerește, pînă și în holul de la parter.

— Vai de capul lui, a comentat Vidal. Dacă mai trăiește, cine știe ce visează.

Dante a rostit jalnic :

— E ăla pe care l-am văzut noi. Rey, eu vreau să plec de aici.

— Acum chiar că plec și eu, a declarat Rey. M-am sculat cu noaptea-n cap, ca să supraveghez treaba în brutărie, și cînd nu-mi fac somnul meu obișnuit de opt ceasuri, nu-s bun de nimic.

— În drum, nu mă duci și pe mine acasă ? a întrebat Dante rugător.

Vidal s-a gîndit : „Pe mine mă așteaptă Nélida și uite că eu stau țintuit aici. Pe bătrînii ăștia doi nu-i așteaptă nimeni, dar nu-s în stare să șadă un minut cu un prieten bolnav. Unul din egoism, celălalt din lașitate. Nimic nu-i mai rău ca bătrînețea". Îndată după aceea, a chibzuit din nou : „Faptul că șed aici cu Arévalo și nu m-am întors încă pe strada Guatemala e poate dovada că și eu sînt bătrîn. Și

totuși, știu că o să rămîn în continuare, ca să-i dau Nélidei timp, ca nu cumva să mă întorc acasă înaintea ei. Ar fi groaznic să ajung acasă iar Nélida să nu fi sosit."

Medicul a reapărut și a zis :

— Domnilor, vă rog să nu plecați încă. Vă mai rețin cîteva minute. Sau măcar pe cel mai tînăr dintre dumneavoastră. Ca să-i iau o mică probă de sînge. Pentru cazul că va trebui să-i facem o transfuzie domnului. O nimica toată, o înțepătură și gata.

Medicul a aprins lumina și s-a apucat să-l asculte pe Arévalo. Pe deasupra capului pleșuv de lîngă el, acesta a comentat :

— Ți se vede deja părul alb, Dante. Trebuie să ți-l vopsești din nou.

Medicul s-a frecat nervos pe chelie :

— Mă gîdilați, dacă vorbiți.

Dante s-a supărat.

— Habar n-am ce-mi tot spui. Dacă vorbești ca și cum te-ai îneca, nu aud ce zici.

— Am astmă, s-a scuzat Arévalo. Îți spuneam că ți se vede deja părul alb.

— Ce să fac ? Voi, ceilalți, habar n-aveți. Nu mă descurc de unul singur. Cine să mă vopsească ? Data trecută m-a vopsit bietul Néstor. Eu singur nu-s în stare. Trebuie să mă ajutați. E mai important decît vă închipuiți.

— Nu duci de nas pe nimeni, a fost de părere Arévalo. Eu cred că omul trebuie să fie un pic fatalist.

— Îți vine ușor să vorbești așa, cînd te afli într-o clădire ca asta, o adevărată fortăreață, a răspuns Dante. Eu, în schimb, trebuie

să mă duc acasă, în toiul nopții, și să umblu pe niște străzi întunecoase ca dracul.

— Nu te dă nimeni afară, a rostit Vidal.

Doctorul a zis :

— Mă întorc într-o clipă, domnilor. Vă rog să mă așteptați.

— Hai să plecăm pînă nu se întoarce, s-a milogit Dante. Lui Isidro i-a făcut deja bucata. L-a înhățat sub pretextul transfuziei. De noi, ceilalți, nu e nevoie. Doar n-o să-l ținem de mînă. Dacă mai rămînem aici, să vedeți că născocește ceva ca să ne înșface. Să profităm că lipsește și s-o ștergem. Nu-mi place defel locul ăsta.

— Cui îi place ? a întrebat Arévalo.

— Nu cred să ne înșface, dar e deja tîrziu, mîine mă scol cu noaptea-n cap, iar că sîntem aici nu-i folosește nimănui, a fost de acord Rey, Isidro, desigur, trebuie să rămînă.

— De bună seamă, a răspuns Vidal. Iar pe voi vă sfătuiesc s-o întindeți. N-avem nevoie de voi.

Rey a deschis gura mare, dar n-a zis nimic. Ca un copil încăpățînat, Dante îl trăgea de mînecă și-l împingea spre ușă.

— Au plecat ? a întrebat Arévalo.

— Au plecat.

— Ești supărat.

— M-au cam scos din sărite ăștia doi.

— Nu te necăji. Amintește-ți ce spunea mereu Jimi : cu cît trec anii, organele de continență slăbesc. Pe Dante îl apucă frica așa cum altuia îi vine să facă pipi.

— Dante e terminat, dar Rey ? Namila asta de om...

— Are momente cînd nu-se poate stăpîni. Nu-l vezi în fața ochilor, la cafenea, întinzînd laba după alunele americane și tremurînd tot de lăcomie ? Cu cît a îmbătrînit, și-a pierdut orice rușine.

— Rușine ? Ai dreptate. Odată, la hotelul lui Vilaseco...

— Fiindcă-i bătrîn, e un egoist fără obraz. Deja nu se mai ascunde. Să-i fie lui bine iar de rest nici că-i pasă.

XL

— SÎNTEȚI AMABIL să veniți cu mine ? a întrebat Cadelago.

Urmîndu-l pe coridor, Vidal a spus :

— Domnule doctor, după cum îmi povestea Arévalo, dumneavoastră i-ați zis că războiul ăsta e un fenomen pe cale de-a se termina.

— Credeți-mă că serviciul de psihiatrie nu mai pridideşte să se ocupe de tineri, a răspuns doctorul, clătinînd trist din cap. Toți vin cu aceeași problemă : sila de a se atinge de bătrîni. O adevărată repulsie.

— Scîrbă ? Mi se pare firesc.

— Mîna pur și simplu refuză, domnule. A apărut un fapt nou, care nu poate fi contestat : tinerii se identifică cu bătrînii. De-a lungul acestui război, au înțeles în mod intim și dureros că oricare bătrîn reprezintă viitorul fiecărui tînăr. Poate chiar al lor înșiși. Și un alt lucru curios : invariabil, tinerii susțin aceeași aiureală — să ucizi un bătrîn echivalează cu a te sinucide.

— N-ar fi oare mai nimerit ca mizeria și urîțenia victimei să facă din crimă ceva dezagreabil ?

S-a gîndit. „De ce-mi bat capul cu toate astea ? Ce-mi pasă mie ce spune idiotul ăsta ? Singurul lucru de care-mi pasă e fata ce mă așteaptă".

— Orice copil normal, a început să-i explice doctorul, luînd o înfățișare veselă, într-un moment oarecare al dezvoltării sale, se apucă să vîneze pisici. Am făcut-o și eu ! Pe urmă, ne ștergem din minte distracțiile astea, le eliminăm, le dăm afară. Războiul de față va trece fără a lăsa urme în amintire.

Au intrat într-o cămăruță. Vidal s-a întrebat : „Nu cumva o fac pe Nélida să mă aștepte îngrijorată numai ca să nu-l supăr pe nenorocitul ăsta ?" Se ponegrea singur : nu din teama de a nu supăra pe cineva se află el aici, ci pentru că s-ar putea să-i fie de folos prietenului său Arévalo. Deși se prea poate că, de fapt, venise doar fiindcă așa insistase Rey iar acum lăsa să-i fie luat sînge doar pentru că așa îl rugase doctorul. Pentru orice lucru, puteai găsi nenumărate explicații, cum demonstra doctorița aceea a lui Isidorito.

— După aceea pot să plec, domnule doctor ?

— Fără nici o grijă. Să-mi trag numai un pic sufletul. O să mă odihnesc cîteva clipe în liniște, întins pe patul ăsta. Cine ne alungă din urmă ?

— Sînt așteptat, doctore.

— Vă felicit. Nu toți putem spune același lucru.

— Ce înseamnă, doctore, cîteva clipe ?

— Femeile și copiii nu-și pot stăpîni nerăbdarea, dar noi, bărbații, sîntem învățați să așteptăm. Deși la capătul așteptării noastre nu se află chiar nimic, noi așteptăm.

— Aiurea, a zis Vidal.

— Foarte bine, a rostit medicul. O simplă înțepătură. Aveți grijă, nu mișcați brațul. Beți pe urmă o cafea cu lapte sau un suc de fructe și o să vă simțiți renăscut. Lichidul trebuie înlocuit.

Vidal s-a gîndit: „Sînt sigur că Nélida e acasă, pe strada Guatemala, dar dacă totuși nu s-a întors?"

A alungat gîndul, găsindu-l de neîndurat.

— Gata? a întrebat.

— Acum închideți frumușel ochii și odihniți-vă pînă vă spun eu, a răspuns Cadelago.

De ce nu-l dădea naibii pe tipul ăsta și nu o lua grabnic din loc? Era obosit, frînt și nu se hotăra să curme șirul de amînări ce-i apăruseră în cale, fiecare părînd că e cea din urmă și foarte scurtă. Așa, vizita la spital se prelungise, se transformase într-un coșmar, cu nesfîrșite resurse și subtilități pentru a-i întreține neliniștea. Fără îndoială că, în cele din urmă, a adormit și a început să viseze, căci i s-a năzărit că zărește cîțiva tineri — i-a recunoscut printre ei pe ucigașii vînzătorului de ziare — care strigau la el de pe o estradă unde alcătuiau un tribunal amenințător de-a binelea.

— Ce este? a întrebat.

— Nimic, a răspuns amărît doctorul Cadelago. Vă redau libertatea.

S-a întors în salon, să-și ia rămas-bun de la Arévalo.

XLI

ÎȘI IMAGINASE CĂ, odată ajuns afară și după ce va porni spre strada Guatemala, îl va cuprinde o mare bucurie. În nerăbdarea lui, confundase clipa de față cu alta, aflată mai departe în timp și mult mai plăcută: aceea cînd se va întîlni cu Nélida. Îndată ce-a ieșit pe poarta spitalului, a înțeles că, deși posibilă, întîlnirea aceea nu e sigură și și-a dat seama că se întristase. Poate, cine știe, se amăra singur dinainte, spre a-și cruța o dezamăgire. S-a îndreptat, pe Salguero, către Las Heras. De ce s-o lege pe Nélida de el, un om care nu mai are mult de trăit? Nici unul dintre ei n-avea nimic de cîștigat de aici: pe ea o aștepta o decepție pe care el putea s-o prevadă, dar nu și s-o evite... Rey și Dante îl făcuseră să-i fie scîrbă de bătrînețe. I s-a părut că acum nu mai are aceeași afecțiune față de cei doi. Dar nici ei nu mai sînt aceiași. „Cu cît trece vremea, totul devine relativ. Iar oamenii mai mult decît orice." I-a apărut în minte, în imagini puternice, dar pe cale să se șteargă, o masă de tribunal de la care un procuror, nebun de furie, îi arunca acuzația că e bătrîn. Acum, amintirea asta, desprinsă din scurtul vis de după transfuzie, îl umplea de tristețe. Nu se simțea renăscut, ci destul de vlăguit și-și spunea că tristețea asta nu și-o putea lecui cu sucul de fructe recomandat de medic. Bătrînețea e un păcat fără izbăvire, care nu-ți dă voie să nutrești dorințe sau ambiții. De unde să faci rost de iluzii pentru a-ți putea făuri planuri, cîtă vreme, odată înfăptuite, n-o

să te poți bucura de ele sau te vei bucura doar pe jumătate ? De ce să mai meargă spre strada Guatemala ? Mai bine s-ar duce acasă. Din păcate, Nélida o să-l caute, ca să-i ceară o explicație. Tinerii nu pricep cît de mult lipsa viitorului îl dă deoparte pe un bătrîn de la tot ce înseamnă ceva în viața asta. „Boala nu e totuna cu bolnavul", și-a zis, „dar bătrînul este totuna cu bătrînețea și n-are altă ieșire decît moartea." Presimțirea că nu i-a mai rămas nici o speranță l-a îmbărbătat cînd se aștepta mai puțin. A grăbit pasul, să ajungă cît mai iute acasă la Nélida, să ajungă înainte ca această convingere să se destrame precum amintirea visului avut ; cum o iubește atît de mult, o va convinge fără îndoială că dragostea pentru un bătrîn ca el e o amăgire.

A răsunat o bubuitură, pesemne o bombă ce explodase pe undeva nu prea departe. Apoi încă două. Spre Retiro, de jos s-a înălțat o scăpărare roșie, care a cuprins repede cerul.

XLII

A APRINS LUMINA. s-a uitat în jur, a intrat în dormitor, a străbătut în fugă celelalte încăperi. Probabil Nélida voia să facă o glumă : cum va vedea că nu-i atent, va răsări cine știe de unde, repezindu-se să-l îmbrățișeze. Îndată însă a înțeles că, după cît se părea, va trebui să se resemneze cu ideea, tot mai sigură cu fiecare clipă, că fata nu se întorsese. Nu e (și-a zis) o situație chiar tragică ; era încredințat că, într-o bună zi, poate foarte apropiată, nici n-o să-și mai aducă aminte (dacă va fi fericit cu Nélida) de neliniștea asta care acum, din motive pe care le accepta fără să le înțeleagă, i se părea de neîndurat. Rosti cu voce tare : „N-o s-o las pe mîna lăutarului ăluia de cafenea".

A ieșit din casă și s-a îndreptat pe Guatemala spre nord, pregătit s-o caute pe Nélida pînă o s-o găsească. Nu mai era abătut ca acum cîteva clipe, nu mai simțea nici oboseala, nici deruta, nici bătrînețea.

A zărit un taxi și i-a făcut energic semn să oprească. Urcîndu-se, a poruncit :

— Strada Thames. Caut un local căruia-i zice „*Salón Maguenta*". Știi unde vine ?

Smucindu-se brusc din loc, mașina a pornit-o la drum, mergînd destul de repede ; Vidal s-a așezat bine în scaun iar șoferul a zis :

— Da, domnule ; un salon de dans. Bine faceți că ieșiți să vă distrați, acum, că războiul e pe sfîrșite.

— Așa crezi ? a întrebat Vidal, chibzuind în sinea lui : „De ce n-oi fi căscat ochii ? E tînăr". Pe dată și-a închipuit cum o să-l azvîrle jos în San Pedrito, s-a văzut în clipa cînd se va ridica de pe caldarîm, purtînd semnele loviturilor pricinuite de căderea din taxi și a început să se jeluiască aproape cu glas tare : „Dacă trebuie s-o încep iar de acolo, înseamnă că timpul se întoarce înapoi". A comentat imparțial : „Nu cu mult timp în urmă, încă nu-și dăduse duhul". Enervat de propriiile vorbe, a continuat : „Am pierdut un prieten. Un prieten de-o viață. Un om cum nu-s mulți. Aș

vrea să-mi spună și mie cineva ce-au avut de cîștigat lumea și asasinii prin moartea asta ?"

Văzînd că se îndreaptă prin piața Güemes spre Pacífico, și-a zis că n-are de ce să se teamă.

— Îmi dau seama ce simțiți, domnule, a răspuns șoferul, dar, iertați-mă că v-o spun, n-ați înțeles destul de bine cum stau lucrurile.

— De ce ?

— Fiindcă dacă oamenii ar pune în cumpănă pe de-o parte urmările bune, iar pe de alta distrugerile și suferința, relele cu alte cuvinte, n-ar mai fi nicicînd războaie și revoluții.

— Cum, însă, noi sîntem de fier, suferința nu contează, a replicat Vidal și s-a gîndit : „Pesemne e vreun student din ăia care lucrează ca să se întrețină". Și încă ceva. Nu cred că războiul ăsta a avut urmări bune.

— Aveți dreptate.

— Și atunci ?

— Nu-l judecați după urmări. E un protest.

— Eu te întreb : ce-a făcut prietenul meu Néstor ?

— Nimic, domnule. Dar nici dumneavoastră și nici mie nu ne place cum merg lucrurile. Și nici nu sîntem noi răspunzători.

— Dar cine ?

— Cei care au făurit lumea asta.

— Dar ce amestec au bătrînii ?

— Ei reprezintă trecutul. Tinerii nu sar să-i omoare pe eroi și pe oamenii mari ai istoriei, pentru bunul motiv că ăștia sînt morți.

În felul cum accentuase cuvîntul *morți*, Vidal a ghicit dușmănia. S-a gîndit : „N-o să resping raționamentul, numai fiindcă vine de

la un dușman". I s-a făcut lehamite de sine însuși : în loc să-și folosească întreaga voință și energie ca s-o caute pe Nélida, încă o dată se lăsa prins de discuții care nu-l interesau. Dacă n-o găsește pe fată — înțelegea acum limpede — viața lui s-a isprăvit.

XLIII

„SALÓN MAGUENTA" — un local spațios, în stil mai mult sau mai puțin egiptean și zugrăvit într-un ocru tare — era, în seara asta de marți, aproape gol. Atîrnate de niște sîrme, cîteva amplificatoare galbene răspîndeau o melodie pe alocuri blîndă, pe alocuri neliniștită, care se repeta în variațiuni neobosite. Pe pista enormă, dansa o singură pereche ; ceilalți clienți, trei sau patru la număr, erau risipiți pe la măsuțe. Cînd a ajuns la bar, Vidal știa că Nélida nu se află în salon. Bărbatul de la bar stătea de vorbă cu un grăsan, poate casierul sau, cine știe, patronul. Cei doi nu și-au întrerupt flecăreala și n-au observat nici sosirea, nici aerul de așteptare al lui Vidal. „Sînt unii oameni, nu prea ageri la minte, care văd numai ce le stă în fața nasului, de parcă ar avea ochelari de cal", s-a gîndit Vidal gata să-și iasă din fire, dar și-a adus aminte că nu-și poate îngădui asemenea lux : ca s-o găsească pe Nélida, are nevoie de bunăvoința tuturor. Deocamdată de a celor doi, care-și urmau nepăsători vorba :

— Dar cu formația *„La Tradición"* ai aranjat ceva ?

— Cum ți-am spus.
— N-au mîrîit ?
— De ce să mîrîie, amărîții ? Ar trebui să ne plătească ei, fiindcă-i lăsăm să cînte. Îți dai seama ce reclamă le facem ?
— Dar, bătrîne, pînă una-alta, din ce trăiesc ?
— Și noi trebuie să trăim și de-aia, cît ne aflăm colea, cărăm la tăvi și ne îngrijim de mușterii pînă curge apa de pe noi, nu ca ei, care ciupesc numai chitara, treabă ce, la urma urmelor, le și place.
Au tăcut o clipă iar Vidal a profitat de prilej să întrebe :
— Domnilor, cîntă aici vreun trio numit *„Los Porteñitos"* ?
— Sîmbăta, duminica și în zilele de sărbătoare.
— Azi nu ?
— Azi nu. Doar n-ați vrea să aducem o orchestră pentru pîrliții ăștia, l-a lămurit cel de la bar, arătîndu-i cu un gest vag sala.
Gata deja să uite de Vidal, grăsanul a comentat :
— Și pe *„Los Porteñitos"* ăștia s-ar cădea să-i strîngem cu ușa. Artiștii, sau ce-or fi fiind, nu trebuie să cîștige prea mult. Spre binele lor. Ca să nu se strice.
— Cunoașteți cumva o fată pe care o cheamă Nélida ? a întrebat Vidal.
— Cum arată ?
— De statură potrivită și cu părul castaniu.
— Ca toate celelalte, a zis cel de la bar.
— O cheamă Nélida, a stăruit Vidal.
— Eu știu una Nelly, dar e blondă, a zis grăsanul. Lucrează la o brutărie.

Cel de la bar a exclamat :
— Dumneata ce-ți închipui, domnule dragă, că eu mă uit la toate femeile ce se vîntură pe aici ? Aș fi de-a dreptul nebun. Zău, seamănă între ele ca două picături de apă : brunete, cu părul negru. Și toate din interiorul țării. Provincia care a dat năvală la Buenos Aires.
Dacă nu stăruie, n-o va găsi niciodată. Cu prefăcută nepăsare, i-a rugat :
— Încercați să vă amintiți, domnilor. Mai mult ca sigur că o cunoașteți.
— N-o ginesc.
A mai făcut o încercare, aruncînd vorbele grăbit, ca și cum i-ar fi ars buzele :
— A fost logodită cu unul Martín, din grupul *„Los Porteñitos"*.
— Martín, a repetat cu înetineală grăsanul. Cu ăsta trebuie să vorbiți.
Cel de la bar l-a încredințat :
— Nici o problemă. Chiar sîmbăta asta.
— Unde vine *„La Esquinita"* ? a întrebat Vidal.
— Nu-l mai ascultau.
— Alături, a catadixit să-i răspundă, în cele din urmă, grasul. La colț.

XLIV

„LA ESQUINITA" era un local luminos, cu pereții albi. Vidal a aruncat o privire din ușă : se găsea acolo un singur mușteriu, un om numai piele și oase, care sufla în cana pe care-o ținea în palme. „Aici n-o să întreb nimic", și-a zis

Vidal și s-a îndepărtat, luînd-o spre piața Güemes.

La „*FOB*“ se cobora pe o scară în spirală, destul de îngustă. Părea că intri într-o magazie de cărbuni : o chițimie mică și mai cu seamă grozav de întunecoasă. Dacă Nélida e aici, are tot timpul să plece înainte ca ochii lui să se obișnuiască cu semiîntunericul. De ce credea că Nélida dorește altceva decît își dorește el ? Fata se purtase întotdeauna mai mult decît frumos cu el, dar, pesemne fiindcă-și pierduse aproape orice speranță, îi era teamă că dragostea e un sentiment cu totul nesigur, care se poate întoarce împotriva unor indivizi netoți ca și el, care nu-s în stare să-și țină firea, să stea în casă și să aștepte, așa cum fusese înțelegerea... Oricum, era mai bine să nu facă un pas, pînă nu se obișnuiește cu întunericul. A rămas pe loc, ținîndu-se cu mîna stîngă de balustrada scării ; se trudea să deslușească chipurile celor prezenți și își zicea : „Numai de nu m-ar băga careva în seamă, să vină să-mi ofere o masă“. Era, fără doar și poate, tulburat ; cînd o mînă străină s-a așezat peste a lui, i-a sărit inima din loc. De dincolo de balustradă îl privea, siluetă nedeslușită, o femeie. S-a gîndit : „Cîtă vreme nu mi se obișnuiesc ochii cu întunericul, poate fi oricine. Aproape sigur că e Nélida. Dă, Doamne, să nu fie Nélida. Era Tuna.

— Ce faci aici ? a zis Tuna. Nu vii cu mine la o masă ?

S-a luat pe urmele ei. Acum vedea, de parcă întunericul s-ar fi risipit.

— Ce doriți ? a întrebat chelnerul.

— Ce-ți pasă ? a răspuns Tuna. Dacă nu vrem nimic, n-aveți decît să bateți din buze. O ștergem într-o clipă de aici.

— Cere ce dorești.

Era sigur că Nélida nu-i aici. S-a întrebat dacă e momentul să spună sau nu adevărul și, înainte de-a lua vreo hotărîre, a rostit :

— Caut o prietenă pe care o cheamă Nélida.

— Pe mine nu mă prostești.

— De ce să te protesc ?

— De-aia. Întîi și întîi, pentru că vezi negru de ciudă iar apoi...

— Nu pricep.

— Cum adică, „nu pricep“ ? E de-ajuns să-ți ia Dumnezeu mințile o clipită, că pe urmă te căiești toată viața.

— Dar nu sînt nebun !

— Foarte bine. Un bărbat însă nu se vîră în niște treburi din care poate să iasă prost. Vii, așa cum spui, fără nici un gînd rău, dar ai ghinionul s-o găsești în brațele altuia și-ți ieși din minți. Se poate întîmpla.

— Nu cred.

— „Nu cred, nu cred“. De ce ? O fi vreo sfîntă ? Dacă întrebi de ea, nici cel din urmă dintre nenorociții ăștia n-o să-ți spună că a văzut-o, deși ea numai cît a ieșit.

— Dar dacă o caut pentru că o iubesc ?

— Ca și ăla de mîzgălea pe pereții de la hotelul lui Vilaseco : *Angélica, te caut mereu ?* Ascultă la mine, lumea-i bănuitoare, fuge de încurcături și ține partea ălor de calcă pe-alături.

— Trebuie să vorbesc cu o fată pe care-o cheamă Nélida sau, dacă nu, cu un oarecare Martín.

— Lasă-i în pace să se distreze și hai mai bine la hotelul de-alături. Are tot ce-ți dorește sufletul. Pînă și muzica potrivită.

— Nu pot, Tuna.

— În ziua de azi, nu-i bine să jignești o femeie tînără.

— Nu vreau să te jignesc.

Tuna a zîmbit. L-a bătut cu palma pe braț, a plătit și a plecat.

XLV

ȘI-A ZIS CĂ VA PORNI neîntîrziat spre strada Guatemala. Ca să se întărească în hotărîrea luată, a adăugat : „Poate că mă așteaptă". A văzut atunci cu ochii minții încăperile goale și s-a decis să treacă mai întîi pe la vechea locuință, s-o întrebe pe Antonia dacă nu știe ceva despre Nélida. Deși n-a stat cu ea decît cîteva ore, se obișnuise deja cu fericirea de a trăi lîngă ea. Strada Güemes, pe unde-o apucase pe drumul de întoarcere, se întindea acum în fața lui nefiresc de lungă ; sub picioarele sale, trotuarul era prea tare iar cornișele și ornamentele fațadelor îi strecurau în suflet mîhnirea. Gîndul la Nélida însemna un balsam împotriva descurajării, dar însemna și spaima că o pierduse. Ca să scape de groaza asta, și-a amintit de Tuna și, fără să vrea, a înțeles de ce se purtase așa Rey, atunci cînd, ducîndu-l cu prețul, îl făcuse să vină la hotelul cu camere

de închiriat : băiețandrii și bătrînii se umflă în pene cu femeile lor (unii pentru că *deja*, ceilalți pentru că *încă* au reușit să le cucerească). De bună seamă că Rey a încercat să-l atragă în teatrul jucat de Tuna, pentru ca apoi Vidal să nu-și poată bate joc de el. Poate că unul dintre puținele lucruri pe care le învățăm în viață este că nimeni nu trebuie să rupă o prietenie veche numai fiindcă surprinde o slăbiciune sau o scădere din partea prietenului. În hardughia aceea cu mulți chiriași, a descoperit că, în intimitate, fiecare dintre noi este rușinos de slab, dar în același timp e și curajos, din obligația de a trăi și de a muri. S-a gîndit de asemenea că destinul e veșnic schimbător și că el nu se cade să fie mîndru, ci doar recunoscător că soarta i-o hărăzise pe Nélida, în loc de Tuna.

Ca să nu piardă timpul, nici nu va intra la el în cameră. Dacă îl întîlnește, Isidorito o să-l rețină cu întrebările — unde fusese, de ce nu rămîne acasă — și n-ar fi fost de mirare ca la sfîrșit să se încaiere. „Cine oare nu s-ar înfuria, văzînd că propriul tată s-a îndrăgostit ? Privindu-l cum se ține ca un țînc de fustele unei femei ? Sigur că Nélida nu-i ca celelalte. Te pomenești că bietul băiat e neliniștit, gîndindu-se că am pățit ceva. Deși poate că ideea asta fixă pe care-o are mai nou, de a-i trata cu dispreț pe cei în vîrstă, l-o fi făcut să se schimbe. Nopțile trecute, cînd m-a ascuns în pod, în capul lui o fi vrut el să mă pună la adăpost, dar a făcut-o cu o lipsă de respect pe care n-o permit."

Ajuns aproape de casă, a tăcut din gură, de teamă să nu-l audă cineva cunoscut. A deschis binișor poarta și a intrat. Poate fiindcă intrase ca un hoț sau fiindcă locuise o zi acasă la Nélida sau fiindcă se schimbase el însuși, a avut impresia că *patio*-ul arată altfel ca de obicei. I s-a părut trist, așa cum, în urmă cu o clipă, i se păruse și fațada casei. Toate casele îi trezeau în minte alte case, văzute nu știa unde, cu ziduri de piatră încărcate și melancolice; pesemne le văzuse în vis.

A străbătut primul *patio*, a bătut la o ușă și a așteptat. Îndată, de dinăuntru a răsunat un glas răgușit, care zicea întruna: „Eu comand aici, eu comand aici, eu comand aici". Era așa de tulburat, că, din greșeală, bătuse în ușă la *doña* Dalmacia. A bătut atunci la Antonia. S-a gîndit iute: „Dacă nu s-a întîlnit cu Nélida, o să creadă că ne-am luat la bătaie, oricît i-aș spune eu că nu-i așa. Dacă a întîlnit-o, o să-mi dea vești proaste". N-avea puterea să primească vești proaste despre Nélida.

— Oh, dumneavoastră erați... Iertați-mă că apar în halul ăsta, s-a scuzat Antonia, netezindu-și cu mîna hainele. Tocmai mă vîrîsem în pat. Ce noroc că ai venit. Te-ai întîlnit cu ea?

Vidal a interpretat drept un semn bun faptul că Antonia îl tutuiește. Și-a zis: „Mă tutuiește deoarece o tutuiește pe Nélida iar eu sînt acum o parte din Nélida".

— Nu, nu m-am întîlnit.

— Ei, nu spune! Săraca de ea, la ora asta, și-o fi ieșit de tot din minți. Te-a căutat la brutărie și pe la toți bătrînii ăia săriți cu care

ești prieten. Ba a trecut chiar și pe-acasă pe la ăla de-a murit și pe la spital.

— Nu mai știu unde s-o caut.

— Iar între timp, ai întors și casa asta cu susul în jos: toată lumea umblă după tine. Pînă și Isidorito — ăsta, știi, nu clintește un deget de dragul nimănui — a început să-și facă griji și a ieșit să te caute.

— A plecat cu Nélida?

— Nu; fiecare în drumul lui. Cred că s-a dus la unul din garajele lui Eladio — nu ăla de pe Billinghurst, ci ăl de pe Azcuénaga, știi?, față în față cu La Recoleta —, pe care spaniolul le folosește drept capcană pentru bătrîni.

— Groaznic; singură pe străzi...

— Știe ea să se păzească.

— Numai de n-ar păți ceva din cauza mea.

— Să fi rămas acasă, așa cum ți-a spus.

XLVI

IEȘIND pe Vicente López, a zărit acoperișurile rotunde și îngerii ce se iveau pe deasupra zidului de la La Recoleta și, cuprins de nemulțumire, și-a dat seama că toate casele îi păreau în noaptea asta niște cavouri. Înspre Guido, zidul avea o spărtură, de parcă ar fi fost dărîmat. Strada era plină de moloz, pămînt împrăștiat, lemne, fragmente de cruci și de statui. Un domn scund, cu părul foarte alb, rotofei și cu capul mare, care abia ținea în lanț un cățeluș ce tremura ca varga, i s-a adresat.

— Groaznic, a zis cu un glas ce tremura la fel de tare ca și cățelușul. Ați auzit bombele ? Prima a explodat drept în Azilul de bătrîni. A doua, uitați ce-a făcut. Gîndiți-vă, domnule, ce-ar fi fost de ieșeam mai devreme la plimbare. Dați-vă numai seama.

Cățelușul amușina ca apucat. Deodată, lui Vidal i s-a părut că, prin spărtura aceea, năvălește asupra lui întreagă tristețea cimitirului iar el o absoarbe prin toate simțurile ; a fost nevoit să închidă ochii, de parcă era pe punctul să leșine. S-a gîndit că tristețea asta trebuie să fi corespuns unei mari nenorociri. „Ciudat e însă că nenorocirea nu s-a întîmplat", și-a zis. Și-a adus aminte de Nélida și s-a rugat : „Dă Doamne să nu pățească nimic".

Lîngă trotuar se afla un camion colorat, pe care erau zugrăvite niște desene albe. Vidal și-a continuat drumul, a intrat în garaj, s-a uitat după Eladio sau după vreun lucrător, a citit tăblița : *Intrarea străinilor interzisă*, a uitat ce citise, căci era atît de obosit, încît uita totul, de parcă ar fi gîndit în vis. În fața mașinilor aliniate în fundul garajului, a apărut o siluetă cu brațele ridicate. A auzit, confuz, că cineva îi strigă :

— Bătrîne !

O clipă, strigătul i-a părut o acuzație, dar îndată după aceea, a recunoscut vocea fiului său. L-a văzut pe băiat îndreptîndu-se în goană spre el, cu brațele ridicate. „Se bucură că mă vede. Ce ciudat", a comentat fără ironie și fără să bănuiască nicidecum că foarte curînd o să-i pară rău de acest comentariu. Apoi imaginile și-au schimbat chipul. A văzut matahala uriașă, a auzit urletul, a auzit zăngănitul sticlei și al fiarelor ce cădeau parcă fără să se mai isprăvească. Pe urmă, într-o clipă de liniște absolută — pesemne motorul se oprise în urma ciocnirii — a înțeles în cele din urmă : camionul îl strivise pe Isidorito de mașinile din fundul garajului. În acest punct, lucrurile începeau să se învălmășească, ca și cum ar fi fost beat. Scenele erau în continuare vii, dar se amestecau talmeș-balmes. El își concentra disperat atenția spre un fel de arlechin îndoit deasupra unei mașini. Camionul se urnea încet înapoi, cu mare grijă. Vidal și-a dat seama că cineva îi vorbește. Șoferul de pe camion îi spunea, zîmbind aproape prietenos :

— Un trădător mai puțin.

Cît i se vorbește, s-a gîndit Vidal, n-o să mai audă răsuflarea și gemetele fiului său. În aceeași clipă, un necunoscut l-a cuprins în brațe, zicîndu-i :

— Nu vă uitați acolo. Vidal a recunoscut glasul lui Eladio. Și fiți tare.

Pe deasupra umărului lui Eladio, a zărit pe pardoseală zarzavaturile rostogolite din camion, sticlă sfărîmată și o dîră de sînge.

XLVII

După cîteva zile

PRIETENII stăteau la soare, pe o bancă din piața Las Heras. Dante zise :

— Nu le mai e teamă să se arate, ați văzut ?

— Așa e, răspunse Jimi. Piața e plină de bătrîni. Nu spun că-i mai frumoasă, dar măcar poate omul să trăiască liniștit.

— Am impresia că tinerii sînt mai atenți și mai politicoși, zise Arévalo. Ca și cum...

— Ar fi groaznic să le vină cheful să se repeadă acum la noi, rosti Dante.

— Știți ce-mi spunea un tinerel ? Că războiul ăsta a fost o mișcare condamnată să dea greș.

— Dacă vorbești întors într-o parte, nu te aud, îi atrase atenția Dante.

Jimi urmă :

— Și știți de ce era condamnat să dea greș ? Fiindcă a fost un război necesar, dar oamenii sînt cretini.

— Cretini au fost tinerii, de cînd e lumea, zise Rey. Ori trebuie poate să presupunem că în lipsa de experiență e vreo înțelepciune, care apoi dispare ?

— Înțelepciune, nu ; onestitate, a fost de părere Arévalo. Tineretul are și el părțile lui bune. Neavînd destul timp sau destulă experiență, n-a prins încă gustul banului...

Rey rosti sentențios :

— Un război idiot, într-o lume idioată. Ultimul dintre netoți te acuză că ești bătrîn și te lichidează.

— Dacă vorbești de parc-ai avea ceva în gură, nu te înțeleg, protestă Dante enervat.

Vidal stătea lîngă el, la marginea băncii. Și-a zis : „Dante nu aude iar ceilalți sînt ochi și urechi la discuție. Eu o șterg". S-a răsucit într-o parte, s-a ridicat, s-a strecurat de-a lungul rondoului de flori, a trecut strada. „Nu știu ce e cu mine, dar nu mai am chef de ei. Nu mai am chef de nimic. Unde mă duc acum ?" s-a întrebat, de parcă ar fi avut de ales. Oare de aceea nu mergea să stea cu fata, ca să nu se înstrăineze de prietenii lui ? Moartea lui Isidorito îl scosese din ale sale și-i tăiase întreg curajul.

A băgat de seamă că un puști se uita la el, uluit.

— Nu te teme, i-a spus. Nu-s nebun ; sînt bătrîn și vorbesc singur.

Intrînd în camera lui, s-a gîndit că nu putea să viețuiască mai departe decît lîngă Nélida. O să scoată afară din cufăr toată grămada aceea de lucruri inutile, relicve destul de sărăcăcioase, pe care le păstrase în amintirea altor vremi, a părinților săi, a copilăriei, a primelor iubiri, o să le ardă fără urmă de regret și n-o să-și țină decît hainele cele mai bune (acolo se va duce doar cu ce are mai bun) și-o să se mute pentru totdeauna în strada Guatemala. Alături de Nélida, va începe o viață nouă, fără aminitiri, care nu-și aveau locul acolo. Abia atunci a zărit aparatul de radio. Și-a zis : „Așadar, în cele din urmă, Isidorito și-a adus amin-

te". Rostind numele băiatului, a căzut pe gînduri, de parcă ar fi dat peste un lucru de neînțeles. Cineva bătea la ușă. A tresărit, poate de teama, poate de speranța că e cine știe cine ; era Antonia.

— Pleci ? a întrebat Antonia. N-o să-ți vină să crezi, dar încă te mai așteaptă. De unde o fi avînd atîta răbdare ?

— Nu m-am hotărît încă, a răspuns, și spunea adevărul adevărat.

— Știi ce cred eu ? Că te porți ca un puști care face pe interesantul.

— A doua copilărie.

— Vorbesc de-a surda. Mai bine mă duc să mă plimb. A făcut o pauză, după care a adăugat : Cu logodnicul meu.

Rămas singur, s-a gîndit : „Amîndoi ăștia, unchiul și nepotul, au o mare vină. O să fac ceva împotriva lor ? N-o să fac nimic". Schimbîndu-și firul gîndului, a urmat : „Pentru oameni ca noi, soluția e o femeie ca Tuna. Să nu-și închipuie cineva că moartea lui Isidorito — și-a mușcat buzele, dar, fiindcă tot începuse, și-a continuat fraza, deja puțin buimac — m-a făcut să devin pesimist ; atîta că acum văd lucrurile așa cum sînt. Pînă la o vreme, omul e liber să facă ce-i place ; cînd, însă, a trecut de limita pe care o hotărăște viața, nu-i mai slujește la nimic să-și spună că va fi fericit, deoarece are norocul să-l iubească cineva."

Furios, a văzut cu ochii minții dragostea așa cum o maimuțărea un bețivan răgușit, în vechiul birt de pe Bulnes, colț cu Paraguay : scălîmbăieli de tinerel fandosit. Și-a amintit ultimele zile ale tatălui său. Deși nu se mișca de lîngă patul lui, simțea că tatăl său e singur și că nimeni nu poate ajunge pînă la el. Nu-i stătea în putere să facă altceva pentru el decît să-l mintă din cînd în cînd... Acum îi bătuse lui ceasul să plece și, dacă se întorcea în strada Guatemala, va trebui s-o mintă pe Nélida, spunîndu-i că nimic nu se schimbase, că sînt fericiți, că nu li se poate întîmpla nici un rău, pentru că se iubesc. Și-a mușcat din nou buzele, căci rostise : „Avea dreptate doctorița aceea a lui Isidorito : trebuie să vedem lucrurile așa cum sînt". A aprins gazul și a pus la fiert apa pentru *mate*.

XLVIII

S-A RAS CU APA RĂMASĂ de la ceai. S-a ras cu mare grijă, încet și cu sîrg, ca și cum operația asta ar fi fost o probă, un examen pe care trebuia să-l treacă. După ce și-a șters cu prosopul urmele de săpun, și-a trecut cu luare-aminte palma peste obraz și a fost mulțumit. S-a schimbat, a făcut puțină ordine

prin cameră, și-a pus *poncho*-ul pe umeri, a stins lumina, a luat legătura de chei și a plecat.

Pășea repede, atent doar la drum. Ca și cum ar fi vrut să-i abată atenția, strada i-a oferit, foarte curînd, o surpriză. Într-adevăr, dînd să cotească pe Salguero, s-a întîlnit cu Antonia și cu logodnicul ei, care nu mai era acum nepotul lui Bogliolo, ci Faber.

— Nu mă felicitați ? l-a întrebat babalîcul, cu glasul lui de trîmbiță și cu zîmbetu-i umed.

— Pe amîndoi, a răspuns Vidal fără să se oprească, zicîndu-și că îl lasă rece dacă perechea e o rușine sau dimpotrivă.

Puțin înainte de-a ajunge, i-au tăiat calea niște puști care țopăiau într-un picior pe trotuar.

— Stați o clipă, domnule, i-au zis. Ne jucăm de-a corespondenții de război. Vă rugăm să ne spuneți ce părere aveți despre pacea asta.

— Dar de ce umblați într-un picior ?

— Fiindcă sîntem răniți. Ne spuneți ?

— N-am timp.

— Să vă așteptăm ?

— Așteptați-mă.

A împins poarta de fier, a străbătut grădina, a intrat în casă, a urcat în fugă scările. Văzîndu-l, Nélida a deschis brațele.

— În sfîrșit ! a exclamat, izbucnind în lacrimi. De ce n-ai venit ? Din cauza celor întîmplate ? Ce nenorocire, iubitule ! N-ai avut nevoie de mine ? Eu, cînd sînt amărîtă, vreau

să te am lîngă mine. Ți-a fost tare greu ? Nu mă mai iubești ? Eu te iubesc, să știi ! Te iubesc, te iubesc...

De parcă n-ar fi avut de gînd să mai isprăvească vreodată, Nélida exclama și protesta și ofta și-l întreba întruna, pînă cînd Vidal a prins-o hotărît în brațe, a dus-o înăuntru și a întins-o pe pat.

— Ușa e deschisă, a șoptit Nélida.

Vidal a răspuns :

— O închidem pe urmă.

XLIX

— ACUM MĂ DUC SĂ ÎNCHID UȘA, a spus Nélida. Ghici, ce mi-a trecut prin minte ? Că mi-ar părea bine să ne fi văzut cineva ; și-ar fi dat atunci seama cît de mult mă iubești.

— Mi-e foame, a spus Vidal.

— Mă strîngeai în brațe de parcă ai fi vrut să mă mănînci. Mă duc să pregătesc cina. Între timp, poți trage un pui de somn.

Pe cît se pare, Vidal n-a auzit ultimele vorbe, pentru că a adormit pe loc. Cînd a deschis ochii, îl aștepta un ospăț ca în basme : pe masa așternută cu față de masă și șervețele, se aflau două feluri de mîncare, desertul și vin negru. Privindu-l cum mănîncă, Nélida a exclamat :

— Ești cu totul schimbat.

— În ce fel ?

— Nu știu ; am impresia că azi îți cad bine toate.

— Și nu ești mulțumită ?

— Cum să nu ? E ca și cum te-aș avea pentru întîia oară cu totul aici, lîngă mine. Mi se pare că acum mă pot bizui pe tine. N-a apucat să-și termine bine vorba, că Nélida s-a alarmat : Rămîi, nu-i așa ?

— Nu. Am ceva treabă.

— Te întorci diseară ?

— Dacă pot, da.

A sărutat-o. Nélida i-a spus :

— Să-ți iei *poncho*-ul. S-a făcut rece.

La ieșire, în locul copiilor, a dat peste niște băiețandri înșirați pe două rînduri, unii de-a lungul zidului, ceilalți aliniați pe bordura trotuarului. Pe cînd trecea prin mijlocul lor, unul a început să cînte :

Cum își mai jelește viața tinerelul cel zănatic...

— S-a isprăvit cu toate astea, așa să știți, a zis Vidal și și-a văzut de drum.

La cafeneaua din piața Las Heras, prietenii l-au întîmpinat cu aplauze.

— În locul lui Néstor, a venit Eladio, i-a explicat Dante.

Pînă și Jimi a recunoscut că, în seara aceea, Vidal a jucat bine. Altminteri, toate s-au desfășurat ca de obicei : Jimi a fost viclean, Rey

lacom după măsline și alune americane, Arévalo ironic, Dante greoi și surd, așa încît totul era în ordine ; iar cînd Eladio a zis că, la întîlniri cum e asta a lor, omul se simte bine, a dat glas unui sentiment general. Cu toate astea, întrucît Vidal și partenerii lui cîștigau toate jocurile, învinșii n-au întîrziat să se plîngă că norocul ține numai cu unii. Au jucat pînă tîrziu. Apoi Rey a întrebat :

— Isidro, unde pleci ?

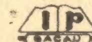
— Nu știu, a răspuns Vidal și, fără să șovăie, a pășit în noapte, pentru că voia să se întoarcă singur.

CUPRINS

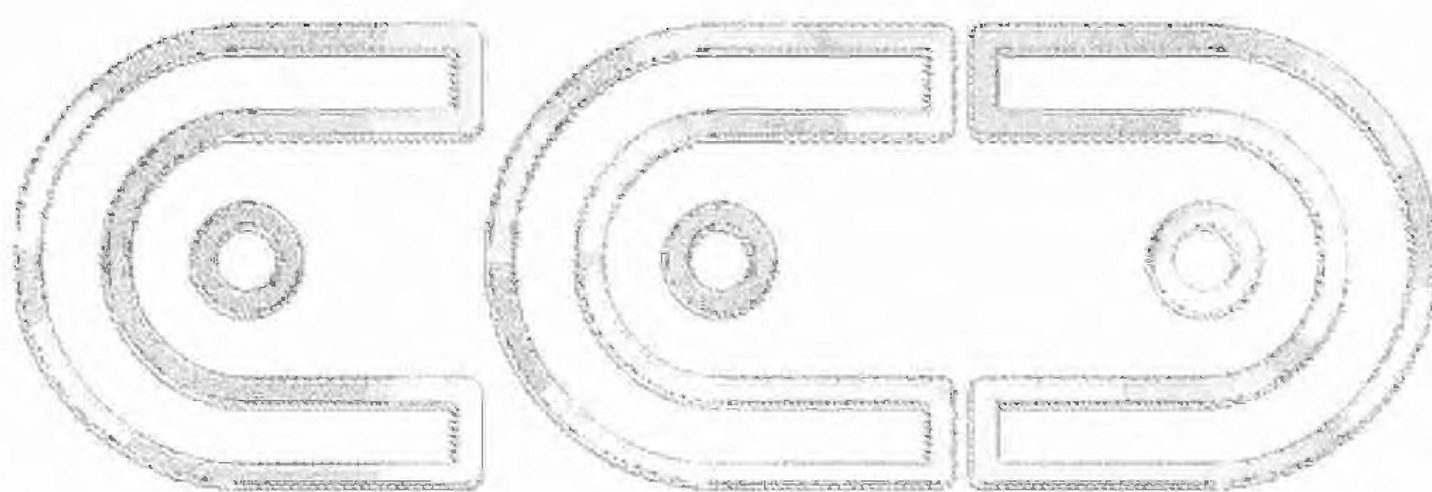
Redactor : FLORIN CHIRIȚESCU
Tehnoredactor : ELENA DINULESCU

Bun de tipar : 22.III.1991
Coli de tipar : 14,5

Tipărit sub comanda 5107-991, la
Întreprinderea Poligrafică BACĂU
str. Mioriței nr. 27 — ROMÂNIA








Scanare și prelucrare digitală



de

Anonim

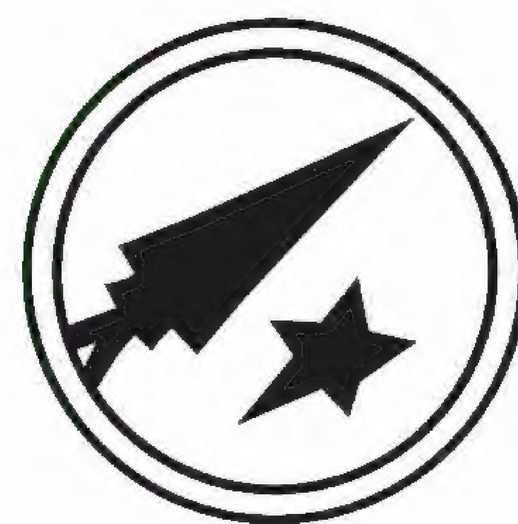






și

CAT Graur



Antwerpen

2024

